T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞREİM ANA BİLİM DALI

SBE-YL-2007-0007

MİLLİ EĞİTİM BAKANLARI VE EĞİTİM İCRAATLARI (1980-1999)

HAZIRLAYAN
Derya TAN

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK

AYDIN-2007

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞREİM ANA BİLİM DALI

SBE-YL-2007-0007

MİLLİ EĞİTİM BAKANLARI VE EĞİTİM İCRAATLARI (1980-1999)

HAZIRLAYAN
Derya TAN

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK

AYDIN-2007

İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Derya TAN

İmza :

ADI-SOYADI: Derya TAN

BAŞLIK: MİLLİ EĞİTİM BAKANLARININ EĞİTİM İCRAATLARI (1980-1999)

ÖZET

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusu "Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim İcraatları (1980-1999)"dur.

12 Eylül 1980 İhtilalinden kısa bir süre sonra kurulan hükümetlerde, eğitim sisteminin birlik ve bütünlüğümüzün temelini teşkil edecek biçimde yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır. Nitekim incelediğimiz dönemde 12 hükümet kurulmuş ve 11 Milli Eğitim Bakanı görev yapmıştır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve yöntemi verilerek, konu ile ilgili kavramlar tanımlanmış ve açıklanmıştır. II. Bölümde, kurulan hükümetlerde eğitim, parti programlarında eğitim ile 1980-1999 yılları arasında görev yapan Milli Eğitim Bakanlarının eğitim konusunda yaptıkları çalışmalar sunulmuştur. III. Bölümde, değerlendirme, yorum, sonuç ve öneriler yer almıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Milli Eğitim, Milli Eğitim Bakanları, Hükümet Programları, İlköğretim, Ortaöğretim, Yükseköğretim.

NAME-SURNAME: Derya TAN

TITLE: MİLLİ EĞİTİM BAKANLARININ EĞİTİM İCRAATLARI (1980-1999)

ABSTRACT

The subject matter of this masters thesis prepared in Adnan Menderes Social Sciences Institute Primary School Social Studies Teaching program is The national education ministers's educational Works which was done between 1980-1999.

After the 12 September 1980's Coup, it was aimed that the education system is to be rearranged in order to secure the basis of the nation's unity and its solidarity. As a matter of fact, 12 governments are established and 11 national education ministers worked between 1980-1999 period. Therefore, this study was concentrated and on this term.

This study has three main chapters. In chapter I, study's aim, limitations and method has been given, the concept of study has been explained. In chapter II, education in which was established governments, education in political parties program and the national education ministers's educational works which is done between the year of 1980-1999, has been explained. Chapter III dealth with evoluation, comments and results some advices have also been given.

KEY WORDS: The national education, The national education ministers, The governments' programs, Primary, Secondary, Higher education.

ÖNSÖZ

Eğitim sistemi, öğrenciden en üst düzeydeki yöneticiye kadar bir bütündür. 21. Yüzyılda Bilgi Toplumu olmaya doğru giderken eğitim sistemindeki gelişmelere bakmamak onları görmemek mümkün olamaz. Çünkü gelişmişlik eğitimle kazanılır. Bu süreç içerisinde planlama yapılmadan istenilen amaca ulaşmak imkânsızdır. Nitekim Atatürk İlke ve İnkılâplarının ne anlatmak istediğinin bireylere kazandırılması, Cumhuriyetimizin korunması, eğitim sisteminin daha etkili planlanması, daha nitelikli ve iyi vatandaşlar yetiştirilmesi amacıyla göreve getirilen Milli Eğitim Bakanlarının görevlerinin ne kadar önemli olduğu yadsınamaz.

Bu çalışmamızdaki amacımız 12 Eylül 1980'den 12.01.1999'a kadar Milli Eğitim Bakanlarının eğitime nasıl yön verdiğini neler kazandırdıklarını ve neleri değiştirdiklerini dönemin şartları çerçevesinde değerlendirmektir. Bu araştırmanın oluşmasında her aşamada rehber olan ve desteğini hiç esirgemeyen Değerli Hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. A. Adnan Öztürk'e, bilgi ve deneyimleriyle benden yardımlarını esirgemeyen Değerli Hocalarım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sultan Baysan ve Yrd. Doç. Dr. Müslime Güneş'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca varlığıyla beni hiç yalnız bırakmayan biricik kızıma, sevgili eşime ve sonsuz destek veren aileme hep yanımda oldukları için teşekkür ederim.

Derya TAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET……...	i
ABSTRACT……	ii
ÖNSÖZ……	iii
İÇİNDEKİLER……...	iv
KISALTMALAR……	viii
TABLOLAR ve ŞEKİLLER....……	x
BİRİNCİ BÖLÜM……..	1
GİRİŞ……	1
1.1. Problem ……...	1
1.1.2. Araştırmanın Amacı…….....	3
1.1.3. Araştırmanın Önemi……..	4
1.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları……	4
1.1.5. Araştırmanın Modeli…….....	4
1.1.6. Araştırmanın Yöntemi ……..	4
1.1.6.1. Araştırmanın Evreni…….....	4
1.1.6.2. Araştırmanın Verilerinin Toplanması……	5
1.1.7. Tanımlar……	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
BULGULAR ……	8
MİLLİ EĞİTİM BAKANLARI VE EĞİTİM İCRAATLARI (1980-1999)	
2.1. Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'ın Eğitim İcraatları…….	8
2.1.1. Özgeçmişi …….....	8
2.1 2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası…….....	9
2.1.3. Eğitim İcraatları…….....	10
2.1.3.1. Okulöncesi……...	10
2.1.3.2. İlköğretim…….....	10
2.1.3.3. Ortaöğretim…….....	11
2.1.3.4. Mesleki ve Teknik Öğretim ……..……..	11
2.1.3.5. Yükseköğretim…….…….....	12
2.1.3.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar.....	12
2.1.3.7. Diğer Çalışmalar……..	14
3.1. Milli Eğitim Bakanı Mehmet Vehbi Dinçerler'in Eğitim İcraatları……	19
3.1.1. Özgeçmişi.....	19
3.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası.....	20
3.1.3. Hükümet Programında Eğitim.....	20
3.1.4. Parti Programında Eğitim.....	21
3.1.5. Eğitim İcraatları.....	21

3.1.5.1. Okulöncesi	21
3.1.5.2. İlköğretim	22
3.1.5.3. Ortaöğretim	23
3.1.5.4. Yükseköğretim	24
3.1.5.5. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar	24
3.1.5.6. Diğer Çalışmalar	25
4.1. Milli Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu'nun Eğitim İcraatları	26
4.1.1. Özgeçmişi	26
4.1.2. Eğitim Görüşü ve Eğitim Politikası	26
4.1.3. Hükümet Programında Eğitim	26
4.1.4. Parti Programında Eğitim	27
4.1.5. Eğitim İcraatları	27
4.1.5.1. Okulöncesi	27
4.1.5.2. İlköğretim	27
4.1.5.3. Ortaöğretim	27
4.1.5.4. Yükseköğretim	28
5.1. Milli Eğitim Bakanı Hasan Celal Güzel'in Eğitim İcraatları	28
5.1.1. Özgeçmişi	28
5.1.2. Eğitim Görüşü ve Eğitim Politikası	29
5.1.3. II. Özal Hükümeti Programında Eğitim	29
5.1.4. Parti Programında Eğitim	30
5.1.5. Eğitim İcraatları	30
5.1.5.1. Okulöncesi	30
5.1.5.2. İlköğretim	30
5.1.5.3. Ortaöğretim	31
5.1.5.4. Yükseköğretim	31
5.1.5.5. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar	32
6.1. Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un Eğitim İcraatları	32
6.1.1. Özgeçmişi	32
6.1 2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası	33
6.1.3. II. Özal Hükümeti Programında Eğitim	33
6.1.4. Akbulut Hükümeti Programında Eğitim	34
6.1.5. I. Yılmaz Hükümeti Programında Eğitim	34
6.1.6. Parti Programında Eğitim	34
6.1.7. Eğitim Faaliyetleri	35
6.1.7.1. Okulöncesi	35
6.1.7.2. İlköğretim	36
6.1.7.3. Ortaöğretim	37
6.1.7.3.1. Genel Liseler	38
6.1.7.3.2. Anadolu Liseleri	39
6.1.7.3.3. Fen Liseleri	39
6.1.7.3.4. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri	40
6.1.7.3.5. Çok Programlı Liseler	40
6.1.7.3.6. Akşam Liseleri	41
6.1.7.4. Mesleki ve Teknik Öğretim	41
6.1.7.5. Yükseköğretim	43
6.1.7.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar	45
6.1.7.7. Diğer Çalışmalar	46

7.1. Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan'ın Eğitim İcraatları…….……..	49
7.1.1. Özgeçmişi…….....	49
7.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası……..……	50
7.1.3. Hükümet Programında Eğitim……..…….....	51
7.1.4. VII. Demirel Hükümeti (DYP-SHP) Koalisyon Protokolünde Eğitim…..	52
7.1.5. Parti Programında Eğitim……..	52
7.1.6. Eğitim Faaliyetleri……..……..	53
7.1.6.1. Okulöncesi…….....	53
7.1.6.2. İlköğretim…….....	53
7.1.6.3. Ortaöğretim……..	56
7.1.6.4. Mesleki ve Teknik Eğitim…….	59
7.1.6.5. Yükseköğretim…….....	61
7.1.6.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar…….	63
7.1.6.7. Diğer Çalışmalar……..	67
8.1. Milli Eğitim Bakanı Nahit Menteşe'nin Eğitim İcraatları……..	71
8.1.1. Özgeçmişi……..……...	71
8.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası……..…….....	71
8.1.3. Hükümet Programında Eğitim……..…….....	72
8.1.4. I.Çiller Hükümeti (DYP - SHP) Koalisyon Protokolünde Eğitim…….....	72
8.1.5. Parti Programında Eğitim…….……...	73
8.1.6. Eğitim İcraatları…….....	73
8.1.6.1. Okulöncesi…….....	73
8.1.6.2. İlköğretim…….....	74
8.1.6.3. Ortaöğretim……..	75
8.1.6.4 Yükseköğretim …….....	76
9.1. Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın Eğitim İcraatları…….....	76
9.1.1. Özgeçmişi……..	76
9.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası…….....	77
9.1.3. Hükümet Programında Eğitim…….....	80
9.1.4. Parti Programında Eğitim…….....	80
9.1.5. Eğitim İcraatları…….....	80
9.1.5.1. Okulöncesi…….....	80
9.1.5.2. İlköğretim…….	82
9.1.5.3. Ortaöğretim……..	85
9.1.5.4. Mesleki ve Teknik Eğitim……..…….....	88
9.1.5.5. Yükseköğretim…….....	92
9.1.5.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar…….....	94
9.1.5.7. Diğer Çalışmalar……..	96
10.1. Milli Eğitim Bakanı Turhan Tayan'ın Eğitim İcraatları……..……..	103
10.1.1. Özgeçmişi…….....	103
10.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası……	103
10.1.3. Hükümet Programında Eğitim……..	104
10.1.4. II. Yılmaz Hükümeti (ANAP-DYP) Koalisyon Protokolünde Eğitim...	105
10.1.5. Eğitim İcraatları…….....	105
10.1.5.1. Okulöncesi…….	105
10.1.5.2. İlköğretim…….	106
10.1.5.3. Ortaöğretim…….....	108
10.1.5.4. Mesleki ve Teknik Eğitim…….	110

10.1.5.5. Yükseköğretim…….	111
10.1.5.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar……	114
10.1.5.7. Diğer Çalışmalar……	116
11.1. Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam'ın Eğitim İcraatları……..	121
11.1.1 Özgeçmişi…….....	121
11.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası……...	121
11.1.3. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Eğitim……..	122
11.1.4. Hükümet Programında Eğitim……...	123
11.1.5. Erbakan Hükümeti (RP-DYP) Koalisyon Protokolünde Eğitim……	124
11.1.6. Parti Programında Eğitim…….....	124
11.1.7. RP Parti Programında Eğitim…….....	125
11.1.8. Eğitim İcraatları…….....	125
11.1.8.1. Okulöncesi……..…..	125
11.1.8.2. İlköğretim……..……..	127
11.1.8.3. Ortaöğretim……..……..	129
11.1.8.4. Mesleki ve Teknik Eğitim…..……	130
11.1.8.5. Yükseköğretim……..…….	132
11.1.8.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar..….	134
11.1.8.7. Diğer Çalışmalar……..……..	137
12.1. Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay'ın Eğitim İcraatları……..…….	141
12.1.1. Özgeçmişi……..	141
12.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası……	141
12.1.3. Hükümet Programında Eğitim……...	143
12.1.4. III. Yılmaz Hükümeti (ANAP-DSP-DTP-Bağımsızlar) Koalisyon Protokolü…….	144
12.1.5. DSP Parti Programında Eğitim……..	145
12.1.6. Eğitim Faaliyetleri…….....	145
12.1.6.1. Okulöncesi……..…….	145
12.1.6.2. İlköğretim……..……..	146
12.1.6.3. Ortaöğretim…….……...	151
12.1.6.4. Mesleki ve Teknik Eğitim……...……	152
12.1.6.5. Yükseköğretim…..…….	155
12.1.6.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar..….	156
12.1.6.7. Diğer Çalışmalar……..……...	159
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
1.1. DEĞERLENDİRME VE YORUM	166
1.1.1. Okulöncesi……..	168
1.1.2. İlköğretim……...	169
1.1.3. Ortaöğretim……	170
1.1.4. Yükseköğretim……...	173
SONUÇ VE ÖNERİLER……	174
KAYNAKÇA……	181
ÖZGEÇMİŞ……	190

KISALTMALAR	
a.g.e	Adı geçen eser
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
ARGE	Araştırma ve Geliştirme
BDE	Bilgisayar Destekli Eğitim
BİLDEMER	Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği
C	Cilt
CNC	Nümerik Kontrol
D	Dönem
D.P.Y	Devlet Parasız Yatılılık
DGKS	Ders Geçme ve Kredi Sistemi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTP	Demokratik Toplum Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
EARN	Avrupa Üniversiteler ve Araştırma Kurumları
ERASMUS	Avrupa Birliğinde Eğitim Programı
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
İHKİB	İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği
İLKSAN	İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
İYSAD	İstanbul Yemek Sanayicileri Derneği
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Mad	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEKSA	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
METEM	Mesleki Eğitim ve Teknoloji Merkezi
METGE	Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme
MLO	Müfredat Laboratuar Okulu

OÇEP	Okulöncesi Eğitim Kurumlarından Faydalanamayan Çocukların Eğitimi Projesi
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OHAL	Olağanüstü Hal
OSTİM	Organize Sanayi
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖSYS	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı
PİO	Pansiyonlu İlköğretim Okulu
RP	Refah Partisi
s	Sayfa
SEMEP	
SHP	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
ss	Sayfa sayısı
T	Toplantı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMMTD	Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TİKA	Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi
TÖYAK	Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu
TRİSAD	Triko Sanayicileri Derneği
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TUVEKA	Üniversiteler ve Araştırma Kurumları Bilgi Ağı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TV	Televizyon
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vb.	Ve benzeri
YİBO	Yatılı Bölge İlköğretim Okulu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

TABLOLAR VE GRAFİKLER LİSTESİ

		Sayfa
Tablo 1	Milli Eğitim Bakanları (1980-1999).....	5
Tablo 2	Anasınıfı Kapsamına Giren Öğrenci Sayıları (6 Yaş).....	21
Tablo 3	Resmi İlkokullarda Gelişmeler (1982-1986).....	22
Tablo 4	Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne Bağlı Genel Liseler ile Bünyesindeki Ortaokulların Okul ve Öğretmen, Öğrenci Sayıları (1987-1989).....	31
Tablo 5	Okulöncesi Eğitimde Yıllara Göre Değişmeler (1923-1991).....	35
Tablo 6	İlköğretimde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayısı (1988-1990).....	36
Tablo 7	Genel Liselerde Gelişmeler (1923-1991).....	39
Tablo 8	Anadolu Liselerinde Sayısal Gelişmeler(1955-1991).....	39
Tablo 9	Fen Liselerinde Sayısal Gelişmeler(1962-1991).....	40
Tablo 10	Okul Türlerine Göre Genel Liseler (1991).....	41
Tablo 11	Mesleki ve Teknik Liselerde Gelişmeler (1923-1991).....	41
Tablo 12	Yükseköğretimde Sayısal Gelişmeler (1923-1991).....	44
Tablo 13	1992-1993 Öğretim Yılında Türkiye'de Okulöncesi Eğitimin Sayısal Durumu.....	73
Tablo 14	1992-1993 Öğretim Yılında Öğretim Şekline Göre İlkokullar.....	74
Tablo 15	1992-1993 Ders Yılında Ortaokulların Öğretim Şekline, Yerleşme Birimine ve Statüsüne Göre Dağılımı.....	75
Tablo 16	1992-1993 Ders Yılında Mesleki Teknik Liselerde Sayısal Görünüm.....	76
Tablo 17	İlköğretimde Okul ve Öğrenci Sayıları (1980-2001).....	170
Tablo 18	Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Liselerde Sayısal Gelişmeler (1973-1997)..	171
Şekil 1	Milli Eğitim Bakanlarının Meslek Dağılımları.....	167

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Bilindiği gibi toplum, aralarında ilişki bulunan bir insan birlikteliğidir. Bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile o toplumun eğitim sistemi arasında yakın bir ilşki vardır. Son yıllarda bilimsel çevrelerde oluşan görüşlere göre, ekonomik büyümeyi, sosyal değişmeyi ve siyasal gelişmeyi (demokratlaşmayı) kapsayan kalkınma süreci davranış değişikliği, başka bir deyişle eğitim sorunudur (Kaya, 1993: 1). Eğitim ve ekonomik kalkınma arasında, sıkı bir ilişki vardır. Çünkü kalkınmanın gerçekleşmesinde doğal kaynaklar ve sermaye gibi ekonomik unsurların kullanılması insan becerisine bağlıdır ve bu beceriyi insana eğitim kazandırır (Kaya, 1984: 11).

Bir ülkenin ekonomik kalkınması; o ülke halkının, kişisel ve toplumsal gelişmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Eğitim yoluyla geliştirilen ve toplumsal davranışlarla kalkınmanın amacına uygun olan yeni değer yargıları, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak bakımından son derece önemlidir. Nitekim çağdaş uygarlık düzeyini yakalamak isteyen her toplumun insan gücü kaynağını geliştirmesi gerekir; bu da eğitimle olur. Demokrasiyi benimsemiş olan ülkelerde; eğitim kişilerde yaratıcı ve eleştirici düşünmeyi geliştirir. Ülkeler ancak sağlıklı bir aracılığıyla kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücünü yetiştirirler. Böylece; eğitilmiş insanlar ülkenin kaynaklarını daha etkili ve planlı bir şekilde değerlendirir. Ülke zenginleşir, insanlar daha mutlu olur (Kaya, 2003: 1-2). Eğitim karlı ve pahalı bir yatırımdır. Sonucu en geç alınan yatırımdır. İyi yönetilmezse zararı en korkunç yatırımdır (Kaya, 1984: 13). Bu nedenle her ülkenin ne pahasına olursa olsun vatandaşlarının eğitim ihtiyaçlarını çağın şartlarına ve gereğine göre karşılama görev ve sorumluluğunu mutlaka yerine getirmesi gerekir.

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, çağı yakalama ve onu geçme savaşı vermiştir. Cumhuriyet döneminde eğitimin kronolojik gelişimi dört döneme ayrılır. Bunlar:1- Millileşme Devri (1920-1930), 2- Hümanistleştirme Devri (1938-1950), 3- Amerikanlaştırma Devri (1950-1960), 4- Planlaştırma Devri (1960-2007) (Ergün, 2006: 57-73).

Atatürk'ün çizdiği eğitim politikası milli bir sisteme ve mesleğe dayandırılmıştır. Çağdaş ve milli bir eğitime kavuşmak için eğitim ve kültür alanında pek çok devrimler gerçekleştirilmiştir. Bunların başında, 3 Mart 1924 tarih ve 430 Sayılı Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) Kanunu gelmektedir. Bu yasa ile kurumlar tek elde toplanmıştır.

Daha sonra, Yeni Türk Alfabesinin kabulü, Millet Mekteplerinin açılması ve faaliyetleri sonucunda Cumhuriyetin modernleşme ideolojisi halka yayılmaya çalışılmıştır. Ayrıca eğitim ve kültür alanında gerçekleştirilen devrimleri, Türkiye'de eğitimi planlı yürütme amacının bir göstergesi olarak görmek yanlış olmamakla birlikte, belirli ve sürekli bir plana bağlanmadığı, bu alanda yürütülen çalışmaların çoğunlukla üst yöneticilerin kişisel gayretlerine göre değiştiği bir gerçektir. Cumhuriyet döneminde Türkiye'de eğitimi planlama çalışmalarını değerlendiren eğitim plancıları, eğitimi iki ana bölüme ayırarak konuya yaklaşmaktadırlar. Bunlardan birincisi 1920–1960 ve diğeri 1960'tan günümüze kadar olan dönemdir (Başar, 1999: 21).

1920–1960 yıllarında Türkiye'de eğitimi planlama çabalarına rastlanmakla birlikte günümüzdeki anlamıyla modern bir eğitim planlaması anlayışından söz etmek mümkün değildir. Programla ilgili konular, Heyet-i İlmiyede, Eğitim şuralarında ele alınmıştır. Ancak iyi niyetli bu çabalar da bir plan dâhilinde yapılmadığı için pek başarılı olmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim işlerini çekip çevirmek, bilimin yol göstericiliğinde üstün nitelikli insanlar yetiştirmek görevi Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. *"Milli Eğitim Bakanlığının eğitim alanında gerçekleştirdiği faaliyetlere, başta Anayasa olmak üzere eğitimle ilgili olarak çıkarılmış bulunan diğer yasalar, parti ve hükümet programları, uluslar arası antlaşmalar yön göstermekle birlikte, bunların*

dışında bizzat bakanın kişiliğinin, eğitimle ilgili görüşlerinin, tutumlarının da etkili olduğu görülmektedir" (Başar, 1999: 22).

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir askeri müdahale ile Türkiye'nin yönetimine el koyduğu 12 Eylül 1980 tarihinden kısa bir süre sonra; 20.09.1980 tarihinden başlayarak 12.01.1999 tarihine kadar geçen süre içinde kurulan hükümetlerde görev alan Milli Eğitim Bakanları ve onların eğitim alanında yaptıkları icraatları ortaya koymaktır. Bu temel amaçla bağlantılı olarak araştırmada ayrıca aşağıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır:

1. 20.09.1980–12.01.1999 yılları arasında hangi hükümetler kurulmuştur ve bu kurulan hükümetlerde kimler Millî Eğitim Bakanlığı yapmıştır?
2. Kurulan hükümetlerin programında yer alan eğitim politikaları nedir?
3. Hükümet kuran siyasal partinin parti programında yer alan eğitim politikaları nelerdir?
4. Koalisyon Hükümeti kuran siyasal partilerin parti programında yer alan eğitim görüşü kurulan hükümetleri nasıl etkilemiştir?
5. Kalkınma Planlarında eğitim konusuna nasıl yer verilmiştir?
6. Kalkınma Planlarında yer alan eğitim anlayışı ne oranda gerçekleşmiştir?
7. Araştırma yaptığımız dönemde görev alan Milli Eğitim Bakanlarının meslek dağılımında eğitimci olmaları göz önüne alınmış mıdır?
8. Milli Eğitim Bakanının Parti ve Hükümet programında yer alan eğitim görüşlerinden ayrı bir eğitim görüşü ya da düşüncesi olmuş mudur, olmuşsa eğitim icraatlarına etkisi nasıl olmuştur?
9. Milli Eğitim Bakanları örgün ve yaygın eğitimde ne gibi icraatlar yapmışlardır?
10. Milli Eğitim Bakanları Türkiye'nin eğitim sorunlarına nasıl yaklaşmışlar ve ne gibi çözümler getirmeye çalışmışlardır?
11. Milli Eğitim Bakanlarının belirgin eğitim icraatları ve bunların Türk toplumunun yaşamına olan etkileri neler olmuştur?
12. Milli Eğitim Bakanlarının icraatları, Türk eğitim dünyasında nasıl bir yankı

bulmuştur? Eğitim alanındaki kuruluşlar, eğitim bilimciler, öğretmenler, eğitim görüş ve düşünceleriyle Eğitim Bakanının icraatlarını ne yönde etkilemişlerdir?

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada, Türkiye'de bir değişim ve dönüşümün yaşandığı 12 Eylül 1980 ihtilalinden sonra başa geçen hükümetlerin eğitim politikalarını nasıl belirlediği, Kalkınma Planlarında hedeflenen eğitimin ne ölçüde gerçekleştiğini, 12 Eylül 1980–1999 tarihleri arasındaki siyasal iktidarların aldıkları kararların Türk eğitim hayatını aydınlatması ve sonuçlarını ortaya koyması açısından önem arz etmekte ve gelecek dönemlerde eğitim hayatımıza yön vermede ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma 20.09.1980–12.01.1999 tarihleri arasında kapsayan dönem içinde kurulan hükümetlerde görev yapan Milli Eğitim Bakanlarının eğitim faaliyetleri ile sınırlıdır.

1.1.5. Araştırmanın Modeli

Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir askeri müdahale ile Türkiye'nin yönetimine el koyduğu 12 Eylül 1980 tarihinden kısa bir süre sonra; 20.09.1980 tarihinden başlayarak 12.01.1999 tarihine kadar geçen süre içinde kurulan hükümetlerde görev alan Milli Eğitim Bakanları ve onların eğitim alanında yaptıkları icraatlarının incelenmesini amaçlayan bu çalışmada tarama tekniği uygulanmıştır.

1980–1999 yılları arasında yayımlanmış Tebliğler Dergileri başta olmak üzere eğitim dergileri, ulusal gazeteler, kitaplar, Eğitim istatistikleri incelenmiştir.

1.1.6. Araştırmanın Yöntemi

1.1.6.1. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın temel amacı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir askeri müdahale ile Türkiye'nin yönetimine el koyduğu 12 Eylül 1980 tarihinden başlayarak, 12.01.1999 tarihine kadar geçen süre içinde kurulan hükümetlerde görev alan onbir Milli Eğitim Bakanının eğitim faaliyetleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Milli Eğitim Bakanları (1980-1999)

Bakanlar	Göreve Başlama-Bitiş Tarihi	Görev Yaptığı Hükümet
Hasan Sağlam	20.09.1980-13.12.1983	Askeri Yönetim
Mehmet Vehbi Dinçerler	13.12.1983-13.03.1985	I. Özal Hükümeti
Metin Emiroğlu	13.09.1985-21.12.1987	I. Özal Hükümeti
Hasan Celal Güzel	21.12.1987-30.03.1989	II. Özal Hükümeti
Avni Akyol	30.03.1989-20.11.1991	II. Özal Hükümeti
Avni Akyol	30.03.1989-20.11.1991	Akbulut Hükümeti
Avni Akyol	30.03.1989-20.11.1991	Yılmaz Hükümeti
Köksal Toptan	21.11.1991-25.06.1993	VII. Demirel Hükümeti
Nahit Menteşe	25.06.1993-24.10.1993	I. Çiller Hükümeti
Nevzat Ayaz	24.10.1993-05.10.1995	I. Çiller Hükümeti
Turhan Tayan	6.10.1995-28.06.1996	II. Çiller Hükümeti
Turhan Tayan	6.10.1995-28.06.1996	III. Çiller Hükümeti
Turhan Tayan	6.10.1995-28.06.1996	II. Yılmaz Hükümeti
Mehmet Sağlam	28.06.1996-30.06.1997	Erbakan Hükümeti
Hikmet Uluğbay	30.06.1997-12.01.1999	III. Yılmaz Hükümeti

1.1.6.2. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Bu araştırına, tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Millî Eğitim Bakanlarının görevde kaldıkları süre içinde, eğitim alanında yaptıkları çalışmalar incelenmeden önce, bakanların özgeçmişleri (özellikle mesleki kariyeri açısından) araştırılmış ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Böylece bakanların özgeçmişlerinde belirtilen özelliklerin, onların hem Millî Eğitim Bakanlığı'na getirilişi, hem de Bakanlık icraatları üzerinde ne derece etkili olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra bakanların eğitim görüşlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. TBMM Arşivi, Talim Terbiye Yayımlar Dairesi Arşivi, İzmir ve Ankara Milli Kütüphane'deki belge ve

dokümanlar taranmıştır. Ayrıca ulusal basın, konularla ilgili dergiler ve kitaplar taranmıştır.

1.1.7. Tanımlar

Milli Eğitim Bakanı: Türk Milli Eğitim sistemini, kuruluş kanununda ve diğer kanunlarda belirtilen esaslar dâhilinde yönetmek üzere genelde milletvekilleri arasından Başbakan tarafından seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan kişidir (Türkçe Sözlük, 1974: 287).

Eğitim: Bireyin davranışında yaşantısı yoluyla istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanır. Eğitim, kişinin zihni, bedeni, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesi, ya da ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür. Eğitim, hayat boyu sürer; planlı ya da tesadüfî olabilir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile ve bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel yetişme vs. yollarıyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan bu çabalara da yaygın eğitim de denmektedir. Kısaca eğitim, öğretimi de içine alan çok geniş bir terimdir (Akyüz, 2004: 2).

Okulöncesi Eğitim: Okulöncesi eğitim; 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin ve uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişimlerini destekleyen; toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve onları ilköğretime hazırlayan; temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan eğitimdir (http://www.oolp.aof.edu.tr/ erişim tarihi 21.07.2007).

İlköğretim: Zorunlu eğitim çağındaki (6-14 yaş grubu) öğrencilere temel bilgi ve beceri kazandırarak onları hayata ve bir sonraki eğitim kurumlarına hazırlayan bir eğitim devresidir.

Özel eğitim, normal yaşıtlarının yararlanabildiği eğitim ortamından yeterince yararlanamayan çocuklara yönelik verilen eğitimdir.

Kaynaştırma Eğitimi: Kaynaştırma; özel eğitim gerektiren bireyin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim-öğretimlerini resmî ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır (Topaloğlu, Karabulut ve Cebeci, 2003: 1).

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

MİLLİ EĞİTİM BAKANLARI VE EĞİTİM İCRAATLARI (1980-1999)

Bu bölümde, araştırmamıza konu olan süre içerisinde (1980-1999), kronolojik sıra göz önüne alınarak Milli Eğitim Bakanlığı yapmış kişilerin eğitim icraatları yer almaktadır.

2.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI HASAN SAĞLAM'IN EĞİTİM İCRAATLARI

2.1.1. Özgeçmişi

Hasan Sağlam, 1931'de Balıkesir'in Halalca köyünde doğmuştur. İlköğrenimini köyünde, orta öğrenimini ise Balıkesir'de tamamlamıştır. 1960'ta Harp Akademisi'ne giren Sağlam, mezun olduktan sonra çeşitli karargâh ve kıta komutanlıkları görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca, Cumhurbaşkanlığı Başyaverliği ve Muhafız Alay Komutanlığı da yapmıştır. 1977'de tuğgeneralliğe terfi etmiştir. Sağlam, Ardahan'da Tugay Komutanlığı

ve 12 Eylül İhtilalinden sonra bir süre Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreter Yardımcılığı yapmıştır. (http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2002/EKIM/07/g2.html erişim tarihi 15.08.2007). 12 Eylül 1980 İhtilali döneminde 20.9.1980 ile 12.12.1983 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

2.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Hasan Sağlam, 12 Eylül 1980 dönemi ve sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Sağlam, eğitimdeki hedeflerini ideolojiden bağımsız olarak ortaya koymuş ve 1983'te Danışma Meclisindeki Mali Bütçe Konuşmasında ana amaçlarının eğitim-öğretimde Atatürk İlke ve İnkılâpları ile Atatürk Milliyetçiliğini yurdun her yerine yeniden yaymak olduklarını belirtmiştir. Ayrıca gençlerin ve öğretmenlerin ideolojilerle bölünmelerine engel olmak ve üretime yönelik bilgi ve beceriler kazandırmanın öneminden söz etmiştir (MEB, 1982: 3).

Hasan Sağlam eğitimde hedefledikleri ana amaca ulaşmaları için bazı ilkeleri tespit etmiştir. Bunlar şöyledir: *"Devlet kesin tarafsızlığı ve gücü ile tüm Bakanlık Teşkilatına, okullara ve eğitim kurumlarına girmeli ve varlığını sürdürmelidir. Tüm eğitim ve öğretim faaliyetlerimizde Atatürk İnkılâp ve İlkelerinin gençlerimizin zihin ve kalplerinde, gerçek anlamı ile yerleştirilmesine çalışılmalıdır. Milli eğitimimizin bugünkü durumu ve ülke ihtiyaçlarına cevap verecek, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmamızı sağlayacak önlemler tespit edilmeli ve kararlılıkla uygulanmalıdır. Günün şartlarına ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun teşkilat ile yasal ve idari düzenlemeler süratle yapılmalı ve tüm Bakanlık teşkilatına işlerlik kazandırılmalıdır. Sanayiye yönelik ülke ihtiyaçlarına cevap vermek, gençlerimize bir meslek kazandırmak ve Üniversiteler önünde yığılmayı önlemek üzere, Mesleki ve Teknik Eğitime ağırlık verilmelidir. Okul dışındaki gençlerimizin de her yönde eğitilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Yurtdışındaki çocuklarımızın Türkçe, Türk Kültürü ve Din Derslerinde yeterli düzeye getirilmesine önemle çalışılmalıdır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temel ve vazgeçilmez unsuru olan öğretmeni her türlü politik endişe ve düşüncelerden uzak bir çalışma ortamına kavuşturmaya, sadece okuluna, öğrencilerine ve görevine bağlı*

kişiliği ile öğretmenlik mesleğini toplumdaki saygınlığına kavuşturmaya ve ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda belirli bir düzeye getirmeye çalışılmalıdır. Çocukları okula gidemeyen köy ile öğretmensiz okul ve ders bırakılmamalıdır. Halkın eğitim alanında Devlete etkin bir şekilde yardımcı olması sağlanmalıdır. Din Kültürü ve Ahlak eğitiminin, yetersiz ve yetkisiz kişiler elinden alınarak, Devletin kontrolünde yeni esaslara göre, zorunlu ders olarak düzenlenmesine çalışılmalıdır. Okuma-yazmazlıkla etkin bir şekilde mücadele edilmeli, halkın okuma-yazma oranını artırıcı her türlü önlem alınmalıdır. Yükseköğretimle birlik ve bütünlüğü sağlayıcı düzenlemelere geçilmelidir" (MEB, 1982: 3–5).

2.1.3. Eğitim İcraatları

2.1.3.1 Okulöncesi

Hasan Sağlam döneminde sınırlı imkânlar ve kaynak yetersizliği nedeniyle okulöncesi eğitime büyük yatırımlar yapılamamasına rağmen nicelik olarak artışlar olmuştur. 1981–1983 yılları arasında 1.060 okulöncesi eğitim kurumu açılmıştır (MEB, 1982: 13).

Ayrıca, okulöncesi eğitimi tüm yurt çapında yaygınlaştırmak amacıyla Bakanlığın fiziki imkânları doğrultusunda çalışmalar yapılmış ve 1983'te ise Türkçe'nin düzgün konuşulamadığı yerlerdeki çocukların güzel Türkçe konuşmalarını sağlamak ve Temel Eğitime uyumlarını kolaylaştırmak için 1.000 anasınıfı açılması planlanmıştır. Daha sonra bu sayı yetersiz görülmüş ve 1.000 anasınıfının daha açılarak okulöncesi eğitim yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır (MEB, 1982: 21).

2.1.3.2. İlköğretim

Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam döneminde 67 ilde toplam 969 İlkokul ve 8 Yatılı Bölge Okulu açılmıştır. Fakat öğrenci yetersizliği nedeniyle de 1981–1982 Eğitim-Öğretim Yılında 235, 1982–1983 Eğitim-Öğretim Yılında 22 ilkokul kapatılmıştır (MEB, 1982: 13). Öte yandan ilköğretimdeki okullaşma oranı % 88.3 olmuş ve bu artışla gelişmiş ülkeler düzeyine erişilmeye çalışılmıştır (MEB, 1997: 12).

Sağlam çocukları okula gidemeyen, nüfusu 180'in üstünde olan tüm yerleşim yerlerine okul kazandırmak ve yanan, yıkılan ve kötü durumda olan okulların yerine okul ihtiyacını gidermek amacıyla 5.253 derslik yapılması planlanmıştır. Ayrıca, 23 Temel Eğitim Okulu ve 1 Yatılı Bölge Okulu yapımının başlatılması hedeflenmiştir (MEB, 1982: 21–22).

2.1.3.3. Ortaöğretim

Hasan Sağlam ortaöğretimde ülkenin ihtiyacının karşılanmasını ve ikili öğretimin kaldırılmasını hedeflemiştir (MEB, 1982: 22). Aynı dönemde 44 ortaokul açılmış diğer yandan 12 Eylül 1980 öncesinde planlanmadan açılan ortaokullardan 116'sı 1981–1982 Eğitim-Öğretim Yılında, 1982–1983 Eğitim-Öğretim Yılında 84'ü valilik ve müfettiş raporlarıyla, kapatılmıştır (MEB, 1982: 13). Bununla birlikte 8 Genel Lisenin yapımı planlanmıştır (MEB, 1982: 22). Ayrıca, 5 Anadolu Lisesi, 1 Fen Lisesi olmak üzere 20 yeni lise açılmıştır (MEB, 1982: 13).

2.1.3.4. Mesleki ve Teknik Öğretim

Hasan Sağlam döneminde 9 Teknik Lise, 40 Endüstri Meslek Lisesi, 2 Kız Sanat Ortaokulu, 5 Pratik Sanat Okulu, 10 Ticaret Lisesi, 1 Deniz Meslek Lisesi, 4 Kız Meslek Lisesi, 1 Pratik Kız Sanat Okulu, 1 Otelcilik Meslek Lisesi açılmıştır (MEB, 1982: 13). Önceki yıllarda dört pilot okulda başlatılan *Okul Sanayi Eğitim Projesi*, 1982–1983 Öğretim Yılında 10 Meslek, 6 Kız Meslek ve 5 Ticaret Lisesinde uygulamaya konmuştur. Ayrıca, okuma çağını geçirmiş yetişkinleri meslek sahibi yapmak için 20 okulda yetişkinlerin örgün ve mesleki teknik eğitimine 11 Ekim 1982'de başlanmıştır.
Bu yeni sistem Akşam Okullarının yerine konmuş ve uygulamayla üretici meslek sahibi kişilerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir (MEB, 1982: 14).

Bununla birlikte nitelikli insan gücü yetiştirmek için iki ile dört yıl arasında tamamlanmak şartıyla 10 Endüstri Meslek, 5 Kız Meslek ve 3 Ticaret Lisesi ile 2 İmam Hatip Lisesi için yeni binaların yapılması planlanmıştır (MEB, 1982: 22). Ayrıca, 11. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar doğrultusunda Endüstri Meslek Liselerinde çok amaçlı

lise uygulamasına geçilmiştir. İlerleyen yıllarda sistemin geliştirilmesi hedeflenmiştir (MEB, 1982: 22). Diğer yandan, Yabancı Dil Ağırlıklı Ticaret Lisesi açılması için çalışılmış, dış ticaret için alan araştırması yapılmıştır (MEB, 1983: 2). Nitekim 1982–1983 Öğretim Yılında İmam Hatip Liselerinden seçilen 10 pilot okulda mesleğe yönelik seçmeli derslerin okutulması planlanmış ve 13 alanda eğitim programı hazırlanıp uygulanmıştır (MEB, 1983: 9).

2.1.3.5. Yükseköğretim

1979'da üniversite reformu için çalışmalar yapılmışsa da bu çalışmalar bir yasa şekline dönüştürülememiştir. 12 Eylül 1980 sonrasında tekrar gündeme gelen Yükseköğretim Reformu, 4 Kasım 1981'de 2547 Sayılı Yükseköğrenim Kurulu Yasasıyla kabul edilmiştir. Bu yasayla tüm üniversitelerin yönlendirilmesi Yüksek Öğretim Kurumu'na (YÖK) bırakılmıştır. Bu yasa sonucunda üniversiteler kendi seçtikleri üyeler tarafından değil, atanan üyelerce yönetilmiştir (CDTA, 680-688).

Hasan Sağlam döneminde, Yükseköğretim Kanunundaki değişiklikle beraber yükseköğretim kurumlarında, eğitim öğretim boyunca Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Türk Dili ve Yabancı Dil zorunlu dersler haline gelmiştir. Ayrıca Beden Eğitimi veya Güzel Sanatlar dallarından biri zorunlu tutulmuştur. Bununla birlikte yükseköğretim bir bütün olarak düzenlenmiştir. Kısmen seçim ve atama ile belirlenmiş üst kurullar (YÖK, Yüksek Denetleme Kurulu, Üniversitelerarası Kurul, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) kurulmuştur. Rektör, Dekan ve bölüm başkanlarının atama ile belirlenmesi esası getirilmiş, fakülte kurullarının yetkileri azaltılmıştır. 2547 Sayılı Kanunda belirtilen yükseköğretimin amaç, ana ilkeleri ve düzene aykırı harekette bulunmak suç sayılmıştır. Ayrıca öğretim üyelerinin ders yükü 6 saatten 10 saate çıkarılmıştır. Profesörlükte 2. yabancı dil sınavı ile Doçentlikte tez hazırlama şartı kaldırılmıştır. Asistanlık kaldırılıp araştırma görevliliği ve yardımcı doçentlik getirilmiştir. Yükseköğretim öğrencileri harca bağlanmıştır (Akyüz, 2004: 333–334).

2.1.3.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Hasan Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 24 Kasım gününün 1981'den itibaren her yıl *"Öğretmenler Günü"* olarak kutlanması kararlaştırılmıştır (Sağlam, 1983: 207). Ayrıca, öğretmenlerin formasyon almaları için üniversitelerle hizmet içi eğitim konusunda işbirliğine devam edilmiştir (Sağlam, 1982: 23). Bununla birlikte öğretmen ve öğrencilerin sağlık sorunlarının karşılanması için kurulan, sağlık eğitim merkezlerinin sayısı 39'a yükseltilmiş ve tüm illerde açılması uygun bulunmuştur (MEB, 1983: 208).

Yükseköğretimde bütünlüğün sağlanması için öğretmen yetiştiren kurumlar üniversiteye bağlanmıştır (MEB, 1983: 209). Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünün kaldırılmasından sonra üniversitelere bağlanan öğretmen yetiştirme kurumları "Eğitim Yüksekokulları" adını almıştır (Özçelik, 1991: 42). Diğer yandan 33 Öğretmen yüksek lisans ve doktora ve genel kültürlerini geliştirmek amacıyla yurt dışına gönderilmiştir (MEB, 1983: 209). Bununla birlikte Sağlam döneminde 67 ilden 67 öğretmen öğretmenler günü nedeniyle Ankara'ya davet edilmiş ve yılın öğretmeni seçilmiştir. İl temsilcisi öğretmenlere şilt verilerek öğretmenler onore edilmişlerdir (Milli Eğitim, 1983: 26).

Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte yapılan çalışma sonucunda *"Öğretmen, Öğretmenlik Mesleği ve Önemi"* konulu hutbe metni 18 Kasım 1983'te tüm camilerde okutulmuştur (Milli Eğitim, 1983: 35). 12 Eylülden 1980'den bu yana öğretmenlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve mesleki gelişmelerini sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığı bazı çalışmalar yapmıştır bunlardan bazıları:

1982 Mali Yılı başından itibaren 1, 2, 3, ve 4. dereceden maaş alan öğretmenlere 400, 300, 200 ve 100 ek gösterge temin edilmiş 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda gerekli değişiklik yapılmasıyla da bu göstergelerin, maaşa bağlı sisteme göre yürütülmesi gerçekleştirilmiştir.

1981 Mali yılında 1000 TL olarak öğretmenlere ödenmesi sağlanan eğitim ödeneği, 1984 Mali yılından itibaren geçerli olmak üzere 2000 TL'ye yükseltilmiştir.

Öğretmenlere yurdun her köşesinde lojmanlar yapılması için çalışmalar sürmüştür. Öğretmenevleri ve lokaller açılmış, 55 öğretmenevi ve 138 öğretmen lokali hizmete sunulmuştur (Milli Eğitim, 1983: 14–15).

Aynı dönemde okulöncesine öğretmen yetiştirmede sorunlar çıkmış, yetişmiş eleman sıkıntısı olmuştur. Bu sorunlara çözüm olması amacıyla bazı öneriler getirilmiştir. Bunlar:

Anaokullarına alınacak öğretmenler yükseköğretime dayalı bir eğitimden geçirilmelidirler. Bunun için lise öğretiminin üzerine, iki yıllık meslek eğitimi verilmelidir. Bu okullara kız öğrenciler alınarak, ciddi bir öğretim planı uygulanmalıdır. Bu öğrenciler üniversite sınavından ayrı mülakat sınavına girmelidirler.

Bu okullarda öğretimin içeriği aşağıdaki bilgileri içermelidir.

Türk toplumunun değerlerini içeren bilgiler: Türk Dili Edebiyatı ve Kültürü, Genel Türk Tarihi, Türk Düşünce Tarihi ve Türk-İslam İlim Medeniyeti Tarihi, Türkiye Coğrafyası, Sosyoloji, Yurttaşlıkla ilgili bilgiler, Öğretmenlik Formasyonu bilgisi, alan öğretimi ve uygulamalarıdır. Bu okullarda iki yıllık öğretimi ve uygulamaları başarı ile tamamlayan genç kızlara "Kreş Bakım ve Ana Okulu Öğretmenliği" diploması verilmelidir (Akyüz, 1983: 10–11).

2.1.3.7. Diğer Çalışmalar

1982'de 67 bin, 1983'te 38 bin olmak üzere 105 bin atama ve yer değiştirmelerle öğretmensiz okul bırakılmamaya çalışılmış, öğretmenlerin illere dengeli dağıtılmaları hedeflenmiştir (MEB, 1982: 19). Ayrıca, Sağlam öğretmenevleri, lojmanları ve lokallerinin sayısının arttırılmasına önem vermiş ve 24 ilde 42 öğretmenevi açmıştır (MEB, 1982: 20). Bununla birlikte Sağlam, öğretmenlerin çocuklarına da çeşitli kolaylıklar sağlamıştır. Örneğin, görev yaptığı yerlerde devam edeceği okul bulunmayan öğretmen çocuklarına pansiyonlarda ücretsiz kalmaları hakkı tanınmıştır (MEB, 1982: 20).

Sağlam'ın Bakanlığı döneminde yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında okuma-yazma seferberliği başlatılmış ve bu çalışmalara önem verilmiştir (MEB, 1982: 23). Sağlamın döneminde eğitimle ilgili bazı çalışmalar ile birlikte kanunlar ve kanun hükmünde kararnameler çıkarılmıştır. Bunlardan bazıları:

Milli Eğitim'in teşkilat yapısı ve kadroları yeniden düzenlenmiş ve Yüksek Öğretim Kanunu.

Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname.

Temel Eğitim ve Orta Eğitimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Yardımlara İlişkin Kanun.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanunu.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 5. Maddesinin uygulama süresinin 10 yıl uzatılmasına ilişkin Kanun.

Öğretmenlere Eğitim ve Öğretim Tazminatı Ödenmesi Hakkındaki Kanun.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 126. ve 134. maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun ile İstanbul Endüstri Meslek Lisesinin gelişmesine fiziki imkân sağlayan İstanbul Belediyesine Ait Bir Taşınmaz Malın Hazineye Devri Hakkında Kanun Tasarıları Kanunlaşmıştır (MEB, 1982: 5).

Hasan Sağlam döneminde eğitim programları; 10. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar doğrultusunda ve sekiz yıllık bütünlük içinde Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, İş ve Teknik Eğitimi, Matematik, Müzik, Resim ve Beden Eğitimi programları tamamlanmıştır (MEB, 1982: 7).

Din eğitimi devletin denetimine girmiş, ilkokul 4. sınıftan başlayarak lise son sınıfa kadar Ahlak Bilgisi dersi ile birleştirilmiştir. Böylece zorunlu dersler kapsamına alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin müfredat programı hazırlanmış ve ders kitapları basılmıştır (MEB, 1982: 8).

Öte yandan, ilkokullarda din eğitimi ile ilgili bazı sıkıntılar olmuştur. Gerek müfredat, kitap gerekse öğretmen ve ders saatinin yetersizliği, uygulamadaki sorunlar dikkat çekmiştir (Küçük, 1981: 31). Sorunların çözümü için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu önerilerden bazıları şunlardır:

"Mevcut öğretmenlerden Din Bilgisi dersini okutacak olanlar, belli ölçüler içinde seçilmeli ve kurslara tabi tutulmalı,

İmam Hatip mezunlarını, mesleki formasyon kazandırıcı iki yıllık bir eğitime tabi tutup, branş öğretmeni olarak tayin edilmeli,

İlkokul öğretmeni yetiştiren, iki yıllık eğitim enstitülerine iki yılda haftada en az ikişer saat din dersi konulmalı ve eğitim öğretimlerine yeterince eğilinmeli,

İlköğretim müfettişi yetiştiren kurumlara da din dersleri konulmalı ve dini eğitim formasyonu kazandırılmalı; mevcutları da kursa tabi tutulmalı" (Küçük, 1981: 32).

Bunun yanı sıra derslerin içeriği ve ders kitaplarıyla ilgili de çalışmalar da yapılmıştır. Aynı dönemde özellikle tarih dersinin içeriğinin çok yetersiz olduğu, ülkemiz tarihinden bağımsız ve gereksiz birçok konunun yer aldığına dair eleştiriler gelmiştir (Semerci, 1981: 48). Sonuçta, Ortaokul ve Lise okulları için T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük kitapları ile Yükseköğretim kurumları için Türk İnkılâp Tarihi ve

Atatürkçülük kitapları hazırlanarak, 1982–1983 Eğitim-Öğretim Yılında okutulmuştur. Ayrıca tarih kitaplarına Türk Tarihi konuları, coğrafya kitaplarına ise ağırlıklı olarak ülkemizin coğrafyası konuları yer verilmiştir. Ayrıca Milli Güvenlik dersi kitabı yeniden yazdırılmıştır (MEB, 1982: 9).

Mesleki ve Teknik Öğretim Yüksek Danışma Kurulu iki kez toplanmıştır. Çıraklık Eğitim Merkezlerinin kapasitesi arttırılarak sayıları 25'e yükseltilmiştir (MEB, 1982: 10).

Yaygın eğitim kapsamında 1982–1983 Öğretim Yılında kadınlara yönelik 6.268 ev ekonomisi kursu açılmış, 172.182 kişi yararlanmıştır. Bir sonraki yıl bu sayı artarak 101.536 kişi kurslara katılmıştır (MEB, 1982: 14).

Ülke çapında başlatılan okuma-yazma seferberliğinde açılan üç dönemdeki 105.544 kursa 2.240.099 kişi katılmıştır ve kurslardan 1.286.489 kişi okuma-yazma belgesi almıştır. Bu seferberlik sayesinde okuryazar oranı % 72,5 artmıştır (MEB, 1982: 14). Hasan Sağlam döneminde 121 görme ve 33 işitme engelli yetişkine okuma-yazma öğretilmiştir (MEB, 1982: 15).

Özel eğitime muhtaç çocuklar için kanun tasarısı hazırlanmıştır (MEB, 1983: 232).

İlkokulu bitiren kız çocuklarını yetiştirmek için Hereke Halı Fabrikasında 980 kapasiteli yetiştirme yurdu açılmıştır (Sağlam, 1982: 15). Bu çalışmaların yanısıra, yabancı dille öğretim yapan okullar desteklenmiş ve açılması teşvik edilmiştir (MEB, 1982: 15).

Yurtdışındaki çocukların eğitimi için 943 öğretmen görev yapmış, 355 öğretmen daha yurtdışına gönderilmiştir (MEB, 1982: 17). Türk-Alman ortak eğitim çalışmaları yapılmış, Türk çocuklarının eğitimi için temaslarda bulunulmuştur (MEB, 1983: 220).

6.751 ilkokul öğretmeni, 5.666 öğretmen, idareci ve diğer görevliler altı aylık hizmet içi eğitime alınmışlardır.

210 okul yöneticisi, öğretmen, ilköğretim müfettişi ve il milli eğitim müdür yardımcısından oluşan 400 kişi uyum seminerlerine alınmıştır (MEB, 1982: 16).

İhtilal sonrasında ülkenin toplanması, iyi okullara kavuşması için "Kendi Okulunu Kendin Yap" kampanyası başlatılmıştır (MEB, 1982: 18).

Türkçenin özelliklerinin bozulmaması, dilimizin doğru ve güzel bir şekilde kullanılması için sözlük kılavuzu ve yeni sözlük hazırlanmıştır (MEB, 1982: 18).

1978'de, Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde tüm illerin, kanun kapsamına alınması planlanmış ve bu plan 24 ustalık alanında uygulanmıştır. 1983'de yapılacak 16

programla, 40 ustalık alanına çıkacak ve beşinci beş yıllık plan dönemi sonunda 76 ustalık alanına ulaşması amaçlanmıştır (Sağlam, 1983: 265).

Edebiyat, Felsefe, Tarih, Matematik II. Fizik, Kimya, Biyoloji, İngilizce, Fransızca, Almanca, Beden Eğitimi, Resim, Müzik, Coğrafya, Sanat Tarihi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Ev Ekonomisi, Meslek Dersleri olmak üzere 19 branştan 10.871 orta dereceli okul öğretmeni ile 8.500 okulöncesi ve ilkokul öğretmenine ihtiyaç olduğu belirlenmiş ve bu ihtiyacın giderilebilmesi için 19.371 adet kadro kullanma izni sağlanmıştır (MEB, 1983: 275).

Anadolu Liseleri, Özel Türk ve Yabancı Okullar, Fen Liseleri, Devlet Parasız Yatılılık (D.P.Y) ilkokul sonu ve yurtdışında görevlendirilecek öğretmenlerin sınavları Millî Eğitim Müdürlüğü sorumluluğunda Bakanlık Müfettişlerinin ve diğer yetkili makamların denetiminde yapılmıştır (MEB, 1983: 279).

Avrupa Konseyi ve ilgili ülkelerle ikili ve çok taraflı projeler halinde sürdürülmüş ve sürdürülmektedir. Bu projeler çerçevesinde:

a. "Yabancı dil öğretimi ile ilgili çalışmaları teşvik ve koordine etmek üzere Bakanlığımız Talim ve Terbiye Başkanlığı bünyesinde 'Yabancı Dil Öğretimi Geliştirme Merkezi' kurulmuştur.

b. Orta dereceli okullarımız için, yabancı dil öğretiminin amaç, içerik, yöntem ve tekniklerini temelden değiştiren yeni bir müfredat programı hazırlanarak uygulamaya konmuştur.

c. İngilizce, Almanca ve Fransızca dilleri öğretiminde kullanılmak, her sınıf için ayrı ayrı olmak ve kullanılmak üzere, Avrupa Konseyi uzmanlarıyla birlikte öğretmen, öğrenci, alıştırma ve test kitaplarıyla flaş kartlar, figürünler, duvar resimleri ve manyetik bantlardan oluşan ders araçları hazırlanarak öğretime konmuştur.

d. Orta dereceli okullarımızdaki yabancı dil öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi yoluyla öğretecekleri dile hakimiyetlerini artırmak ve mesleki bilgilerini pekiştirmek amacıyla 100 yaz kursu düzenlenmiş, bu kurslara 6.628 öğretmen katılmış, 139 ilde yerel seminerler tertiplenmiş, dil ve yöntem içerikli kasetler üretmek üzere bir radyo-kaset projesi oluşturulmuş, Avrupa Konseyi aracılığı ile her dilden 19'er öğretmen için uzun süreli burslar sağlanmış, her dilin öğretimi ile ilgili birer derginin yayımına başlanmış, 1982 yılına kadar Bakanlığımıza bağlı olan Yüksek Öğretmen Okullarının

yabancı dil bölümlerindeki bütün öğretmenler için yüksek seviyeli kurslar düzenlenmiş, bu bölümler için çağdaş yönelişlere uygun müfredat programları hazırlanmıştır.

e. Radyo ile yabancı dil öğretimi için üç dilde 1.000 civarında program hazırlanarak radyolarımızda yayınlanması sağlanmıştır.

f. Takviyeli yabancı dil öğretiminin daha etkili bir hale getirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

g. Test ve değerlendirme konusunda yönetmeliklerde değişiklikler yapılmış, yayınlar hazırlanmıştır.

h. İlköğretim düzeyinde yapılan yabancı dil öğretimine yeni bir düzenleme getirilmiştir.

ı. Mesleki ve teknik okullardaki yabancı dil öğretiminin geliştirilmesi konusu bir proje çerçevesinde ele alınmış, bu okullarda görevli öğretmenler için özel hizmet-içi eğitimi kursları planlanmış bulunmaktadır" (MEB, 1983: 279).

Hasan Sağlam, *"Ülkemizin, yaratıcı ve üretici insana olan ihtiyacı, eğitimin pedagojik ve ekonomik bir ortam içinde sürdürülmesi ile mümkündür. Uygulamalı eğitim ilkesi içinde, ağırlıklı teknik bilgi ile eğitim-öğretimin sürdürülmesi gereklidir. Bu da ilk, orta ve lise düzeyindeki okullarımızda işlik, laboratuar, atölye, araç-gereçlerle kabildir. Bunların, zamanında ve tam olarak temin edilebilmeleri, maalesef bugün, bütçe imkânları ile mümkün olamamaktadır"* diyerek eğitimin her kademesinde, kalkınma planlarında öngörülen okullaşma oranları, hedeflerine ulaşılamadığını belirtmiştir. Bu oranın ilköğretimde % 89.9, ortaöğretimde % 24.8, yükseköğretimde ise % 10.1 olduğunu belirtmiştir (MEB, 1983: 235).

> Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam döneminde 10. ve 11. Milli Eğitim Şuraları toplanmıştır. 23-26 Haziran 1981 tarihleri arasında toplanmış, şura raporu öğretmen yetiştirme çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Şura raporunda öğretmenlerin bugüne kadar ki uygulamalardan da yararlanarak üniversitelere bağlı öğretmen fakülteleri ya da eğitim fakültelerinde yetiştirilmeleri; temel Eğitim, Orta ve Teknik öğretim kademelerine öğretmen yetiştirmenin en az lisans öğretimi seviyesinde gerçekleştirilmesi yer almış ve şurada rapor görüşüldükten sonra öğretmenlerin mutlaka yükseköğretim sonucu mesleğe başlamaları, dört yıllık bir eğitim almaları, üniversitelerle işbirliği yapılarak öğretmenlerin akademik bir eğitim almaları kararlaştırılmıştır (Semerci, 1981: 36).

10. Milli Eğitim Şurasında eğitim yönetmeni, müfettiş, planlama uzmanı, okul danışmanı, program geliştirme uzmanı, özel eğitim uzmanı, eğitim teknolojisi uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı olmak üzere çeşitli uzmanlık alanları belirlenmiştir (Kardaş, 1985: 330).

10. Milli Eğitim Şurasında okulöncesi eğitim konusunda ilk defa ayrıntılı olarak durulmuştur ve temel eğitime başlama yaşı yediden altıya indirilmiştir (CDTA, 3. Cilt, İletişim Yayınları).

1982 Haziranında toplanan ve "Milli Eğitim Hizmetindeki Öğretmen ve Eğitim Uzmanlarının Durum ve Sorunları" konusu ele alınan 11. Milli Eğitim Şurasında öğretmenlerin sorunları tespit edilmiş ve bu sorunlara çözüm aranmıştır. Şurada öğretmenlik mesleğinin genel standartları incelenmiş, hizmet öncesi ve hizmet içi ile hizmet sonrasında değil bu standartları gerçekleştirecek öğretmenin eğitiminin bir bütün olarak ele alınması gerektiği kararlaştırılmıştır.

Hizmet öncesi eğitimi için bir model geliştirilmiş ve dört yıllık lisans eğitimiyle öğretmen yetiştirme sorununun çözüleceği belirtilmiştir (Özyürek, 1983: 9).

Öte yandan, öğretmen yetiştirme sorununun 11. Şurada ayrı bir başlık olarak ele alınması ve YÖK'ün bu konuya yaklaşımı oldukça iyi olmuştur. Ayrıca şurada eğitim sisteminde öğretmenin yanı sıra öğrencilerin, yöneticilerin, deneticilerin ve diğer bireylerinde önemli olduğu belirtilerek, Milli Eğitimin amaçlarına ancak bu sayede ulaşılacağı savunulmuştur (Büyükkaragöz, 1991: 30-31).

Hasan Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde eğitim kademelerinde birçok sorunlar olmuştur. Bu sorunlar:

İlköğretimde programların sık sık değiştirilmesi.

Köy ilkokullarında nitelikli eğitim verilememesi, birleştirilmiş sınıf uygulamasının devam etmesi.

İlköğretimde bölgeler ve şehirlerarasındaki dengesizliklerin olması, öğretmen açığının bulunması ve okulların yetersizliği vb.dir.

3.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI MEHMET VEHBİ DİNÇERLER'İN EĞİTİM İCRAATLARI

3.1.1. Özgeçmişi

1940'ta Gaziantep'te doğan Vehbi Dinçerler, Gaziantep Lisesi'nden sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisi olarak mezun olmuştur. Lisansüstü çalışmalarını İstanbul Üniversitesi'nde sürdürerek, İşletme Yönetimi Uzmanı olan Dinçerler, daha sonra ABD'de Syracuse Üniversitesi'nde Sanayi Mühendisliği yüksek lisansını tamamlamıştır. 1963–1972 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı'nda çeşitli kademelerde görev yapan Dinçerler, Türkiye'yi temsilen Dünya Bankası'nda seminerlere katılmış, Dünya Bankası'ndan bir heyetle, İrlanda Ekonomisi üzerinde incelemelerde bulunmuştur. Dinçerler, Özel Sektör kuruluşlarında Genel Müdürlük ve Genel Koordinatörlük yapmış ve sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kısa bir süre Mühendislik Ekonomisi dersleri vermiştir. Anavatan Partisi'nin ilk kurucu üyelerinden olan Dinçerler, Anavatan Partisi kurulduğundan bu yana, kısa bir dönem dışında, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyeliğine seçilmiştir. Vehbi Dinçerler, 6 Kasım 1983 seçimlerinde Anavatan Partisi İstanbul Milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. 17. Dönem milletvekilliğinin yanında Turgut Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi'nin ilk Hükümetinde 13.12.1983–13.03.1985 tarihleri arasında Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı yapmıştır (http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2678 erişim tarihi 12.08.2007).

3.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Milli Eğitim Bakanı M. Vehbi Dinçerler'in eğitim politikasındaki uygulamaları "Dini ve Milli Bir Terbiye" olmuştur. Bakanlığı döneminde evrim teorisine karşı olan kitapları İngilizce'den Türkçe'ye çevirtmiş ve okullara dağıtmıştır.

3.1.3. Hükümet Programında Eğitim

I. Özal Hükümeti programında eğitim konusu ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. Hemen hemen her hükümet dönemindeki hükümet programında olduğu gibi eğitimin genel amaçlarına yer verilmiştir. Eğitimin amacı şöyle belirtilmiştir: "*Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak*

yetişmelerini milli öğretimin esası sayarız" (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp45.htm erişim tarihi 12.08.2007).

Hükümet Programında öğretmenlere de yer verilmiştir. Eğitimin temel taşının öğretmenler olduğu vurgulanmış ve sorunlarının çözümleneceği belirtilmiştir. Ayrıca yükseköğretim sorunlarına çözüm bulunacağı ile mesleki ve teknik eğitimin geliştirileceği üzerinde önemle durulmuştur. Bununla birlikte ortaöğretimdeki her öğrenciye bir yabancı dil öğretileceği de hükümet programında yer almıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp45.htm erişim tarihi 12.08.2007).

3.1.4. Parti Programında Eğitim

Mehmet Vehbi Dinçerler'in Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde 45. Hükmet ülkeyi yönetmiştir. ANAP'tan milletvekili seçilen Mehmet Vehbi Dinçerler eğitim politikasını oluştururken ANAP Parti Programını da dikkate almıştır. 1983'ten itibaren Anavatan Partisi (ANAP) Parti Programı değişmeden kabul edilmiştir. ANAP Parti programında eğitimin amacı ve eğitimde yapılacaklar kısa bir şekilde ele alınmıştır. Parti programında milli eğitimin amacı şöyle belirtilmiştir: *"Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, millî ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi ve müsamaha besleyen, medeni birer insan olarak yetişmelerini millî eğitimin esası sayarız".*

ANAP parti programında eğitimde fırsat eşitliğine, eğitim ve öğretimin devletin görevi olduğuna, ilköğretimden sonraki eğitim kademelerinde ülkenin hedefleri ile eğitim-öğretimin nitelik ve niceliği arasında bağlantı kurulmasına önem verilmiştir. Ayrıca, yükseköğretimde araştırma ve uygulamaya öncelik verilmesine, mesleki ve teknik eğitim ile yaygın eğitimin geliştirilmesine ve okul dışı etkinliklerden de radyo, TV vb. yararlanılmasına yer verilmiştir (http://www.belgenet.com/parti/program/anap-2.html erişim tarihi 15.08.2007).

3.1.5. Eğitim İcraatları

3.1.5.1. Okulöncesi

Vehbi Dinçerler'in Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde Türkiye'de anasınıfı kapsamına giren öğrenci sayısı şu şekilde olmuştur:

Tablo 2. Anasınıfı Kapsamına Giren Öğrenci Sayıları (6 yaş)

Yıllar	Nüfus	Erkek	Kız
1983	1.342.700	679.900	662.800
1984	1.386.200	701.700	684.500
1985	1.430.300	724.000	706.300

Kaynak: Çağdaş Eğitim, 1978: 34.

Vehbi Dinçerler'in Bakanlık yaptığı 1985–1986 Öğretim Yılında okulöncesi okullaşma oranı % 4.1'dir. Bu dünya ortalamasının çok gerisindedir. Bu dönemde okulöncesi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle çalışan annelerin çocuklarının eğitim alması gerçekten çok güç bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinçerler döneminde bütün anaokulu ve anasınıflarında birlik ve beraberliği sağlamak amacıyla yönetmelik hazırlanmış ve 10.3.1984 tarih ve 18.337 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda Anaokulu ve Anasınıflarının yaygınlaştırılması için bu okullar; hızlı sanayileşme sonucu işçilerin yoğun olduğu yerleşim birimleri, gecekondu bölgeleri, köyler, kasaba, ilçe ve iller öncelik sırasına konmuştur (MEB, 1985: 14).

3.1.5.2. İlköğretim

Vehbi Dinçerler'in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde de daha önceki bakanlarda olduğu gibi, nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim okulları açılmıştır. Nitekim 1893–1984 Öğretim Yılında 414 ilköğretim okulunda 187.923 öğrenci, 7.421 öğretmen bulunuyordu (MEB, 1991b: 32). Avni Akyol'un bakanlığı döneminde 1982–1983 öğretim yılında resmi ilkokullarda şehirlerde 4.826, köylerde 41.328 olmak üzere toplam 46.154 okul bulunuyordu Ayrıca 87 özel ilkokul bulunmaktaydı (MEB, 1988: 72). İlkokul sayısı sonraki öğretim yılında 1087 artarak 47.241'e ulaşmıştır. Aynı dönemde ilkokullarda öğrenci sayısında sayısal olarak gelişmeler ise şu şekildedir:

Tablo 3. Resmi İlkokullarda Gelişme

Yıllar	Okul Sayısı	Yeni Kayıt	Öğrenci Sayısı	Öğretmen
1982–1983	46.241	1.202.471	6.038.169	211.461
1983–1984	47.324	1.492.596	6.495.916	208.393
1984–1985	48.502	1.148.244	6.527.036	209.911

1985-1986	49.096	1.208.010	6.635.821	212.717

Kaynak: MEB, 1988: 75.

Dinçerler döneminde, ilkokul programlarını düzenlenmiştir. Nitekim bu doğrultuda İlkokul Matematik Programları yeniden hazırlanmış ve 1984–1985 Öğretim Yılında İlköğretim oklularında uygulanmıştır. Ayrıca ilkokulların Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Resim, Beden Eğitimi Programlarının iyileştirilmesi için de çalışmalar yapılmıştır (MEB, 1985: 25).

Öte yandan, 1983–1984 Öğretim Yılı sonunda genel başarı oranı şöyledir: İlkokullarda %91,6, Ortaokullarda %73,4, Lise ve dengi okullarda % 74,6 dır. Ortalama başarı oranı % 79,8 dir (TBMMTD, 1985, B: 53 O:1). Bugün de olduğu gibi, Dinçerler zamanında da ortaokullar bağımsız veya liselerin bünyesinde olup, ilkokul mezunlarına 3 yıl eğitim ve öğretim veren, öğrencileri hayata ve daha sonraki öğretim kurumlarına hazırlayan okullardır. Dinçerler zamanında ortaokullarda Ayrıca ortaöğretim ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğretim veren genel liseler ile mesleki ve teknik ilköğretim kurumlarının tümünü de kapsar. Dinçerler zamanında ortaokullarda 1993–1994 Öğretim Yılında sayısal veriler şöyledir: 4.864 ortaokulda 1.633.011 öğrenci, 40.866 öğretmenle eğitilmektedir (MEB, 1990: 33).

1982–1983 Öğretim Yılında resmi ve özel ortaokullarda 4.225 okul, 1.332.809 öğrenci ve 41.215 öğretmen bulunuyordu. Ayrıca aynı öğretim yılında 446 479 yeni kayıta karşılık 239.814 mezun olmuştur. 1984 – 1985 Öğretim Yılında yeni kayıt olan öğrenci sayısı 503.743 olurken, mezun sayısı 306.309'a yükselmiştir. Aynı öğretim yılında 1.586.754 öğrenciye karşılık 42.652 öğretmen bulunuyordu (CDTA, 1988: 85).

3.1.5.3. Ortaöğretim

1983–1984 Öğretim Yılında genel liselerde 1.220 okul, 537.617 öğrenci, 47.011 öğretmen bulunuyordu (MEB, 1991: 38-39). Bu liselerden, 28'i Anadolu, 13'ü Fen, 10'u Akşam Lisesi idi. Diğer yandan, 1983–1984 Öğretim Yılında ortaokullarda okullaşma oranı %51,9, liselerde %28,5, Mesleki ve Teknik Liselerde %10,9 idi (MEB, 1997: 13).

Dinçerler döneminde bilim ve teknolojide meydana gelen çok hızlı ve baş döndürücü gelişmelere paralel olarak, ülkemizde ekonomik, sosyal ve kültürel alanların yanında sanayileşmede de önemli gelişmeler ve ilerlemeler olmuştur. Bu nedenle

ülkemizin hizmet ve üretim alanlarında, ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelere uyumlu, mesleki ve teknik bilgi becerilerle donatılmış insan gücüne olan ihtiyaçlara paralel olarak, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları da bu dönemde artmıştır. Nitekim Dinçerler'in döneminde ilk defa Beden Eğitimi ve Spor Meslek Lisesi kurulmuştur (TBMMTD, 1984, D.17, C.7, Y.2: 454).

Nitekim 1983 – 1984 Öğretim Yılında 1.356 mesleki ve teknik lisede 370.176 öğrenci ve 36.684 öğretmen bulunuyordu (MEB, 1991b: 45). Dinçerler döneminde ortaöğretimde, eğitim programlarında çalışmalar yapılmıştır. Bunlar:

> Türkiye Cumhuriyeti ve İnkılâp Tarihi konuları müstakil ders olarak okutulmak üzere müfredat programları hazırlanmış ve okutulmaya başlanmıştır.
>
> Lise ve dengi okullarda okutulan tarih ve Coğrafya yeniden hazırlanmıştır.
>
> İmam Hatip Lisesi meslek dersleri programları yeniden düzenlenmiştir.
>
> 1983–1984 Öğretim Yılından itibaren denemeye başlanan çok amaçlı lise uygulamasına bir sonraki öğretim yılında devam edilmiştir.
>
> Endüstri Meslek liseleri açılmıştır.

3.1.5.4. Yükseköğretim

En üst seviyeli insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarının istediği elemanları yetiştiren yüksek öğretimde 1983–1984 Öğretim Yılında okul sayısı 286, öğrenci sayısı 322.320, öğretim elemanı sayısı 20.441 idi (MEB, 1991: 65). 1984–1985 Öğretim Yılında yüksek öğretimde okullaşma oranı örgün eğitimde %8,3, örgün, açık öğretim %9,9 dur (MEB, 1997: 13).

Rakamlardan da açıkça anlaşılacağı gibi, Dinçerler zamanında pek çok gencimiz yükseköğretim dışında kalmıştır. Merkezi sınav sistemi ile de bu dönemden itibaren yükseköğretimde var olan yığılma giderek artmıştır. Öte yandan Mecliste yükseköğretimin sorunları sık sık tartışma konusu olmuştur. En çok tartışılan konu ise YÖK olmuştur. Ancak Dinçerler Mecliste yaptığı bir konuşmasında: "*Özetlemek gerekirse; YÖK zorunlulukların getirdiği, birçok yerde bulunan, doğru bir müessesedir; Anayasada yerini almıştır*" diyerek YÖK'ü savunmuştur (TBMMTD, 1984, B:29, O:1: 501).

3.1.5.5. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar:

Öğretmen yetiştirme sisteminde daha önce uygulanan sisteme devam edilmiştir. Ancak öğretmenlerin bu dönemde terfi ve tayinleri konusunda pek çok şey yapılmıştır.

Bunların bazıları aşağıdaki şekildedir:

Ocak 1984'ten itibaren 1985'e kadar 87.458 öğretmenin derece, 136.418 öğretmenin kademe terfisi yapılmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin öğrenim durumlarına göre yükselebilecekleri derece olan 3. dereceden 2. dereceye yükselme olanağı sağlanmıştır.

Kadrosuzluk nedeniyle terfi edemeyen öğretmen ve memurların üst dereceye yükselmesine imkân verilmiştir.

Ödüllendirilecek olan öğretmen sayısı bir yılda, 2.500'den 10.000'e yükseltilmiştir.

Öğretmenlerin Eğitim ve Öğretim Tazminatı 100 göstergeden 125 göstergeye yükseltilmiştir.

1984'de 48.350 personelin tayini yapılmıştır.

Gençlik ve Spor Akademisi mezunlarının ortaokul ve liselere Beden Eğitimi öğretmeni olarak tayin edilmiştir.

3 yıllık Yabancı Diller Yüksekokulu mezunlarının liselere ve ortaokullara yabancı dil öğretmeni olarak tayinleri yapılmıştır.

Uygulamalı sanatlar bölümü mezunlarının Resim öğretmeni olarak istihdamı sağlanmıştır (MEB, 1985: 17-19).

3.1.5.6. Diğer Çalışmalar

Vehbi Dinçerler'in Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yaptığı dönemde yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

1984'te 134 kurs ve 72 seminer olmak üzere toplam 206 hizmet içi eğitim faaliyeti yapılmış, bu faaliyetlerden 28.635 kişi yararlanmıştır.

345 kişi yabancı dil eğitimine tabi tutulmuştur.

1985'te 206 değişik kurs ve seminerden 19.463 öğretmen yararlanmıştır.

Ders programlarının güncellenmesi yapılmıştır.

1984'te 20 ilimizde Sağlık Eğitim Merkezi açılmıştır.

Sağlanan yardımlar sonucu 57.500 kg sabun, 80.000 adet diş fırçası ve 40.000 adet diş macunu bağışlanmıştır.

Beslenme eğitiminde öğrencilere dağıtılmak üzere Tariş ve Fiskobirlik'ten satın alınan 1.392 ton çekirdeksiz kuru üzüm 780 ton kavrulmuş iç fındık, 280 ton nuga öğrencilere dağıtılmıştır (MEB, 1985: 33-35).

4.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI METİN EMİROĞLUNUN EĞİTİM İCRAATLARI

4.1.1. Özgeçmişi

1943 'te Malatya'nın Arapgir ilçesinde doğan Metin Emiroğlu, 1948'de ailesi ile birlikte Malatya'ya yerleşmiştir. Emirolu, İlk, orta ve lise öğrenimini Malatya'da tamamladıktan sonra. 1966'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. 1968'de vatani görevini piyade komando olarak yapmıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü'ne devam etmiş ve lisansüstü bir yıllık eğitim dönemini bitirmiştir. 1969–1972 yılları arasında DPT Sosyal Planlama Dairesi'nde Çalışma sorunları, Sosyal Güvenlik, Yaygın Eğitim Sektör sorumlusu olarak çalışmıştır. 1979 yılına kadar Türkiye Tekstil İşverenleri Sendikası Genel Sekreterliği yapmıştır. Bu dönemde mesleki kurslar açılmasını ve tekstil ihracatçı birliğinin kurulmasını organize etmiştir. 1983'te Turgut Özal ile birlikte Anavatan Partisi Kurucu Üyesi ve milletvekili olmuş, Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığı ve ardından, 13.09.1985–21.12.1987 tarihleri arasında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yapmıştır (http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2679 erişim tarihi 08.08.2007).

4.1.2. Eğitim Görüşü ve Eğitim Politikası

23 Eylül 1985–21 Aralık 1987 tarihleri arasında 27 aylık bir Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yapan Metin Emiroğlu'nun eğitim görüşü Anavatan Parti Programı ile örtüşmektedir. Bakanlığı döneminde Milli eğitimin ilke ve amaçları doğrultusunda çalışmıştır. Kendine ait bir görüşü bulunmamaktadır. Metin Emiroğlu kendisinden önceki Milli Eğitim Bakanının icraatlarını yürütmüştür. Örgün ve yaygın eğitimde kalıcı bir katkısı olmamıştır.

4.1.3. Hükümet Programında Eğitim

Metin Emiroğlu, Milli Eğitim Eski Bakanı Mehmet Vehbi Dinçerlerinde görev yaptığı I. Özal Hükümeti döneminde Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Bu durumdan dolayı hükümet programında eğitim konusu Mehmet Vehbi Dinçerler dönemindekiyle aynıdır.

4.1.4. Parti Programında Eğitim

Metin Emiroğlu, ANAP'tan milletvekili seçilmiştir. Eğitim politikasını oluşturan bir diğer faktörde ANAP Parti Programı olmuştur. ANAP Parti Programı 1998'e kadar içerik ve biçim olarak hiç değiştirilmemiştir. Dolayısıyla Vehbi Dinçerler dönemindeki parti programıyla Metin Emiroğlu'nun Milli Eğitim Bakanlığı dönemindeki aynıdır

4.1.5. Eğitim İcraatları

4.1.5.1. Okulöncesi

Onun döneminde Anaokulları 1985–1986 Öğretim Yılında 110 iken 1986-1987 Öğretim Yılında 124'e yükselmiştir. Aynı öğretim yılları içerisinde öğretmen sayısı 429'dan, 461'e yükselmiştir. Öğrenci sayısındaki artış ise şu şekildedir: 1985-1986 Öğretim Yılında 5.571 iken, 1986-1987 Öğretim Yılında 6.457'ye yükselmiştir (MEB, 1989: 10).

4.1.5.2. İlköğretim

Metin Emiroğlu döneminde ilköğretimde sayısal veriler şu şekilde gerçekleşmiştir: 1986–1987 Öğretim Yılında şehirlerde 5.607, köylerde 44.002, toplam 49.609 resmi okul bulunuyordu. Bu dönemde Özel Okul sayısı 82'dir (MEB, 1988: 72.). 1986–1987 Öğretim Yılında öğretmen sayısı 216.899, öğrenci sayısı 6.703.895'dir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı yaklaşık 31'dir (Akyol, 1990: 13). 1985–1986 Öğretim Yılında ilkokullarda okuma oranı %98.9'a ulaşmıştır (Milli Eğitim Politikaları İncelemesi, 1990: 115).

4.1.5.3. Ortaöğretim

Metin Emiroğlu'nun Bakanlığı döneminde ilköğretimde olduğu gibi, ortaöğretimde de daha önceki Milli Eğitim Bakanlarının uyguladığı politikaları sürdürmek olmuştur. Nitekim onun bakanlık yaptığı 1986–1987 Öğretim Yılında ortaokullarda okul sayısı 4.753, öğretmen sayısı 41.979, öğrenci sayısı 1.761.794'tür (MEB, 1989: 20). Emiroğlu döneminde liselerin orta kısmında okul sayısı 972, öğrenci sayısı 689.688, lise kısmında okul sayısı 1.255, öğrenci sayısı 642.925'tir.Toplam öğrenci sayısı 1.332.613, öğretmen sayısı 48.091 olarak gerçekleştirilmiştir (MEB, 1989: 21).

4.1.5.4. Yükseköğretim

Metin Emiroğlu'nun Bakanlığı döneminde yükseköğretimde 1986-1987 Öğretim Yılında örgün öğretim kurumlarında 362.042, Açıköğretimde 495.625 öğrenciye karşılık 27.196 öğretim elemanı bulunuyordu (MEB, 1996: 83).

5.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI HASAN CELAL GÜZEL'İN EĞİTİM İCRAATLARI

5.1.1. Özgeçmişi

Hasan Celal Güzel, 1945'te Gaziantep'de doğmuş, ilk ve orta öğrenimini Malatya'da tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü'nden mezun olduktan sonra Makro Ekonomi alanında "Türkiye'nin İktisadi Büyüme Modelleri" adlı tezini vermiştir. Devlet Planlama Teşkilatı'nda (DPT) çeşitli ekonomik ve sosyal sektörlerde uzman yardımcısı, uzman ve sektör sorumlusu olarak çalışmıştır. Ayrıca, Başbakanlık Müşavirliği, Başbakanlık Ekonomik ve Sosyal İşler Bakanlığı, İZDK Genel Müdür Yardımcılığı, İçişleri Bakanlığı Müşavirliği ve Müsteşar Yardımcılığı, DPT Genel Sekreterliği ve Müsteşar Vekilliği ve Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı gibi görevlerde bulunmuştur (http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2681 erişim tarihi 08.08.2007).

Güzel, 24 Ocak 1980 ekonomik istikrar tedbirlerinin alınmasında önemli bir rol oynamıştır. 1983'te 38 yaşında Türkiye'nin en genç Başbakanlık müsteşarı olmuştur. Bununla birlikte çeşitli üniversitelerde, akademilerde ve Kara Harp Okulu'nda ekonomi, maliye, hukuk, ekonomik ve sosyal tarih, ekonomik sistemler-doktrinler ve kamu yönetimi konularında öğretim görevlisi olarak hizmet vermiştir. 1986'da girdiği ara seçimlerde Anavatan Partisi'nden (ANAP) Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. Turgut Özal Hükümeti'nde, Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü olarak görev aldıktan sonra 1987 yılı genel seçimlerinde yeniden milletvekili seçilmiştir. Seçimlerden sonra 21.12.1987–30.03.1989 tarihleri arasında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yapmıştır (http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2681 erişim tarihi 08.08.2007).

5.1.2. Eğitim Görüşü ve Eğitim Politikası

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Hasan Celal Güzel; eğitim ve gençlik konusundaki görüşlerini 28 Ekim 1988'de I. Gençlik Şurası kapanış konuşmasında *"İnşallah bundan sonraki dönemde eğitim ve gençlikle ilgili konularda millilik kadar, çağdaşlık, çağdaşlık kadar ilmilik kadar önemli bir ilkede demokratiklik ve demokrasiyi sağlamak olacaktır"* şeklinde belirtmiştir (MEB, 1988: 70).

Hasan Celal Güzel, Bakanlığı döneminde yaptığı birçok konuşmada: *"Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı; milli, manevi, ahlaki değerlerimizi kazanmış; sevgi, saygı ve müsamaha ile dolu; demokratik zihniyete sahip; çağın ilim ve teknolojisi ile mücehhez, sıhhatli bir gençlik yetiştirmek istiyoruz"* diyerek eğitimdeki amaçlarını belirtmiştir (Güzel, 1989: 105).

5.1.3. II. Özal Hükümeti Programında Eğitim

1987 yılında yapılan erken genel seçimlerde ANAP %36 oyla yine tek başına iktidara gelirken, SHP %24.75 ve DYP %19.15 oranında oy almışlardır. Genel seçimler sonrasında Cumhurbaşkanı Kenan Evren, hükümeti kurma görevini İstanbul Milletvekili Turgut Özal'a vermiştir (http://www.trt.net.tr/wwwtrt/hdevam.aspx?hid=176068 erişim tarihi 20.08.2007). Böylece II. Özal Hükümeti oluşturulmuştur.

II. Özal Hükümetinin hükümet programına bakıldığında eğitim konusu genel hatlarıyla ele alınmıştır. Bununla birlikte her eğitim kademesine değinilmemiştir.

Çıraklık ve din eğitimine önem verilerek, manevi değerler eğitimine daha çok önem verilmiştir.

Hükümet Programında eğitimin amacı Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı gençler yetiştirmek olarak belirlenmiştir. Ayrıca, örgün eğitimdeki kurum sayısının arttırılmasına ilaveten spor ve sanat etkinliklerini gerçekleştirecek modern tesislerin kurulmasına da öncelik verilmiştir. Bununla birlikte eğitimde uygulamanın önemi üzerinde durulmuş ve burs imkânlarının arttırılacağı belirtilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp46.htm erişim tarihi 20.08.2007).

5.1.4. Parti Programında Eğitim

Hasan Celal Güzel, ANAP'tan milletvekili seçildiği için ANAP Parti Programındaki eğitim anlayışı onun eğitimle ilgili çalışmalarında rehber olmuştur. Fakat ANAP Parti Programı 1998'e kadar içerik ve biçim olarak hiç değiştirilmemiştir. Dolayısıyla Hasan Celal dönemindeki parti programıyla Metin Emiroğlu'nun Milli Eğitim Bakanlığı dönemindeki aynıdır.

5.1.5. Eğitim İcraatları

5.1.5.1. Okulöncesi

Hasan Celal Güzel'in Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yaptığı dönemde okulöncesinde okullaşma % 4'ün üzerine çıkmamıştır. Bu dönemde okulöncesi eğitim daha ziyade anasınıflarında yapılmıştır. 1987–1988 Öğretim Yılında okul sayısı 3097, öğrenci sayısı 5.731, öğretmen sayısı 96.747 idi. 1988–1989 Öğretim Yılında okul sayısı 3.288'e, öğretmen sayısı 5.927'ye, öğrenci sayısı 97.707'ye yükselmiştir (MEB, 1989: 11). 1987–1988 Öğretim Yılında anasınıflarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 17'dir. Bu dönemde okulöncesinde önemli atılımlar yapılmamıştır.

5.1.2. İlköğretim

Güzel'in Bakanlık yaptığı dönemde ilköğretimde sayısal gelişmeler şu şekildedir: 1988–1989 Öğretim Yılında okul sayısı 50.735, öğretmen sayısı 219.351,

öğrenci sayısı 7.059.108'dir (Akyol, 1989: 13). Öte yandan, 1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanununda "Temel Eğitim" ismiyle yer alan bu kanun 1983'te uğradığı değişiklikle "İlköğretim Okulu" olarak isim değiştiren ve sekiz yıllık eğitim veren uygulamaya ilk kez 1971-1972'de geçilmiş ve kısa zamanda yayılmıştır. Nitekim 1989-1990 Öğretim Yılında ilköğretim okulu sayısı yeni açılan 10 okulla birlikte 927'ye yükselmiştir (MEB, 1989: 13).

5.1.5.3. Ortaöğretim

Hasan Celal Güzel'in Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde ortaöğretimde okullaşma oranı 1988–1989 Öğretim Yılında Ortaokullarda % 58, Liselerde % 34.6, Genel Liselerde % 19.9, Mesleki ve Teknik Liselerde % 14.7 idi (MEB, 1997: 13).

Tablo 4. Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne Bağlı Genel Liseler ile Bünyesindeki Ortaokulların Okul ve Öğretmen, Öğrenci Sayıları (1987-1989)

Öğretim Yılları	Genel Liseler					
	Orta Kısım		Lise		Toplam Öğrenci	Öğretmen Sayısı
	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	1332613	48091
1987-1988	972	689688	1255	642925		
1988-1989	1002	735204	1297	675465	1410669	49020

Kaynak: MEB, 1989: 21.

Öte yandan bu dönemde ortaöğretimde ve eğitimde fiziki imkânların geliştirilmesi ve kalite yükseltici çalışmaların yapılması üzerinde durulmuştur.

5.1.5.4. Yükseköğretim

Hasan Celal Güzel'in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde yükseköğretimde kendisinden önceki Bakanının çalışmaları esas alınmış ve sürdürülmüştür. 1988-1989 Öğretim Yılında yükseköğretimde 376.495 örgün, 175.173 açık olmak üzere toplam 551.668 öğrenci bulunuyordu. Öğretim elemanı sayısı ise, 28114'tür (MEB, 1994: 85). Bu dönemde öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı 19.6'dır.

Güzel'in Bakanlığı döneminde üniversitelerdeki öğretim elemanlarının yabancı dil bilgilerini geliştirmek için yoğunlaştırılmış programlar düzenlenmiş olup, 1987'de bu programlara 1.432 öğretim elemanı katılmıştır. Ayrıca, üniversitelerde uluslararası seviyede yayın yapan Türk araştırmacıların sayısı 1984'te 710 iken, 1987'de 1.451'e ulaşmıştır. Öte yandan Güzel, YÖK'ün eleştirilmesi üzerine, YÖK'ü savunmuştur (TBMMTD, 1988: 105).

5.1.5.5. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Hasan Celal Güzel, öğretmen yetiştirmede uygulayacakları yöntemi şu şekilde belirtmiştir: *"Öğretmen, küçük yaşlardan itibaren öğretmenlik idealini benimseyecek, yatılı olarak öğretmen liselerinde diğer yatılı okulların bütün özelliklerinden daha farklı ve üst standartlarda yetişecek, yüksek okuldan mezun olacak. Mezuniyetinden sonra tayin edileceği yerde köyde ise mutlaka lojmanı kendisi bekleyecek..."*(Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Hasan Celal Güzel'in Öğretmenler Günü Münasebetiyle Yaptığı Basın Toplantısı, 1988: 101).

Yaptığı bütün konuşmalarda öğretmenler hakkında olumlu konuşan Güzel, öğretmenlerle ilgili iktidarları döneminde yapacaklarını şu şekilde belirtmiştir: *"Kadrosuz olup ücretli ders okutan 20 bin öğretmenin her birine 83.333 lira, kadrolu 10 bin öğretmenin her birine 166.666 lira, kadrolu olup, işletmelerdeki eğitimle ilgili görev alan 3 bin öğretmenin her birine 333.333 lira, endüstriyel teknik öğretim alanlarında görev yapan 6 bin öğretmenin her birine 500.000 lira, endüstriyel teknik öğretim alanlarında görevli olup işletmelerdeki eğitimle ilgili görev alan 2 bin öğretmenin her birine 666.666 lira net ücret 15 Eylül 1988 tarihinde ödenecektir"*. Ayrıca bu çalışmalar zamanla gerçekleşmiştir. Ayrıca bütün öğretmenlere öğretim yılına hazırlık ödeneği olarak 50'şer bin lira verilmesi kararlaştırılmıştır. Nitekim bu çalışmalar sonucunda öğretim yılına hazırlık ödeneğinin her yıl verilmesi kararı alınmıştır.

6.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI AVNİ AKYOL'UN EĞİTİM İCRAATLARI

6.1.1. Özgeçmişi

1931'de Bolu'nun Düzce ilçesinde doğmuştur. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim İdaresi ve Planlaması dalında Yüksek Lisans yapmıştır. 1952–1963 yılları arasında; Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında çeşitli kademe ve statülerde yöneticilik ve İlköğretim Müfettişliği yapmıştır. 1964–1967 yılları arasında; Köy İşleri Bakanlığında Toplum Kalkınması Pilot Proje Çalışmalarında öğretim üyeliği ve yöneticilik, 1967-1971 yılları arasında Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatında araştırmacı, uzman, Yayın ve Temsil Şubesi Müdürlüğü, İl Planlaması Dairesi Müdürlüğü, 1972-1977 yılları arasında; Gençlik ve Spor Bakanlığı Müsteşarlığı ve bu arada da Yükseköğretim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Hacettepe Üniversitesi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesinde Öğretim Görevlisi olarak görev almıştır. 1977–1980 yıllarında Bolu Milletvekilliği ve Kültür Bakanlığının yanı sıra Milli Eğitim ve Milli Savunma Komisyonları Üyeliklerinde bulunmuştur. Ayrıca birçok vakıf, birlik ve kuruluşta Başkanlık, Başkan Vekilliği, Kurucu veya Mütevelli Heyet üyeliğinin yanında 31.03.1989–20.11.1991 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

6.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 1991'de TBMM'de Bütçe Görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmelerde Avni Akyol, eğitimdeki amaçlarını şöyle belirtmiştir: *"...Milli Eğitim Temel Kanunu'muzun öngördüğü iyi insan, iyi vatandaş, iyi meslek adamı yetiştirmek suretiyle ulaşılmasını istediği asıl amacımız; "Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın, yapıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır"* (MEB, 1990: 7).

Akyol, eğitim çalışmalarının temelini Atatürk ilke ve inkılâplarına dayandırmıştır. Milli eğitimdeki çalışmalarında başta Anayasanın hükümleri sonra Milli Eğitim Temel Kanunda belirtilen Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel ilkeleri ile Özel Amaçlar Akyol'un rehberi olmuştur. Avni Akyol çalışmalarında eğitim hakkı, eğitimde fırsat ve imkân eşitliği, laiklik, bilimsellik, çağdaşlık ve demokrasi eğitimi ilkelerini gözetmeye çalışmıştır (MEB, 1989: 2).

6.1.3. II. Özal Hükümeti Programında Eğitim

Avni Akyol, Milli Eğitim Eski Bakanı Hasan Celal Güzeli'nde görev yaptığı II. Özal Hükümeti döneminde Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Bu durumdan dolayı hükümet programında eğitim konusu Hasan Celal Güzel dönemindekiyle aynıdır.

6.1.4. Akbulut Hükümeti Programında Eğitim

Avni Akyol hem 47. Hükümet hem de 48. Hükümet döneminde olsun iki hükümet döneminde de Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Akbulut Hükümeti dönemindeki hükümet programına bakıldığında eğitimin amacının gençlerin Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen birer insan olarak yetişmelerini sağlamak olduğu belirtilmiştir. Ayrıca eğitimde fırsat eşitliği, öğretmenlik mesleğinin yüceltilmesi, Türkçe'nin doğru düzgün kullanılması, eğitimde son teknolojiden yararlanılması, herkese bir yabancı dil öğretilmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte hizmet içi eğitime önem verilmesi, eğitim televizyonu kurulması, ders kitapları ve eğitim araçlarının yenilikler takip edilerek hazırlanması gibi konular yer almıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp47.htm erişim tarihi 08.08.2007).

6.1.5. I. Yılmaz Hükümeti Programında Eğitim

I. Yılmaz Hükümetinin eğitim programında eğitim kademelerinden bahsedilmeden milli eğitim konusu ele alınmıştır. Milli eğitim politikasının bir devlet politikası olduğu, bilgi çağına doğru giderken milli eğitimde yeniden yapılanmanın gerekli olduğu belirtilmiştir. Nitekim örgün ve yaygın eğitim kurumlarının geliştirilmesi gerektiği, üstün yetenekli çocukların ayrıca özenle yetiştirilmelerinin şart olduğu, eğitimde laiklik ilkesinin önemli olduğu üzerinde durulmuştur (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp49.htm erişim tarihi 08.08.2007).

6.1.6. Parti Programında Eğitim

Avni Akyol, ANAP'tan milletvekili seçilmiştir. Eğitim politikasını oluşturan bir diğer faktörde ANAP Parti Programı olmuştur. ANAP Parti Programı 1998'e kadar içerik ve biçim olarak hiç değiştirilmemiştir. Dolayısıyla Hasan Celal Güzel dönemindeki parti programıyla Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı dönemindeki aynıdır.

6.1.7. Eğitim İcraatları

6.1.7.1. Okulöncesi

Okulöncesi eğitim 4–5 yaş çocuklarının eğitimini kapsamakla beraber çocuğun zihinsel ve bedensel yönden sağlıklı olarak gelişmesini sağlar. Okulöncesi eğitim kurumları çocuklarımızın ilköğretime hazırlandığı, onların dil, zihin, beden ve sosyal gelişimlerinin yönlendirilip pekiştirildiği, onlara işbirliği, yardımlaşma, başkalarına sevgi ve saygının, kültürel değerlerimizin öğretildiği ve birçok becerilerin kazandırıldığı birer eğitim kurumudur. Ülkemizde okulöncesi eğitim kurumlarının açılması 1913'te çıkarılan *"Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati"* ile sağlanmış, Cumhuriyet dönemine 80 anaokulu ve 5880 öğrenci ile girilmiştir (Akyol, 1990: 30). 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra, 1962'te Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği yayımlanarak, okulöncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması sağlanmıştır. 1990–1991 Öğretim Yılları arasında okulöncesindeki sayısal değişmeler Tablo 4'deki gibidir:

Tablo 5. Okulöncesi Eğitimde Yıllara Göre Değişmeler (1923-1991)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1923-1924	80	5.880	136
1983-1984	2.784	78.981	4.414
1990-1991	3.625	113.388	6.624

Kaynak: MEB, 1990: 30.

1983–1984 Öğretim Yılında; 2.784 anaokulu ve anasınıfında 78.981 çocuk, 4.414 öğretmen ile eğitilirken, 1990–1991 Öğretim Yılında 3.625 anaokulu ve

anasınıfında 113.388 çocuğun eğitimi 6.624 öğretmen ile sağlanmaktadır (MEB, 1990: 30). Okulöncesi eğitiminde, ülke genelinde uygulama birliği sağlamak amacıyla *"Okul Öncesi Eğitim Programı"* yürürlüğe konulmuştur. *"Okul Öncesi Öğretmen Kılavuzu"* hazırlanmış, 1989–1990 Öğretim Yılında yararlanılmak üzere bu eğitimde görev alan öğretmenlere gönderilmiştir (MEB, 1990: 53).

Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması faaliyetlerine başlanmıştır. Daha ziyade nüfusun çok olduğu, çalışan ailelerin ve sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan çocuğunu özel kreşlere gönderemeyecek bu kurumlardan yararlanmalarını sağlamak için, okulöncesi kurumlarının geliştirilip yaygınlaştırılması çalışmalarına hız verilmiştir. Ayrıca Anaokulu ve anasınıfı yönetmeliğinin günün şartlarına uygun hale getirilebilmesi için girişimler olmuştur (MEB, 1990: 53).

6.1.7.2. İlköğretim

İlköğretim, 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Kız ve erkek bütün vatandaşlar için devlet okullarında zorunlu ve parasızdır. İlköğretimin sadece ilkokul bölümü mecburi tutulmuştur.

Tablo 6. İlköğretimde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayısı (1988-1990)

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1988-1989	639	16.416	446.772
1989-1990	820	19.080	517.151

Kaynak: MEB, 1990: 14.

Bölgelerimize göre İlköğretimde Okullaşma oranına baktığımızda, Akdeniz % 88,69; Doğu Anadolu % 75,76; Ege % 89,36; Güneydoğu Anadolu % 74,64; İç Anadolu % 88,72; Karadeniz Bölgesi % 86,35; Marmara %97,75'dir (Altunkaya, 1999: 87).

5 Ocak 1991 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol, Amerikan eğitim sistemini ve reformları incelemek amacıyla Amerika'ya gitmiştir. Amerika'da Amerika Birleşik Devletleri planlama ve değerlendirme uygulamalarından sorumlu Dr. Ed Glassman ve Dr. Alan Ginsburg ile görüşmelerinde Taşımalı eğitimi başlatıp, yaygınlaştıracaklarından ve taşımalı eğitimin İngiltere'nin bazı yerlerinde de uygulandığı üzerinde durmuştur (MEB, 1991a: 29).

Türkiye'de ise, taşımalı ilköğretim uygulaması Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde uygulamaya başlamıştır. Taşımalı ilköğretim uygulaması fırsat eşitliğinin sağlanması, ilkokullardaki birleştirilmiş sınıf uygulamasının en az seviyeye indirilmesi ve eğitimde kalitenin artırılması amacıyla, 1990–1991 yılları arasında Antalya, Balıkesir, Gaziantep, Kırklareli, Kocaeli, Konya ve Van illerinde uygulanmaya başlamıştır (MEB, 1990: 34). Taşımalı öğretim, okulu olmayan yerlerde okumak isteyen çocuklara eğitim imkânı sağlamasının yanında, çocukların yeni çevreler görmelerini ve sosyalleşmelerini de sağlamıştır (Öztürk, 1999: 180).

Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı 1989–1990 Öğretim yılında Taşımalı İlköğretim uygulayan il sayısı 2, Merkez sayısı 5, Taşınan öğrenci sayısı 305 olmuştur. Bu rakamlar zamanla artmış ve 1991- 1992 Öğretim Yılında Taşımalı İlköğretim uygulayan il sayısı 29'a, ilçe sayısı 35'e, Merkez Okul Sayısı 78'e, Taşınan okul sayısı 258'e, Öğrenci Sayısı ise 3.289'a yükselmiştir (MEB, 1997a: 7).

Ayrıca ilkokullarda savurganlığın önüne geçilmesi, tasarruf kavramının öğrencilere kazandırılması, tutumluluk bilincinin aşılanması amacıyla Kültür Bakanlığınca *"Tasarruf Kültürünü Geliştirme Projesi"* uygulamaya konulmuştur. Tasarruf fikri ve kültürü, okullarda çeşitli dersler ve konularda işlenmiştir (MEB, 1990: 34).

Renkli bir kişiliği olan Avni Akyol, kişiliğini, eğitim icraatlarına da yansıtmıştır. 1990–1991 öğretim yılında ülke genelinde ilkokulların tüm birinci sınıf öğrencileri, yeni renk ve model önlük giymeye başlamışlardır. Yapılan bu çalışmaların yanı sıra sekiz yıllık zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması konusunda da çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizin ihtiyacını karşılayacak insan gücünü karşılamak, ülkemizin kalkınmasını sağlamak ve eğitim sisteminin temelini oluşturmak için sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin ve ilköğretim okullarının yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir (MEB, 1990: 35).

Onun Bakanlığı zamanında okul sayısının artırılmasına büyük önem verilmiştir. İlköğretim okullarının yaygınlaştırılması yönündeki çalışmalara büyük kentlerde ağırlık verilmiş, göç sebebiyle nüfusu artan kentlerde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu öğretim vermek için kapasite yaratılması, ek kaynaktan desteklenen özel bir projeyle sağlanmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu verecek olan bu okulların

yaygınlaştırılmasına zemin hazırlayacak eğitim haritaları hazırlanarak, yaygınlaştırma ilkeleri tespit edilmiştir (MEB, 1990: 35).

6.1.7.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayanan en az üç yıllık öğrenim veren genel liseler ile mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilmektedir.

Avni Akyol'un talimatlarıyla, ortaöğretimde ilk kez Millî Eğitim Bakanlığı, 1991–1992 Öğretim Yılından itibaren 2 Ağustos 1991 tarih ve 20979 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği"ni yürürlüğe (DGKS) koymuştur (Milli Eğitim, Eylül 1991: 6-10).

Bu sistem; öğrencinin kendi ilgi, istek ve yeteneğine göre belirli alanlara yönlendirilmesine ve bu alanlarda da yetiştirilmesine imkân sağlamak için kabul edilmiştir. Ancak daha sonra kaldırılmıştır. Genel liselerde 20 adet ortak dersin yanında öğrencilerin tercihlerine göre belirlenecek 57 çeşit seçmeli derste yer almıştır. Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Kurumları ile özel yönetmeliği olan okullarda okuyan öğrencilerin, birinci dönem almak zorunda oldukları ortak derslerin yanı sıra DGKS programında belirtilen ortak dersleri de almaları kararı alınmıştır. Ortak dersleri başaramayan öğrencinin bu dersi bir defa daha tekrarlaması, yine başarısız olursa bu dersi bırakması şartı konulmuştur. Türk Dili ve Edebiyatı dersinin başarılması zorunluluğu ile seçmeli bir desten başarısız olan bir öğrenci ise bu dersi istiyorsa tekrar seçme olanağı verilmiştir. Bu uygulamayla, Genel liselerden öğrencilerin mezun olabilmesi için en az 144 krediyi tamamlamaları şart olmuştur (Taş, 2005: 3).

6.1.7.3.1. Genel Liseler

Ortaokul öğrenimini bitirdikten sonra üç yıl öğrenim süresine sahip ve 15–17 yaşındaki öğrencilerin eğitimini kapsayan okullardır. Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde genel liselerde yabancı dil öğretimini daha etkin hale getirmek

için "Takviyeli Yabancı Dil Projesi" üzerinde durulmuştur. Ayrıca yabancı dil öğretmen ihtiyacının giderilmesi amacıyla sözleşmeli öğretmen çalıştırılması konusunda yeni proje başlatılmıştır. Bu dönemdeki sayısal veriler aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 7. Genel Liselerde Gelişmeler (1923-1991)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1923-1924	23	1.241	513
1983-1984	1.220	537.617	47.011
1990-1991	1.827	794.963	62.125

Kaynak: MEB, 1990: 37.

6.1.7.3.2. Anadolu Liseleri

Anadolu Liseleri, öğrencilere yabancı dili öğretmek, yurt içinde ve dışında bu dilden faydalanarak öğrenim yapmalarını sağlamak amacıyla kurulmuştur. İlkokuldan sonra birinci yılı hazırlık sınıfı olmak üzere yedi yıldır.

Tablo 8. Anadolu Liselerinde Sayısal Gelişmeler(1955-1991)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1955–1956	5	333	39
1983–1984	28	22.942	1.056
1990–1991	140	79.932	3.686

Kaynak: MEB,1990: 38.

Bu okullarda görevli yabancı dil, matematik ve fen grubu öğretmenlerinin yurt içinde ve yurt dışında yabancı dil hizmet içi eğitim almalarını sağlayacak çalışmalarına devam edilmiştir.

6.1.7.3.3. Fen Liseleri

İlk defa 1962'de VII. Milli Eğitim Şurası'nda açılması planlanan ve Ford Vakfı'nın desteği ile ilk olarak Ankara'da açılan bu okullar, yetenekli öğrencileri sınavla seçerek ülkemizin ihtiyaç duyduğu fen ve bilim adamlarını devlet desteği ile yetiştirmek amacıyla açılmış okullardır. 1990–1991 Öğretim Yılında dört kat artırılarak 13'e çıkarılmıştır.

Tablo 9. Fen Liselerinde Sayısal Gelişmeler(1962-1991)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1965–1966	1	102	27
1983–1984	3	573	70
1990–1991	13	2.936	370

Kaynak: MEB, 1990: 39.

Bu dönemde Fen liselerinin, Türkiye Üniversiteler ve Araştırma Kurumları bilgi ağı (TUVEKA) ile, Avrupa Üniversiteler ve Araştırma Kurumları (EARN) bilgi ağına bağlanması çalışmaları sonuçlandırılmıştır (MEB, 1990: 41).

6.1.7.3.4. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri

Ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerin özel yeteneklerinin en iyi şekilde geliştirilmesine fırsat vermek, kültür, sanat ve milli değerlerimizi korumak ve yaygınlaştırmak amacıyla 1989–1990 Öğretim Yılında Ankara, Bursa, Eskişehir, İzmir ve Kütahya'da açılanlarla bu okulların sayısı altıya çıkarılmıştır. Öğrenim süresi bir yıl hazırlık olmak üzere dört yıldır. Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin sayıları artırılması ile ilgili ve bu okulların özelliğine uygun yeni tip projeler hazırlanmış ve bu okullarda uygulanacak eğitim programları ile ders kitaplarının yazılması planlanmış sonraki dönemlerde ise bu planlar gerçekleştirilmiştir.

1989–1990 Öğretim Yılından itibaren İstanbul'da resim ve müzik bölümleri olan İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Maçka Anadolu Meslek Lisesi bünyesinde *"Plastik Sanatlar Heykel"* bölümü açılmıştır. Ayrıca Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri yönetmeliği yine 1990–1991 Eğitim-Öğretim yılında çıkarılmıştır (MEB, 1989: 25).

6.1.7.3.5. Çok Programlı Liseler

Küçük yerleşim birimlerindeki okul ve öğretmenlerden yararlanmak ve kaynak israfını önlemek için 1989–1990 Öğretim Yılında 37 Çok Programlı Lise açılmıştır. Avni Akyol döneminde çok programlı liselerin bulunduğu yerlerin özelliğine göre bu okullara fiziki kapasite temini için, projelerin hazırlık çalışmalarına başlanmıştır.

6.1.7.3.6. Akşam Liseleri

Akşam Liseleri, çalışmak zorunda olup gündüz öğrenime devam edemeyenlere ya da öğrenim çağını aşmış kişilere lise eğitimi vermek üzere açılmış okullardır. Öğrenim süreleri dört yıldır. Akşam lise ve ortaokulları ile ilgili yönetmelik taslağı çalışmaları planlanmıştır.

Tablo 10. Okul Türlerine Göre Genel Liseler (1991)

Okul Türü	**Okul Sayısı**	**Öğrenci Sayısı**	**Öğretmen Sayısı**
Lise	1.426	710.650	50.675
Anadolu Lisesi	140	25.683	3.686
Fen Lisesi	13	2.936	370
Anadolu Güzel San. Lis.	6	382	12
Akşam Lisesi	10	4.339	156
Öğretmen Lisesi	28	6.104	289
Anadolu Öğretmen Lisesi	47	4.189	632
Özel Liseler	157	40.680	6.305
Toplam	**1.827**	**794.963**	**62.125**

Kaynak: MEB, 1990: 38.

6.1.7.4. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

Mesleki ve Teknik Orta Öğretim kurumları erkek teknik öğretim, kız teknik öğretim, ticaret ve turizm öğretimi ve din öğretimi olmak üzere dört ana grupta toplanmıştır. Mesleki ve teknik eğitim, ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak

gelişimine katkıda bulunacak, hizmet ve üretim alanında da teknik bilgi ve beceriyle donatılmış insan gücüne olan ihtiyacını karşılamak amacından doğmuştur.

Tablo 11. Mesleki ve Teknik Liselerde Gelişmeler (1923-1991)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1923–1924	20	2.558	325
1983–1984	1.356	370.176	36.684
1990–1991	1.963	620.244	48.369

Kaynak: MEB, 1990: 45.

Akyol döneminde Mesleki ve Teknik eğitimde aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

1986–1987 yılları arasında çıkartılan 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunun ardından "Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi" uygulaması (1986–1987) başlatılmıştır. 1990–1991 Öğretim Yılında petrokimya, kuyumculuk, plastik teknolojisi, uçak elektroniği, deri teknolojisi gibi programlar açılmıştır. Bunu yanı sıra gemi elektroniği, entrümantasyon ve kontrol, tekstil, telekomünikasyon, dökümcülük alanlarındaki öğretim programları geliştirilerek çalışmalara devam edilmiştir (MEB, 1990: 49). Bu alandaki eğitimin geliştirilip yaygınlaştırılması için mesleklerin iş analizlerinin yapılması, örgün ve yaygın eğitim programlarının geliştirilmesi planlanmış endüstriyel teknik alanında yeni projeler hazırlanmıştır.

1976'dan itibaren Pratik Kız Sanat Okulları Yönetmeliği o günü şartlarına uygun olarak, düzenlenmiştir. Kız Meslek Lisesinde ve Uygulamalı Sanatlar Anadolu Kız Meslek Lisesinin bazı bölümlerinin haftalık ders saatleri düzenlenmiştir (MEB, 1990: 51).

1990–1991 Öğretim Yılında Uygulamalı Sanatlar Anadolu Kız Meslek Lisesi bünyesinde; *"Tekstil Tasarımı ve Heykel"*, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Anadolu Kız Meslek Lisesi bünyesinde; "Büro Yönetimi ve Sekreterlik", Turizm Anadolu Kız Meslek Lisesi bünyesinde; *"Turizm",* bölümleri faaliyete geçmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra Türk el sanatlarını araştırma, geliştirme, değerlendirme ve gelecek kuşaklara bu kültürü aktarmak için Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinde

Araştırma Merkezlerinin kurulması planlanmıştır. Ceza evindeki kadınların ve genç kızların eğitimini sağlamak amacıyla Adalet Bakanlığı ile ortaklaşa yürütülmek üzere proje hazırlanmıştır. Proje; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından finanse edilmek üzere çalışma başlatılmıştır (MEB, 1990: 51).

Ticaret liselerinin öğretim programları geliştirilmiş, dış ticaret, büro hizmetleri ve kooperatifçilik bölümleri açılmıştır. LİMME Projesi çerçevesinde muhasebe, daktilografi, bilgisayar, sekreterlik ve büro hizmetleri, bankacılık, kooperatifçilik, pazarlama, resepsiyon, servis, mutfak ve kat hizmetleri alanlarında örgün ve yaygın eğitim programları hazırlanmıştır (MEB, 1990: 54).

Genel ve mesleki liselerden mezun olan gençlerin yüzde % 26'sının yüksek öğrenim hakkı elde edebilmesi; geçmiş yıllardan, ileriki yıllara bu kişilerin işsiz kalmalarına neden olmuştur. 1990'da LİMME projesi, bu sorun için düşünülmüşse de sorunu çözememiştir (Sakaoğlu, 2003: 284).

3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi kanunu gereğince mesleki ve teknik liselerde okuyan öğrencilere 1986–1987 Öğretim Yılından itibaren *"Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi"* uygulaması başlatılmıştı. Bu uygulama ile meslek lisesi öğrencileri 10. sınıfta teorik eğitimlerini haftada iki gün okullarında alırken, uygulamalı eğitimi ise anlaşmalı işletmelerde haftada üç gün olarak almışlardır (MEB, 1990: 45–47). Bu uygulama öğrencilere hem ekonomik katkı sağlamış, hem de sosyal güvenceleri sağlanarak mesleki ve teknik öğretim cazip hale getirilmiştir. Uygulama sonrasında 1989–1990 Öğretim Yılında meslek eğitimi gören kişilerin sayısı 2,5 kat artmıştır.

1991'de müteşebbislik eğitim uzmanı İrlandalı Allan Chapman tarafından 27 meslek dersleri öğretmenine müteşebbislik eğitimi verilmiştir. İmam-Hatip Liseleri öğrencileri arasında "Hafızlık, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Hutbe Hazırlama ve Okuma" yarışmaları düzenlenmiştir. 1990–1991 Öğretim Yılında 24 İmam Hatip Lisesinde devlet parasız yatılı uygulamasına geçilmiş ve pansiyon sayısı 163'e çıkarılmıştır (MEB, 1990: 56).

6.1.7.5. Yükseköğretim

Yükseköğretim, üst düzey insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarının istediği elemanları yetiştiren eğitim basamağıdır. Yükseköğretim lisans öncesi (ön lisans), lisans ve lisansüstü olmak üzere kendi arasında sınıflanmıştır. Paralı olmakla beraber, maddi imkânları yetersiz olan öğrencilerin burs, kredi yatılılık vb. yollarla ihtiyaçları giderilir.

Tablo 12. Yükseköğretimde Sayısal Gelişmeler (1923-1991)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1923-1924	9	2.914	307
1983-1984	286	322.320	20.441
1990-1991	417	755.112	33.019

Kaynak: MEB, 1990: 65.

Avni Akyol dönemindeki yükseköğretimde yapılan çalışmaların başında 190 araştırma görevlisi eğitilmeleri için yurt dışına gönderilmiştir. 450 araştırma görevlisi ise, gelişmiş üniversitelere gönderilerek eğitilmelerine çalışılmıştır. Öğretim elemanlarının yabancı dil seviyelerini geliştirmeleri için yabancı dil eğitim merkezi olan üniversitelerde dil kursları almaları sağlanmıştır. Ayrıca, yabancı dil eğitim köyünün açılması için çalışmalar hızlandırılmıştır (MEB, 1990: 67).

Gelişmekte olan üniversitelere öğretim elemanı sağlamak için kanunla geliştirme ödeneği çıkarılmış dolayısıyla öğretim elemanlarına ek mali yardımlar sağlanmış ve üniversitelerdeki kadroların tümü doldurulmuştur (MEB, 1990: 67). Ayrıca, 1990'da, araştırma fonundan toplam 1513 proje desteklenmiştir. Yine aynı yılda üniversitelerde spor ve sanat eğitiminin geliştirilmesi için bu alanda eğitim yapan birimlerin kurulmasına karar verilmiştir. Eğitim yüksek okulları ve eğitim fakültelerinin standartlarını yükseltmek amacıyla Dünya Bankası'ndan kredi alınmıştır. 1988'de II. Sınai Eğitim Projesi Dünya Bankası ile yürürlüğe konmasıyla 1989'da projenin uygulanmasına başlanmıştır. Proje ile 20 meslek okulu, 3 teknik eğitim ve 1 mesleki eğitim fakültesinin eğitim ve öğretim standardı yükseltilmiştir (MEB, 1990: 68).

Yükseköğretim öğrencilerinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olan harçlarla oluşturulan 1984'teki fon kaldırılarak yerine benzer harcama esnekliğine sahip yeni bir düzenleme getirilmiştir (MEB, 1990: 69). Bununla birlikte yükseköğretimde okuyan 142.616 gence öğrenim kredisi verilmiştir. Bununla birlikte öğrenim kredisinin miktarı arttırılarak üniversitelere 133.763 öğrenci adına, harç kredisi ödenmiştir. 1988–1989 Öğretim Yılında yükseköğretim yurtlarının kapasitesi arttırılarak daha çok öğrencinin barınması sağlanmıştır.

6.1.7.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Öğretmen Liseleri 1974–1975 Öğretim Yılında ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla açılmış liselerdir. 1989–1990 Öğretim Yılında 28 tane olan bu okullarda lise müfredat programı aynen uygulanmıştır. Ayrıca, Avni Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde, 8–9 Haziran 1989'da Öğretmen Yetiştirme Danışma Kurulu toplanmıştır. Bu toplantıda öğretmen yetiştirme, öğretmenin sosyal statüsü, hizmet içi eğitim, istihdam politikası gibi konular görüşülerek alınan kararlar rapor haline getirilmiştir. Kurul toplantısı sonucunda öğretmen okullarının eksiklikleri tespit edilerek, 1989–1990 Öğretim Yılında ilk kez 28 Öğretmen Lisesinin 18'inde *"Anadolu Öğretmen Lisesi"* adını alıp eğitim öğretime başlatılmıştır (MEB, 1989: 45–46).

Bu iki okulun yanı sıra Eğitim Yüksekokullarının öğrenim süresi iki yıldan dört yıla çıkarılmış ve ilkokul öğretmenlerine yüksek öğrenim yolu açılmıştır. İlkokul öğretmenlerinin eğitim hayatı 16 yıl olarak belirlenerek, ilkokul öğretmeni olmak için dört yıllık lisans eğitimi zorunlu tutulmuştur. Tüm bu çalışmalara ek olarak, öğrencilerin öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarını tercih etmeleri için 1989–1990 Öğretim Yılından itibaren öğretmen ve eğitim uzmanı olacak öğrencilere Bakanlıkça burs verilmiştir. Ayrıca öğretmenlik mesleğine yönelimi arttırmak, başarılı gençlerin bu mesleği seçmelerini sağlamak amacıyla üniversite giriş sınavlarında ilk on tercih arasında öğretmen yetiştiren kurumları kazanıp yerleşen öğrencilere burs ve yatılılık (yeme, barınma, kitap, harçlık, giyim, öğrenim ve sağlık) imkânları sağlanmıştır (MEB, 1989: 46).

Öğretmenlerin sorunlarını takip etmek ve çözüm bulmak amacıyla Bakanlık Merkez Teşkilatında Öğretmen Danışma Bürosu kurulmuştur. 15 il ve 5 ilçe merkezinde 45000'i aşan öğretmenle toplantılar yapılarak görüş ve istekleri değerlendirilmeye alınmıştır (MEB, 1989: 47). Bunun yanı sıra, Öğretmenlere çıkarılan kanunla öğretim yılına hazırlık ödeneğinin ve öğretmenlere ödenen eğitim ve öğretim tazminatının miktarı arttırılmıştır. Ayrıca Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'nun il ve ilçelerinde çalışan öğretmenlere görev yerlerinin zorluğu nedeniyle kadro ve derecelerine göre ek tazminat ödenmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1989: 48).

Öğretmenlere Bakanlığın aracılığıyla Devlet Demiryolları tarafından %50 indirimli olarak seyahat etme imkânı da Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol tarafından sağlanmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenevi ve lokallerin sayısı arttırılmış, mevcutlarında iyileştirilmesi yapılmıştır. İlk olarak, öğretmenlerin aileleriyle birlikte yarıyıl ve yaz tatillerinde dinlenmeleri için eğitim merkezleri ve tatil köylerinin kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılarak, ilk kez İzmir-Seferihisar'da öğretmen eğitim merkezi ve tatil köyü tesisi hizmete başlamıştır (MEB, 1989: 50).

Öğretmenlere konut edindirme projesi yine Akyol tarafından planlanmıştır. Olağanüstü çaba ve çalışma gösteren öğretmenlerin teşvik edilmesi ve gayretlerinin devamının sağlaması amacıyla bu öğretmenler, birer aylıkları kadar ödüllendirilmişlerdir (MEB, 1990: 79). Ayrıca, öğretmenlerin çocuklarına da çeşitli ayrıcalıklar tanınmıştır. Örneğin; Anadolu ve Fen liseleri sınavını kazanan öğretmen çocuklarına bu okullarda parasız ve yatılı okuma imkânı sağlanmıştır (MEB, 1990: 80). Şehit edilen öğretmenlerin kanuni mirasçılarına 1989–1990 yılları arasında yardım yapılmış ve ailelerinin bulundukları yerlerdeki okullara isimleri verilmiştir (MEB, 1990: 80). Avni Akyol: *"Öğretmenler her şeye layıktır; onlar için ne yapılsa azdır"* sözleriyle de öğretmenlere ayrı bir değer verdiğini ifade etmiştir (Milli Eğitim, Kasım 1991: 3).

6.1.7.7. Diğer Çalışmalar

Avni Akyol, Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 13. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır. Şurada yaygın eğitim konusu konuşulmuş, yaygın eğitimin sorunlarına çözüm aranmıştır. Ödevin hem öğrenci hem de öğretmen açısından yük teşkil ettiği düşünülerek ödev yönetmeliği değiştirilmiştir. Buna göre,

ilkokulların birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında ödev verilmemesi, hazırlık ve alıştırmaların sınıfta yaptırılması, dördüncü ve beşinci sınıflarda ise günde iki saat olan ödev, hazırlık ve alıştırmaların bir saate indirilmesi kararı alınmıştır. Ortaokul, lise ve dengi okullarda ise bir öğretim yılında bir dersten öğrencinin öğretmeniyle belirleyeceği bir konuda yalnız bir ödev yapması uygun görülmüştür. Ayrıca yeni ödev yönetmeliğine bakılarak sözlü notu uygulaması getirilmiş, ödev notu ise, sözlü ve yazılı notları gibi not ortalamasına dahil edilmiştir (MEB, 1989: 52).

Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda programlara yerleştirilmeleri ve bu doğrultuda yetişmelerinin sağlanması amacıyla üniversitelerden bilim adamlarından, öğretmenlerden ve alan uzmanlarından oluşan 13 Özel İhtisas Komisyonu kurulmuştur (MEB, 1990: 81).

Milli eğitim sisteminin incelenmesi, sorunlarına çözüm bulunması, proje ve yayın çalışmalarına katkı sağlanması amacıyla Milli Eğitim Akademileri kurulmuştur. 1990–1991 Öğretim Yılında Ankara ve Hakkâri illerinde ilkokul 4 ve 5. sınıf öğrencilerine, öğretim yılı sonunda toplatılmak üzere ve ertesi yıl tekrar dağıtılmak üzere bez ciltli Sosyal Bilgiler kitabı hazırlatılmıştır.

Türkiye'de Bilgisayar Destekli Eğitim, 1985–1986 Öğretim Yılında, çağ atlamak amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığının 1100 adet bilgisayarı satın almasıyla başlamıştır. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Hasan Celal Güzel zamanında başlayan Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE) projesi bakan Avni Akyol'un zamanında da destek alarak devam etmiştir. Pilot uygulamaları yürütmek üzere Mesleki Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi (METARGEM) kurulmuştur. METARGEM, çeşitli üniversiteler ve bilgisayar şirketleri ile bağlantı kurarak bilgisayar donanımları ve yazılımları ile ilgili bilgiler almıştır (http://www.tojet.net/articles/2410.htm erişim tarihi 09.05.2007). Bu çalışmaların yanında Bilgisayar destekli eğitimi yaygınlaştırmak için pilot uygulamalar yapılmış, çeşitli kurullar toplanmış ve bu yöndeki çalışmalar için bütçe ayrılmıştır. Ancak projenin devreye girmesi ile birlikte birçok sorun gündeme gelmiştir. BDE için eğitilebilen öğretmenlere bakanlıktan ek kaynak ayrılamaması ve kamuda uygulanan tasarruf tedbirleri nedeni ile bilgisayar laboratuvarlarında yeterli elemanın bulundurulmaması, yazılımların desteklenmemesi projenin amacına ulaşmasını engellemiştir (http://www.tojet.net/articles/2410.htm erişim tarihi 09.05.2007).

TRT ile Bakanlık arasında 1988–1989 Öğretim Yılının ikinci yarısında yapılan bir protokol sonucunda okul televizyonu uygulamasına başlanmıştır. Lise 3. sınıfların matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri, TV programları ile öğrencilere sunulmuştur. Bu protokol 1989–1990 Öğretim Yılında yinelenmiştir ve çeşitli sınıfların ders programları da eklenmiştir.

1988–1989 Öğretim Yılındaki Anadolu, Fen ve Devlet Parasız yatılı, Anadolu Teknik ve Meslek Lisesi ile Öğrenci Seçme ve Yerleştirme sınavlarında birinci olan öğrenciler Bakanlıkça ödüllenmiştir. Ayrıca öğrencilerin tatillerini verimli geçirmeleri ve birbirleriyle olan dayanışma ve sevgi duygularının artması için öğretmenler ve öğrenciler arasında sevgi projesi başlatılmıştır. 1989–1990 Öğretim Yılında bu konunun her fırsatta önemsenmesi ve dile getirilmesi için okullara genelge yollanmış, ödüllü şiir ve kompozisyon yarışmaları düzenlenmiştir. Öğrencilere doğa sevgisi aşılamak, doğa bilincini oluşturmak amacıyla orman haftasına denk gelen zamanda 21–26 Mart 1990 tarihleri arasında bütün ilk ve orta dereceli okullarda ülke düzeyinde "Bu Fidan Benim Kampanyası" başlatılarak öğrencilerle ağaçlandırma çalışmaları yapılmıştır.

1991'de ilk defa okullardaki başarıyı yükseltmek ve öğrencileri çalışmaya teşvik etmek için ortaokul ve liseyi başarıyla bitiren öğrencilerin fotoğraflarının bulunduğu "Okul Birincileri Albümü" düzenlenmiştir (MEB, 1990: 92).

Beslenme eğitimi programı uygulaması çerçevesinde okullarda çocukların bedensel ve zihinsel yönden gelişimlerini sağlamak amacıyla süt içimine önem verilmiştir. Süt bedeli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan karşılanmıştır. 1990–1991 Öğretim Yılında 5000 ton süt öğretmen ve öğrencilere dağıtılmıştır (MEB, 1990: 96).

Diğer yandan, 1986'da Rusya'da Çernobil Santralinde sızıntının ortaya çıkması sonucu, başta Karadeniz Bölgemizdeki iller olmak üzere, diğer bölgelerimizdeki pek çok şehri etkilemiştir. Nitekim Karadeniz Bölgesinde üretilen başta fındık olmak üzere çoğu ürünümüz radyasyonlu olduğu ileri sürülerek ihraç edilememiştir. Üretici de bu durumdan büyük zarar görmüştür. Dış pazarda satılamayan bu fındıklar Akyol zamanında okullarda öğrencilere bedava dağıtılmıştır (Öztürk, 1999: 186).

Bu uygulamaların yanı sıra okullarda ikili öğretimin kaldırılması ve normal öğretime geçilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca daha önceden okuma

imkânı bulamamış, çalışmak zorunda olan yurt dışında çalışan ve lise mezunu olmayan yurttaşlarımıza ise yurtdışından liseyi bitirme imkânı tanınmıştır. Tüm bu çalışmalardan ayrı Zihinsel Özürlü çocukların Eğitim Uygulamaları yönetmeliğinin taslağı hazırlanarak, özel eğitime muhtaç çocuklara eğitim alma imkânı sağlanmıştır. Yine Akyol'un Milli Eğitim Bakanlığı sırasında 1991'de I. Özel Eğitim Konseyi toplanmıştır. Konseyde değişik engel grupları komisyonları kurulup, her komisyon kendi alanı ile ilgili kararlar almıştır. Alınan en önemli kararlardan birisi, gündüzlü öğretime ağırlık verilmesi ve kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması gerekliliğidir (Kargın, 2003: 2). Akyol'un Bakanlığı döneminde Yöre Eğitim Projesi, Çocuk Kulübü Projesi, Üreten Kadın Projesi, Standart Beden Ölçüleri Projesi, Eğitici Anne Projesi, Türk El Sanatları Araştırma merkezi Projesi, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi ve Endüstriyel Okullar Projesi gibi birçok proje çalışmalarına başlanmıştır.

7.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI KÖKSAL TOPTAN'IN EĞİTİM İCRAATLARI

7.1.1 Özgeçmişi

Köksal Toptan 1943'te Rize'de doğmuş, ilk, orta ve lise öğrenimini Zonguldak'ta yapmıştır. 1966'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Zonguldak'ta serbest Avukat olarak çalışmıştır. Köksal Toptan, 1977'de Adalet Partisi'nden Zonguldak Milletvekili seçilmiş, TBMM Adalet ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) Komisyonu üyeliği yapmıştır (http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=44768 erişim tarihi 08.08.2007).

Toptan, 1979'de kurulan Süleyman Demirel Hükümetinde Devlet Bakanlığına atanmış, bu görev 12 Eylül 1980 Askeri müdahalesine kadar devam etmiştir. Köksal Toptan, 12 Eylül 1980 İhtilalinden sonra hakkında çeşitli davalar açılmış olan Süleyman Demirel'in avukatlığını üstlenmiş ve bütün davalar beraatla sonuçlanmıştır (http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=44768 erişim tarihi08.08.2007).

1983'te kurulan Doğru Yol Partisi (DYP)'nin kuruluş ve teşkilatlanma çalışmalarına katılan Toptan, 1986'da yapılan ara seçimde ve 1987'de yapılan genel

seçimde Zonguldak'tan milletvekili seçilmiştir. DYP Grup Başkan vekilliği yapmış, 1991 genel seçimlerinde DYP'den Bartın Milletvekili olarak meclise girmiştir ve 21.11.1991–25.06.1993 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. 1993'te yapılan DYP kongresinde genel başkanlığa aday olmuş fakat seçimi kaybedince Milli Eğitim Bakanlığı görevinden de ayrılmıştır (http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=44768 erişim tarihi 08.08.2007).

7.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Köksal Toptan, 1993'teki TBMM'deki Bütçe Konuşması sırasında amaçlarının uzlaşmacı, dost canlısı, hoşgörülü, sevgi dolu, erdemli ve içten insanlar yetiştirmek olduğunu bunun gerçekleşmesi için ise sadece okullardaki eğitimin yetmediğini belirtmiştir. Amaçlarının hayata geçmesinin temelinde öğretmen-öğrenci-veli dayanışmasının yattığını vurgulamıştır (MEB, 1992: 12).

Ayrıca Toptan, *"...Türkiye'mizi sadece gayri safi milli hâsılası büyümüş, sadece belirli hesaplarla fert başına düşen geliri artmış, sadece alt yapı yatırımlarını tamamlamış bir ülke olarak görmek istemiyoruz. Türkiye'mizi mutlaka Atatürk İlke ve inkılâplarına bağlı, milli ve manevi değerlerimize sahip çıkan, çağdaş düşünen, bilgili ve en önemlisi de sevgi dolu insanların yaşadığı bir ülke yapmak istiyoruz. Bunun yolunun da eğitimden geçtiğine tüm içtenliğimizle inanıyoruz"* sözleriyle de eğitimin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır (MEB, 1992: 14).

Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan, hedeflerini uygularken milli eğitimin temel amaçlarını ve politikalarını ödün vermeden eksiksiz uygulamak istemiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmalarına yön vermiştir (MEB, 1992: 14).

Toptan, 1992–1993 Eğitim Öğretim Yılının açılması nedeniyle yaptığı konuşmasında gençliğin Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda, manevi değerlere bağlı, yüreği vatan, millet ve bayrak sevgisiyle çarpan, çalışkan, bilgi ve kültür düzeyi yüksek biçimde yetiştirilmesinin temel amaçları ve görevleri olduğunu söylemiştir. Eğitimin ise, ezberci ve kalpçı değil düşünen, okuyan ve öğrencilere kişilik kazandırmaya yönelik yapılması gerektiğini vurgulamıştır (Milli Eğitim, 1992: 1).

Köksal Toptan, eğitimin geleceği için planladığı ilke ve politikaları şöyle sıralamıştır: "*Öğretmenlerin aralarındaki dayanışmayı güçlendirmek, sosyal ve ekonomik durumlarını iyileştirmek. Öğretmenlerle koordinasyon merkezi kurup dilek ve sorunlarını değerlendirmek. Zorunlu eğitimi 8 yıla çıkararak, okullaşma oranını yüzde yüze ulaştırmak. Ders kitaplarını ele alıp, gereksiz bilgileri çıkararak demokratik bir anlayış getirmek. Öğretmen ve öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarını sağlayıp, hayat boyu eğitim ilkesini ön plana çıkarmak. Öğrencilerin yapıcı, yaratıcı, özgür, eleştirici nitelik kazanması için olanak sağlamak. İkinci yıl içinde yükseköğretimdeki gençlerin tamamına yurt olanağı sağlamak. Küçük yerleşim birimlerindeki ortaöğretim kurumlarını birleştirmek, çok programlı lise uygulamasına geçmek. YÖK'ü gözden geçirip üniversitede %15 olan okullaşma oranını % 20'ye çıkarmak. Üniversiteleri her türlü görüşün tartışıldığı bir bilim ortamı haline getirmek"* (Hürriyet, 2 Aralık 1992).

7.1.3. Hükümet Programında Eğitim

1991 yılında yapılan erken seçimler sonucunda Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından hükümeti kurma görevi Süleyman Demirel'e verilmiştir. Demirel kendi başkanlığında SHP ile koalisyon hükümeti oluşturarak 49. Hükümeti kurmuştur (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/o49.htm erişim tarihi 08.08.2007).

7. Demirel Hükümetinin programı incelendiğinde eğitim konusuna uzunca bir yer ayrıldığı göze çarpar. Eğitimin laik, çağdaş, kişilikli, etkin ve her Türk vatandaşını kapsayacağı üzerinde durulmuş, parasız ve devletin kontrolünde olacağı belirtilmiştir. Ayrıca zorunlu eğitim süresinin sekiz yıl olacağı, ortaöğretimde ise birlik sağlanacağı bununla birlikte çok programlı liselerin yaygınlaştırılacağı kararlaştırılmıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HB49.htm erişim tarihi 08.08.2007).

Hükümet programında Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki birimlerin yeniden yapılandırılacağı yer almış, öğretmenlerin sorunlarının çözülmeye çalışılıp, öğretmenlere sendika kurma hakkı tanınacağından bahsedilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HB49.htm erişim tarihi 08.08.2007).

DYP-SHP koalisyon hükümetinin programında ders kitapları ve öğretim programları da yer almış, bunların çağın gereklerine göre düzenlenmesi planlanmıştır.

Programda yer alan bir başka konu ise yükseköğretimdir. Yükseköğretimle ilgili, üniversitelerin özerk olması, YÖK'ün kaldırılması, bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi, üniversitelere ayrılan kadro ve kaynakların dengeli dağıtılması, öğretim üyelerinin siyasal partiye üye olma hakkının tanınması gibi yeniliklerin yapılması da programın gündeminde olmuştur (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HB49.htm erişim tarihi 08.08.2007).

7.1.4. VII. Demirel Hükümeti (DYP-SHP) Koalisyon Protokolünde Eğitim

DYP ile SHP arasında oluşturulan iki yıl yedi ay süren koalisyon hükümeti 20.11.1991'de bir koalisyon protokolü imzalamıştır. Bu protokolde eğitim konusu hükümet programında ele alındığı gibi işlenmiştir. Yalnız öğrenci yurtları, burslar ve gençliğin diğer bütün sorunlarının, kurulacak olan Gençlik ve Spor Bakanlığı içinde çözümlenmeye çalışılacaktır maddesi sonradan protokole eklenmiştir. Bu madde hükümet programında yer almamıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP49.htm erişim tarihi 08.08.2007).

7.1.5. Parti Programında Eğitim

DYP'den Bartın Milletvekili seçilen Köksal Toptan mensubu olduğu partinin programındaki eğitim anlayışını hayata geçirmeye çalışmıştır. DYP'nin parti programı 1983'ten 1998'e kadar değişmemiştir.

Nitekim 1983'teki DYP'nin parti programında eğitim 38, 39, 40. ve 41. maddelerde ele alınmıştır. Programda eğitim, Türkiye'nin en öncelikli meselesi olarak görülmüştür. Eğitimin nitelikli insan yetiştirmesinin yanı sıra hürriyeti, demokrasiyi, cumhuriyetin ne olduğunu bilen dünyadaki yönetim sistemlerini tanıyan, düşünce akımlarını bilen ve düşünen vatandaşlar yetiştirmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (http://www.belgenet.com/parti/program/dyp1983-2.html erişim tarihi 07.08.2007).

Programda vatandaşlık ve demokrasi eğitimine de değinilmiş, devletin ne demek olduğu, kişi hak ve özgürlüklerinin ne anlama geldiğini bilen vatandaşların yetiştirilmesi eğitimin görevi olarak görülmüştür. Ayrıca, temel eğitim kapsamında

okulsuz köyün kalmaması ve köylünün kalkınmasına önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir (http://www.belgenet.com/parti/program/dyp1983-2.html erişim tarihi 07.08.2007).

Parti programında yükseköğretim konusu içinde üniversitelerin özerk olması yer almış fakat bu özerklik başıboşluk anlamında olmayıp bilim anlamındaki özerklikten söz edilmiştir. Çoğu kişinin üniversitelerden yaralanmaları gerektiği ama üniversitelerde yüksek öğrenim görmek isteyen gençlerin yığılmalarının önlenmesi içinde gece öğretimi ve ikili öğretim yöntemleriyle bu sorunun çözümleneceği işaret edilmiştir. Ayrıca eğitimde fırsat eşitliği konusu da DYP'nin programında yer almış, fırsat eşitliğini sağlayacak kişi ve kuruluşların destekleneceği belirtilmiştir (http://www.belgenet.com/parti/program/dyp1983-2.html erişim tarihi 07.08.2007).

7.1.6. Eğitim Faaliyetleri

6.1.7. Okulöncesi

Köksal Toptan, okulöncesindeki hedeflerini şöyle belirtmiştir: *"Milli eğitimin genel amaç ve ilkeleri doğrultusunda okulöncesi eğitimde hedefimiz, 1991–1992 Öğretim Yılında %5.1 olarak gerçekleşen okullaşma oranını, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planının son dilimi olan 1993–1994 Öğretim Yılı için belirlenen %11,5'i gerçekleştirmek, Yedinci Beş Yıllık Plan Dönemi sonunda da bu oranı % 30'a çıkarmaktır"* (MEB, 1992: 34).

Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan okulöncesi eğitime çok önem verdiklerini ve sadece bu kademe için Milli Eğitim Bakanlığında bir birim açtıklarını belirtmiştir. Onun döneminde "Okulöncesi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve 4.749 anaokulu ile anasınıfında 135.465 çocuğa 8.855 öğretmen eşliğinde eğitim verilmiştir. 1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında 1 bağımsız anaokulu, 225 okulöncesi eğitim kurumu açılmıştır (MEB, 1992: 33).

Toptan, okulöncesi eğitimi nitelikli hale getirmek için bir takım çalışmalar yapmıştır. Örneğin; özel eğitime muhtaç çocuklara ve cezaevlerinde kalan hükümlü annelerin çocuklarına okulöncesi eğitimden yararlanması, Anaokulları, Anasınıfları ve Uygulama Sınıfları Yönetmelik Taslağının yeniden düzenlenmesi, okulöncesi eğitim programının şartlara uygun hale getirilmesi ve okulöncesi eğitim kurumu koşulları ile

ilgili tüzük taslağı çalışmalarının yapılması bu çalışmalardan bazıları olmuştur (MEB, 1992: 34).

7.1.6.2. İlköğretim

Köksal Toptan dönemindeki ilköğretimde, 1992–1993 Öğretim Yılında 50.189 ilkokulda 6.908.986 öğrenci öğrenim görmüşken, bu ilkokullarda 234.557 öğretmen görev yapmıştır. Yine bu öğretim yılında, 123 ilkokul açılmış, 113 ilkokul ise çeşitli sebeplerden ötürü eğitim-öğretime kapatılmıştır. İlköğretimde okullaşma oranı %96.1 iken, bu oranı cinsiyet, birleştirilmiş sınıflar, ikili öğretim gibi faktörler etkilemiştir (MEB, 1992: 35-36).

Ayrıca, 1992–1993 Öğretim Yılında 81 ilköğretim okulu açılmış, 378 ilkokul ile 107 ortaokul, ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür. 1992–1993 Öğretim Yılında yatılı ilköğretim bölge okullarının sayısı 113ten 117'ye, normal ilköğretim okullarının sayısı da 2.516'dan 3.143'e çıkarılmış ve var olan okulların kapasiteleri artırılmıştır. Bu okullarda 1.987.597 öğrenci öğrenim görmüş, 71.317 öğretmen de görev yapmıştır (MEB, 1992: 36).

Yine aynı yılda 7.618 ortaokulda 2.498.545 öğrenci eğitim görmüş, 53.414 öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında 127 ortaokul eğitim-öğretim faaliyetine başlamış, 11 ortaokul çeşitli nedenlerle (öğrenci azlığı, taşımalı ilköğretim uygulaması vb.) kapatılmıştır (MEB, 1992: 37).

Köksal Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde ilköğretimde yapılan ve planlanan çalışmalara bakıldığında ilk önce ilköğretim kurumları yönetmeliği ile ilgili çalışma yapılmıştır. İlköğretim kurumlarını sekiz yıl süreli öğretim bütünlüğü içinde kaynaştırmak, çağdaş ve demokratik bir yönetime kavuşturmak üzere "İlköğretim Kurumları Yönetmeliği" 7 Ağustos 1992 tarih ve 22308 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu yönetmelikle;

Ders yılı süresinin en az 180 iş günü olması,

Takvim yılı itibariyle 72 ayını dolduran çocukların ilkokula kayıtları,

Bütünleme sınavlarının kaldırılması,

Okul bölgelerini belirleme komisyonlarına muhtarların katılmaları,

Ortaokulda yılsonu başarı durumunun görüşüleceği "Şube Öğretmenler Kuruluna" velilerin ve öğrenci temsilcilerinin katılmaları,

Disiplin cezası verilmemesinin esas alınması,

Sınıf başkanının öğrenciler tarafından seçilmesi,

Diplomaların fotoğraflı olması,

Öğrenci andının yeniden düzenlenmesi vb. kararlar alınmıştır (MEB, 1992: 38). Ayrıca yönetmeliğe göre, Türkçe dersinden zayıf alan öğrencilerin sınıfta kalmaları sağlanmıştır. Yönetmeliğin çelişkilerle dolu olduğuna dair eleştirilerde gelmiştir (Milliyet, 13 Mart 1992).

Avni Akyol döneminde başlatılan Taşımalı ilköğretim uygulamasından Köksal Toptan döneminde de yararlanılmaya devam edilmiştir. 1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında 40 ilimizde 1.044 merkeze 2.878 köy, mahalle veya mezradan 57.918 öğrenci taşımalı ilköğretim uygulamasından yararlanmıştır (MEB, 1992: 38).

Toptan, 1992–1993 Öğretim Yılından itibaren ilköğretimde haftada birer saat dönüşümlü olarak Çevre, Sağlık, Trafik ve Okuma dersi koymuş, bu derslere ait öğretim programı hazırlatmış ve ders kitapları yazmak için çalışmalar yaptırmıştır (MEB, 1992: 38). Bu dört ders için kitap kullanma zorunluluğu getirilmemiştir (Milliyet, 7 Mayıs 1992).

Bu dönemde, 1992–1993 Öğretim Yılında "Ödünç Kitap Verme Projesi" çerçevesinde köy okullarındaki öğrencilerin hepsine, şehir ve kasabalardaki yoksul öğrencilere karşılıksız ders kitabı verilmiştir (MEB, 1992: 39). Ayrıca, Hükümet programında uygun görülen zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması ve 2000'den itibaren 11 yıl olarak uygulanması için kanun tasarıları hazırlanarak, Başbakanlığa sunulmuştur (MEB, 1992: 39).

Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim ile ilgili görüşlerini şöyle belirtmiştir: *"...Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması pek çok sorunu kendiliğinden çözecektir. %95'e varan okullaşma oranı ortaokula gelindiğinde birden*

bire %62'ye düşmektedir, ama kızlarımızın eğitimine geldiğimiz zaman bu oran %37-38'e düşmektedir. Demek ki, ilkokula kız çocuklarını zar zor gönderen ailelerimiz ortaokula gelindiğinde çocuklarını okulun kapısından geri çevirmektedirler. Zorunlu eğitimle bunu aşacağız" (Milli Eğitim, 1992: 17).

7.1.6.3. Ortaöğretim

Ortaöğretimde, 1992–1993 Öğretim Yılında 4.371 genel ve mesleki teknik lisede 1.742.795 öğrenci öğrenim görmüş, 123.103 öğretmen görev yapmıştır. Ortaöğretimdeki okullaşma oranının, %24.8'i genel liselerde, % 18.8'i Meslekî ve Teknik Öğretimde olmak üzere toplam % 43.6. olmuştur. 1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında 165'i genel, 88'i Mesleki Teknik olmak üzere 253 okul öğretime açılmıştır. Altıncı Beş Yıllık Plan dönemi sonunda ortaöğretimdeki okullaşma oranının 21.2'si Meslekî ve Teknik öğretimde olmak üzere % 45.2 olması hedeflenmiştir (MEB, 1992: 40).

Nitekim eğitimde savurganlığın önlenmesi, kaynakların doğru kullanılması ve Ders Geçme ve Kredi Sisteminin başarılı olması için "Çok Programlı Liseler" açılmış ve bu uygulamaya geçilmiştir. Zaten Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 29. maddesinde de belirtildiği gibi *"Nüfusu az ve dağınık olan Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde ortaöğretimin, genel mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulanan çok programlı liseler kurulabilir"* denmiştir. Bu şartlara uyan 120 okulda bu uygulama başlatılmıştır (MEB, 1992: 40–41). Ayrıca, okul açığının kapatılması için Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, klasik lise, spor salonu ve kütüphane bulunan "Eğitim Kampüsleri"nin kurulması planlanmıştır. Bu birimlerde, okulların birbirlerinin araç ve gereçlerinden yararlanması sağlanarak, eğitim kaynaklarının tedbirli kullanılarak maliyetlerinin düşürülmesi hedeflenmiştir. Eğitim Kampüslerinin şehir dışında yerleşim merkezlerinde kurulmasıyla 5–10 bin öğrencinin eğitim görmesi planlanmıştır (MEB, 1992: 41). Aynı dönemde 1992–1993 Öğretim Yılında 2.129 Genel Lisede 991.373 öğrenci eğitim almış, bu okullarda 67.970

öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında 97 genel lise, 33 Anadolu Lisesi, 3 Fen Lisesi, 4 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 1 Akşam Lisesi, 1 Çok Programlı Lise açılmış ve 12 Genel Lise de Çok Programlı Liseye dönüştürülmüştür (MEB, 1992: 41).

Köksal Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde ortaöğretimdeki kurumlara bir yenisi eklenmiştir. Bu yeni kurum Açık Öğretim Lisesi adını almıştır. Açık Öğretim Lisesi, ilköğretimden sonra ortaöğretim kademesine devam edemeyen kişilerin artması ve sekiz yıllık zorunlu eğitimle birlikte bu sayının artacağı endişesiyle ortaya çıkmıştır. Ayrıca Açık Öğretim Lisesine başta Amerika, Japonya olmak üzere gelişmiş ülkelerde de açık öğretim ile eğitime rastlanmıştır (MEB, 1992: 43).

1992–1993 Öğretim Yılında eğitim dünyasına katılan Açık Öğretim Lisesine talep çok olmuş, 31.226'sı erkek, 13.986'si kadın olmak üzere toplam 45.212 kişi bu okullara başvurmuş ve kayıt yaptırmıştır. Açık Öğretim Lisesi öğrencilerinin % 41'i seçmeli ders olarak sağlık, % 37'si de çevre ve insan derslerini seçmiştir. Açık öğretim Lisesinde, uzaktan öğretim teknikleri dikkate alınarak hazırlanan ders kitapları, rehberlik hizmetleri ve radyo-televizyon destekli sürdürülmesi beklenen eğitim programları yoluyla, eğitim kalitesinin Batı standartlarında olması amaçlanmıştır (MEB, 1992: 44). Açık öğretime bir yenilik getirilmiş, açık öğretim eğitimini 7 yılda bitiremeyen okuldan atılırken, Köksal Toptan bu sınırı kaldırılarak, öğrenciye dilediği zaman okulunu bitirme hakkı getirmiştir (25 Mart 1992, Sabah).

Açık Lise uygulamasına çeşitli eleştiriler de gelmiştir. Köksal Toptan bu eleştirilere yanıt vererek bu lisenin amacını da şöyle belirtmiştir: *"Bir endişe var, acaba açık lise uygulaması liseye gidecek öğrencileri caydıracak, nasıl olsa televizyonun başına geçer, Bakanlığın gönderdiği kitapları okur lise diplomasını alırım, ne diye kasabaya, ilçeye gidip masraf edeyim gibi bir tembelliği mi getirir? Tabii bu görüşe saygı duyuyorum. Ancak şunu ifade etmek istiyorum. Japonya'da lise öğrenimi %90'lara yaklaşmış durumdadır. Açık Liseye devam eden 250 binin üzerinde öğrenci vardır". "...Biz açık lise ile daha çok lise çağını geçmiş olan, özellikle genç kızlarımızın lise diplomasını almasına çalışıyoruz"* (Milli Eğitim, 1992: 18).

Köksal Toptan döneminde genel liselerde yabancı dil öğretiminin nitelikli olması amacıyla 19 ilde 28 lisede yabancı dil ağırlıklı hazırlık sınıfı açılarak Yabancı Dil Ağırlıklı Lise (Süper Lise) uygulaması başlatılmıştır. Yeni açılmış 128 şubede 5120 öğrenci öğrenim görmüş, uygulamanın yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir (MEB, 1992: 44).

Bununla birlikte Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin hazırlık sınıfları ile Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin yabancı dil bilgilerini geliştirmek için İngilizlerle ortak "Yabancı Dil Öğretim Köyleri" kurulması planlanmıştır. Bu tatil köylerinde İngiliz öğretmenlerin görev yaparak yabancı dilin doğal olarak öğrenilmesi planlanmıştır. Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin de yabancı dili buralardan öğrenebilme imkânın sağlanması hedeflenmiştir (MEB, 1992: 44). Ancak bu düşünce gerçekleştirilememiştir.

Nitekim Milli Eğitim Bakanı, Anadolu Liselerinin sayılarının arttırılması gerektiğini, velilerin, çocukları yabancı dil öğrensin diye çok para harcamalarına gerek kalmayacağını söylemiştir (Milliyet, 7 Mayıs 1992). Fakat, 1992–1993 Öğretim Yılından itibaren Anadolu Lisesi öğrencilerinden öğrenim harcı adı altında para toplanacak olması ve Toptan'ın paralı eğitime geçileceğini belirtmesi velilerin tepkisine neden olmuştur (Hürriyet, 10 Mayıs 1992).

Ayrıca, Anadolu Liselerinde de birçok sorunlar yaşanmıştır. Yabancı dil seviyesinin istenilen seviyeye çıkartılamaması, bu alandaki eğitime yeterli kaynak ayrılmaması vb. sebeplerden dolayı eğitim nitelikli düzeyde yürütülememiştir (Özgen, 1992: 35-36).

Milli Eğitim Eski Bakanı Avni Akyol döneminde 1991–1992 Eğitim-Öğretim Yılında uygulamaya konulan ortaöğretimde ders geçme ve kredi sistemi beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Bu sorunların çözümü için yönetmeliğin 17 maddesinde değişiklik yapılmıştır. Değiştirilen bu maddelerle; *"İlköğretim kurumları ile paralellik sağlamak için bir dönem 19 haftadan 18 haftaya indirilmiştir. Dönem içindeki sınavlarda verilen puanların toplamının aritmetik ortalaması alındıktan sonra nota dönüştürülmesi esası getirilmiştir. Öğrenciye, okuduğu okulun seçmeli dersleri*

arasında yer almayan ancak, başka bir okulda okutulan dersleri de tercih edebilme hakkı verilmiştir. Sınıf mevcudunun yarısından fazlasının başarısız olduğu sınavlar tekrar edilirken bu sınavlarda öğrencinin aldığı en yüksek puanın geçerli olması sağlanmıştır. Öğrencinin, dönem içinde devam edilmesi gereken sürenin yarısı kadar devam etmediği derse ait okuma hakkını kullanmamış sayılması esası getirilmiştir. Çeşitli nedenlerle açık geçen dersler için yoğunlaştırılmış telafi programlarının uygulanması olanağı sağlanmıştır. Başarısız olunan herhangi bir ortak veya seçmeli derse, iki dönemden fazla devam edilmeme hükmü, Türk Dili ve Edebiyatı dersi için de geçerli kılınmıştır" hükümleri getirilmiştir (MEB, 1992: 45). Yalnız yönetmelikte yapılan bu değişiklik bazı çelişkileri doğurmuş, belirsizlik yaratmıştır (Sabah, 24 Nisan 1992).

7.1.6.4. Mesleki ve Teknik Öğretim

Mesleki ve Teknik öğretimde, 1992–1993 Öğretim Yılında 242 Meslekî ve Teknik Lisede 751.422 öğrenci, 55.133 öğretmen çalışmıştır. Mesleki ve teknik liselerde 1986–1987 Öğretim Yılında başlatılan "Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi uygulaması 1992–1993 Eğitim-Öğretim yılında da devam etmiştir. Uygulamanın başladığı 1986–1987 Öğretim Yılında okul ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrenci sayısı 59.707 iken, bu sayı 1992–1993 Öğretim Yılında 166.694'e ulaşmıştır (MEB, 1992: 48).

Aynı yılda 49 Anadolu Teknik Lisesi, 199 Teknik Lise, 3 Anadolu Meslek Lisesi, 432 Endüstri Meslek Lisesi, 1 Anadolu Radyo TV Teknik Lisesi olmak üzere toplam 684 okulda 317.433 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 18.585 öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında 6 yeni Anadolu Teknik Lisesi, 8 yeni Teknik Lise 11 bölümle 8 yeni Endüstri Meslek Lisesi 19 bölümle eğitime başlamıştır. Ayrıca Endüstriyel teknik eğitim okullarından; 4 Anadolu Teknik Lisesinde 4 yeni bölüm, 34 Teknik Lisesinde 40 bölüm, 82 Endüstri Meslek Lisesinde 94 yeni bölüm, 8 Endüstri Meslek Lisesinde Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi faaliyete başlamıştır. Bu çalışmaların yanı sıra, mevcut endüstri meslek liselerinin üçünün bünyesinde yatılılık başlatılmış ve birçok programlı lise açılmıştır (MEB, 1992: 49).

Köksal Toptan döneminde ortaöğretimde uygulanan Ders Geçme ve Kredi Sistemine göre, endüstriyel teknik öğretim okullarında 81 çeşit öğretim programı geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur. Anadolu Teknik Liseleri ve Teknik Liseler için Hazırlık Sınıfı Japonca Dil Programı, Bilgisayarlı Nümerik Kontrol (CNC), Harita ve Kadastro, Hidrolik ve Pnömatik Teknolojisi, Kimya, Tekstil, Telekomünikasyon, Uçak Bakım Elektroniği, Endüstri Meslek Liseleri için; Grafik, Proses alanlarında yeni öğretim programları geliştirilmiştir (MEB, 1992: 49–50).

Toptan döneminde Türk eğitim dünyasına bir yenilik getirerek, radyo-televizyon alanındaki ihtiyacın kapatılması, uluslararası iletişimin sağlanması ve teknolojik gelişmelerin takibi için ilk defa Radyo Televizyon Anadolu Teknik Lisesi açılmıştır. Bir yıl hazırlık sınıfı ile toplam dört yıl öğretim süresi olan bu okula ilk etapta 48 öğrenci alınmıştır (MEB, 1992: 50).

Köksal Toptan'ın görevi süresinde, 1992–1993 Öğretim Yılında 1 Anadolu Kız Teknik Lisesi, 28 Kız Teknik Lisesi, 48 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 359 Kız Meslek Lisesi olmak üzere toplam 436 okulda 59.584 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 10.137 öğretmen görev yapmıştır. Yine Toptan döneminde 13 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 2 Kız Teknik Lisesi, 9 Kız Meslek Lisesi, 4 Kız Sanat Ortaokulu, 2 Pratik Kız Sanat Okulu, 6 Uygulamalı Anasınıfı olmak üzere toplam 36 birim açılmıştır. Kız teknik öğretim okullarında, 1992–1993 Öğretim Yılında yeni düzenlenen veya geliştirilerek hazırlanan 13 öğretim programı ile eğitime başlanmıştır. Ders Geçme ve Kredi Sistemi uygulayan okullar için "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği" esasları doğrultusunda orta ve seçmeli meslek dersleri öğretim programları hazırlanmıştır (MEB, 1992: 50–51).

Aynı tarihlerde 333 okulda 174.136 öğrenci öğrenim görmüş ve bu okullarda 8.313 öğretmen görev yapmıştır. Ayrıca bu dönemde 61 Ticaret Meslek Lisesinde orta kısım, 18 yeni Ticaret Lisesi, 10 Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, 12 Çok Programlı Ticaret Lisesi ve 1 Anadolu Otelcilik Meslek Lisesi açılmıştır (MEB, 1992: 52).

Diğer yandan, basın, yayın ve reklâmcılık alanlarında görev yapacak, yabancı dil bilir, orta kademede nitelikli insan gücü gereksinimini karşılamak için, basın

kuruluşları ve yükseköğretim kurumları ile işbirliği sayesinde 4 Anadolu Basın, Yayın Meslek Lisesi açılmıştır. Ayrıca gelişen Japon sanayisine gereksinim duyulan Japonca bilir insan gücünü yetiştirmek için, Japonca öğretim yapacak Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, İstanbul Ticaret Odası Anadolu Ticaret Meslek Lisesi içinde açılmıştır (MEB, 1992: 52).

Borsa, sigortacılık ve emlâk komisyonculuğu alanında nitelikli insan gücü gereksinimini karşılamak amacıyla da, 1992–1993 Öğretim Yılında pilot seçilen Ticaret Meslek Liselerinde bu bölümlerin açılması gerçekleştirilmiştir. Ticaret ve Turizm Öğretimi Okullarında, Ders Geçme ve Kredi Sistemine göre 23 seçmeli meslek dersine ait programlar hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur (MEB, 1993: 52).

Toptan'ın Bakanlığı sırasında 1992–1993 Öğretim Yılında 390 İmam Hatip Lisesinde 142.097 öğrenci, 13.776 öğretmen yer almıştır. Öğrencilerin 249.984'ü ortaokul kısmında okumuşlardır. Aynı öğretim yılında 11 İmam Hatip Lisesi'nde yabancı dille eğitim yapan Anadolu İmam Hatip Lisesi uygulaması başlatılmıştır. (MEB, 1993: 53).

MEB Köksal Toptan, İmam Hatip Liseleri ile orta dereceli okullardaki din öğretiminde bazı sorunların olduğunu belirtmiş ve okullardaki ders programlarının suni mezhebe göre yapıldığını diğer mezhepteki çocukların bu yönde eğitim almasının saçma olduğunu belirtmiştir (Cumhuriyet, 21 Şubat 1992).

Ayrıca, 1 Ekim 1974'te İstanbul Koşuyolunda, Validebağ Sağlık Kurumunda hizmete açılan Validebağ Sağlık Meslek Lisesi; 1992-1993 Öğretim Yılında 5 yıl süreli Anadolu Sağlık Meslek Lisesine dönüştürülmüştür. Bu okulda 165 öğrenci öğrenim görmüştür. 1992–1993 Öğretim Yılında Kırıkkale'de açılan Sağlık Meslek Lisesinde ise, 30 öğrenci öğrenim görmüştür (MEB, 1992: 53).

7.1.6.5. Yükseköğretim

Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan'ın Bakanlık Yaptığı sürede yüksek öğretim öğrenci sayısının 525.876' sı örgün öğretimde, 329.074'ü açık öğretimde olmak üzere

toplam 854.950 olmuştur. Bu dönemde yükseköğretimin okullaşma oranı %16.0 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıllarda üniversite kadrosunda 11.829 öğretim üyesi, 35.132 öğretim elemanı görev almıştır (MEB, 1992: 66-67).

Köksal Toptan yükseköğretimde yaptığı ve planladığı çalışmalarda hükümet programını esas almıştır. Bu doğrultuda Yükseköğretim Kanunu'nda değişiklik yapılması için Kanun Tasarısını Bakanlar kuruluna sunmuştur. Ayrıca o dönemde 5 Mart 1992 tarih ve 3785 Sayılı Kanun gereğince iki yeni vakıf üniversitesi (Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi) açılmış, bunun yanında 3 Temmuz 1992 tarih ve 3837 Sayılı Kanuna dayanarak da 81 fakülte, 32 enstitü ve 20 yeni yüksekokul açılmıştır. Bugünde eğitim-öğretime devam eden 21 üniversite ve 2 yüksek teknoloji enstitüsü Köksal Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde kurulmuştur. Fakat kuruluş aşamasında bu üniversitelerin giderlerinin karşılanmasında bütçeden ayrılan pay yeterli olmamıştır (MEB, 1992: 68).

Yükseköğretimde Toptan döneminde öğretim elemanı yetiştirme sorun haline gelmiştir. Her ne kadar 1992'de lisansüstü eğitim yapmaları için 1.284 araştırma görevlisi yurt dışına gönderilmiş, yurt içindeki lisansüstü eğitim gören öğrenci sayısı 30.165 olmuş olsa da bu sayı yetersiz kalmıştır. Nitekim yüksek öğretim kurumlarına yeterli sayıda öğretim elemanı sağlanamamıştır. Bu sorunun çözümü için yükseköğretim kurumlarına geliştirme ödeneği verilmiştir (MEB, 1992: 68-69).

Köksal Toptan artan genç nüfusun daha nitelikli eğitim alması, eğitim kaynaklarının tasarruflu biçimde kullanılması ve üniversitelerin daha fazla öğrenciyi yetiştirmesi için "Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması" ile ilgili 3843 sayılı Kanun 27 Kasım 1992 tarihinde yayımlanmıştır. Böylelikle üniversitelerde gece öğretimine de başlanmıştır. Ayrıca, ikinci öğretimin ücretleri Bakanlar Kurulunca tespit edilmiştir (MEB, 1992: 69–70). Gece üniversitesi, ÖYS'de alınan puanlara göre ön kayıt sistemiyle öğrenci kabul etmiş ve tercih sistemine alınması planlanmıştır (Milli Eğitim: 1992: 5). Öte yandan, Toptan açık öğretimin geliştirilerek devam ettirilmesini savunmuştur. Ayrıca yükseköğretimde ilişiği kesilen ya da kesilme aşamasına gelen başarısız öğrencilere başarısız olduğu her ders için bir sınav ve bütünleme sınavı hakkı tanınmıştır (MEB, 1992: 70).

Toptan yurtdışındaki vatandaşların çocuklarının yükseköğretimden yararlanmaları içinde üniversitelerde 1.000 kişilik kontenjan ayırmıştır. Bu öğrencilerin seçme ve yerleştirme sınavları 16 Ağustos 1992'de Ankara ve Köln'de yapılmıştır (MEB, 1992: 71). Köksal Toptan tüm bu çalışmaların yanında yükseköğretimde üzerinde durulması gereken konuları şöyle belirtmiştir: *"Meslek Yüksekokullarının kalitesini yükseltmek ve özellikle sanayi bölgelerinde yaygınlaştırmak, Yükseköğretim kurumlarının sanayi ile işbirliğine önem vermek, 1416 Sayılı Kanunla yurtdışına lisansüstü öğrenim amacıyla öğrenci gönderilmesini 2547 sayılı kanun kapsamına almak, Sosyal tesislere destek sağlamak, Stüdyo tipi öğretim elemanı lojmanı yapılmasına öncelik tanımak, Devlete ait atıl kapasite ile çalışan gayri menkullerin ve tesislerin yeni kurulan Üniversite ve İleri teknoloji Enstitülerine eğitim ve öğretim amacıyla tahsisini sağlamak"* (MEB, 1992: 71).

Köksal Toptan'ın döneminde Türk Cumhuriyetlerinden biri olan Kazakistan'da Türk-Kazak işbirliğinde Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin kurulmasına dair anlaşma imzalanmıştır. Bu üniversiteyle Türk dünyasından 6000 öğrenciye eğitim verilmesi planlanmıştır. Binasının Türkiye tarafından yapılacak olan üniversitenin 1994'ten itibaren eğitim-öğretime başlaması hedeflenmiştir (TBMMTD, 1993: 113). Toptan döneminde planlanan bu çalışma amacına ulaşmıştır. Bu üniversite Türk-Kazak işbirliğinde kurulan ilk ortak üniversite olup, günümüzde de eğitim-öğretime devam etmektedir.

7.1.6.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Köksal Toptan Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda nitelikli öğretmenlerin yöneticilerin ve deneticilerin yetiştirilmesini amaçlayan Öğretmen Akademilerinin kurulması için "Öğretmen Akademileri Kanun Tasarısı"nı hazırlamış ve Bakanlıklara sunmuştur (MEB, 1992: 82). Ancak adı geçen Akademiler kurulmamıştır.

Toptan döneminde öğretmen yetiştiren kurumların programlarını ve eğitim ortamını düzenlemek için öğretmen yetiştiren kurumlar ile bakanlık arasında çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca öğretmen yetiştirme konusunun sorunlarını tartışma ve

çözüm üretmek için 26–29 Mayıs 1992'de Erzurum'da "Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği" konulu toplantı düzenlenmiştir (MEB, 1992: 82).

Nitekim Anadolu Öğretmen Liseleri yönetmeliğinde değişiklik yapılmış, kayıt-kabul ve nakil hükümlerinde veliler için kolaylıklar sağlanmıştır. Ayrıca bu okullarda öğrenim görmeleri için Türk Cumhuriyetlerinden gelecek öğrencileri için 288 kontenjan ayrılmıştır. Toptan döneminde öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında okuyan 4600 öğrenciye burs verilmesi için kontenjan ayrılmış ve bu kişilere aylık 450 bin TL burs verilmiştir (MEB, 1992: 82). Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan döneminde öğretmenlerin ve yöneticilerin eğitim ve yönetim konusundaki görüş ve isteklerini değerlendirmek için "Öğretmenlerle Koordinasyon Merkezi" kurulmuştur. Bu merkeze gerek öğretmenlerin şahsen gerekse mektupla başvuruları olmuş, sorunların çözülmesine gayret edilmiştir (MEB, 1992: 83).

Ayrıca, öğretmenlerin ek ders ücretleri günün şartlarına göre düzenlenmesi ve bu konudaki tartışmaların olmaması ve gösterge ile katsayı esasına bağlanması için 657 Sayılı Kanunun 176. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Buna göre; ek ders ücreti gösterge rakamı gündüz öğretimi için 40, gece öğretimi için 50 olarak belirlenmiş, ek ders birim saat ücretinin, gösterge rakamının, memur aylıklarına uygulanan kat sayı ile çarpımı öğretmenlerin ek ders ücretinin oranını belirlemiştir (MEB, 1992: 83). Bu şartlara göre ek ders ücretlerindeki artışın ve ödemelerin yılın Ocak ve Temmuz aylarında yapılması kararlaştırılmıştır (Milliyet, 20 Aralık 1992).

Geçen yıllarda kalkınmada öncelikli illerde çalışan öğretmenler ile diğer yerlerde çalışan öğretmenlere ayrı ücretlerde ödenen öğretim yılına hazırlık ödeneği Köksal Toptan döneminde 600 bin TL olarak tüm öğretmenlere eşit miktarda ödenmiştir. Ayrıca 15 Temmuz 1992'den itibaren bütün öğretmenlere lojman tazminatı ödenmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1992: 84). Ancak zamanla iyi düşünce ile başlayan bu hareketin öğretmenlere bir yararı olmamıştır.

Toptan, öğretmenlerin çocuklarına çeşitli ayrıcalıklar tanımıştır. Örneğin; öğretmenlerin yükseköğretimdeki çocuklarının yurtlarda şartsız barınmaları, 18 ilde ise bu çocukların hem barınmalarını hem de öğrenim kredisi almalarını sağlamış, ortaöğretimdeki öğretmen çocuklarına da yatılı okuma olanağı sağlamıştır. Ayrıca özel

okullarda öğrenim gören öğretmen çocuklarına, Anadolu Liseleri orta 1. sınıfa yatay geçiş imkânı sağlanmıştır (MEB, 1992: 84–85).

İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığını (İLKSAN) da içine alan MEB personelini tek çatı altında toplayan, öğretmenlik mesleğinin statüsünü yükseltmeyi amaçlayan "Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu Kanun Tasarısı (TÖYAK) hazırlanmış ve ilgili Bakanlıklara gönderilmiştir (MEB, 1992: 84).

Köksal Toptan döneminde öğretmenler arasında yılın öğretmeni seçimi yapılmıştır. Fakat aynı dönemde yılın öğretmeni seçiminde seçimlerde erkek olup ortaöğretimde çalışan, çoğunluğu okul müdürü olan, il merkezlerinde bulunan ve muhafazakâr olan kişilerin yılın öğretmeni olarak seçildiğine dair eleştiriler olmuştur (Öğretmen Dünyası, 1992: 19). Bu sebeplerden dolayı öğretmenler arasında ayrım yapıldığı gerekçesiyle yılın öğretmeni seçimi kaldırılmıştır (MEB, 1992: 85).

Toptan, şehit öğretmelerin aileleri içinde çalışmalar yapmış, bu öğretmenlerin çocuklarını istekleri doğrultusunda yurt, pansiyon ve yatılı okullara yerleştirilmeleri ailelerin ise öğretmen evi, sosyal tesis ve lokallerden üye statüsünde yararlanmalarını sağlamıştır (MEB, 1992: 85). Köksal Toptan aynı zamanda öğretmen evi eğitim merkezleri ve sosyal tesis sayılarını arttırmaya çalışmıştır. Son bir yıl içinde öğretmen evi sayısı 362'den 375'e, öğretmen lokali sayısı da 199'dan 213'e çıkartılmıştır (MEB, 1992: 86). Köksal Toptan döneminde 1985'te beri öğretmen alımlarında yapılan Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavı kaldırılmıştır (MEB, 1991b: 37). Öğretmen atamaları kura sistemiyle yapılmıştır. İlkokul eğitimi veren okulların eğitim süresinin dört yıla çıkarılmasıyla mezun verememesi dolayısıyla ilkokul öğretmeni açığı ortaokul ve lise öğretmenlerinin atanmasıyla telafi edilmeye çalışılmıştır (Hürriyet, 29 Ocak 1992).

Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan'ın görev yaptığı süre içinde ülkemizde öğretmen açığı bir türlü kapatılamamış ve bunun için çeşitli çözümler üretilmeye çalışılmıştır. İlkokullardaki dokuz bin öğretmen açığının kapatılması için branş öğretmeni fazlalığından yararlanılmış ve lise öğretmenlerinin ilkokullara atanması kararlaştırılmıştır (Hürriyet, 14 Ocak 1992).

Toptan döneminde öğretmen açığı meclisin gündemine taşınmış ve tartışmaların sebebi olmuştur. Özellikle Milli Eğitim Eski Bakanı Avni Akyol ile Köksal Toptan arasında anlaşmazlıklar olmuş, öğretmen açığı konusu karşılıklı suçlama biçimine dönüştürülmüştür (TBMMTD,1992: 90).

Köksal Toptan döneminde çeşitli suçlar nedeniyle 273 öğretmenin işine son verilmiş ve 2.870 lise öğretmeninin işine son verilmiştir (Tempo, 25 Ocak 1992). Köksal Toptan'ın görevi süresinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 17 ile 20 bin öğretmeni atanmış, zorunlu hizmet süresi dört yıldan iki yıla indirilmiş ve o bölgede görev yapacak öğretmenlerin çocuklarına yurt ve parasız yatılılık imkânı tanınmıştır (Yeni Asır, 30 Ocak 1992).

Toptan, Türkçe okutulması gereken derslere yabancı öğretmen giremez kararını değiştirerek Resim, Müzik ve Beden Eğitimi derslerini Türk öğretmenlerin okutması zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır (Hürriyet, 23 Şubat 1992). Ayrıca, Milli Eğitim Bakanı öğretmenlerin özel ders vermelerini desteklediğini bu konunun yasallaşması gerektiğini bildirmiştir (Sabah, 6 Temmuz 1992).

Diğer yandan, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenler arasında öğretmen yazarlar dizisinde yayınlanmak üzere hikâye, roman, şiir, tiyatro ve mizah alanlarında yarışma yapılmış, öğretmenlerin yaratıcılık yönleri teşvik edilmiştir (Zaman, 1 Ağustos 1992). Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan öğretmenlerin teftiş sistemini de değiştirerek, müfettişlerin derse girmeden denetim yapacaklarını açıklamıştır. Müfettişlerin sadece stajyer ve ödüllendirilmesi önerilen öğretmenlerin derslerine girmeleri uygun görülmüştür (Hürriyet, 5 Ağustos 1992).

Öte yandan Toptan, eğitim ve öğretimde dayağa tamamen karşı olmuş, kişilerin dayakla eğitilemeyeceğini savunmuştur. Toptan: "*Dayak eğitimin bir parçası olamaz. Bu konu hassasiyet göstermektedir. Öğretmen arkadaşlarımızı ve okul yöneticilerini sık sık dayak konusunda uyarın ve meydana çıkacak olan olayların üzerine gidin"* demiştir (Milli Eğitim, 1991: 19). Köksal Toptan Türkiye'de bir önemli sorunun daha üzerinde durmuştur. Bu sorun ülkemizde özel eğitime öğretmen yetiştiren iki fakültenin bulunması ve özel eğitim öğretmenlerinin yaşadığı sorunlardır. Toptan bunu şöyle açıklamıştır: *"Türkiye'de iki fakültede ancak özel eğitim gerektiren okullarımız için öğretmen yetiştirilmektedir. Ama birim mevzuat karmaşası içerisinde özel eğitim*

veren okullardaki öğretmen arkadaşlarımıza verdiğimiz ücret de haftada 10-12 saat normal bir okulda ders veren öğretmen arkadaşımızdan farkı yoktur. Bu durum, bu okullarda öğretmen ilgisini ve akışını önemli ölçüde azaltmaktadır" (Milli Eğitim, 1992: 7). *"…Türkiye bu konuda da mevzuatı kolay kolay aşamamaktadır. Burada görev yapan öğretmen arkadaşlarımız için özlük haklarında maalesef bir takım yeni düzenlemeler ve iyileştirmeler yapamamaktadır"* (Milli Eğitim, 1992: 7).

7.1.6.7. Diğer Çalışmalar

Toptan'ın Bakanlık görevi süresince 88 Özel Eğitim Okulunda 1.456 öğretmen eşliğinde 9.005 öğrenci eğitilmiştir. 3 İşitme Engelliler, 2 Ağır İşitenler ile 2 Zihinsel Eğitilebilir İş Merkezi, 5 Eğitilebilir ve 1 öğretilebilir İş Okulu ile 5 Rehberlik ve Araştırma Merkezi açılmıştır. Köksal Toptan özel eğitimde yapılan ve planlanan çalışmaları şöyle özetlemiştir: *"Rehberlik ve Araştırma Merkezi bulunmayan illerde yeni merkezlerin açılmasına ve özel sınıfların yaygınlaştırılmasına çalışılacak, özel eğitim okutulan ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin personel, araç ve gereç açısından niteliği yükseltilecektir. Özel eğitime gereksinim duyan 14–15 yaş arası gençlere okuma-yazma ve meslek kazandırma kursları açılacaktır. Özürlü çocukların aile eğitimlerine ayrıca önem verilerek gerekli önlemler alınacaktır. Özel eğitimde bugüne kadar hizmet götürülemeyen (üstün yetenekliler, süreğen hastalığı olanlar ve uyum sorunu olanlar) özür türlerine de eğitim olanağı sağlanacaktır. Özel eğitimde kaynaştırma eğitimine önem verilecektir. Ölçme araç ve gereçlerinin geliştirilmesine ve çoğaltılarak hizmete sunulmasına devam edilecektir. Öğrencilere meslek seçiminde yardımcı olacak mesleki danışmanlık ve mesleki enformasyon sistemi gerçekleştirilecektir. Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği uygulamaya konulmuştur. Bakanlığımız ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında resmi ve özel, bağımsız ilköğretim okulları ve liseler bünyesindeki orta, lise ve dengi okulların öğrencilerin iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden yararlanabilmelerini amaçlayan bir işbirliği protokolü imzalanmıştır"* (MEB, 1992: 55–

56). Ayrıca, özel eğitim hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülürken Genel Müdürlüğe dönüştürülmüştür (MEB, 1992: 55).

Köksal Toptan döneminde Türkiye'de 9 tane görme engelli ile ilgili okul varken, bu okullara olan ilgi beklenenin üzerinde olmuştur. Fakat okul sayısının yetersiz oluşu beraberinde özel eğitime yeteri kadar önem verilmeyişini ortaya çıkarmıştır. Toptan, bu sorunun çözümü için özel öğretimde öğretmen sayısının arttırılması ve toplumun bu konu hakkında bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Milli Eğitim, 1992: 7). Aynı dönemde 1992–1993 Öğretim Yılında 971 özel okulda, 161.038 öğrenci, 10.302 öğretmen rehberliğinde eğitim görmüştür. 2.178 özel kurs ve 883 özel dershanede eğitim verilmiştir. Özel kurslardan 269.011, özel dershanelerden 279.081 birey yararlanmıştır (MEB, 1992: 57).

1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında İstanbul'a anasınıfına zekâ testi ile birinci sınıfa ise bilim kurulunun kararı ile öğrenci alınan deneme bir özel ilkokul açılmıştır (MEB, 1992: 57). Özel öğretim alanında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde özel okulların açılmasına destek verilmiş ve bu konuda kolaylıklar sağlanmıştır. 1992'nin Mayıs ayından itibaren özel dershanelerde Bilgisayar Destekli Eğitime geçilmiş, bazı ülkelerde de özel okul açılmasına olumlu bakılmıştır. Özel sektörün mesleki ve teknik lise açması desteklenmiş, 1992-1993'de Bilgisayar Meslek Lisesi, Elektrik Elektronik ve Bilgisayar bölümleri olan 1 Özel Endüstri Meslek Lisesi açılmıştır. Özel okulda okuyan öğrencilerin toplam öğrencilere oranı % 1.42 iken, gelişmiş ülkelerde bu oran % 60–70 civarındadır (MEB, 1992: 57–58).

Toptan döneminde yaygın eğitim alanında düzenlenen kursların yaygınlaştırılmasına ve bu kurslardan daha çok kişinin yararlanmasına çalışılmıştır. 1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında 4.666 yaygın eğitim kurumundan 1.424.104 kursiyer yararlanmış, 29.027 öğretmen bu alanda görev yapmıştır. Sosyal ve kültürel kurslara 440 bin kursiyer katılmıştır (MEB, 1992: 60–62).

Köksal Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde çıraklık eğitiminden, 256 eğitim merkezinden, 196.200 kişi yararlanmış, 2.696 öğretmen bu merkezlerde çalışmıştır. 3308 Sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılarak günün şartlarına

uyarlanmıştır. Hizmet sektöründeki eleman ihtiyacını kapatmak için çırak eğitimine önem verilmiş, bu amaçtan hareketle perakende satış elemanlığı meslek dalının programı hazırlanmıştır. Bakanlık ile Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK), Meslekî Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKSA) ve OSTİM yönetiminin ortaklaşa kurduğu Meslekî Eğitim ve Teknoloji Merkezi (METEM); işbirliği sanayi ile çırak eğitiminin kurumlaştırması bakımından yenilik teşkil etmiştir. Usta öğreticilerin daha nitelikli seçilmesine özen gösterilerek kalitenin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Halk eğitim merkezlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak 10 yeni modül program hazırlanmış ve 1993–1994 Eğitim-Öğretim Yılında uygulamaya konulması planlanmıştır. Öğrencilerin çıraklık eğitimi merkezlerinde gördükleri teorik eğitimleri daha etkin hale getirmek amacıyla çeşitli öğretim materyallerinin geliştirilmiş, geliştirilen öğretim materyalleri projelerinin bir kısmının prototip imalatına geçilmiştir. 1993 yılı içerisinde dört meslek dalı ile ilgili onbir projenin bitirilmesine karar verilmiştir. İşbaşında eğitimin geliştirilmesi ve eğitimin standartlar çerçevesinde olması için meslek kuruluşlarıyla işbirliğinde bir çalışma yapılması planlanmış, mesleki ve teknik kurumlardan alınan belgelerinde Avrupa Topluluğu üye ülkelerinde geçerli olması için çalışmalar yapılmıştır (MEB, 1992: 63-65).

Bu dönemde 1992'de 434 hizmet içi eğitim faaliyeti düzenlenmiş, 100.393 personel bu etkinliklerden yararlanmıştır. Örneğin; Bilgisayar Destekli Eğitim alanında üniversitelerle işbirliği yapılarak 173 formatör öğretmen yetiştirilmiştir. Yabancı dil alanında 802 öğretmene hizmet verilmiştir. Lisans tamamlama programına 64.000 öğretmen katılmış, ön lisans eğitimi programına ise 10.180 öğretmen katılmıştır. Pedagojik formasyon eğitimine de 1.259 kişi katılmıştır (MEB, 1992: 90). Köksal Toptan Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen amaçlar doğrultusunda eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi için 17 tane Özel İhtisas Komisyonu kurmuştur. Bu komisyonlar: *"Eğitim sisteminin, toplumdaki sosyo-ekonomik değişmelerle uyumlu hale getirilmesi, her öğrencinin ilgi, istek ve yeteneğine uygun çeşitli programlarla yönlendirilebilmesi amacıyla, öğrenci merkezli bir eğitim-öğretim anlayışının egemen kılınması, çağdaş program geliştirme anlayışına uygun amaç, hedef, davranış, konu, eğitim durumu, değerlendirme birimlerini alt sistem olarak kabul eden bir program geliştirilmesini ilke olarak benimsemişlerdir"* (MEB, 1992: 80).

Ayrıca bu amaçlar doğrultusunda Sanat Tarihi, Psikoloji, Felsefe, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Dilbilgisi, Türkçe Kompozisyon, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Türkçe Yazı Eğitimi ve Öğretimi, Resim, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Yabancı Diller derslerinin öğretim programları hazırlanarak, 1992–1993 Öğretim Yılında uygulanmıştır. Ayrıca aynı eğitim-öğretim yılında 189 haftalık ders dağıtım çizelgesi hazırlanmış ve uygulanmıştır (MEB, 1992: 80–81).

Toptan döneminde 13 derse ait, 34 ders kitabı düzenlenmiş, ders kitabı evrensel niteliklere göre hazırlanmıştır (MEB, 1992: 80). Ayrıca Toptan, ders kitaplarının uluslar arası sözleşmelere uygun hale getirilip, Türkiye'deki etnik grupların da ders kitaplarında yer alacağını belirtmiştir (Cumhuriyet, 21 Aralık 1992).

Köksal Toptan'ın Bakanlığı sırasında T.C. ile Fransa arasında 14 Nisan 1992'de bir anlaşma imzalanmış, bu anlaşmaya göre "Galatasaray Eğitim ve Öğretim Kurumu" kurulmuştur (MEB, 1992: 81). Ayrıca 12 Mayıs 1992'de Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 3797 Sayılı Kanunla okulöncesi eğitim alanında hizmet vermek için Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, yurtdışındaki vatandaşlarımızın eğitimini en iyi şekilde sağlamak için Yurtdışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bununla birlikte her düzeydeki okul ve kurumların bilgisayar destekli eğitimini planlamak, bilgi işlem faaliyetlerini yaygınlaştırmak için Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü, öğretmenlere nitelikli hizmet sunmak için Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Nitekim eğitim ve öğretimdeki gelişmeleri takip etmek için Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma fonuna ait işlemlerin sistemli şekilde yürütülmesi için Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Başkanlığı kurulmuştur (MEB, 1992: 78).

Köksal Toptan'ın görevi süresince okullarda Milli Eğitim Vakfı tarafından karne parası, diploma parası gibi paralar toplanmıştır. 1000 lira olarak toplanan bu paralar bazı okullarda 40 bin lira olarak toplanınca Bakan Köksal Toptan bir genelge yayınlayarak bin liranın üstünde alınan paraların öğrencilere iade edilmesini emretmiştir (Hürriyet, 17 Ocak 1992). Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde Türk kadınını 2000'li yıllara hazırlamak için gerekli eğitim yapısının hedeflerini belirlemek

amacıyla "Türkiye'de Kadın Eğitimi I: uluslar arası Konseyi" düzenlenmiştir (Milli Eğitim, 1992: 6).

Toptan döneminde Bilgisayar Destekli eğitimin geliştirilip yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmıştır. Bakan Köksal Toptan bu konu meclis gündeminde konuşulurken 1000 tane okula bilgisayar gönderildiği fakat bu bilgisayarların kullanılmadığı; çünkü bilgisayar bilen öğretmenlerin olmadığını söylemiştir. Bu nedenle de bir genel müdürlük kurduklarını ifade etmiştir (TBMMTD, 1992: 91).

8.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI NAHİT MENTEŞE'NİN EĞİTİM İCRAATLARI

8.1.1. Özgeçmişi

Nahit Menteşe, 1932'de Milas'ta doğmuştur. Hukuk öğreniminden sonra bir süre avukatlık yapmış, daha sonra politikaya atılmıştır. Adalet Partisi Aydın İl Başkanı olduktan sonra 1965'te Aydın milletvekili seçilmiştir. 1968-1969 yılları arasında Demirel Hükümeti'nde Gümrük ve Tekel Bakanlığı yapmış, 1969 seçimlerinde milletvekilliğini korumuş ve II. Demirel Hükümeti'nde 1969-1970'te Ulaştırma Bakanlığı, II. ve III. Demirel Hükümetleri'nde 1970-1971 yılları arasında Enerji ve Tabi kaynaklar Bakanlığı yapmıştır. 1973 ve 1977 seçimlerinde yeniden Aydın milletvekili seçilmiş, AP genel sekreteri olmuştur. Süleyman Demirel'in kurduğu hükümette Turizm ve Tanıtma Bakanı, 1977'de ise Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmıştır. Daha sonraki yıllarda Doğru Yol Partisi'ne geçmiş ve Tansu Çiller'in kurduğu Hükümetlerde İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere çeşitli bakanlıklarda bulunmuştur (http://tr.wikipedia.org/wiki/Nahit_Mente%C5%9Fe erişim tarihi 10.10.2007). Farklı Bakanlıklara 12 kez gelmiş, birçok çalışmaya imza atmıştır (http://www.yeniasir.com.tr/a/dizi/egeliler/ege12.htm erişim tarihi 11.08.2007).

8.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Nahit Menteşe'nin eğitim görüşü ve eğitim anlayışında en büyük etken Türk Milli Eğitiminin amaçları ile hükümet programındaki eğitim anlayışı olmuştur. Buna göre: Türk Milli Eğitimi, Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk İnkılâplarına bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen,

koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltemeye çalışan; insan haklarına ve milli, demokratik, laik sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlamıştır (Çağdaş Eğitim, 1978: 57). Nahit Menteşe, laik, çağdaş ve Cumhuriyetçi ve Milli Kültürü benimseyen bir anlayışla Türk Milli Eğitim teşkilatına yön vermeye çalıştığını belirtmiştir (Nahit Menteşe ile 23.01.2007 tarihli görüşme).

8.1.3. Hükümet Programında Eğitim

I. Çiller hükümeti bir koalisyon hükümeti olup, 25.06.1993–05.10.1995 tarihleri arasında ülkemizi yönetmiştir. Tansu Çiller'in başkanlığında kurulan hükümetin programında eğitimin amacı ve eğitimde hedeflenenler kısaca yer almıştır. Hükümet programında Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı ve özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası benimsenmiştir. Eğitimin amacı ise, kişilikli ve nitelikli insan yetiştirmek olarak ifade edilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp50.htm erişim tarihi 25.07.2007).

Nahit Menteşe'nin Milli Eğitim Bakanı olarak görevlendirildiği hükümet programında eğitimde hedeflenenler şöyle belirtilmiştir: *"Eğitimde kaliteye, çağdaşlığa ve fırsat eşitliğine önem verilecektir. Eğitim teknolojisinin kalitesi arttırılacak bilgisayar kullanımına, donanım ve yazılımına önem verilecektir. ...Kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve mesleki eğitim imkânlarından daha fazla yararlanmak suretiyle tarım dışı sektörlerde istihdamlarının yaygınlaştırılması, özellikle uygulanacak teşvik politikaları aracılığıyla kadınlarımızın kendi iş yerlerine sahip olma imkânları geliştirilecektir. ...Ülkemizdeki üniversite sayısını 55'e çıkarmak suretiyle çok büyük bilim ve eğitim hizmetini gerçekleştirmiş olduğuna inandığımız geçen hükümetimizin bu başarılı çalışmalarına hükümetimizce de devam olunacaktır. Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınması çabaları devam edecektir. Gençliğin, yarınların teminatı olduğu düşüncesinden hareketle 1993 yılından itibaren ÖSYM sınavında başarılı olan ilk 1000 öğrenci karşılıksız olarak yurt dışında eğitim yapmak üzere gönderilecektir. Hızlı bir sosyal ve teknolojik gelişme ile bütünleşmiş bir çağdaş yaşamda, değişim ve gelişmelerin hızını izleyebilmek, ancak, genç kadroların ve genç düşünce biçimlerinin toplum ve devlet hayatına olabildiğince erken katılması ile mümkün olabilecektir.*

Siyasal yaşama katılma dâhil, gençliğin önündeki engeller ayıklanacaktır" (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp50.htm erişim tarihi 25.07.2007).

8.1.4. I. Çiller Hükümeti (DYP - SHP) Koalisyon Protokolünde Eğitim

DYP ile SHP'nin koalisyonu sonucunda kurulan 50. Hükümetin koalisyon protokolünde eğitim konusuna çok az değinilmiştir. Eğitimden demokratikleşme ve devletin yeniden yapılanması başlığı altında söz edilmiş ve üniversitelerin özerk olacağına yer verilmiştir. Ayrıca "Üniversiteler Yasası"nın çıkartılacağı belirtilmiştir. Koalisyon protokolünde eğitime bir de sosyal devlet başlığının içinde yer verilmiştir. Burada 8 yıllık zorunlu temel eğitim hızla yaygınlaştırılacağı,. eğitime bütçeden ayrılan payın artırılacağı, eğitim sektörüne özel yatırım yapılmasının özendirileceği ve eğitim personelinin maddi olanakları iyileştirileceğinden söz edilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP50.htm erişim tarihi26.07.2007).

8.1.5. Parti Programında Eğitim

1983 yılında DYP parti programı 1998 yılına kadar değiştirilmemiştir. Dolayısıyla, parti programındaki eğitim konusu diğer DYP'li Milli Eğitim Bakanları döneminde yazılan parti programıyla aynıdır.

8.1.6. Eğitim İcraatları

Nahit Menteşe, çok kısa süren Milli Eğitim Bakanlığı döneminde büyük ölçüde daha önceki Bakanlar döneminde başlatılan çalışmaları sürdürmüştür. Nahit Menteşe döneminde eğitimde sayısal olarak şu gelişmeler olmuştur.

8.1.6.1. Okulöncesi

Diğer Bakanlarda olduğu gibi, Nahit Menteşe'nin Milli Eğitim Bakanlığı döneminde de kreş, yuva, anaokulu ya da anasınıflarına devam eden 3-6 yaş çocuklarının aldıkları okulöncesi eğitimle okula hazırlanmaları düşünülmüştür.

Tablo 13. 1992-1993 Öğretim Yılında Türkiye'de Okulöncesi Eğitimin Sayısal Durumu

Kurum	Sayı	Öğrenci	Öğretmen
Resmi			
Anaokulu	35	3.115	263
Uygulamalı	339	8.348	1.112
Özel			
Anaokulu	160	3.801	248
Anasınıfı	106	2.870	163
Toplam	4.749	134.465	8.855

Kaynak: Kaya, 1984: 58.

Yukarıdaki tablodaki verilerden de anlaşılacağı üzere, bu dönemde ülkemizde okulöncesi eğitimde resmi ve özel anaokulu, anasınıfı gibi her türlü okulöncesi kurumlara devam eden 134465 öğrenci ile yetersiz olduğu anlaşılmaktadır (Kaya, 1984: 58). 1992-1993 Öğretim Yılında okulöncesi okullaşma oranları %4.9'dur. bu oran 1993-1994 Öğretim Yılında, resmi-özel, anaokulu, anasınıfı gibi her türlü okulöncesi eğitim kurumuna devam eden öğrenci sayısının ülkemizde bu eğitim çağındaki en az üç milyon çocuğa yüzde 10'luk plan hedefine karşılık gerçekleşenin bunun çok altında olduğu görülmektedir.

8.1.6.2. İlköğretim

Menteşe döneminde zorunlu beş yıllık ilkokul sistemi uygulanmıştır. İlköğretime çok büyük oranda bir katkısı olmamıştır. Sadece var olanı devam ettirilmiştir. Menteşe döneminde 1992–1993 Öğretim Yılında Resmi ve Özel olmak üzere ilkokul sayısı 50.189'dur. Bu dönemde köylerde 42.240, kentlerde 7.710 ilköğretim bulunuyordu. Özel okul sayısı ise, 219'dur. Öğrenci ve öğretmen profiline baktığımızda; köylerde öğrenci sayısı 2.665.645, kentlerde 4.198.920, özel okullarda 2.509 olmak üzere toplam 234.557 öğretmen bulunuyordu (MEB, 1997a: 3-8).

1992-1993 Öğretim Yılında okullaşma oranı %96.1 iken, 1993-1994 Öğretim Yılında % 96.8 olarak gerçekleşmiştir.1992-1993 Öğretim Yılında kentlerdeki ilkokulların % 55.2'si, kırsal kesimdeki ilkokulların % 13.6'sı kent okullarında üçlü ve

dörtlü eğitim yapıldığı göz önüne alınırsa bu dönemde eğitime önemli kaynak aktarıldığı görülmektedir (Kaya, 1984: 64).

Tablo 14. 1992-1993 Öğretim Yılında Öğretim Şekline Göre İlkokullar

Öğretim Şekli	Kent	%	Köy	%	Toplam	%
Normal	3.551	44.8	36.526	86.4	40.077	79.9
İkili	4.378	55.2	5.734	13.6	10.112	20.1
Toplam	7.929	100.0	42.260	100.0	50.189	100.0

Kaynak: Kaya, 1984: 64.

Nitekim 1992-1993 Öğretim Yılında köy ilkokullarına ortalama olarak 2.1 derslik, 2.3 öğretmen düşmektedir. Öte yandan, kentlerdeki öğretmenlerin % 17.4'ü, köylerde ise % 9'u hiç sınıf okutmamaktadır (Kaya, 1984: 64).

8.1.6.3. Ortaöğretim

Bu dönemde ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğretim veren genel liseler ile mesleki ve teknik liseleri ile mesleki ve teknik liseleri kapsamaktadır. Bu okullar bir yükseköğretime olduğu kadar, meslek eğitime, hayata ve iş alanlarına hazırlamaktadır.

Tablo 15. 1992-1993 Ders Yılında Resmi Ortaokulların Öğretim Şekline, Yerleşme Birimine ve Statüsüne Göre Dağılımı

	Resmi Ortaokullar				
Öğretim Şekli	Kent	Köy	Toplam	Özel	Genel Toplam
Normal	2.495	3.229	5.724	233	5.957
İkili	1.509	152	1.661	-	1.661
Toplam	4.004	3.381	7.285	233	7.618

Kaynak: Kaya, 1984: 64.

Bu dönemde ortaokullar yavaş yavaş küçük yerleşim birimlerine -şehir ve kasabalardan köylere- doğru yayılmıştır. Nitekim 1993'te il ve ilçe merkezlerinde toplam 4237 ortaokula karşılık, köy, bucak ve küçük kasabalardaki toplam okulların sayısı 3381'e yükseltilmiştir (Kaya, 1984: 67). Bu okullar 1950'den sonra uygulanmaya başlanan plansız programsız olarak, gerekli bina, araç-gereç ve yeterli öğretmen sağlanmadan, bir mühür-bir müdür anlayışıyla açılan okullar olmuşlardır. Nitekim bu okullardan 11 tanesi 1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında kapatılmıştır. 1992–1993

Öğretim Yılında ortaöğretimde Köksal Toptan döneminde yapılan çalışmalara devam edilmiştir. Bu konuda geniş bilgi çalışmanın Köksal Toptan ve Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde verilmiştir. Diğer yandan, 1992–1993 Öğretim Yılında Mesleki ve Teknik Liselerde sayısal durum Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 16. 1992-1993 Ders Yılında Mesleki Teknik Liselerde Sayısal Görünüm

Okul Türü	Sayı	%	Öğrenci	%	Öğretmen	%
Erkek Teknik	684	36.3	317.433	45.8	18.585	35.2
Kız Teknik	436	23.3	59.584	8.6	11.985	22.7
Ticaret-Turizm	333	17.8	174.136	25.1	8.347	15.8
İmam-Hatip	417	22.3	142.362	20.5	13.821	26.3
Toplam	1.870	100.0	693.515	100.0	52.738	100.0

Kaynak: MEB, 1997d: 18-19.

8.1.6.4. Yükseköğretim

Eğitim sisteminin tepesinde yer alan yükseköğretimin, geleneksel olarak toplumun gerektirdiği liderliği sağlaması beklenir. Üniversiteler, yeni düşünce ve normları topluma aktarırlar. 1992–1993 Öğretim Yılında yükseköğretimde toplam 854.950 öğrenci bulunmaktadır.

Yükseköğretim öğrencilerinin bilim alanlarına göre dağılımı ise 1993'te şu şekildedir: Fen % 7, Tarım % 3.8, Teknik Alanlar % 23.6, Sağlık Bilimler % 10, Sosyal Bilimler % 55.5. bu sayısal verilere göre öğrenci sayısı fazla gözükmesine karşılık pek çok gencimiz yükseköğrenimin dışında kalmaktadır. Ayrıca Nahit Menteşe'nin Milli Eğitim Bakanlığı sırasında 14. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır.

9.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI NEVZAT AYAZ'IN EĞİTİM İCRAATLARI

9.1.1. Özgeçmişi

Nevzat Ayaz 1930'da Çankırı'nın Bayramören ilçesinde doğmuş, İlkokulu bu ilçede okuduktan sonra ortaokulu Ankara'da bitirmiştir. Liseyi Polis Kolejinde okuduktan sonra emniyet burslusu olarak Ankara Hukuk Fakültesine girmiştir. 1954'te oradan mezun olmuştur (http://www.cansaati.org/topluluk/forum_posts.asp?TID=548 erişim tarihi 07.08.2007).

Ayaz, 1954–1959 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğünde ve Ankara'da Emniyet Müdürlüğünde çalışmıştır. 1959 yılına kadar Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde komiserlik, baş komiserlik görevinde çalıştıktan sonra, 1959'da Sinop'ta Emniyet Müdürü olarak görev yapmıştır.

1960-1971'de Emniyet Genel Müdürlüğünde, Şube Müdürü, Daire Başkanı ve Genel Müdür Muavini olarak görev yapmıştır. 1971–1972 yıllarında Balıkesir Emniyet Müdürlüğü yapan Ayaz, 1972–1975 yılları arasında Emniyet Genel Müdür Yardımcısı olarak çalışmıştır. 1975'te Zonguldak, 1979'da İstanbul ve 1988'de İzmir Valisi olan Ayaz, 1989'da emekli olmuştur (http://www.istanbul.gov.tr/?pid=60 07.08.2007).

Nevzat Ayaz 1991'de DYP'den Çankırı Milletvekili seçilmiştir. 49. Süleyman Demirel Hükümetinde Milli Savunma Bakanlığı yapmış, 50. Hükümet döneminde de Milli Eğitim Bakanı olmuştur. 25.10.1993–5.10.1995 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

9.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz, 1994'te TBMM'de Milli Eğitim Bakanlığının Plan ve Bütçe Komisyonunda yaptığı konuşmada eğitim görüşleri ve eğitim politikasının ana hatlarını vermiştir. Nevzat Ayaz, eğitimde amaçlarını şu şekilde açıklamıştır: *"...toplumumuzun ve çağımızın değişen ihtiyaçlarına cevap veren, geleneklerimizi unutturmadan evrensel değerleri bir nesilden diğerine aktaran, bunları iyileştirerek yaşatan, sanayileşmeyi, yani gelişmeyi ve kalkınmayı sağlayacak bilgi*

donanımına sahip, Yüce Atatürk'ün koyduğu ilkeler doğrultusunda, milli, laik, demokratik ve çağdaş bir toplum yaratmaktır" (MEB, 1999: 1).

Ayaz, ülkemizin gelişmişlik açısından uluslararası düzeye gelebilmesi için bilginin çok önemli olduğu üzerinde durmuş ve bilgi çağını yakalamamız gerektiğini vurgulamıştır (MEB, 1993a: 4). Ayrıca Hümanist bir anlayışa sahip olan Ayaz, bilgi kadar sevginin de önemli olduğunu belirtmiştir. Dünyada bilgi ve sevginin paylaştıkça artan değerler olduğunu vurgulayan Ayaz, amaçlarını *"...kavganın, çatışmanın, zıtlaşmanın, kinin, nefretin, hoşgörüsüzlüğün, düşmanlığın değil; barışın, uzlaşmanın, paylaşmanın, şefkatin, sonuç olarak sevginin egemen olduğu yapılanmayı sağlayacak eğitim sistemini yaşatmaktır"* olarak özetlemiştir (MEB, 1993a: 7).

Öte yandan Türkiye'yi müreffeh bir ülke haline getirmek için 103 maddeden oluşan bir "İcra Planı" hazırlanmıştır. Buna göre;

Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması için yasal düzenlemelerin yapılması ve bu hedefin uygulanması için gerekli tedbirlerin alınması,

Milli Eğitim Akademisinin kurularak öğretmenlerin hizmet içi eğitimle yetiştirilmeleri,

Özel eğitim kurumlarının kolaylıkla açılması ve yaygınlaştırılması için yasal düzenlemelerin yapılması,

Şehirleşmenin yoğun olduğu yerlerde Yedinci Beş Yıllık Plan döneminin sonuna kadar ikili öğretimin kaldırılarak sınıf mevcutlarının normal seviyeye indirilmesi,

Ders kitaplarının, üniversitelerle işbirliği dâhilinde içeriğinin ve kalitesinin yükseltilmesi,

Öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçmeleri için yönlendirme çalışmalarının yapılması,

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri öncelikli olarak iklim şartları zor olan ve ulaşım sorunu olan yerlerde Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının kapasitelerinin arttırılması ve bu okulların sayıca arttırılması,

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının azaltılarak taşımalı eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması,

Nüfusu az olan yerlerde Çok Programlı Liselerin yaygınlaştırılması,

Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin yaygınlaştırılıp sayılarının arttırılması,

Açık Öğretim Lisesinin geliştirilip yaygınlaştırılması sağlanarak ortaöğretimi ve yurtdışındaki vatandaşlarının eğitimini kapsaması,

Anadolu Öğretmen Lisesini bitirenlere ek puan verilmesi için mevzuatın düzenlenmesi,

Meslek Liseleri ile Çok Programlı Liselerin açılmasına öncelik verilmesi,

Mesleki ve teknik okulların laboratuvar ve atölyelerinin son model araç-gereçlerle donatılması,

Endüstriyel gelişme hızına ve yerlerin özelliklerine göre okul, mesleki eğitim merkezlerinin ve bölümlerin açılması,

Mesleki ve teknik eğitime rağbet gösterilen yerlerdeki liselerde ikili öğretime geçilmesi ve okullaşma oranının arttırılması,

Mesleki ve teknik liselerin tümüne döner sermaye işletmesi kurularak öğrencilerin daha çok uygulamalı eğitim almalarının sağlanması,

Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar ile gençlerin eğitim olanaklarının iyileştirilmesi,

Yurtdışındaki çocukların milli benliklerini koruyarak yaşadıkları ülkenin eğitim sistemine uyum sağlamaları için çalışılması,

Öğretmenevlerinin ve mevcut dinlenme tesislerinin şartlarının iyileştirilerek, kapasitelerinin arttırılması,

Yurt ihtiyacı olan yerlerde yurt olmaya elverişli binaların satın alınarak ve kiralanarak barınma sorununun çözülmesi,

2000'li yıllarda eğitim ihtiyaçlarının araştırılıp, konuyla ilgili raporların hazırlanması,

Özel kurum ve kuruluşlar ile hayırsever kişilerin okul yapıp açmaları, vakıfların üniversite açmalarının teşvik edilmesi,

Okul aile birlikleri, koruma dernekleri ve mezunların kurduğu vakıflar ve okul yaptıran kişilerin konsey oluşturması, eğitim ve öğretime karışmaması şartıyla okul yönetiminde söz sahibi olmalarının sağlanması,

Atıl kapasite ile çalışan okulların belirlenip gereksinim duyulan birimlerle işbirliği içinde çalışmalarının özendirilmesi,

Hizmetlerin hızlı olması, bürokratik işlemlerin azaltılması gibi konulardaki çalışmaların hızlandırılması planlanmıştır (MEB, 1993a: 7-9).

Nevzat Ayaz'ın eğitim politikasını şekillendiren bir diğer konu da Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'dır. Adı geçen kalkınma planında eğitim konusunda Mesleki ve Teknik eğitimden söz edilmiş, Endüstri Meslek Liseleri ile Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerine ağırlık verilmesi ve Kız Meslek Liselerine işlerlik kazandırılarak, geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Sınıfta kalmanın azaltılması, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre mesleğe yönlendirilmeleri, rehberlik etkinliklerinin geliştirilmesi konuları önemsenmiştir. Yükseköğretime devam edemeyecek lise öğrencilerine meslek kazandırma programlarına yönlendirilmesi kararı alınmıştır. Öğretmen yetiştirilmesine özen gösterilmesi ile Mesleki ve Teknik Liseyi bitiren öğrencilerin kendi alanlarındaki yüksek öğretim kurumlarına yönlendirmelerinin sağlanması planlanmıştır (Cumhuriyet Döneminde Eğitim II, 1999: 7).

9.1.3. Hükümet Programında Eğitim

Milli Eğitim Eski Bakanı Nahit Menteşe ile Nevzat Ayaz, aynı hükümet döneminde Milli Eğitim Bakanlığı yapmışlardır. Nevzat Ayaz dönemindeki hükümet programı ile Nahit Menteşe'nin ki aynı olup aşağıdaki gibidir:

DYP Genel Başkanı ile SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın'ın kurduğu (DYP-SHP) koalisyonu sonucunda oluşturulan hükümet programında eğitime de yer verilmiştir. Hükümet programında eğitimde yapılacak icraatların sosyal devleti güçlendirip, geliştireceği üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra, kadınların eğitimi, bilimsel kurumların özerkliği, üniversitelerin nicelik olarak arttırılması, ÖSYM sınavında başarılı olan ilk 1000 öğrenciye yurt dışında karşılıksız eğitim imkânı sağlanması, Mesleki ve Teknik Eğitimden yararlanılarak istihdam alanlarının genişletilmesi gibi konular I. Çiller Hükümetinin programında yer alan konulardır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp50.htm erişim tarihi 07.08.2007).

1.4. Parti Programında Eğitim

1983'te oluşturulan DYP parti programı, 1998 yılına kadar değiştirilmemiştir. Dolayısıyla, parti programındaki eğitim konusu diğer DYP'li Milli Eğitim Bakanları döneminde yazılan aynı parti programı uygulanmıştır.

9.1.5. Eğitim İcraatları

9.1.5.1. Okulöncesi

Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı 1993–1994 Eğitim-Öğretim yılında 6.067 anaokulu ve anasınıfında 8.870 öğretmen, 175.200 öğrenci eğitim vermiştir. Aynı öğretim döneminde 24 anaokulu, 356 anasınıfı ve 5 uygulama sınıfı ile toplam 385 okulöncesi eğitim kurumu açılmıştır (MEB, 1993a: 47). Diğer yandan 1994–1995 Öğretim Yılında 6.472 anaokulu ve anasınıfında 201.652 öğrenci eğitim görmüş, bu sınıflarda 9.464 öğretmen görev yapmış ve 424 okulöncesi kurumu açılmıştır (MEB, 1994: 48). Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde, Okulöncesi eğitimde okullaşma oranı gelişmiş ülkelerde % 45–95 arasında iken, ülkemizde bu oran %5.2 olmuştur (MEB, 1993b: 5). Rakamlardan da kolayca anlaşılacağı üzere ülkemizde okulöncesi okullaşma oranı dünya ortalamasının altındadır.

Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığına kadar görev alan Milli Eğitim Bakanları da okulöncesi eğitime önem vermeye çalışmışlar ve bazı çalışmalar yapmışlardır. Buna rağmen, okulöncesindeki eğitimin okullaşma oranı düşük olmuş, bu oranın yükseltilmesi ve bu kademedeki eğitimin niteliğinin arttırılıp kurumlarının yaygınlaştırılması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Nevzat Ayaz yapılan ve yapılması planlanan çalışmaları şöyle belirtmiştir: *"Anaokulu, Anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmeliği günün şartlarına göre yeniden düzenlenmiştir. İş Kanununa tabi işyerlerinde, işverenlerin okulöncesi eğitim kurumu kurmaları için gerekli şartları ve diğer hususları tespit etmek amacıyla. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birlikte Tüzük hazırlanmaktadır. Okulöncesi eğitimle ilgili hizmetlerin bir sistem bütünlüğü içerisinde yürütülmesini sağlamak amacıyla 'Okulöncesi Eğitim Kanunu Tasarısı'nın hazırlanması ile ilgili çalışmalara başlanmıştır. Üniversitelerle işbirliği yapılarak halen okulöncesi eğitim kurumlarında, uygulanan ve 4–5 yaş grubuna hitaben mevcut okulöncesi eğitim programı yerine gelişen ve değişen anlayışa uygun olarak çağdaş okulöncesi eğitim standartlarıyla tutarlı, 0–35 ay çocukları için kreş, 36-56 ay çocukları için anaokulu, 60-72 ay çocuklarının eğitimi için üç ayrı programın hazırlanması ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Toplumumuzda sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan farklılık gösteren ailelerin 0–72 ay grubu çocuklarının fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal, psikomotor ve dil gelişimi düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla Gazi*

Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi ile işbirliği yapılarak kapsamlı bir araştırma başlatılmıştır" (MEB, 1993a: 48–50).

"...Bakanlık-UNICEF 1991–1995 işbirliği programı çerçevesinde başlatılan 'Erken Çocukluk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Projesi ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Bakanlık genel bütçeden tahsis edilen ödeneklerle daha çok okulöncesi eğitim kurumu yapılabilmesi için mevcut binalara ait mimari projelerin maliyetini düşürmek ve diğer eğitim kurumlarının bünyesine anasınıflarının yer almasını sağlamak üzere projelerde değişiklik yapılmaktadır. Okulöncesi eğitimde okullaşmanın VI. Plan döneminde görülen hedefe çıkarılması sağlanacaktır. Bunun için; Okulöncesi kurumları yaygınlaştırılacak ve bu alanda özel kesim teşvik edilecektir. Okulöncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılmasında, kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut fiziki kapasiteden yararlanılacak, şartlara ve ihtiyaçlara cevap verebilecek esnek modeller geliştirilecektir. İş Kanununda belirlenen sayıların üzerine işçi çalıştıran kamu kuruluşları ile özel kuruluşların, çalışanlarının çocukları için kreş ve anaokulu açmaları sağlanacaktır" (MEB, 1993a: 48–50).

"...Fiziki kapasite sağlandığı oranda 5 yaş için anasınıfı açılması uygulamasına devam edilecek, bu sınıflarda eğitim kalitesinin yükseltilmesi çalışmaları sürdürülecektir. Okulöncesi eğitim kurumlarında, çocukların yaş, ilgi ve ihtiyaçlarına göre değişebilen esnek programların uygulanması sağlanacaktır. Değişik kurum ve kuruluşlarca açılan okulöncesi eğitim kurumlarının tamamında uygulanmak üzere, eğitimle ilgili standartlar belirlenecektir. Okulöncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması ve bir sistem bütünlüğü içinde yürütülmesi için il merkezlerinde Okulöncesi Eğitim Merkezlerinin kurulması ile ilgili çalışmalar başlanacaktır. Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması konusunda, ebeveynlerin ve kamuoyunun yeterince bilgilendirilmeleri için bir proje geliştirilecektir. Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın çocuklarının okulöncesi eğitim sorunlarının çözümlenmesine yönelik durum ve ihtiyaç tespiti ile ilgili araştırmalar yapılarak bu çocuklara süratle eğitim imkânı sağlanacaktır" (MEB, 1993a: 48–50). Diğer yandan, Okulöncesi eğitim kurumlarından faydalanamayan çocukların eğitimi projesi (OÇEP), gecekonduların fazla olduğu 50 ilde uygulanmış, bu projeden 9.288 çocuk yararlanmıştır (MEB, 1994: 49).

Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde ilk kez bağımsız anaokulu binasının yapımı yatırım programında yer almıştır. Ayrıca, tüm ülkede okulöncesi eğitimde bütünlüğün sağlanması için, 4–5 yaş grubu çocukların eğitimine dair tek

program yerine, 0–36 ay çocuklar için kreş, 37–60 ay çocuklar için anaokulu ve 61–72 ay çocuklar için anasınıfı olmak üzere üç ayrı program hazırlanıp uygulamaya konulmuştur (MEB, 1994: 49).

9.1.5.2. İlköğretim

Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın görev yaptığı, 1993–1994 Öğretim Yılında 4.149 ilköğretim okulunda 2.686.951 öğrenci eğitim almış, 1993–1994 Öğretim Yılında 635 ilköğretim okulu, 3 yatılı ilköğretim bölge okulu açılmış, 600 ilkokul ile 161 ortaokul ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür. Bu okulların sayı ve kapasitelerinin artırılmasına önem ve öncelik verilmiştir (MEB, 1993: 52). Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 1994–1995 Öğretim Yılında 48.658 ilkokul açılmış, bu okullarda 6.985.059 öğrenci eğitim görmüş ve 232.607 öğretmen bu okullarda görev yapmıştır (MEB, 1994: 51).

Diğer yandan eğitimin en önemli göstergelerden birisi derslik başına düşen öğrenci sayısıdır. Nitekim ilkokullarda bir dersliğe düşen öğrenci sayısı ABD, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere ve İsviçre'de 18–26 arasında iken, Türkiye'de bu sayı 1993–1994 Öğretim Yılında büyük şehirlerde 60–80 öğrenciyi bulmuştur. Bu sayılar göstermektedir ki, ülkemizdeki derslik başına düşen öğrenci sayısı diğer ülkelere göre daha fazla olmuş bu da eğitimin kalitesini düşürmüştür (MEB, 1993b: 6). Ayaz'ın görev yaptığı 1993–1994 Öğretim Yılında ortaokullardaki sayısal gelişmeler şu şekilde olmuştur: 8.421 ortaokulda, 2.629.981 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 58.820 öğretmen görev yapmış ve aynı öğretim yılında 13 yeni ortaokul öğretime açılmıştır (MEB, 1993a: 52).

Diğer yandan ortaokul seviyesinde okullaşma oranı % 67.8 olmuşken, zorunlu eğitim süresinin 8 yıla çıkarılması, okullaşma oranının plan hedefleri doğrultusunda % 80 olarak gerçekleştirilebilmesi, okul yapımına daha çok ödenek tahsil edilmesini zorunlu kılmıştır. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nundaki değişiklikle, zorunlu eğitimin 2000 yılına kadar 8 yıla çıkarılması planlanmıştır (MEB, 1993a: 53–54).

Nitekim kesintisiz zorunlu eğitim süresi gelişmiş ülkelerde 9–11 yıl arasında değişiklik göstermiştir. ABD'de 10 yıl, Almanya'da 11 yıl, Fransa'da 10 yıl,

İngiltere'de 11 yıl ve Japonya'da 9 yıl olmuş, okullaşma oranı % 98–100 arasında değişmiştir. Ülkemizde zorunlu eğitim süresi 1997'ye kadar 5 yılla sınırlı tutulmuştur. (MEB, 1993b: 5)

Diğer yandan, çeşitli nedenlerle okulu kapanan, öğretmeni bulunmayan, yeterli derslik, eğitim alanı, işlik, ders araç-gereci bulunmayan yerleşim alanlarına kolaylıkla eğitim hizmeti sunulabilmesi için taşımalı ilköğretim uygulamasına, 1993–1994 Öğretim Yılında da devam edilmiş ve 57 ilimize yaygınlaştırılmıştır (Cankurtaran 2005: 2). Bu yerlerde az sayıda öğrencisi olan 4.346 köy ilkokulundan toplam 83.749 öğrencinin, 1.624 merkeze günü birlik taşıması yapılarak eğitim-öğretime devamları sağlanmıştır. Taşımalı İlköğretim Uygulaması ile ilgili mevzuat çalışmaları yapılmış, bu çalışmaların sonuna gelinmiştir (MEB, 1993a: 55).

İlköğretim kurumlarında sekiz yıllık program bütünlüğünü sağlamak ve eğitimde kaliteyi artırmak için; *'Matematik', 'Fen Bilgisi', 'Resim-İş', 'İş Eğitimi', 'Yabancı Dil'* ve ilkokullarda *'Çevre, Sağlık, Trafik, Okuma'* programları geliştirilerek uygulamaya konulmuştur. Sekiz yıllık program bütünlüğü kapsamında geliştirilen Türkçe, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Müzik ve Seçmeli Dersler programlarının uygulamaya konulması çalışmaları ile Sosyal Bilgiler ve Matematik ders programlarının değerlendirilmesi çalışmaları devam etmiştir. Bu derslerin kılavuz kitapları hazırlanmıştır (MEB, 1994: 55). Ayrıca, ilköğretim müstakil sınıflar ve birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler için Türkçe, Matematik, İlkokuma-Yazma, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Resim-İş, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kılavuz kitapları hazırlanmıştır (MEB, 1993a: 56). 1994–1995 Eğitim-Öğretim Yılında ilköğretim okulu ders dağıtım çizelgesinde düzenleme yapılmış, haftalık ders saati 33 saatten 30 saate indirilmiştir (MEB, 1994: 55).

Kızların okuma-yazma ve okullaşma oranını arttırmak, aileyi bilinçlendirmek ve eğitim almalarını sağlamak amacıyla "Kızların Eğitimi Projesi" Samsun-Vezirköprü YİBO ve Kastamonu İhsangazi YİBO'da uygulamaya konulmuştur. Daha sonra proje diğer illerimizde de uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 1994: 56). Öte yandan uygulamaya konulan diğer bir proje de 1991–1995 UNICEF ile MEB arasında yapılan Gezici Tarım İşçi Çocuklarının Projesidir. Bu projeden Adana'da 1992'de 361, 1993'te 195 öğrenci yararlanmıştır (MEB, 1993a: 56).

Nevzat Ayaz ilköğretimle ilgili Bakanlıkça planladıkları çalışmaları şöyle belirtmiştir:

> *"Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması için yasal düzenlemeler gerçekleştirilecek ve kademeli olarak uygulamaya geçilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.*
>
> *İlköğretim programları 8 yıllık bütünlük içinde hazırlanacaktır.*
>
> *Nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan zorunlu eğitim çağındaki çocuklar ile okulu bulunmayan yerleşim birimlerinde öğrencilerin ilköğretim bölge okulları yaygınlaştırılacaktır.*
>
> *Mevcut ilkokul ve ortaokullara ek derslik, işlik ve tesisler yapılarak kademeli bir şekilde ilköğretim okullarına dönüştürülecektir.*
>
> *Yıllık yatırım programları ile ilköğretim kurumlarında öncelikle kalabalık sınıf mevcutlarının standartlara uygun seviyeye (40 öğrenci) indirilmesi ve ikili öğretimden normal öğretime geçilmesine ağırlık verilecektir*
>
> *İlkokullarda birleştirilmiş sınıf uygulamasını asgari düzeye indirerek eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin gerçekleştirilmesi, kaynakların en rasyonel biçimde kullanılmasının sağlanması için 'Taşımalı İlköğretim Uygulaması yaygınlaştırılacaktır.*
>
> *Kalkınmada öncelikli iller başta olmak üzere, kızların eğitim-öğretim imkânlarından gereğince ve yeterince yararlanmaları, okullaşmada kız ve erkek öğrenciler arasında oransal dengenin sağlanabilmesi için kızların eğitimine gerekli önem verilecektir.*
>
> *Gezici tarım işçilerinin öğrenim çağına gelen çocuklarının eğitim-öğretim imkânlarından yoksun bırakılmaması için gezici tarım işçi çocukları ve göçer ailelerin çocuklarının eğitim-öğretimi bir proje kapsamında yürütülecektir.*
>
> *Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında ve mücavir illerde bulunan zorunlu öğrenim çağındaki çocukların eğitim-öğretim imkânına kavuşturulmaları amacıyla yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu okullarda öğrenci kapasiteleri artırılacak, mevcutlara yenileri eklenecektir"* (MEB, 1993a: 56–57).

9.1.5.3. Ortaöğretim

Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın görev yaptığı 1993–1994 Öğretim Yılında 4.708 Genel ve Mesleki Teknik Lisede 1.954.750 öğrenci öğrenim görmüş, 128.066 öğretmen görev yapmıştır. Ortaöğretimdeki okullaşma oranı %26.8'i genel liselerde, %19.7'si mesleki ve teknik öğretimde olmak üzere %46.5'dir. Altıncı Beş Yıllık Plan dönemi sonunda ortaöğretimdeki okullaşma oranının %21.2'si Mesleki ve Teknik Öğretimde olmak üzere %45.2 olarak gerçekleşmesi hedeflenmiştir (MEB, 1993a: 58).

Milli Eğitim Bakanı Ayaz'ın TBMM'de Milli Eğitim Bakanlığının Bütçe Görüşmeleri sırasında verdiği bilgilere göre; 1993–1994 Öğretim Yılında 2.312 genel lisede, 1.154.367 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 67.011 öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında 78 Lise, 67 Anadolu Lisesi, iki Anadolu Türk Müziği Lisesi, üç Fen Lisesi olmak üzere 150 Genel Lise öğretime açılmıştır. Yabancı dil öğretimine olan yoğun talebin bir kısmını karşılamak, yabancı dil öğretimini yaygınlaştırmak, liselerde eğitim öğretimin kalitesini yükseltmek amacıyla 1992–1993 Öğretim Yılında 28 genel lise bünyesinde ağırlıklı yabancı dil programı uygulamasına başlanmıştır. Öte yandan 1993–1994 Öğretim Yılında Yabancı Dil Ağırlıklı Lise sayısı 123'e çıkarılmıştır. 1993–1994 Öğretim Yılında, çok program uygulanan lise sayısı 78'e yükseltilmiştir (MEB, 1993a: 59). 1994–1995 Öğretim Yılında yabancı dil ağırlıklı program uygulayan okul sayısı 123'ten 247'ye, şube sayısı 569'dan 1295'e, öğrenci sayısı da 22760'dan 51800'e yükselmiştir (MEB, 1994: 60).

Ayaz'ın Bakanlığı döneminde Türkiye'de 1994-1995'te 2.357 genel lisede 1.226.519 öğrenci okurken, 65805 öğretmen görev yapmıştır. 87 lise, 58 Anadolu Lisesi, altı Fen Lisesi, 4 Anadolu Öğretmen Lisesi ile toplam 155 genel lise açılmıştır (MEB, 1994: 60).

Bu dönemde Akşam Liseleri kapatılmış, bunların yerine Açık Öğretim Liseleri açılmıştır. Akşam Liselerinin kapatılmasıyla açılan Açık Öğretim Lisesi, uzaktan eğitim yöntemlerini kullanarak eğitim-öğretim yapan bir ortaöğretim kurumu olarak Milli Eğitim Eski Bakanı Köksal Toptan döneminde 2 Haziran 1992'de kurulmuş ve 1992–1993 Öğretim Yılında eğitim-öğretime başlamıştır. Açık Öğretim Lisesi, gelişmiş kitle iletişim araçları ile yeni teknolojileri kullanarak ortaokul mezunu gençlere, yetişkinlere ya da bir işte çalışanlara ortaöğrenim imkânı sağlamak amacıyla açılmıştır. Açık

Öğretim Lisesi'nde iki ana kitlenin öğretimi hedeflenmiştir. Bunlar; temel eğitimi tamamlamış fakat olanaksızlıklar sebebiyle örgün eğitim kurumlarına devam edemeyenler ile lise eğitimine fırsat bulamamış ve bu eğitim dönemini geçirmiş olanlardan oluşmuştur (MEB, 1993a: 61).

Açık Öğretim Lisesinde ilk etapta yaklaşık 61 bin öğrenci eğitim-öğretim görmüştür. Açık Öğretim Lisesinin başta Almanya olmak üzere, Avrupa'daki Türk işçilerinin yoğun olduğu ülkelerde de yaygınlaştırılması ve bu ülkelerdeki Türk işçi çocuklarının bu okullardan yararlanarak ortaöğretime devam etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Anadolu Üniversitesi ile işbirliği içinde konuyla ilgili teknik çalışmalar ve protokol hazırlıkları sürdürülmüş, Açık Öğretim Lisesi hizmetlerinin Türk Cumhuriyetlerine de götürülmesi planlanmıştır (MEB, 1993a: 61). Nevzat Ayaz ortaöğretimde yaptıkları ve yapacakları çalışmaları şöyle özetlemiştir: *"Anadolu Liseleri yönetmeliği yeniden düzenlenmiş ve öğrenci nakilleri tamamen illere bırakılmıştır. Anadolu Liselerine kayıtlarda yedek liste kaldırılarak ön kayıt sistemiyle öğrenci alınması çalışmaları yürütülmektedir. 1993–1994 öğretim yılında Anadolu Liseleri kontenjanı 20.124'den 26.896'ya, Fen Liselerinin Kontenjanı 1728'den 2016'ya yükseltilmiştir. Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin müzik ve resim bölümlerine ait sanat derslerinin program geliştirme çalışmaları sürdürülmektedir"* (MEB, 1993a: 62-63).

"Genel Liselerde öğrenim gören öğrencileri yüksek öğretime hazırlama yanında, hayata hazırlamak amacıyla meslekleri tanımlayan seçmeli derslerin de konulması çalışmaları devam etmektedir. Ortaokul ve lise öncesi hazırlık sınıfı bulunan okulların, hazırlık sınıflarına ait haftalık ders dağıtım çizelgesinde birlik beraberlik sağlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Ağırlık yabancı dil programı uygulayan liselerin haftalık ders dağıtım çizelgesi ile bu okulların hazırlık ve diğer sınıflarında okutulan yabancı dil derslerine ait müfredat programları hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. 1993–1994 öğretim yılından itibaren okul dışı lise bitirme sınavları açık liseye devredilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Hükümeti arasında imzalanan kültürel ikili antlaşmalar çerçevesinde İstanbul Galatasaray Lisesi Yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesi çalışmaları devam etmektedir. Ders geçme ve kredi uygulamasında ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesi için ilgili yönetmelikte gerekli değişiklikler yapılmış, ayrıca öğrencilere okullar arası yatay ve dikey geçiş hakkı tanınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaokul Lise ve Dengi Okulların

Öğrenci İşleri Yönetmelik Taslağının Ders Geçme ve Kredi Uygulamasına göre yeniden düzenlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin günün şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi çalışmaları devam etmektedir. Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Yabancı Dil ağırlıklı liseler ile çok programlı liseler günün ihtiyaçlarına göre ülke çapında yaygınlaştırılacaktır Anadolu Öğretmen Liseleri amaçlarına uygun fiziki mekâna kavuşturulacaktır. Genel ortaöğretim kurumlarındaki seçmeli derslere, öğrencileri hayata hazırlayan dersler eklenecektir. Açık öğretim lisesi alt yapı ve yönetim organizasyonu yönünden geliştirilecek, çalışmaların tüm ortaöğretim kademeleri ve yurtdışındaki Türk vatandaşlarını da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması sağlanacaktır" (MEB, 1993a: 62-63). Bunun yanı sıra ÖSYS'ye girmek isteyen genel liselerdeki öğrencilere 78, Anadolu liseleri ve kolejlilere 82, fen liselerine 112 kredi barajı getirilmiştir (Öğretmen Dünyası, 1995: 41).

9.1.5.4. Mesleki ve Teknik Öğretim

Ayaz'ın Milli Eğitim döneminde Türkiye'de 1993–1994 Öğretim Yılında 2.396 Mesleki ve Teknik Lisede 800.383 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 61.055 öğretmen görev yapmıştır. Son yıllarda mesleki ve teknik eğitimin altyapısında önemli gelişmeler sağlanmasına rağmen bu okullarda kapasitenin kullanımı doğru düzgün sağlanamamış, bazı yerlerdeki okullarda açık kapasite bulunurken, büyük yerleşim birimlerinde başvuruların yarısı karşılanabilmiştir. Bu okullarda 1992–1993 Öğretim Yılında 166.694 kişi Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi uygulamasından yararlanmıştır (MEB, 1993a: 64–66).

Nitekim 1993–1994 Öğretim Yılında 725 erkek teknik öğretim okulunda 327.896 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 19.839 öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında; 18 yeni Anadolu Teknik Lisesinde 20, 5 Anadolu Teknik Lisesinde 5, 17 yeni Anadolu Meslek Lisesinde 30, 11 yeni Teknik Lisesinde 13, 13 Teknik lisesinde 13, 13 yeni endüstri meslek lisesinde 24, 62 endüstri meslek lisesinde 71, 5 yeni meslek eğitim merkezinde 8, bir mesleki eğitim merkezinde bir bölüm faaliyete başlamıştır (MEB, 1993a: 67–68).

Ayaz'ın görev süresince 1994–1995 Eğitim-Öğretim Yılında 810 okulda 21.391 öğretmen rehberliğinde 375.093 öğrenci eğitim almıştır. Aynı öğretim yılında 19

Anadolu Teknik Lisesi, 12 Teknik Lise, 13 Endüstri Meslek Lisesi ve 41 Çok Programlı Lise açılmıştır (MEB, 1994: 63).

Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde Mesleki ve Teknik Eğitimle ilgili projeler hazırlanmıştır. Türk-Alman Teknik İşbirliği İkili Meslek Eğitiminin Teşviki Projesi bu projelerden biri olup kapsamında; Endüstriyel Elektronik, Motor ve Endüstriyel Mekanik alanlarında öğretim programları açılmış ve geliştirilmiştir. 1993–1994 Öğretim Yılında bazı yeni programlar açılmıştır. Ayrıca, Anadolu Teknik Liselerinde, Kontrol ve Enstrümantasyon Teknolojisi, Telekomünikasyon, Radyo-Televizyon, Kimya, Mikro teknik, Teknik Liselerde; Bilgisayarlı Nümerik Kontrol (CNR), Mobilya ve Dekorasyon, Hidrolik-Pnömatik Teknolojisi, Kontrol ve Enstrümantasyon Teknolojisi, Tekstil, Endüstri Meslek Liselerinde; Grafik, Proses, Soğutma, İklimlendirme, Döşemecilik programlarında eğitim-öğretime başlanmıştır (MEB, 1993a: 68–69). Anadolu Teknik Liselerine; Altyapı, Endüstriyel Elektronik, Hidrolik ve Pnömatik Teknolojisi, Uçak Bakımı ve Havayolu, Uçak Bakımı ve Elektroniği, Uçak Bakımı ve Elektriği; Anadolu Meslek Lisesinde; Uçak Bakımı, Teknik Lisede; Makine Model, Tekstil bölümlerine ait öğretim programları hazırlanmıştır (MEB, 1993a: 68-69).

Ayrıca, endüstriyel teknik öğretimin geliştirilebilmesi, okulların tanıtılması, öğrencilerde araştırma ve rekabet bilincinin geliştirilmesi amacıyla 1992–1993 Öğretim Yılında beceri yarışması yapılmış ve 1. kademesine 69.486, 2.kademesine 1.445, 3. kademesine 509, 4. kademesine 89 öğrenci katılmıştır. Yarışmalarda her branşın; Türkiye birincisi, ikincisi ve üçüncüsü olan öğrenciler ile bölge birincisi olan öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığınca ödüllendirilmiştir (MEB, 1993a: 68–69). Öte yandan, kız teknik öğretimdeki sayısal gelişmeler ise şöyledir: 1993–1994 Öğretim Yılında; 23 Kız Meslek Lisesi, 5 Kız Sanat Ortaokulu olmak üzere 54 okul, örgün eğitim düzeyindeki okullarda 168, yaygın eğitimdeki okullarda 10 olmak üzere toplam 178 yeni bölüm açılmış, İç mimari ve Restorasyon Anadolu Kız Meslek Lisesinde konservasyon, Yalova Süs Bitkileri Kız Meslek Lisesinde süs bitkileri bölümlerine ait öğretim programları hazırlanmıştır (MEB, 1993a: 69–70).

Bunun yanı sıra, 1994–1995 Eğitim-Öğretim Yılında 534 kız teknik öğretim okulunda toplam 82.503 öğrenci okumuş, 12.680 öğretmen çalışmıştır. Yine bu

dönemde 18 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 2 Kız Teknik Lisesi, 6 Kız Meslek Lisesi ve 23 Çok Programlı Lise ile 159 yeni bölüm açılmıştır (MEB, 1994: 65).

Nevzat Ayaz döneminde Kız Teknik Okullarında yapılan çalışmalara Pratik Kız Sanat Okullarının Yönetmeliğinin yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca, ortaokul, lise ve dengi okul mezunlarından Kız Meslek Lisesini bitirmek isteyenlere kredi tamamlama hakkını tanınmıştır. Yine, İstanbul Hazır Giyim ve Deri Hazır Giyim Meslek Lisesine Yardım Projesi bünyesinde Alman öğretmenlerin de yardımıyla kız teknik öğretim okullarında okutulmak üzere sekiz ders kitabı yazılmıştır (MEB, 1994: 65).

Bu dönemde Mesleki ve Teknik Eğitimin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, okulların tanıtılması, beceri eğitiminin değerlendirilip, niteliğin yükseltilmesi için 1992–1993 Öğretim Yılında Kız Meslek Liseleri giyim şubesi son sınıf öğrencileri arasında okul, il, bölge ve Türkiye düzeyinde olmak üzere 4 kademeli beceri yarışması düzenlenmiştir (MEB, 1993a: 70).

Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde Mesleki ve Teknik öğretimdeki Turizm ve Ticaret Okullarında 1993–1994 Öğretim Yılında 364 okulda 197.617 öğrenci öğrenim görmüş, bu okullarda 8.557 öğretmen görev yapmıştır. Aynı yılda 34 Ticaret Meslek Lisesi, 8 Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi, 1 Anadolu Mahalli İdareler Meslek Lisesi olmak üzere 44 okul açılmıştır. Ayrıca, bir sonraki eğitim-öğretim yılında (1994–1995) 451 Turizm ve Ticaret Öğretimi okulunda 197.380 öğrenci öğrenim görmüş, 9.411 öğretmen görev almıştır. Yine Ayaz'ın Bakanlığı döneminde, 27 Ticaret Meslek Lisesi, 17 Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, 5 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, 1 Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi ile 3 Anadolu Basın, Yayın, Reklâmcılık Meslek Lisesi, 34 Çok Programlı Lise ile toplam 87 okul açılmıştır (MEB, 1994: 66). Bunlara ek olarak, Japonca dilbilir ara kademe elemanlarının yetiştirilmesi için 1992–1993 Öğretim Yılından itibaren İstanbul Ticaret Odası Anadolu Ticaret Meslek Lisesi bünyesinde 'Japonca Bölümü' açılmıştır (MEB, 1993a: 71). Nevzat Ayaz döneminde din öğretim okullarında da gelişmeler olmuştur. 1993–1994 Öğretim Yılında 446 İmam Hatip Lisesinde 446.429 öğrenci öğrenim görmüş, 14.955 öğretmen görev yapmıştır. 1993–1994 Eğitim-Öğretim yılında; 5'i bağımsız, 26'sı İmam Hatip Lisesinde olmak üzere toplam 31 Anadolu İmam Hatip Lisesi, ağırlıklı yabancı dil programı uygulayan 2 İmam Hatip Lisesi, Çok Programlı Lisede 2 İmam Hatip Lisesi bölümü, açılmıştır. Bununla birlikte 23 İmam

Hatip Lisesinde daha Devlet Parasız Yatılı uygulamasına geçirilmiştir. Parasız yatılı kontenjanı ise, 26.500'den 29.000'e çıkarılmıştır. İmam Hatip Liselerinde mesleki eğitimin geliştirilmesi ve niteliğinin yükseltilmesi için meslek dersleri programları ve meslek dersleri öğretim programlarında iyileştirme çalışmaları yapılmıştır (MEB, 1993a: 72–73). Bir sonraki öğretim yılında (1994–1995) iki yeni İmam Hatip Lisesi açılmış, 448 İmam Hatip Lisesinde 173.628 öğrenci öğrenim görmüştür. (MEB, 1994: 67).

Ayrıca Ayaz döneminde Kuran Kursları Yönetmeliğinde değişiklikler yapılarak bu kursların açılması kolaylaştırılmıştır. Kurslardaki ders saati sayıları arttırılmış, kurs binaları ve seçmeli dersler konusunda müftülere birçok yetkiler verilmiştir (Cumhuriyet, 30 Ocak 1995). Nitekim Kuran kurslarının yaygın eğitim kursları kapsamında MEB'de toplanması planlanmıştır (Cumhuriyet, 3 Aralık 1995). Ayaz döneminde 1992-1993'te Kırıkkale'de Anadolu Sağlık Meslek Lisesi açılmış, 30 öğrenciyle eğitim-öğretime başlanmıştır (MEB, 1993a: 73).

Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz, Mesleki ve Teknik Öğretimde planladıkları çalışmaları aşağıdaki şekilde aktarmıştır:

> "*Nüfusu yoğun, öğrenci potansiyeli yüksek ve sanayi yönünden gelişmiş yerleşim birimlerinde yeni Mesleki ve Teknik okulların yapımına öncelik verilecektir.*
>
> *Mesleki ve Teknik Öğretim okul ve kurumlarının atölye ve laboratuarları yeni teknolojilere uygun teçhizatla donatılacaktır.*
>
> *Endüstriyel gelişmeler ve yörelerin özelliklerine göre yeni okul, bölüm ve mesleki eğitim merkezleri açılacaktır.*
>
> *Meslek kademeleri ve standartları belirlenecektir.*
>
> *Bölgesel kaynakların kadın eğitiminde kullanılmasına çalışılacak, istihdam imkânları belirlenerek bölgedeki kadın işgücünün yetiştirilmesine yönelik özel projeler geliştirilecektir.*
>
> *İmam-Hatip Liselerinde mesleki eğitimin kalitesini yükseltici çalışmalar yapılacaktır.*
>
> *Mesleki ve Teknik Eğitim sisteminin bir değerlendirmesi ve geleceğe yönelik hedef, politika, uygulama ve işbirliği yöntemlerini belirleme amacıyla Uluslararası Mesleki ve Teknik Öğretim Sempozyumu yapılacaktır*" (MEB,

1993a: 74). Bu sempozyum Temmuz 1994'te yapılmıştır (www.tnt-tourism.com/hakkimizda.tr.html erişim tarihi 11.08.2007).

Bu çalışmalara ek olarak, Milli Eğitim Bakanlığı, ders geçme ve kredi sistemiyle üniversite sınavları arasında paralellik sağlanması için çalışma başlatmıştır. Ayrıca, 3 yıllık meslek ve teknik lisedeki öğrencilerin, üniversiteye girişlerinde mezuniyet kredisinin üstünde kredi almaları gerektiği kararlaştırılmıştır (Cumhuriyet, 10 Şubat 1995).

9.1.5.5. Yükseköğretim

Nevzat Ayaz'ın Bakanlığı döneminde yükseköğretimde 1993–1994 Öğretim yılında, 561071'i örgün, 592 binide açık öğretimde olmak üzere toplam 1153071 öğrenci öğrenim görmüştür. Yükseköğretimde okullaşma oranı ise, %23.2 iken, bu oranın %11.3'ü örgün öğretimin okullaşma oranından oluşmuştur (MEB, 1993a: 93). Diğer yandan, Ayaz, 35 bin öğretim elemanının yetiştirilmesi amacıyla yurtdışına gönderilecek araştırma görevlilerine ayrılan ödeneklerde artışın sağlanması ve yurt içinde de öğretim üyesi yetiştirilmesini planlamıştır (MEB, 1993a: 93).

Ayaz'ın bakanlığı döneminde yeni açılan yükseköğretim kurumlarının gelecek on yıl içinde eğitim-öğretim faaliyetine başlaması için kurumlara her yıl yaklaşık 5 Trilyon dolayında yatırım ödeneği tahsis edilmesi hedeflenmiştir (MEB, 1993a: 94). Ayrıca, ÖYS'ye girme hakkı elde etmiş bütün öğrencilere yükseköğrenim yapabilme imkân ve fırsatını sağlamak amacıyla meslek yüksekokullarının kontenjanlarının artırılması ve meslek liselerinin imkânlarının kullanılıp, fiziki yapı ve araç-gereçlerinden yararlanılarak meslek yüksekokulları için 29.155 ek kontenjan imkânının sağlanması kararlaştırılmıştır (MEB, 1993a: 94). Bununla birlikte, açık öğretimde okuyan öğrenci sayısının arttırılması için çalışmalar yapılmıştır. Nitekim "*Meslek Yüksek Okullarının kalitesini yükseltmek ve özellikle sanayi bölgelerinde yaygınlaştırmak, Yükseköğretim kurumlarının sanayi ile işbirliği sağlamak, 1416 Sayılı Kanunla yurtdışına lisansüstü öğrenim amacıyla öğrenci gönderilmesini 2547 Sayılı kanun kapsamına almak, Sosyal tesislere destek sağlamak, Devlete ait atıl kapasite ile çalışan gayrimenkullerin ve tesislerin yeni kurulan üniversitelere eğitim ve öğretim amacıyla tahsis edilmelerini sağlamak, Öğrenci yurtlarının gerek kapasite ve gerek kalitelerini yükseltici tedbirler*

almak," yükseköğretimle ilgili önemli konulardan olmuştur. Bunun yanı sıra bu öğretim kademesiyle ilgili Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde planlanan çalışmalar da olmuştur. Ayaz, bu çalışmaları şöyle belirtmiştir:

"*Yeni kurulan üniversite ve yüksek okulların fiziki yapıları tamamlanacak, arsa, bina, araç ve gereç alım işlemleri sürdürülecektir. Mevcut ve yeni kurulan üniversitelerimizin öğretim elemanı ihtiyacını karşılamak için 2000 yılına kadar her yıl 700 araştırma görevlisinin yurtdışına gönderilmesi sağlanacaktır. Yükseköğretim kurumlarında ikili öğretim yapılması ile ilgili 3843 Sayılı kanun çerçevesinde üniversitelerin fiziki kapasiteleri ve personel kaynakları en yüksek düzeyde değerlendirilerek her yıl en az 30 bin öğrencinin ikili öğretimden yararlanması ve ikili öğretimin yurt genelinde yaygınlaştırılması sağlanacaktır"* (MEB, 1993a: 95).

Ayaz'ın görevi döneminde lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine önemli katkılar sağlamıştır. Nitekim 1992–1993 Öğretim Yılında 152.945 öğrenci öğrenim kredisinden yararlanmış, bu öğrenciler için 1 Trilyon 250 Milyon TL ayrılmıştır. 177 doktora öğrencisine ayda 1.200.000 TL, 2.006 yüksek lisans öğrencisine 800 bin TL kredi verilmiştir. Bu öğrenciler için 23 Milyar TL kredi ayrılmıştır (MEB, 1993a: 96). 1992–1993 Öğretim Yılında ise, katkı kredisi için başvuran 89.826 öğrenciden 27.193'üne katkı kredisi verilmiş, bütçeden 135 Milyar TL ayrılmıştır (MEB, 1993a: 96).

Nevzat Ayaz döneminde barınma sorununa da değinilmiş ve bu doğrultuda 1992–1993 Öğretim Yılında 55 il ve 12 ilçede bulunan 125 yurtta 49.589'u kız, 78.974'ü erkek olmak üzere 128.563 öğrenciye barınma olanağı sağlanmıştır. 1993–1994 Öğretim Yılında hizmete açılan ve fiziki yapısı müsait yurtlardaki kapasitenin arttırılmasıyla 59 il ve 13 ilçedeki 132 yurtta 135.554 öğrenciye hizmet verilmiştir. 1992–1993 Öğretim Yılında Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından gelen 5.793 öğrenci ile 1993–1994 Öğretim Yılında gelmesi beklenen 5.000 öğrencinin yurtlarda barındırılmaları için kapasite ayrılmıştır. 4.568 kapasiteli yurtların açılması planlanmıştır (MEB, 1993a: 96).

Çağdaş program geliştirme anlayışına dayalı programların hazırlanması amacıyla kurulmuş olan Özel İhtisas Komisyonlarınca hazırlanan 18 dersin öğretim programı kabul edilmiş ve uygulamaya konulmuştur. Bazı derslere ait program geliştirme çalışmaları ise devam etmiştir. İlköğretim programlarının 8 yıllık zorunlu eğitimle birlik içinde hazırlanması için çalışmalar başlatılmıştır (MEB, 1993a: 106). Bu

sağlanması için 2547 Sayılı Kanunda değişiklik yapılması için Kanun Tasarısı hazırlanmıştır (MEB, 1994: 101).

Eğitim fakülteleri sınıf öğretmenliği bölümlerinin müfredat programlarının geliştirilmesi amacıyla *"Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümü Müfredat Programlarını Geliştirme Komisyonu"* kurulmuştur (MEB, 1994: 101). Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi kapsamında düzenlenen kurslar başarıyla tamamlanmıştır. Öyle ki, diksiyon kursunu tamamlayan öğretmenlere Televizyon Lisesinde prodüktör, röportajcı ve sunucu olma imkanı tanınmıştır (Zaman, 3 Şubat 1995). Öğretmenler için 420 öğretmenevi, 217 öğretmen lokali ile toplam 617 hizmet kurumu açılmıştır. Eksiklerin giderilmesi için öğretmenevleri ve lokalleri yönergesi hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. 1993'te 7 tesiste 14350 öğretmene ailesiyle tatil imkânı sağlanmıştır. Öğretmenevlerinin yaygınlaştırılması ve şartlarının iyileştirilmesi için çalışmalar planlanmıştır (MEB, 1993a: 115–117). Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz öğretmenlere ait özel bir kanunun çıkması için çalışmalar başlatmıştır (Türkiye, 13 Kasım 1994). 1993 yılının Eylül ayında 4.668 sınıf öğretmeni, 4.743 branş öğretmeni ve 556 meslek dersi öğretmeni olmak üzere toplam 9.967 öğretmenin ataması yapılmıştır (MEB, 1993a: 118). Fakat ataması yapılan 20 bin öğretmenin yollukları ödenememiştir (Zaman, 26 Kasım 1995).

Bu çalışmalara ek olarak bütün öğretmenlerin yükseköğretimdeki çocuklarına yurtlarda koşulsuz barınma, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki öğretmenlerin çocuklarına da hem barınma hem de öğrenim kredisi imkânı verilmiş, ortaöğretimde okuyan çocuklarına da parasız yatılılık imkânı tanınmıştır (MEB, 1994: 105). Öğretmenlere yönelik yapılan bu iyileştirme çalışmaları günün şartlarının gerisinde kalarak, öğretmenlerin hayat standardını yükseltememiştir. Maaş azlığının beraberinde geçim sıkıntısını getirmesi sonucunda protesto yapan ve derslere girmeyen öğretmenlere cezalar verilmiştir (Milliyet, 27 Ocak 1995).

Nevzat Ayaz döneminde öğrenci başarısızlığı çok önemsenmiş bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; ilköğretimdeki öğrencilerin başarısızlığından öğretmen sorumlu tutularak başarısız öğretmenlere yetersiz not verilmesi uygulamasının başlatılması eğitimdeki hedefler kısmına alınmıştır (Cumhuriyet, 30 Kasım 1995).

9.1.5.7. Diğer Çalışmalar

Nevzat Ayaz, örgün eğitimin dışında eğitimle ilgili pek çok çalışmalar yapmıştır. Özel eğitim alanına da önem vermiştir. 1993–1994 Öğretim Yılında 103 özel eğitim okulunda 9.403 öğrenci eğitilmiş, bu okullarda 1.545 öğretmen görev yapmıştır. Ayrıca 13 özel eğitim okulu ile 5 özel eğitim kurumu açılmıştır (MEB, 1993a: 75). Özel eğitimde gerçekleştirdikleri ve planladıkları çalışmaları Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz şöyle özetlemiştir: *"Bakanlıkça hazırlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocukların eğitim-öğretim giderlerinin karşılanması hakkında Kanun Tasarısı ile özel eğitime muhtaç çocukların iş ve meslek sahibi yapılmalarına ve topluma kazandırılmalarına yönelik eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla, harcama usul ve esasları Bakanlık Kurulu'nca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmek üzere, 'Menkul Sermaye İratları' ile 'Mevduat Faizleri'nden %1 oranında pay almak suretiyle gerekli kaynağın sağlanması öngörülmektedir. 1993 yılı Bakanlıkça Özel Eğitim yılı ilan edilmiştir. Bakanlıklar, üniversiteler ve gönüllü kuruluş arasında işbirliği gerekliliği temel ilke olarak benimsenmiş ve Gönüllü Kuruluşlar Şubesi adı ile yeni bir şube oluşturulmuştur. Özel eğitim gerektiren çocuklar için bilgisayar eğitim programları hazırlanmış, üstün yetenekli çocukların eğitimi için çalışmalar başlatılmıştır. Özel eğitim gerektiren çocukların okulöncesi eğitiminin yaygınlaştırılması çalışmalarına hız verilmiştir. Uzun süreli hasta olan ve hastanede yatan çocuklar ile otistik çocuklar ve öğrenme güçlüğü olan çocukların eğitimleri için çalışmalar başlatılmıştır. Görme–işitme-konuşma engelli çocukların eğitimleri için yeni tedbirler alınmaktadır. Özel eğitim gerektiren çocukların toplumla bütünleşmelerini sağlamak amacıyla kaynaştırma eğitimine yeni bir uygulama getirilmiştir"* (MEB, 1993a: 76-77).

"Bakanlık-UNICEF işbirliği ile 12 okulda 9020 öğrencinin görme ve işitme taraması yapılmıştır. Bakanlık-Bayındırlık Bakanlığı-OECD-PEB işbirliği ile 11–14 Ekim 1993 tarihleri arasında 'Engelli Çocukların Normal Eğitim Binalarında Eğitim İçin Yapılacak Düzenlemeler' konulu bir seminer yapılmıştır. Özel eğitim gerektiren çocukların istihdamı ile ilgili girişimler yapılmaktadır. Bakanlık bünyesinde Özel Eğitim Kütüphanesi kurulmuştur. Özel eğitime muhtaç çocuklara ve gençlere sağlanan eğitim imkânlarının ve iyileştirilmesi amacıyla; kaynaştırma eğitimi uygulaması yaygınlaştırılacaktır. Özel eğitime muhtaç çocuklardan halen eğitim hizmeti götürülemeyenler için gerekli alt yapı geliştirilecek, üstün zekâlıların eğitimi için gerekli önlemler alınacaktır. Özel eğitim alanında ihtiyaç duyulan kanun, yönetmelik ve

diğer mevzuatta gerekli değişiklikler yapılacaktır. Özel eğitim okullarındaki mevcut programlar geliştirilecek, yeni programlar uygulanmaya konulacaktır" (MEB, 1993a: 76–77).

Ayrıca; "Üstün Yetenekli İlköğretim Çağı Çocuklarının Eğitimi Pilot Projesi" hazırlanmış, üstün yetenekli çocukların seçilmesi için üç aşamalı teşhis sistemi geliştirilmiştir (MEB, 1994: 71). Öte yandan, 1993–1994 Öğretim Yılında 997 özel okulda 164.529 öğrenci öğrenim görmüşken, 9.844 öğretmen bu okullarda görev yapmıştır. 2.180 özel kurs ve 1.032 özel dershanede eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Özel kurslara 242.483 özel dershanelere de 296.736 kişi devam etmiştir. 8'i anaokulu, 24'ü ilkokul, 22'si ortaokul ve lise, 7'si Fen Lisesi olmak üzere 61 özel öğretim okulu açılmış, 112 özel dershane, 93 motorlu sürücü kursu, 51 muhtelif kurs, 3 öğrenci etüt merkezi faaliyete geçmiştir. "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği"nin bazı maddeleri değiştirilmiştir. Buna göre; Özel öğretim kurumlarında görevli uzman ve usta öğreticilere çalışma izni verilmesi illere bırakılmıştır. Bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan özel okullardaki öğrenci nakillerinde, sınav yapılan dersler arasında Türkçe derside alınmıştır. Özel öğretim kurumlarında görevli idareci, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin özlük dosyası ve sicil kayıtlarının tutulması, bu kurumlarda görevlendirilen personelin stajyerlik kaldırma işlemleri illere bırakılmıştır. Özel Öğretim Kurumları Öğrenci Ücretleri Tespit ve Tahsis Yönetmeliğinin ders geçme kredi uygulamasına göre yeniden düzenlenmesi çalışmalarına başlanmıştır. 1993 yılında 11 kuruma, teşvikten yararlandırılması için ön izin belgesi verilmiştir (MEB, 1993a: 78–79). Milli Eğitim Bakanlığının özel okullarla ilgili yönetmelikte değişiklik yapmasıyla, ibadet etmek isteyen öğrenci, öğretmen ve idareciler için çalıştıkları kurumlarda mescit oluşturma zorunluluğu getirilmiştir (Günaydın, 6 Aralık 1995).

1993–1994 Öğretim Yılı başında ortaöğrenimli fakir ve çalışkan öğrencilerin barındırılmaları için 255 yatak kapasiteli 6 özel yurt, 420 yatak kapasiteli 2 resmi pansiyon açılmıştır. Ayrıca, 1992'de 20.000 olan burs kontenjanı, 1993'te 30 bine arttırılmıştır (MEB, 1993a: 80). Yaygın eğitim kapsamında 1992–1993 Öğretim Yılında 46.116 meslek kursu açılmış, bu kurslardan 724.870 kişi yararlanmış, sosyal-kültürel kurslara 407.654 kursiyer katılmıştır. Yaygın eğitim alanında yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir: *"1979 yılında yayımlanan Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği o günün şartlarına uyarlanmıştır. Halk Eğitim Merkezlerinde bugüne kadar giyim, pratik*

elektrikçilik, ağaç işleri, yorgancılık, nakış, Türk halk müziği programları hazırlanmıştır. Bu merkezlerde uygulanan meslek kursları için eğitim programları hazırlamak amacıyla komisyonlar kurulmuştur. Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Yatılılık ve Pansiyon Yönetmeliği hazırlama çalışmaları devam etmektedir. Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde, uygulama kapsamına alınan 74 meslek dalından 66'sı eğitim programları hazırlanmıştır" (MEB, 1993a: 84–89).

"...Trikotajcılık, deri konfeksiyon, alüminyum doğramacılığı, fotoğrafçılık, sınavcılık, döşeme ve duvar kaplamacılığı, betonarme demirciliği, beton kalıpçılığı meslek alanlarında program hazırlama çalışmaları devam etmektedir. Çıraklık eğitim merkezlerinde işlemleri bilgisayarla izlenmesi ve merkezler ile Bakanlık arasında bilgisayar ağı oluşturulması amacıyla bilgisayar programı hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Yaygın ve meslek kazandırıcı eğitim görsel-işitsel araçlarla geniş kitlelere hitap eder hale getirilmesi ve etkinleştirilmesinde radyo ve televizyondan büyük ölçüde faydalanılacaktır. Yaygın eğitim kurumları ile ortaöğretim kurumları arasında yatay ve dikey geçişlere imkân sağlayacak yeni düzenlemeler yapılacaktır. Çırak öğrencilerin işyerlerinde yaptıkları pratik eğitimin niteliğini yükseltmek ve bu eğitimi standartlara bağlamak amacıyla meslek kuruluşları ile işbirliği yapılacaktır. Çırak öğrencilere öğlen yemeği verilmesi imkânı arttırılacak ve bu uygulamaya süreklilik kazandırılacaktır. Büyük çoğunluğu küçük yerleşim birimlerinden gelmekte olan çırak öğrencilere sağlıklı barınma ortamı hazırlamak için pansiyonlar yapılacak ve çıraklık eğitiminde yatılılık statüsü getirilecektir. Çıraklığı tamamlayan ilkokul mezunu kalfaların orta sanat okulu, ortaokul mezunu kalfaların ise meslek liseleri dengi sayılmaları konusundaki çalışmalar sürdürülecektir" (MEB, 1993a: 84–89).

Bu çalışmalara ek olarak yaygın eğitimde "Yetişkin Eğitimi Okur Yazarlık Projesi, İstihdamı Geliştirme Projesi, Anne Çocuk Eğitimi Projesi, Çocuk Bakıcısı Yetiştirme Projesi, El Halıcılığını Geliştirme ve Yaygınlaştırma Projesi" gibi projeler ülke genelinde yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Anne Çocuk Eğitimi Projesi, 1994-1995'te uygulamaya konulmuş, annelerin bilinçlendirilmesini, 0–6 yaş grubu çocukların çevrelerinde eğitilmelerini ve nitelikli eğitim almalarını amaçlamıştır (MEB, 1994: 80).

Ders kitabı hazırlama konusunda da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; öğretmen ve derslerin kılavuz kitaplarının hazırlanması için üniversitelerle işbirliği yapılmış, hazırlanan kitaplar öğrencilere verilmiştir. Yabancı dil öğretimindeki gelişmeler takip edilmiş, ortaokul yabancı dil ders kitapları yazılmıştır. İlköğretim 1, 2,

3, 4, ve 5.,sınıflar için Çevre, Sağlık, Trafik, Okuma ders kitapları yazdırılmıştır. Özel kesim tarafından hazırlanan 739 ders kitabından 314'ü kabul edilmiştir (MEB, 1993a: 109). Kabul edilen kitaplar incelendiğinde okutulan 972 ders kitabında, kadın ve erkek arasında cinsiyet ayrımcılığı olduğu tespit edilmiştir. Böylece çocuklar küçük yaştan toplumsal rol hakkında kalıplara sokulmuştur (Nokta, 27 Kasım 1995).

Milli Eğitim Bakanlığı Yayımlar Dairesi tarafından 30 milyon kitap basılmış fakat 16 milyonu devletin elinde kalmıştır. Ayrıca devletin bastığı kitaplar ile özel kesimin bastığı kitaplar arasında % 100 ile % 150 fiyat farkı olmuştur. Bununla birlikte okullara okutulacak kitapların listelerinin yollanması, ünite dergileri gibi konular TBMM'de konuşulmuştur (TBMMTD, D: 19, B:21 1994: 5-9**).**

Ders kitaplarıyla ilgili bu çalışmaların yanında, MEB ile Türk Cumhuriyetlerinin temsilcilerinin ortak aldığı karar sonucunda ortak tarih kitaplarında ilişkileri yıpratacak ifadelerin kaldırılarak dostluk mesajı veren ifadelerin kullanılması kararlaştırılmıştır. Örneğin; Moğol İmparatoru Timur için "barbar" kelimesinin kullanımının kalkması ön görülmüştür (Cumhuriyet, 13 Aralık 1995).

1994–1995 Öğretim Yılında yapılan çalışmalar doğrultusunda, velilerin yönetime katılması planlamıştır. Buna örnek olarak da okul aile birlikleri kurulmuştur. Ayrıca, Avrupa Birliği ülkelerinin eğitimiyle uyum çalışmaları yapılarak onların eğitim sistemleri incelenmiş ve ülkemizin eğitim sistemiyle mukayeseler yapılmıştır (MEB, 1994: 99–100).

1993'te 526 hizmet içi eğitim faaliyeti düzenlenmiş, 25.404 kişi katılmıştır. İllerde açılan 486 mahalli hizmet içi eğitimden 15.724 kişi katılmıştır. Bu faaliyetler arasında yabancı dil eğitimi, lisans tamamlama eğitimi, bilgisayar destekli eğitim, pedagojik formasyon eğitimi, fizik, kimya, biyoloji araçlarını kullanma, mesleki ve teknik eğitim, program geliştirme eğitimi, döner sermaye eğitimi, özel eğitim, rehberlik eğitimi ve eğitim yönetimi gibi konular yer almıştır. 1994'te mahalli faaliyetlerle birlikte 750 hizmet içi eğitim düzenlenmiştir (MEB, 1993a: 120–121).

Nevzat Ayaz'ın Bakanlığı döneminde izcilik konusunda da etkinlikler yapılmış, halk oyunları ve halk müziği yarışmaları ile satranç yarışmaları ve "II. Dünya Liselerarası Halk Dansları Yarışması" düzenlenmiştir (MEB, 1993a: 122-123). Öte yandan, 1992–1993 Eğitim-Öğretim yılında 21 bin ilkokulda 1.800.000 öğrenci sağlık

kontrolünden geçirilmiştir. 38 ilin ilkokullarına 132.096 öğrenciye 528.324 litre süt dağıtılmıştır (MEB, 1993a: 125).

Eğitimde bilgi teknolojilerinin ve bilgisayarın kullanılması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; Türkiye Coğrafyası ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili yazılımlar geliştirilerek CD şekline getirilip çoğaltılması için Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ile protokol yapılması planlanmıştır (MEB, 1993a: 127).

Okulöncesi eğitimden yaygın eğitime kadar her kademeye yönelik yayın yapması planlanan, Avrupa'ya ve Türk Cumhuriyetlerine de erişebilecek iki kanallı *"Eğitim Televizyonu"* kurulması amaçlanmış, bundan yola çıkarak Başbakanlık, Ulaştırma Bakanlığı ve Radyo Televizyon Üst Kurulu beraberinde gerekli çalışmalara başlanmıştır. 31 Ocak 1995'te Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği yürürlüğe konmuştur. Yönetmelikte disiplin cezaları ve davranışlar bölümünün yeniden düzenleneceği söylenmiştir. Yönetmelikle 56 tip davranış suç kapsamına alınmıştır. Örneğin; görgü kurallarına uymamak, siyasi eylemler gibi davranışlar suç sayılarak ceza gerektiren davranışlar olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanında okul disiplin kurullarında velilerle öğrencilerinde temsil edilmesine olanak sağlanması güzel bir etkinlik olmuştur. (Atasoy, Mart 1995: 24). Yönetmelikte cezalandırmanın yanında ödüllendirmede yer almış, öğrencinin ödüllendirilmesinde teşekkür, takdir ve onur belgesi verilmesi uygun bulunmuştur. 4.5 ve üzeri not ortalaması olan öğrenciye takdir, 3.5 ve 4.49 alan öğrenciye ise teşekkür belgesi verilmesi kararlaştırılmıştır (Öğretmen Dünyası, Mart 1995: 49).

Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz, Milli Eğitimin sorunlarını TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu 1994 Yılı konuşmasında belirtmiştir. Ülkemizde hızlı nüfus artışıyla birlikte, göç sorununun ortaya çıkmasıyla eğitim yatırımlarına ayrılan finansman yetersiz kalmış dolayısıyla sınıflar ihtiyacı karşılayamamıştır (MEB, 1993b: 4).

İkinci bir sorunun ise birleştirilmiş sınıf uygulaması olmuş, bu uygulama eğitimde kaliteyi düşürmüştür. İlkokulların %65'inde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmış, ilkokul öğrencilerinin % 23'ü bundan yararlanmıştır. Ayrıca ikili öğretimin hala devam etmesi, sınıfta kalmanın devam etmesi, okulların modern araç-gereçlerle donatılamamış olması başlıca eğitim sorunlarının başında gelmiştir (MEB, 1993b: 4).

Tüm bu çalışmalara rağmen her ne kadar eğitime yenilikler getirilse de 20. yüzyılda ülkemizde hala tebeşiri olmayan, imkânsızlıkları nedeniyle temizliğini velilerle birlikte yapan okullara da rastlanmıştır (Hürriyet, 25 Ocak 1995). Ayrıca, karne ve diploma paraları toplanarak okullara gelir elde edilmeye çalışılırken, bu paraları ödemeyen öğrencilere karneleri verilmemiştir (Hürriyet, 21 Ocak 1995). Milli Eğitim Personel Kanunu'na son şekli verilerek Bakanlar Kurulunda görüşülmesi kararlaştırılmıştır. Daha sonra TBMM'ye gönderileceği belirtilmiştir (Zaman, 6 Şubat 1995).

Hazırlanan Personel Kanunu'na göre Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 450 bin öğretmenin, üç yılda bir düzenli olarak sağlık kontrolünden geçirilmesi, ayrıca ilk olarak 150 bin öğretmenin bilgisayar ve yabancı dil hizmet içi eğitiminden yararlanması ön görülmüştür (Sabah, 17 Şubat 1995). Milli Eğitim Bakanlığının uydu ile eğitim projesi için Dünya Bankasından aldığı 7 milyon dolar kredi alınmış, fakat Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından özel bir TV kanalı kurulamayacağının belirtilmesiyle proje sonuçsuz kalmıştır (Yeni Yüzyıl, 7 Şubat 1995).

19 Şubat 1995 tarihli Cumhuriyet gazetesine göre, Milli Eğitim Bakanlığı ile İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı ile bir protokol imzalanması düşünülmüş, bu protokolle okullarda insan hakları isminde bir dersin okutulması hem fikrine varılmıştır (Cumhuriyet, 19 Şubat 1995). Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz döneminde eğitim ve eğitimin sorunları meclis gündemine de taşınmıştır. Ülkemizdeki okulların dengesiz dağılımı, sınıf mevcutlarının çokluğu, siyasi partilerle bağlantısı olan Milli Eğitim çalışanlarının görevden alınması ve Ankara'da imam-hatip okullarına öğrencilerin kayıt yaptıramaması gibi konular görüşülmüştür. Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz, okulların yerleşim yerlerine dengesiz dağılımını, sınıf mevcutlarının fazlalığını hızlı nüfus artışına ve göçe bağlamış, Milli Eğitim çalışanlarının o sebepler görevden alındığı konusunu kabul etmemiş ve imam-hatip okullarını konusunda araştırma yapacağını belirtmiştir (TBMMTD, D: 19, B: 10, 1994: 11–14).

Ayrıca, ilköğretim ve ortaöğretimde okutulan tarım ve vatandaşlık derslerindeki öğretmen açığının konuyla ilgili okullardan mezun olmuş, formasyonu olan ve yükseköğrenim mezunu kişilerden yararlanılarak kapatılması önerisi dile getirilmiş, dönemin Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz da bu öneriye sıcak bakmıştır (TBMMTD, D: 19, B: 16, 1994: 4-5). Öte yandan, okullarda her ay öğrencilerden eğitime katkı payı diye

toplanan 20 bin TL ile okullarda çalışan sözleşmeli personelin maaşlarının ödenmesi kararlaştırılmıştır (Hürriyet, 21 Kasım 1995).

Dünya Bankası destekli "Milli Eğitimi Geliştirme Projesi"nde dört yıldır ilerleme olmadığı ve 90.2 milyon dolarlık kredinin kesilmesi gündeme gelmiştir (Cumhuriyet, 22 Kasım 1995). Nevzat Ayaz döneminde Millî Eğitim Bakanlığı 1994'te Millî Eğitim Geliştirme Projesi'nin amaçlarına ulaşması için Müfredat Laboratuvar Okulları (MLO) geliştirmiştir. Müfredat Laboratuvar Okulları öğretim ve öğrenmeyi destekleyen materyaller ile birlikte öğretim programlarının alanda denendiği pilot okullardır. Bu proje için yedi coğrafi bölgeden 23 ilde, her düzeyde (İlkokul, İlköğretim Okulu, Ortaokul, Lise, Anadolu Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi) toplam 208 okul seçilmiştir (Gözütok, 2003).

10.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI TURHAN TAYAN'IN EĞİTİM İCRAATLARI

10.1.1. Özgeçmişi

5 Ekim 1995'te kurulan II. Çiller Hükümetinde Milli Eğitim Bakanlığı yapan Turhan Tayan, 1943'te Bursa'da doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Bursa'da tamamladıktan sonra 1968'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. 1964'te Basın hayatına atılan Tayan, Bursa'da "Haber" gazetesini yayınlamış ve gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğünü uzun yıllar boyunca yürütmüştür. 1964'ten sonra Adalet Partisi Gençlik Teşkilatı Bursa İl Başkanlığı görevini üstlenerek siyasete atılarak 1978'de AP Bursa İl Başkanlığına seçilmiştir, bu görevini 12 Eylül 1980 tarihine kadar sürdürdükten sonra 1988–1991 yılları arasında Doğru Yol Partisi Bursa İl Başkanlığı yapmıştır (http://www.msb.gov.tr/anasayfa/html/Bakanlar/BakanPotre/TTayanB.htm 07.08.2007).

1991 Genel Seçimlerinde Doğru Yol Partisinden Bursa Milletvekilliğine seçilmiştir. 19. ve 20. Dönem Bursa milletvekilliği yapmıştır. Seçim sonrası kurulan II. Çiller Hükümetinde 6.10.1995 ile 28.6.1996 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. III. Çiller ve II. Yılmaz Hükümetlerinde de Milli Eğitim Bakanlığı görevine devam etmiştir (http://www.msb.gov.tr/anasayfa/html/Bakanlar/BakanPotre/TTayanB.htm 07.08.2007).

10.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Turhan Tayan 06.10.1995'te Milli Eğitim Bakanı olarak göreve başlama konuşmasında eğitimin amacını ve eğitimde yapacaklarını kısaca şöyle özetlemiştir: "*Her Türk vatandaşının eğitim ve öğretimi Devletin yükümlülüğünde olacaktır. Zorunlu eğitim en az sekiz yıla çıkarılacak, temel eğitimden yükseköğretimin sonuna kadar her kademe kendi içinde bir bütünlük taşıyacak, her kademeyi tamamlayan gencin hayata katılmasını mümkün kılacak bir eğitim verilecektir"* (MEB, 1996a: 5). Tayan, Milli Eğitimdeki değişmeleri gerçekleştirirken hükümet programını her zaman kendisine rehber olarak kabul etmiş, bu bağlamda Turhan Tayan'ın görevi süresince konuşmalarıyla hükümet programında belirlenen ilkeler ve milli eğitimde yapılması hedeflenenler birebir örtüşmüştür.

10.1.3. Hükümet Programında Eğitim

ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz DYP ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur. Hazırlanan Hükümet programında eğitim konusuna da yer verilmiştir. Hükümet programında eğitimin amacı şöyle belirtilmiştir: "*Eğitimde, Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş; bilgili ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, sevgi dolu, laik ve çoğulcu demokrasiyi davranış haline getirmiş; kişisel sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş; bilgi ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek; kendi kendine yeterli ve güvenli; bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır*" (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp53.htm erişim tarihi 10.08.2007).

Bu hükümet programında zorunlu eğitim süresinin sekiz yıla çıkarılacağı, ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre alanlara yönlendirilmesi, yüksek öğretimdeki yığılmaların önlenmesi için ortaöğretimde düzenlemelerin yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca, hükümet programında mesleki ve teknik öğretim ile çıraklık eğitimine ağırlık verilmesi, YÖK'ün sadece koordinasyondan sorumlu olması, vakıf üniversitelerinin teşvik

edilmesi, özel eğitimin okul ve üniversite açmasının teşvik edilmesi konularına değinilmiştir. Bununla birlikte bilim ve teknoloji alanında ABD ve Avrupa ile işbirliği yapılması, yurtdışındaki vatandaşların çocuklarına önem verilmesi, Türk Cumhuriyetleriyle eğitimle ilgili projelerin hazırlanması da hükümet programında yer almıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp53.htm erişim tarihi 10.08.2007).

10.1.4. II. Yılmaz Hükümeti (ANAP-DYP) Koalisyon Protokolünde Eğitim

53. Hükümeti kuran ANAP ve DYP oluşturduğu koalisyon protokolünde eğitim konusunu da hedefleri içine almıştır. Bu koalisyon protokolünde eğitim konusu hükümet programıyla aynı olmakla beraber sadece yaygın eğitim konusunda farklılıklar olmuştur. Hükümet programında yaygın eğitime yer verilmezken, koalisyon protokolünde yaygın eğitim kapsamında özellikle kadınların eğitimine yer verilmiştir. Kadınların eğitimi önemsenmiş, kadınların meslek edinip, üretici olmaları hedeflenmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP53.htm erişim tarihi 10.08.2007).

10.1.5. Eğitim İcraatları

10.1.5.1. Okulöncesi

Örgün eğitimin ilk basamağı olan okulöncesi eğitime Turhan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı sırasında da önem verilmiştir. 1995-1996 Eğitim-Öğretim Yılında 6.830 okulöncesi eğitim kurumunda 9.622 öğretmen tarafından 198.979 çocuğa eğitim verilmiştir. Tayan zamanında okulöncesi kurumlarının yaygınlaştırılıp geliştirilmeleri sağlanarak nicel olarak da artışları sağlanmıştır. Aynı yıllarda Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Faydalanamayan Çocukların Eğitimi Projesi (OÇEP) 26 ilde uygulanan proje geliştirilerek 79 ilde yaygınlaştırılmıştır. Ayrıca, okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması için Tayan bazı çalışmalar yapmıştır. Örneğin; Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koordinatörlüğünde, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı temsilcileri ile Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa illerinin Valileri ve Büyükşehir Belediye Başkanlarıyla toplantı yapılmıştır. Bu toplantı sonucunda

belediyelerin okulöncesi eğitim kurumları açmaları ve bu kurumları yaygınlaştırılıp geliştirilmesi yönünde karar alınmıştır (MEB, 1996a: 45). Nitekim, Milli Eğitim Bakanlığı ile UNICEF'in ortaklaşa yürüttüğü programda "Erken Çocukluk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Projesi" kapsamında eğitim materyallerinin oluşturulması ve dağıtılması yönünde çalışmalar 1995-1996 Eğitim-Öğretim Yılında da devam etmiştir (MEB, 1996a: 45).

Ayrıca, 0-3 yaş grubuna ait 13 bölümlük "Aile Eğitimi" başlıklı video kasetleri hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması için UNESCO'dan alınan 10.000 dolarlık yardımla hareketli spotlar hazırlanmış ve TRT'de yayınlanmıştır. Kalan meblağ ile de anasınıflarına materyaller alınmıştır (MEB, 1996a: 45). Bununla birlikte okulöncesi eğitimin öneminin farkına varılması için sponsorlar eşliğinde 13 bölümlük televizyon filmleri hazırlanmıştır. Ayrıca Anaokulu, Anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmelikleri "Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği" şeklinde düzenlenerek tek bir yönetmelik haline getirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (MEB, 1996a: 46).

Bu çalışmalara ek olarak Okulöncesinde "Okulöncesi Eğitimi Kanunu" çıkarılması, okulöncesi kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile ilgili tüzük taslağı çıkarılması, kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak Çocuk Bakımevleri hakkındaki yönetmeliğin değiştirilerek kurumlara yönetici ve öğretmen atama standardı ile denetim, program ve açma-kapama birlikteliğinin getirilmesi, OÇEP projesinin yaygınlaştırılması, kamuoyunun ve ailelerin bilinçlendirilmesi için "Okulöncesi Eğitim Merkezlerinin" açılması, yurtdışındaki vatandaşların çocuklarında okulöncesi eğitim imkânına kavuşturulması için çalışmalar planlanmıştır (MEB, 1996a: 46).

10.1.5.2. İlköğretim

Turhan Tayan döneminde 1995-1996 Eğitim-Öğretim Yılında 48038 ilkokul, 6.896.762 öğrenci ve 229.791 öğretmen eğitim kadrosunda yer almıştır. İlköğretimde ise okullaşma oranı % 88.8 olmuştur. Aynı öğretim yılında 99 yeni ilkokul açılmıştır (MEB, 1996a: 47). Ayrıca, 1995-1996 Eğitim Öğretim Yılında sekiz yıllık kesintisiz

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da bahsedildiği üzere, plan sonunda ortaöğretimde okullaşma oranı % 40.5'i genel ortaöğretim olmak üzere % 75 düzeyine çıkarılması hedeflenmiştir (Milli Eğitim, 1996: 40). Planın uygulandığı dönemdeki sayısal gelişmeler şöyledir: 1995-1996 Eğitim-Öğretim Yılında ortaöğretimde, 5.337 genel ve mesleki teknik lisede, toplam 2.223.236 öğrenci okumuş, 139.691 öğretmen bu okullarda görev almıştır. Okullaşma oranları % 29.9'u genel lise, % 23.5'i mesleki ve teknik lise olmak üzere toplam % 53.4'tür (MEB,1996a: 54).

Turhan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı sırasında, 1995-1996 Eğitim-Öğretim Yılında 2.432 genel lisede, 1.277.115 öğrenci okurken 69.533 öğretmen görev yapmıştır. Aynı yılda 35 Lise, 42 Anadolu Lisesi, 120 Genel Lise kapsamında yabancı dil ağırlıklı lise, 5 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ile birlikte toplam 202 genel lise açılmıştır (MEB, 1996a: 55).

Yine bu öğretim yılından itibaren ortaöğretimde yapılan çalışmaların içeriğinde sınıf geçme uygulamasının lise birinci sınıftan itibaren uygulamaya konmuş, beraberinde "Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği" hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Genel liselerde haftalık ders çizelgeleri hazırlanmış, lise ikinci sınıf öğrencilerinin alan dersleri belirlenmiş, Ders Geçme ve Kredi Sisteminde olan 3. dönem öğrencilerinden bir döneme ait ortalama kredisinin altında alanların yahut kredisi olmayanların velilerinin isteği dahilinde 9. sınıfa devam etmeleri kararlaştırılmış, kredili sistemde ortak derslerden kredilerinin tamamlayamayan öğrencilerin 9. sınıftan ders alabilmeleri sağlanmış, ortak dersleri tekrar etmesi gereken öğrencilere ise hafta sonu ve mesai içinde ve dışında yoğun telafi programı uygulanmasına gerek görülmüş, gerektiğinde okullarda 10 kredinin üstünde ders verilmesine karar verilmiştir (MEB, 1996a: 56).

Bu çalışmaların yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği yeniden düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Yabancı Dil Ağırlıklı Lise Yönetmeliğinin bazı maddeleri değiştirilmiş ve Lise ile Ortaokullar Yönetmeliği düzeltilmeye çalışılmıştır. Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu'nun yardımıyla "Yabancı Dil Geliştirme" ve "Avrupa Boyutunda Atlas" projeleri hazırlanmıştır (MEB,

1996a: 57). Ayrıca, ortaöğretimde "Ortaöğretim Kurumları Arasında Nakil ve Geçişlerle İlgili Yönerge" ile "Ortalama Yükseltme ve Sorumluluk Sınavları Yönergesi" hazırlanması, Anadolu liselerinde fen ve matematik grubu derslerin yabancı dille okutulmaması, 2000 yılına kadar, liseler içindeki ortaokulların kaldırılarak liselerin tekil olması gibi planlamalar yapılmıştır (MEB, 1996a: 57).

10.1.5.4. Mesleki ve Teknik Öğretim

Tayan, meslek eğitimine önem vermiş bunu her fırsatta dile getirmiştir. Tayan'ın görevi süresinde 1995–1996 Öğretim Yılında 2.095 Mesleki ve Teknik Lisede 946.121 öğrenci öğrenim görürken, 70.158 öğretmen görev yapmıştır. Bu okul sayısına ilave olarak 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 12 Anadolu Teknik, 10 Teknik, 3 Endüstri Meslek, 22 Çok Programlı Lise olmak üzere toplam 57 okul ve 103 bölüm açılmıştır. Bununla beraber endüstrinin yoğun olduğu yerlerde endüstriyel teknik okullarında *Tam Gün Tam Yıl Eğitim Projesi* uygulaması başlatılmış, 5.710 öğrenci bu uygulamadan yararlanmıştır (MEB, 1996a: 59). Turhan Tayan, her yıl 300 bin kişinin girdiği meslek liseleri sınavlarını kaldırarak öğrencilerin istedikleri meslek lisesine not ortalamasına göre sınavsız girmelerine olanak sağlamıştır (Milliyet, 5 Haziran 1996).

Aynı öğretim yılında gemi alanında uluslararası eleman yetiştirmek için Anadolu Meslek Lisesi bünyesinde Güverte, Güverte-Avlama, Gemi Makineleri ve Gemi İnşa bölümleri açılmıştır. Endüstri Meslek Lisesinde ise plastik sanayisine yetişmiş eleman kazandırmak amacıyla, "Plastik İşleme" bölümü açılmıştır (MEB, 1996a: 59). Ayrıca, "Endüstriyel Teknik Öğretim Kurumları Donatım Projesi" kapsamında endüstriyel teknik okullarda ihtiyaç duyulan materyaller üretilmeye başlanmış, bu proje 59 okulda 80 tip materyal imalatıyla uygulanmıştır (MEB, 1996a: 60).

Tayan mesleki ve teknik öğretim kapsamında kızların eğitimiyle de ilgilenmiştir. Tayan'ın Bakanlığı döneminde 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 22 Anadolu Kız Meslek, 7 Kız Meslek ve 10 Çok Programlı Lise açılmıştır. Bunlarla

birlikte toplam 120 yeni bölüm faaliyete geçmiştir (MEB, 1996a: 61). Nitekim gerek kız teknik öğretim okullarında gerekse erkek teknik öğretim okullarında çeşitli beceri yarışmaları düzenlenerek mesleki ve teknik eğitim sevdirilerek yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca, Sınıf Geçme ve Kredi sistemine bağlı kalınarak kız teknik öğretim okullarında 61 bölüme ait 9. sınıf ders çizelgeleri ve içerikleri düzenlenerek okullarda uygulamaya geçilmiştir. Aynı dönemde 51 Ticaret Meslek, 21 Anadolu Ticaret Meslek, 1 Anadolu İletişim Meslek ile 7 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi olmak üzere toplam 80 okul açılmıştır.

Tayan döneminde 1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılında İstanbul Ticaret Odası Anadolu Ticaret Meslek Lisesi bünyesinde açılan, Japonca bilen ara eleman ihtiyacını karşılamayı hedefleyen "Japonca Bölümü" geliştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu eğitimin uluslararası boyutta olması için çalışmalar planlanmıştır. Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu tarafından desteklenen "Turizm Eğitimi Geliştirme Projesi", hazırlanmış, Yurtiçi Kardeş Okullar Projesinin ise, 25 okulda uygulamasına devam edilmiştir (MEB, 1996a: 62–63). Bununla birlikte İmam Hatip Liselerinde toplam 475.208 öğrenci, Anadolu İmam Hatip Liselerinde ise 17.601 öğrenci eğitim görmüştür (MEB

Yükseköğretimde 1995-1996'da okullaşma oranı % 27.1'e yükselmiştir. 1993 yılından itibaren "Öğretim Üyesi Yetiştirme Planı" çerçevesinde yurtdışına gönderilen öğrenci sayısında artış olmuştur. Ayrıca 53 devlet üniversitesinin 38'inin kampüsleşmesi devam ederken 24'ünün kampüsü bitmiş, 14'ünün yapımı sürdürülmüştür.

Turhan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde beş yeni vakıf üniversitenin kurulmasına ilişkin yasa tasarısı Meclis'ten geçmiş ve Işık, Fatih, Sabancı, İstanbul Bilgi ve Yeditepe üniversitelerinin kurulması için ilk adım atılmıştır. Bu üniversiteler için devlet yardımının arttırılması da kabul edilmiştir (Hürriyet, 8 Haziran 1996).

Aynı yıllarda yükseköğretimde Türkiye ve dünyadaki gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, bu konularda araştırmalar yapmak, YÖK'çe uluslararası standartlarda çıkarılacak bilim, sanat ve teknik alanlarındaki dergilerin Yüksek Öğretim Kurulunca belirlenen esaslara uygun hazırlanması, üniversitelerde temel bilim kitaplarının yazımını teşvik etmek için giderleri YÖK tarafından karşılanacak olan Milli Komiteler kurulmuştur. Bunlar;

> Türkiye Fen ve Mühendislik Bilimleri Komitesi
> Türkiye Sosyal ve Beşeri Bilimler Milli Komitesi
> Türkiye Sağlık Bilimleri Komitesi
> Türkiye Sanat Milli Komitesi
> Türkiye Stratejik Araştırmalar Milli Komitesi olmak üzere 5 adettir (MEB, 1996a: 84-85).

Ayrıca, ülkemizdeki devlet üniversitelerinin araç gereç ihtiyacının karşılanması, lisans ve lisansüstü eğitimdeki araştırmaların teşvik edilmesi ve geliştirilmesi üniversitelerin devlet bütçesindeki yükünün hafifletilmesi, yenilikleri takip etmesi amacıyla "Yükseköğretim Araştırma ve Geliştirme (ARGE) Altyapısının Modernizasyonu Projesi" başlatılmıştır. Projede, üniversitelerde merkezi atölyelerin, araştırma merkezi laboratuarlarının ve merkezi ölçme laboratuvarlarının kurulması yer almıştır (MEB, 1996a: 85). Bununla birlikte bazı üniversiteler ile Türkiye

Cumhuriyetleri'ndeki üniversiteler arasında bilimsel araştırma ve öğretim üyesi değişimi hakkında birçok protokol imzalanmış ve uygulamaya konmuştur.

Nitekim ODTÜ, Boğaziçi, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ), İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) gibi üniversitelerde uygulanan 2547 Sayılı Yasanın 7. maddesi gereğince normal öğretim boyunca mezun olamayan ya da yarıyıl kaybetmek istemeyen üniversite öğrencilerinin yaz okulu uygulamasının genişletilmesi uygun görülmüştür (MEB, 1996a: 86).

Üniversiteye hazırlanan öğrencilere ise, üniversitelerin Fen-Edebiyat ile Eğitim Fakülteleriyle "Üniversite Hazırlık Kursları" açılması planlanmıştır (MEB, 1996: 86). Ayrıca, ilk defa 1994'de başlatılan ek kontenjan uygulamasıyla, belirli bir puan almış fakat herhangi sebeplerle üniversitelerde herhangi bir programa yerleşememiş öğrencilere boş kontenjanlara yerleştirilmeleri hakkı tanınmıştır. 1995'de ek kontenjan sayısı arttırılarak 32.000 olmuştur. Nitekim Açık Öğretim adaylarının tümü bu ek kontenjan şansından yararlanmıştır (MEB, 1996a: 87).

Turhan Tayan yükseköğretimin merkeziyetçi bürokratik yapıdan kurtarılması gerektiğini, kaynak yaratma ve harcama konusunda hareket serbestisinin getirileceğini, rekabetin arttırılacağını, üniversite ile sanayi ilişkilerinin üst düzeye çıkarılacağını ve öğretim elemanlarının sanayinin ARGE çalışmalarına etkin katılacaklarını, üniversite ile araştırma kurumlarının yerli ve yabancı sermaye ile işbirliği çerçevesinde teknoloji geliştirme bölgelerini kuracaklarını, yükseköğretime geçişin yeniden düzenleneceğini, YÖK'ün sadece koordinasyon sağlamakla görevli olacağını, vakıf üniversitelerinin teşvik edeceklerini, özel üniversitelerin kurulması için yasal düzenlemelerin yapılacağını belirtmiştir (MEB, 1996a: 88).

Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde herhangi bir öğrenim programına kayıt yaptırmış ancak daha sonra yükseköğrenim harcını çeşitli nedenlerle yaptıramayan öğrencilerin kayıtları sorun olmuş ve bu konu sık sık ulusal basında yer almıştır. Buna rağmen Tayan bu konuda taviz vermeyerek harcını yatırmayan

öğrencilerin kayıtlarının yapılmayacağını ve bunların eğitim öğretimlerine devam edemeyeceklerini belirtmiştir (Evrensel, 8 Şubat 1996).

Turhan Tayan'ın görevi döneminde yurtlarda öğrencilerin sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yapılmış ve 1000'in üstündeki kapasiteli yurtlara doktor ve hemşire gönderilmiştir. Ayrıca tüm yurtlarda kız öğrencilerin barındırılmasına öncelik tanınmıştır. 1995 yılı "Yurt Yaptırma Yılı" ilan edilerek öğrencilerin barındırılması ve ihtiyaçlarının giderilmesine öncelik tanınmıştır (MEB, 1996a: 89–91).

10.1.5.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Turhan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde Bakanlık ve öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarınca alınan kararlar doğrultusunda öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının öğretim programlarının geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca "Sınıf Öğretmeni Programları" geliştirilmesi çalışmaları bitirilmiş ve YÖK'e gönderilmiştir (MEB,1996a: 105–106).

Ayrıca, 1996–2000 yıllarını kapsayan öğretmen ihtiyaç planı YÖK'e sunulmuştur. Bakanlık ile öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları arasındaki dengeyi sağlamak için "Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu" kurulması için kanun tasarısı hazırlanmıştır (MEB, 1996a: 106). Fakat bu çalışma gerçekleşmemiştir.

Öğretmen adaylarına bilgisayar eğitiminin verilmesi için YÖK ile çalışmalar yapılması planlanmıştır. Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının alanlarıyla ilgili öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına geçişlerinde ek puan verilmesi için kanun tasarısı hazırlanmıştır.

3580 Sayılı Kanuna göre, üniversite giriş sınavında ilk on tercihi arasında öğretmen yetiştiren programları tercih eden ve bunlara yerleşen öğrencilere Bakanlık kontenjan oranında burs vermiştir. Yine 21.322 öğrenci Bakanlık tarafından okutulmuş,

katkı payları ve sağlık giderleri Bakanlıkça karşılanmıştır. Ancak daha sonra 3580 Sayılı Kanunda geçen ilk on tercih ibaresi ilk beş tercihe indirilmiştir. Bahsedilen Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerine yükseköğrenim imkânı sağlanmıştır (MEB, 1996a: 106–107).

Diğer yandan öğretmen yetiştirmede birliği sağlamak amacıyla 15–17 Haziran 1995'te YÖK Başkanı ve üyeleri, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının temsilcileri ve Bakanlık yöneticilerinin katıldığı "Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği" toplantısı yapılmıştır (MEB, 1996a: 105). Ayrıca, Milli Eğitim Akademisi kurularak öğretmen yetiştiren yükseköğretim kökenli öğretmen adaylarının akademiye geçişlerinin sağlanması, öğretmen yetiştiren kurumların sadece Anadolu öğretmen liseleri, öğretmen yetiştiren yükseköğretim fakülteleri ve Milli Eğitim Akademilerinden oluşan üçlü kola kavuşturulması ve "Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Toplantısı" yapılması hedeflenmiştir (MEB, 1996a: 107).

Aday öğretmenleri mesleğe hazırlamak, Bakanlığın çeşitli birimlerine uzman yetiştirmek, mesleklerinde yükselmelerini sağlamak, eğitim alanında araştırma ve yayın yapmak için Milli Eğitim Akademisi'nin kurulmasını öngören tasarı hazırlanmıştır (MEB, 1996a: 108). Nitekim Eğitim kadrosunun konumunu ve kalitesini yükseltmek için Milli Eğitim Personel Kanunu Tasarısı hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu Kanun tasarısı hazırlanarak, 4357 Sayılı Kanunla İLKSAN'a sağlanan olanakların arttırılarak tüm öğretmenlere ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın merkez ve taşra örgütündeki görevlilerinde faydalanması ve ikiliğin ortadan kaldırılarak meslek dayanışmasının arttırılması amacı güdülmüştür (MEB, 1996a: 110).

Öğretmen, müdür ve müdür yardımcılarının her yıl fiili hizmetlerine 3 ay eklenmesi karar verilmiştir. Ayrıca eğitim ve öğretim tazminatları 55–60 puandan 110 puana yükseltilmiştir. Turhan Tayan döneminde öğretmen atamalarına da önem verilmiş ve pedagojik formasyonu olmayan hiçbir öğretmenin atamasının mümkün olmayacağı mümkün olmayacağı belirtilmiştir (MEB, 1996b: 246).

Bu dönemde formasyonu olmayan kişiler atanmamış fakat bir çok branş öğretmeni sınıf öğretmeni olarak atanmıştır. Örneğin; Almanca, Fransızca, Psikoloji, Sanat Tarihi alanlarından mezun olan kişilere sınıf öğretmeni olarak atanma hakkı tanınmıştır (Cumhuriyet, 27 Haziran 1996). Ne yazık ki, son dokuz yıl içinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görev yapan öğretmenlerin terör ve şiddet yüzünden öldürüldüğü bildirilmiş ve bununla ilgili her hangi bir çalışma yapılamamıştır (Türkiye, 10 Ocak 1996).

10.1.5.7. Diğer Çalışmalar

Turhan Tayan özel eğitime önem vermiş ve özel eğitimde birçok yeniliğe gidilmesi gerektiği, sık sık vurgulamıştır. Tayan döneminde; özel eğitim seviyesinin istenilen seviyede olmadığı fakat bu çıtanın yükseltileceği belirtilmiştir. 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 75 özel eğitim okulunda 1.101 öğretmen tarafından 7.725 öğrenci eğitim görmüştür. 7.329 öğrenci kaynaştırma eğitimi kapsamına alınmıştır. Aynı öğretim yılında 20 özel eğitim okulu açılmıştır (MEB, 1996a: 65).

Nitekim Turhan Tayan ve öncesindeki dört yıl içinde 61 özürlüler, 22 hastane okulu ile 19 Rehberlik Araştırma Merkezi hizmete girmiştir (Yeni Yüzyıl, 22 Kasım 1996). Milli Eğitim Bakanı Turhan Tayan, Bakanlığı döneminde özel eğitimde yapılan çalışmalar:

> Sanat ortaokulunu bitiren işitme engelli öğrencilere bir üst öğrenim imkanı sağlamak amacıyla, 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında ilk defa Kayseri, İzmir ve İstanbul'da İşitme Engelliler Çok Programlı Lisesi açılmıştır.
>
> Özel yetenekli ilköğretim çocuklarına eğitim vermek için ilk defa "Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi" açılmıştır. Özürlü çocuklara yönelik anaokulu ve eğitilebilir zihinsel özürlü çocuklar için mesleki eğitim merkezi açılması planlanmıştır.

> Ankara'nın beş ilçesinde zihinsel engellilerin taşımalı eğitim alarak eğitim-uygulama okulu ve mesleki eğitim merkezi köy okulları projesi başlatılmıştır.
>
> Görme engelli lise öğrencileri için kasetler ve kitaplar hazırlanıp okullara dağıtılmıştır. Ayrıca, görme engelli öğrenciler için 500 özel sıra hazırlanıp dağıtılmıştır. Ailelerin konuşma güçlüğü çeken çocukları için rehber el kitabı hazırlanmıştır. İşitme engellilerin iletişimi için işaret kılavuzu hazırlanmış ve görme ve işitme engelli çocuklara ilişkin desteğin teşvik edilmesi projesi tüm illere yayılmıştır (MEB, 1996a: 66–67).

Hükümet Programında da yer aldığı üzere Turhan Tayan özel okullara ve özel öğretime ayrı bir önem vermiştir. Tayan'ın görevi süresinde 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 1.261 özel okulda, 11.943 öğretmen çalışmış, 183579 öğrenci öğrenim görmüştür. 146 özel okul, 209 özel dershane, 78 özel motorlu taşıt sürücü kursu, 145 özel kurs ile toplam 578 özel öğretim kurumu açılmıştır. Özel öğretim kurumları kanununun bazı maddeleri günün şartlarına göre değiştirilmiştir. Ayrıca bu okullara ait standartlar yönergesi yeniden düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Yönergeye göre özel dershanelerdeki laboratuar zorunluluğu kaldırılmış, mesleki ve teknik kursların derslik ve uygulama salonlarındaki alan sınırlaması kaldırılmıştır (MEB, 1996a: 71).

Turhan Tayan Milli Eğitim Bakanlığı döneminde özel okullara her türlü desteği ve kolaylığı sağlamıştır. Öyle ki, özel okullardan gelirler ve kurumlar vergisi almayacaklarını bu okullara her türlü desteği sağlayacaklarını sözlerinde belirtmiştir (Yeni Yüzyıl, 10 Nisan 1996). Tayan, bilgisayar destekli eğitime de önem vermiş bu amaçla birçok okula bilgisayar laboratuarı açılmıştır. Onun döneminde 2.103 bilgisayar laboratuarında 26.817 bilgisayar bulundurulmuştur (MEB, 1996b: 11).

Vakıf, dernek, kişi ve diğer tüzel kişiliklerin ortaöğrenim, yükseköğrenim ve yaygın eğitim öğrencilerini barındırmış 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 1.860 yurt 91.460 öğrenciye barınma hizmeti vermiştir. Aynı öğretim yılında genel bütçeden 10

öğrenci pansiyonu yaptırılmış, 37 ortaöğrenim öğrenci yurdunun inşaatları devam ettirilmiş, 85 yurt yapımı için teklif verilmiştir (MEB, 1996a: 72).

1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 49170 burs kontenjanı tahsis edilmiş, bu kontenjanların %30'u bulunduğu yerde devam edeceği türde ve düzeyde okul bulamayan çocuklara ve başarılı ve maddi desteğe ihtiyacı olan çocuklara, %30'u diğer öğrencilere %25'i öğretmen çocuklarına, %15'i Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu kapsamına giren çocuklara ayrılmıştır. Ayrıca, Devlet Parasız yatılılık ve burs hizmetlerini sağlayan yönetmelik değiştirilmiştir (MEB, 1996a: 73).

Turhan Tayan'ın görev yaptığı dönemde 5.111 yaygın eğitim kurumundan 986.503 kişi yararlanmıştır. Yaygın eğitim çalışmaları kapsamında okuma-yazma kursları düzenlenerek okur-yazar oranı % 100'e çıkartılmak istenmiş, bu amaçla 1994-1995'te 1.101 kurs açılmış ve 28.418 kişi kurslara katılmıştır. Bunun yanı sıra mesleği olmayan kişilerin meslek sahibi olması, milli değerlerin tanıtılması, kişilerin genel kültür bilgilerinin arttırılması için meslek kursları ve sosyal kültürel kurslar geçen öğretim yılında olduğu gibi 1995–1996 Eğitim-Öğretim yılında da düzenlenmiş, 35.550 meslek kursundan 619.249 kişi, sosyal ve kültürel kurslardan 152.453 kişi yararlanmıştır (MEB, 1996a: 76–77).

Nitekim Yaygın Eğitim alanında açılan kurslardan 986.503 kişi yararlanmıştır. Ayrıca, Bakanlık ile UNICEF tarafından yürütülen Yetişkin Eğitimi Okur-Yazarlık projesi pilot uygulamaları devam etmiş, İstihdamı Geliştirme Projesi 76 ilde 88 meslek dalında yürütülerek, 5.000 kişinin yararlanması sağlanmıştır. Erken Çocukluk Gelişiminde Anne Eğitimi Projesi uygulamaya konulmuş ve bu proje Bakanlık, UNICEF, Anne Çocuk Eğitim Vakfı ve Üniversiteler ile birlikte yürütülmüş, Dünya Bankasınca da desteklenmiştir. Bunun yanında Eğitici Anne Projesi (Evde çocuk bakıcılığı sistemi) uygulanmaya konulmuştur (MEB, 1996a: 78–79).

1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında 305 Çıraklık Eğitimi Merkezinde 213.720 öğrenciye çıraklık eğitimi verilmiştir. Bu kurumlarda 3.755 öğretmen görev yapmıştır

aynı yılda yeni meslek alanlarının açılarak çırak öğrenci sayısının arttırılması, 3308 Sayılı Kanunun, sekiz yıllık temel eğitime göre düzenlenmesi, mesleki ve teknik eğitimin Avrupa'daki eğitimle paralel giderek Milli Sertifika Sistemine geçilmesi gibi çalışmalar planlanmıştır (MEB, 1996a: 81).

Turhan Tayan döneminde 15. Milli Eğitim Şurası düzenlenmiştir. Şuranın gündeminde, ilköğretim ve yönlendirme, ortaöğretimde yeniden yapılanma, yükseköğretime geçisin yeniden düzenlenmesi, toplumun eğitim ihtiyacının sürekli karşılanması ve eğitim sisteminin finansmanı konuları yer almıştır. Şuraya 85.450 kişi katılmıştır (MEB, 1996a: 100).

15. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlara bakıldığında 5–6 yaş grubu çocukların da ilköğretime alınması, sekiz yıllık kesintisiz eğitimin uygulanıp, 8 yıl sonunda tek bir diploma verilmesi, 9. sınıfın mesleki eğitime yönlendirme sınıfı olması, okulların fiziki donanımlarının tamamlanması, öğretmenlik mesleğinin düzeyinin artırılması, sözleşmeli öğretmen alımının olması, eğitim seviyesinin ve öğretim programlarının Avrupa Birliği düzeyinde olması, yabancı dil öğretimine önem verilmesi ve yaygın eğitimle ilgili çalışmaların yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur (Tebliğler Dergisi, 29 Temmuz 1996).

Bu bağlamda 15. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar doğrultusunda yükseköğretim konusundaki gelişmeler ve alınması gereken önlemlerin kısa ve uzun vadede alınması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca okul eğitiminden ziyade önemli olanın eğitimin bir süreç olduğu teması Şurada yer almıştır. Örgün eğitimden ziyade yaygın eğitimin önemi vurgulanmıştır (Milli Eğitim, 1996: 4). 15. Milli Eğitim Şurası beraberinde birçok tartışmayı da getirmiştir. Özel eğitime destek çıkılarak özelleştirmeyi makul görmesi ve paralı eğitime gidişe doğru adımlar atılması tepkilere neden olmuştur (Öğretmen Dünyası, Mayıs 1996: 3).

Tayan, döneminde uzun vadeli eğitim planı (1996–2010) hazırlanmıştır. Bu plan hazırlanırken Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 15. Milli Eğitim Şurası kararları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Planın amaçları,

1. Ülkenin kalkınma planı ile Şura kararlarının bir bütün halinde uygulanmasını sağlayacak yöntemleri geliştirmek,
2. Türkiye'nin hızla kalkınacağı ve Avrupa Birliği ile ilişkilerinin olduğu dönemde öğrencileri, artışları ve eğitim ihtiyaçlarını belirlemek,
3. Eğitimin mali kaynaklarının akılcı ve etkili kullanımını sağlayıcı tedbirleri geliştirmek şeklindedir.

Bu çerçevede Türk öğrencisine nitelikli eğitimin verilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması için alt yapıyı hazırlamaktır (MEB, 1996a: 101). Ayrıca, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği düzenlenmiş, bu yönetmelikle 9. sınıf dışında sınıf tekrarı kaldırılmış, ortaöğretimin bütün sınıflarında ortak genel kültür derslerinin okutulması kararlaştırılmış, yıl sonu genel başarısı önemsenmiş ve öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre programlara yönlendirilmesi sağlanmıştır (MEB, 1996a: 103).

Tayan döneminde ders kitaplarının seçimi okullara bırakılmış ve bunun sonucunda kitapların içeriği ile ilgili sorunlar yaşanmıştır. İlköğretimde okutulan ders kitaplarında gerçek olmayan ve çelişkili birçok bilgi bulunmuştur. Örneğin, Türkiye'nin kuzeyi ile güneyi arasındaki uzaklığı 640 ile 708 km. olarak gösteren beş ayrı kitap o yıllarda ders kitabı olarak ilköğretimde okutulmuştur (Zaman, 23 Kasım 1996). Bu konunun fark edilmesiyle birlikte ders kitapları ve ünite dergileri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından incelenmeye alınmıştır (Zaman, 30 Aralık 1996).

Turhan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde hizmet içi faaliyetleri kapsamında 477 faaliyet yapılmış, 150 bin personel katılmıştır. Hizmet içi eğitimler her alanda yapılmış fakat en çok Eğitim Yönetimi (60), Bilgisayar (52), Öğretim Metotları (43), Eğitim Programlarını Geliştirme (21), Eğitim Teknolojisi (19), Yabancı Dil (16)

olmak üzere 74 branşta etkinlik yapılmıştır (Milli Eğitim, 1996: 45). Bu sayılara ilave olarak 1995'te 5 okulöncesi, 2 Özel Eğitim ve Rehberlik Merkezi, 86 ortaöğretim, 13 pansiyon binası, 875 öğretmenevi ve sosyal tesis, 600 öğrenci lojmanı, 17 atölye ile 9 salon açılmıştır. Devlet ve milletin işbirliği ile de 326 ilköğretim, 103 ortaöğretim, 36 öğretmen lojmanı, 57 depo ve 44 atölye ve salon yaptırılmıştır (MEB, 1996a: 5-6).

Bu dönemde öğretmenlerin atamalarına ve görevden alınmalarına ilişkin mecliste görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, Ders Geçme ve Kredi Sistemine yönelik çeşitli görüşmelerde olmuş, kredi sisteminin sorunları görüşülmüştür. Kredisi dolmadığı halde kişilerin mezun edildiği, diploma alacakları tarihin belli olmadığı yönünde eleştiriler olmuştur. Turhan Tayan bu iddiaları kabul etmediğini beyan etmiştir. (TBMMTD, D: 20, B: 63, 1996: 63). Bu dönemde meclise eğitimin sorunları ile sekiz yıllık kesintisiz eğitimin nasıl uygulanacağı, üniversite kapısındaki yığılmalar vb. sorunlar tartışılmıştır (TBMMTD, D: 20, B: 67, 1996: 8-9).

Turhan Tayan döneminde okullardan eğitime katkı payı olarak ayda bir milyon TL olmak üzere öğrencilerden para toplanmıştır. peşin ve beş taksitte bu para tahsil edilmiştir. Eğitime Katkı Payı adıyla toplanan paralar eğitimde özelleştirmeye doğru gidişi akıllara getirmiş ve tepki yaratmıştır (Dilber, 1996: 9). Bu bağlamda 15. Milli Eğitim Şurasında kabul edilen ve uygulanmaya geçecek olan paralı eğitimi istemeyen kişiler protesto gösterileri düzenlemişler, imza kampanyaları yapmışlardır (Öğretmen Dünyası, Ağustos 1996: 17)

11.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI MEHMET SAĞLAM'IN EĞİTİM İCRAATLARI

11.1.1. Özgeçmişi

Mehmet Sağlam, Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde 1938'de doğmuştur. Ankara Üniversitesi. Hukuk Fakültesini, sonra ABD Kolombiya Üniversitesi ve New York Üniversitesi'nde yüksek öğrenimini tamamlamıştır. Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmış, Gazi Üniversitesi Dekanı, daha sonra Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Rektörü olmuştur. Sağlam, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Başkanlığı ve YÖK Başkanlığı görevinde bulunduktan sonra 20.ve 23. Dönem Kahramanmaraş Milletvekili seçilerek siyasete atılmıştır. Prof. Dr. Mehmet Sağlam,

TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanlığı yaptıktan sonra 28 Haziran 1996–30 Haziran 1997 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Sa%C4%9Flam erişim tarihi 10.08.2007).

11.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam, çağdaş eğitim anlayışını benimsemiş, eğitim politikasını bu doğrultuda şekillendirmiş ve ülkede çağdaş bir eğitimin yerleşmesi için ülkelerin bazı şartları yerine getirmeleri gerektiğini sık sık çeşitli konuşmalarında vurgulamıştır. Sağlam, bir ülkenin çağdaş eğitim seviyesinde eğitim sistemini yapılandırması için "*Her ülke otoriter eğitimden demokratik eğitime, kuramsal eğitimden uygulamalı eğitime, ders ve öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime, karatahtalı okuldan iş okuluna ve geleneksel okuldan çağdaş okul modeline bir an önce geçmelidir*" demiştir (MEB, 1996c: 3)

Mehmet Sağlam, Türkiye'nin eğitimde gelişmiş ülkelerin seviyesinde ve çağdaş bir düzeyde olması için eğitimin en alt düzeyden yani okulöncesi eğitimden başlayarak geliştirilmesini savunmuştur. Bunun için eğitimde yapılacak çalışmaları kademelere ayırarak ve en alt seviyeye daha fazla önem vererek planlamıştır.

Sağlam, eğitim sisteminin sorunlarının içten ve dıştan kaynaklandığını, sorunların başında ise işsizlik geldiğini belirtmiştir. Eğitim sisteminin diğer sorunları ise, iç göç, kaynak yetersizliği, alana ve mesleğe yönlenme konusunda dengenin sağlanamaması nedeniyle ortaöğretim mezunlarının üniversiteye yerleşememesi ve öğretmen istihdamıdır. Mehmet Sağlam, eğitimde yapacağı icraatların amacını eğitimde kaliteyi yükseltmek olarak özetlemiştir (MEB, 1996c: 4–5). Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam'ın, hem okulöncesi hem de ilköğretimdeki çalışmalarında Milli Eğitim Şuralarını kendisine rehber olmuştur (MEB, 1997a: 3).

11.1.3. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Eğitim

Mehmet Sağlam'ın eğitim politikasını etkileyen bir başka unsurda Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olmuştur (MEB, 1996c: 16). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitim ayrı bir başlık olarak belirtilmemiş, beşeri kaynaklar ve insan kaynaklarının geliştirilmesi başlığı altında ele alınmıştır. Bu Kalkınma Planında eğitim konusundan şöyle söz edilmiştir: *"...Herkese eğitim ve öğretim imkânı sunulabilecek ortamı yaratıcı, her eğitim kademesinde ve özellikle yükseköğrenime girişteki yığılmaları önleyici, fırsat eşitliğini olumsuz şekilde etkileyen sistem dışı özel kurslara duyulan gereksinimi ortadan kaldırıcı, zorunlu eğitim dışında ger kademede hizmetten yararlananların maddi güçleri ölçeğinde eğitimin finansmanına katılımını sağlayıcı ve her eğitim kademesinde özel öğretim kurumlarını artırılmasına yönelik yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır". "...Eğitim programları, öğretim yönetimi ve teknikleri ile eğitim araç ve gereçleri kalkınma amaçları ve teknolojik gelişme açısından ele alınarak evrensel ölçülerde, demokratik ve özgürlükçü bir anlayışla yeniden düzenlenecektir. Eğitimin kalitesi yükseltilecek ve her kademedeki eğitim yaygınlaştırılarak fırsat eşitliği sağlanmasına çalışılacaktır"* (Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1996: 25–27).

11.1.4. Hükümet Programında Eğitim

ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın kurduğu 53. Hükümetin sona ermesiyle Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel hükümeti kurma görevini Necmettin Erbakan'a vermesiyle birlikte, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller ile RP- DYP koalisyonu kurulmuş ve böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin 54. Hükümeti 28.06.1996 tarihinde görevine başlamıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/o54.htm 25.06.2007).

54. Hükümetin Programında eğitim konusu ele alınmış ve eğitimin amacı, "*Eğitimde, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar*

yetiştirmek temel amacımızdır" şeklinde belirtilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp54.htm erişim tarihi 25.06.2007). Ayrıca hükümet programında zorunlu eğitim süresinin sekiz yıl olması, öğrencilerin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçmeleri için yönlendirme faaliyetlerinin ilköğretim ikinci kademeden itibaren başlatılması konularının yanı sıra YÖK'ün yalnız koordinasyonu sağlayacak bir kurum olarak kalması, vakıf üniversitelerinin yaygınlaştırılması de belirtilmiştir. Ayrıca, yükseköğretimdeki yığılmaları önlemek için yükseköğretimin yaygınlaştırılıp, ortaöğretimin yeniden düzenlenmesi, özel eğitiminin teşvik edilmesi, yaygın eğitim kapsamında kadınların meslek edinmelerinin sağlanması, yurtdışındaki Türk çocuklarının nitelikli eğitim almaları gibi konular yer almıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp54.htm erişim tarihi 25.06.2007).

11.1.5. Erbakan Hükümeti (RP-DYP) Koalisyon Protokolünde Eğitim

RP-DYP arasında yapılan bir protokol sonucu oluşturulan koalisyon hükümeti olarak kurulan 54. Hükümet koalisyonunda eğitime de yer verilmiştir. Buna göre: "*Eğitimde, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır. Zorunlu eğitim, 8 yıla çıkarılacak, öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için ilköğretimin ikinci kademesinde yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır. YÖK yeniden düzenlenecek ve sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu bir yapıya kavuşturulacaktır. Üniversiteye girişteki yığılmaların önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Vakıf üniversitelerinin kurulması teşvik edilecek, özel üniversitelerin kurulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır"* (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP54.htm erişim tarihi 25.06.2007).

Dikkatlice bakıldığında görülmektedir ki, 54. Hükümet Programında belirtilen eğimdeki hedeflerin aynısı koalisyon hükümeti protokolünde de yer almıştır. Bu koalisyon protokolünün şekillenmesinde DYP'nin parti programı kadar RP'nin parti programı da etkili olmuştur. Refah Partisinin programındaki eğitim anlayışına bakıldığında bu durum daha net ortaya çıkmaktadır.

11.1.6. Parti Programında Eğitim

1983'te DYP için kabul edilen parti programı 1998'e kadar değiştirilmemiştir. Dolayısıyla Nevzat Ayaz'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde parti programında yer alan eğitim politikası bu dönemde de devam ettirilmiştir. Her ne kadar Mehmet Sağlam DYP'nin milletvekili adayı olsa da koalisyon hükümeti sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı yaptığından RP'nin parti programındaki eğitim anlayışına bakmak doğru olacaktır.

11.1.7. RP Parti Programında Eğitim

Eğitim ve kültür politikalarına ilişkin olarak RP'nin politikası "Adil Manevi ile Ahlaki Düzen" ve "Adil İlmi Düzen" olarak üç bölümde ele alınmıştır. Refah Partisi'ne göre çocukların ve gençlerin yetiştirilmesi Türkiye'nin önemli konularından birisi olmuş, bunun için göz önünde bulundurulması gereken temel esaslar, "Yeni nesillerin batı taklitçiliği zihniyetinden ve ırkçılıktan kurtarılmış olarak yetiştirilmeleri, çocukların ve gençlerin manevi ve maddi bakımdan gelişmiş, becerikli ve sağlıklı gençler olarak yetiştirilebilmelerine olanak tanıyan ortamın hazırlanması, Devletin, çocukların ve gençlerin maddi ve manevi bakımdan gelişmiş, şuurlu gençler olarak yetişebilmeleri için yeniden organize edilmesi" şeklinde sıralanmıştır (Erbakan, 1991: 53–54).

Refah Partisi'ne göre; "Manevi ve Ahlaki Düzen", çocukların ve gençlerin, spor, sağlık ve çevre bilincine, manevi ve ahlaki eğitimin verilmesini ki, bu eğitimle genç nesilin: hakkı üstün tutan, cihat çabası olan, mücahitlik ruh ve şuuruna sahip olan, maneviyatçı olan, güzel ahlak sahibi olan, "nefis terbiyesi" görmüş olan, iç huzura sahip bir biçimde yetişeceği vurgulanmıştır (Erbakan; a.g.e., 1991: 56). Refah Partisi parti programında eğitimi ele alırken somut kavram üzerine değil, soyut kavramlar üzerinde durmuştur. Çocukların ve gençlerin manevi yönden donanımlı, ahlaklı ve inançlı olmaları gerektiğini vurgulamıştır.

11.1.8. Eğitim İcraatları

11.1.8.1. Okulöncesi

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam 20. yüzyılda görevini icra etmiş olsa da ülkemizdeki eğitim sistemi ile Batı'daki eğitim sistemi arasında uçurumlar olmuştur. Bu bariz farklılıklar eğitim kademelerinde de belirmiş, farklılıkların birincisi okulöncesi eğitimdeki okullaşma oranında ortaya çıkmıştır. Bu oran, o günün şartlarına göre yetersiz ve donanımsız bir okul öncesi eğitimin göstergesi olmuştur. Gelişmiş ülkelerde % 100 olan okulöncesi eğitimin okullaşma oranı, ülkemizde % 8.9 ile bu sayının çok altında kalmıştır. Mehmet Sağlam, okulöncesindeki % 9.8 olan okullaşma oranında 7. Beş Yıllık Kalkınma Planının 2000 yılı için hedeflediği orana ulaşacaklarını%16 oranında artış olacağını veda konuşmasında belirtmiştir (Sağlam, 1997: 3).

Sağlam'ın Bakanlığı döneminde, 1996-1997 Eğitim-Öğretim Yılında 145 okulöncesi eğitim kurumu açılmıştır. Niceliksel büyümenin yanı sıra niteliksel gelişmenin de sağlanması için "Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Olan Çocuk Bakımevleri Hakkındaki Yönetmelik" düzenlenerek, yürürlüğe girmiştir. Kurumlar arasındaki bütünlüğü sağlamak amacıyla da "Okulöncesi Eğitimi Kanunu" çıkarılması çalışmaları yapılmıştır (MEB, 1996c: 35).

Mehmet Sağlam, Milli Eğitim Eski Bakanı Turhan Tayan döneminde devam ettirilen "Erken Çocukluk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Projesi" kapsamında yapılan eğitici video çalışmalarını devam ettirmiş, 0-3 yaş grubu çocuk eğitimine yönelik 2 video hazırlatıp 200 video kaseti çoğaltılarak onun döneminde dağıtılmıştır. 3-5 ve 5-7 yaş grubuna yönelik çalışmalar da proje kapsamında sürdürülmüştür. Ayrıca, 4-5-6 yaş grubundaki çocukların eğitimi için 15 video, 20 ses kaseti ve 15 basılı eğitim aracı hazırlık çalışmaları yapılmıştır (MEB, 1996c: 36-37).

Mehmet Sağlam, diğer Milli Eğitim Bakanları döneminde de devam eden Okulöncesi Eğitim Kurumlarından Faydalanamayan Çocukların Eğitimi Projesinden (OÇEP) daha çok çocuğun yararlanması için çalışmaları hızla sürdürmüştür (MEB, 1996c:

36). Hemen hemen çoğu eğitimle ilgili konuşmasında okulöncesi eğitimin geliştirilip yaygınlaştırılması gerektiği üzerinde önemle durmuştur. Bunun için çeşitli çalışmaları yanı sıra, "Her İlköğretim Okulunda Bir Anasınıfı" sloganıyla yeni bir projede başlatmıştır (TBMMTD, 1996: 23).

Onun Bakanlığında, okulöncesi eğitim kurumlarının sayılarını arttırmak ve yaygınlaştırmak için bazı çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, 6-12 derslikli ilköğretim okullarında 1 anasınıfı, 12 derslikten fazla ilköğretim okullarında ise, 2 anasınıfı açma zorunluluğu getirilmiştir. 100 öğrenci kapasiteli 529 metrekare arsaya sığabilen ve maliyeti 10 milyar olan anaokulu binası yapımı için proje hazırlanmış ve 1996 yılında uygulanmıştır (MEB, 1996c: 37).

Mehmet Sağlam döneminde yapılan çalışmaların yanında onun döneminde planlanan çalışmalar da olmuştur. Okulöncesi Eğitim Merkezlerinin açılması, 1000 yeni anasınıfı açılması, 114 ilköğretiminin her birinde 2 anasınıfı açılması ve 100 anasınıfının donatılması ile yurt dışındaki vatandaşların çocuklarının da bu eğitimden yararlanması hedeflenen çalışmalardan olmuştur (MEB, 1996c: 37).

11.1.8.2. İlköğretim

Mehmet Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde ilköğretimde sayısal gelişmeler yıllara göre şöyle olmuştur: 1996–1997 Öğretim Yılında dört milyonu aşkın öğrenci 6.336 ilköğretim okulunda eğitim görmüştür. Aynı yılda 71 ilköğretim, 6 yatılı ilköğretim bölge ve 5 pansiyonlu ilköğretim okulu açılmıştır. 240 ilkokul ile 68 ortaokul ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür (MEB, 1996c: 39).

Sağlam'ın görev yaptığı süre içerisinde Güneydoğu Anadolu Bölgesinde terör olayları dolayısıyla Doğu'da eğitim faaliyetleri tam anlamıyla gerçekleştirilememiştir. Yaklaşık olarak 2000 okul terör dolayısıyla kapatılmıştır. Aynı dönemde bu eğitim sorununa çözüm bulmak amacıyla mobil eğitim önerisi getirilmiştir. Mobil eğitim, kapalı okul sayısı kadar otobüsün tam donanımlı şekilde okul otobüsüne dönüştürülerek, 40–45 öğrenciye eğitim hizmeti verilmesine dayanmıştır. Otobüslerin gündüz eğitim yerlerine gönderilip akşam olmadan ilçeye götürülmeleri planlanmıştır. Her otobüse 5 kişilik koruma verilmesi uygun bulunmuştur. Fakat Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki eğitim sorununun böyle yollarla değil,

YİBO'ların arttırılarak çözüleceğini savunmuştur (TBMMTD 1996: 8-9). Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde eğitimin kesintiye uğramaması için uygulamaya konan taşımalı eğitim ve YİBO'lardan sonra "Pansiyonlu İlkokul (PİO)" uygulamasının da bir projeyle uygulanması kararlaştırılmıştır (Radikal, 20 Aralık 1997). Sağlam, bu sebeplerden dolayı Cumhuriyet tarihinin en çok yatılı bölge okulu inşaatına başlamış ve 141 okulun inşaatına onun bakanlığı döneminde devam edilmiştir (MEB, 1997a: 4.)

Mehmet Sağlam Bakanlığı döneminde zorunlu ilköğretimin sekiz yıla hatta 11-12 yıla çıkartılması gerektiğini ve en geç 2001 yılına kadar bunun gerçekleştirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Olağanüstü Hal Bölgesinde kapalı olan 2800 okulun 53'ü hariç diğerleri tekrar açılarak eğitim-öğretime devam etmiştir (Sağlam, 1997: 3-4).

Mehmet Sağlam gerek Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar doğrultusunda gerekse hükümet programında yer aldığı gibi sekiz yıllık kesintisiz eğitim için çalışmalar yapmıştır. Milli Eğitim Eski Bakanı Turhan Tayan döneminde de olduğu gibi sekiz yıllık zorunlu eğitime geçmek ve bu eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla ilköğretim okullarının niceliğine önem verilmiştir. Bunun için aşamalı olarak derslikler, işlikler ilköğretim okullarına dönüştürülmeye başlanmıştır. Beş yıllık bir eğitim planı hazırlanarak bu çalışma plana bağlanmak istenmiştir. Temel Eğitim Projesinin bu bakan döneminde çalışmaları tamamlanmıştır. Taşımalı ilköğretim uygulamasına 1996-1997 Eğitim-Öğretim Yılında da devam edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam her ne kadar sekiz yıllık kesintisiz eğitimin ülke çapında kabul edilmesi için çalışsa da bu uygulamayla İmam Hatip Liselerinin ortaokul kısımlarının kapatılacak olması koalisyon ortağı Refah Partisi'nin tepkisine neden olmuştur (Radikal, 25 Mart 1997).

Turhan Tayan döneminde ilköğretimle ilgili çalışmaları süren projelere (Taşımalı Eğitim, İlköğretimin Yaygınlaştırılması, Kızların Eğitimi, Gezici İşçi Çocuklarının Eğitimi, Çantasız Eğitim, Müfredatta Beraberlik, Kitap ve Dergide Serbestlik ve Avrupa'da Sağlıkta Öncü Okullar Ağı projeleri) Mehmet Sağlam döneminde de devam ettirilmiştir (MEB, 1996c: 42–44).

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında ilk defa 67 ilde 1856 okulda "Çantasız Eğitim" projesini uygulamaya koymuştur. Proje 1., 2., 3. sınıf öğrencilerinin gelişimlerini sağlıklı tamamlamaları için, 1995-1996'te 15 ilde

42 pilot okulda uygulandıktan sonra yaygınlaştırılmıştır (MEB, 1996c: 44). Fakat bu proje bazı velileri pek sevindirmemiş, ilçe Milli Eğitim Müdüründen uygulamadan vazgeçilmesini istemişlerdir (Emek, 22 Kasım 1997).

Sağlam ilköğretimde yaptığı niceliksel çalışmaların yanı sıra bu kademede kalitenin arttırılması içinde faaliyetlerde bulunmuştur. Bu bağlamda, öğretmen kılavuz kitapları ile öğrenci eğitim materyalleri çalışmaları ile bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılması ile kızların eğitimine öncelik verilmesi planlanmıştır (MEB, 1996c: 45).

11.1.8.3. Ortaöğretim

Mehmet Sağlam'ın görevi süresince okullaşma oranının % 54.7 olduğu ortaöğretimde 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında 2.225.342 öğrenci eğitim görmüştür. Aynı yıllarda 37 Lise, 29 Anadolu Lisesi, 8 Fen Lisesi, 153 yabancı dil ağırlıklı program uygulayan okul açılmıştır (MEB, 1996c: 47).

Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde ortaöğretimin başlıca sorunu üniversite giriş sınavı ve öğrencilerin ilgileri doğrultusunda istedikleri alana yönlendirilmeleri konusu olmuştur. Ayrıca, sınıflardaki mevcutların çok olması bina sayısının yetersizlikleri gibi konularda ortaöğretimdeki sorunların devamında yer almıştır.

Mehmet Sağlam, döneminde üniversite giriş sınavının içeriğiyle ilgili bazı sıkıntılar olmuştur. Örneğin, en iyi liselerde okuyup ta 50 matematik sorusundan 17 tanesini yapan öğrenci üniversite giriş sınavındaki çarpık sistemi akıllara getirmiştir (TBMMTD, 1996: 24). Sağlam, üniversite giriş sınavlarını bataklık diye nitelerken, bu sınavların kaldırılmasına yönelik bir model hazırlamıştır. Bu modelde lise bitirme sınavları yer almış, başarı puanı ise üniversiteye girişte baz alınmıştır (Posta, 19 Şubat 1997). Bu model ilerleyen yıllarda uygulanamamış, üniversite giriş sınav uygulamasına devam edilmiştir

Ortaöğretimdeki sorunlara çözüm bulmak amacıyla, ortaöğretimde "Ortalama Yükseltme ve Sorumluluk Sınavları Yönergesi" hazırlanmış, lise, Anadolu lisesi, fen

lisesi, Anadolu güzel sanatlar lisesi ve yabancı dil ağırlıklı program uygulayan liselerin 9, 10, ve 11. sınıflarda okutulacak ortak genel kültür dersleri, bölüm alan dersleri, bölüm seçmeli derslerin ders saatleri ve program açıklamaları belirlenip düzenlenmiştir. Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Nakil ve Geçişleri Yönerge Taslağı ve Sınıf Geçme Yönetmeliğinin bazı maddelerinin değiştirilmesine dair yönetmelik taslağı hazırlanmıştır (MEB, 1996c: 49).

Ortaöğretimdeki sınıfta kalma sorununu ortadan kaldırmak için, yıl sonu ortalamasının 2.00 ve üstü olmasına; başarılı olmak zorunda kalınan derslerden geçemeyen öğrencilerin 10. sınıfa devam etmeleri ve sorumluluk sınavında başarılı oluncaya kadar sorumlulukların devam ettirilmesi yönünde valiliklere genelge yollanmıştır (MEB, 1996c: 49). Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı, Ders Geçme ve Kredi Sisteminde olup ta çeşitli sebeplerle kredisini tamamlayamamış ve mezun olamayacak öğrenciler için yoğunlaştırılmış telafi programı uygulanmasını kararlaştırmıştır (Cumhuriyet, 25 Ocak 1997).

Aynı dönemde Milli Eğitim Bakanlığınca seçmeli olan bazı dersler zorunlu ders kapsamına alınmıştır. Örneğin, Trafik dersleri zorunlu derslerden olmuş, liselerdeki Trafik, İlkyardım ve Motor derslerini alanların sürücü kurslarında bu derslerden muaf tutulmalarının sağlanacağı belirtilmiştir (Milliyet, 30 Ocak 1997).

Bunun yanı sıra ortaöğretimde ders kitapları ve kaynak çalışmaları da yapılmıştır. Ders kitaplarının seçimi velilerin ve okul yöneticilerinin inisiyatifine bırakılmış, kaynak olarak yararlanılması uygun görülen "Örnekleriyle Türkçe Sözlük" bitirilip 4 cilt olarak 10 bin tane basılmıştır (MEB, 1996c: 49).

Mehmet Sağlam, Anadolu liseleriyle ilgili her konuşmasında yabancı dille öğretimi kaldıracaklarını belirtmiştir. Bu amaç doğrultusunda Anadolu liselerinde yabancı dille eğitime son verilmesi, 2000 yılına kadar liselerin içindeki ortaokullar kaldırılması ve sınıf mevcutları azaltılması Mehmet Sağlam'ın ortaöğretimle ilgili planlarından bazıları olmuştur (MEB, 1996c: 50).

11.1.8.4. Mesleki ve Teknik Öğretim

Mesleki ve teknik öğretim kişileri hayata hazırlayan, meslek edinip hayatlarına aldıkları eğitimle sürdürmelerini sağlayan bir eğitim kademesidir. Mehmet Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında, 3.119 Mesleki ve Teknik Lisede 973.153 öğrenci eğitim alırken 72.373 öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında 18 Anadolu Teknik Lisesi ve 21 bölüm, 2 Anadolu Meslek Lisesi ve 5 bölüm, 11 Teknik Lise ve 13 bölüm, 7 Endüstri Meslek Lisesi ve 25 bölüm ile 27 Çok Programlı Lise ve 63 bölüm açılmıştır. Diğer yandan, 5 Endüstri Meslek Lisesi Çok Programlı Liseye çevrilmiştir. Ayrıca var olan okullarda toplam 80 bölüm açılmış 20240 öğrencilik kapasite sağlanmıştır (MEB, 1996c: 52-53). Yetişmiş insan gücüne ihtiyacın artmasıyla mesleki ve teknik okullarında yaygınlaştırılmalarına önem verilmiştir.

Bu eğitim kademesinde ayrıca, tekniker ve teknik öğretmenlerin her meslek alanındaki yetki ve sorumluluklarına ait esas ve usuller yönetmelik taslağı hazırlanmıştır. Bununla birlikte bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapan Anadolu Meslek ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği yeniden düzenlenmiş ve çok programlı liseleri kapsayan yönetmelik hazırlanmaya çalışılmıştır (MEB, 1996c: 53-54).

1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında kız teknik okullarında 11 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 14 Kız Meslek Lisesi ve 12 Çok Programlı Lise olmak üzere toplam 37 kız teknik öğretim okulu açılmıştır. Örgün eğitimdeki okulların içinde 162, yaygın eğitimdeki okulların içinde 4 olmak üzere, 166 tane de yeni bölüm açılmıştır (MEB, 1996c: 55).

İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB) ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında İHKİB Kültür Merkezi kurulması için bir protokol imzalanmıştır. Ayrıca İstanbul Kuyumcu Esnaf ve Sanatkârları Odası ile Kız Teknik Öğretim Okul ve Kurumlarında Kuyumculuk- Takı Tasarımı Bölümü açmak amacıyla ve İstanbul Yemek Sanayicileri Derneği (İYSAD) ile Milli Eğitim Bakanlığı Mithatpaşa Gıda Teknolojisi Meslek Lisesinin Kurulması ve Geliştirilmesine dair protokol yapılmıştır (MEB, 1996c: 56–57). Ayrıca, Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği yeniden düzenlenmiştir.

Sağlam'ın Bakanlığı sırasında, 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında 83 Ticaret ve Turizm Öğretimi okulları açılmıştır. Anadolu iletişim meslek liselerinde; okul

televizyonu, okul radyosu, okul matbaası, gazetecilik, halkla ilişkiler ve reklâmcılık alanlarının çalışmalarına devam edilmiştir (MEB, 1996c: 59). Turizm ve ticaret okulları için Mehmet Sağlam'ın döneminde Giderleri Avrupa Konseyi Sosyal Kalkındırma Fonu tarafından karşılanacak olan Turizm Eğitimini Geliştirme Projesi hazırlanmıştır. Bu projeyle bazı meslek liselerinin inşaatlarının tamamlanıp, donatımlarının bitirilmesi ve öğretmenlerinin eğitiminin sağlanması hedeflenmiştir (MEB, 1996c: 59). Bu dönemde Türk-Japon Eğitim Teknoloji İşbirliği Projesi sayesinde kurulmuş olan İstanbul Ticaret Odası Anadolu Ticaret Meslek Lisesi'nde bazı derslerin Japonca okutulması hedeflenmiştir (MEB, 1996c: 60).

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam döneminde, 17 İmam Hatip Lisesinin kapsamında Anadolu İmam Hatip Lisesi kurulmuştur. Nitekim 10 İmam Hatip Lisesinde ise pansiyon sistemi uygulanmış, öğrenci kapasitesi 34.000 olmuştur. Kredili ders geçme sistemine göre 9, 10, ve 11. sınıfların ders çizelgeleri hazırlanmıştır (MEB, 1996: 60).

Aynı dönemde sekiz yıllık zorunlu eğitim kapsamında imam hatip ve meslek liselerinin orta kısımlarının kaldırılması uygun görülmüştür. Kuran-ı Kerim ile Arapça'nın okutulması 8. sınıftan sonra hazırlık ve yönlendirme sınıfında okutulması kararlaştırılmıştır (MEB, 1996c: 60).

11.1.8.5. Yükseköğretim

1995–1996 Öğretim Yılında örgün Yükseköğretimde 701.228, Açık Öğretimde 459.460, toplam 1.160.688 öğrenci öğretim görmüş, 76.298 öğrenci lisansüstü eğitim almıştır. Aynı öğretim yılında üniversitelerde 16.748 öğretim üyesi ile toplam 50.259 öğretim elemanı çalışmıştır (MEB, 1996c: 83). Ayrıca, üniversiteye 1996'da Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) nın %0.8'i, bütçenin %2.60'ı ayrılmıştır. Bu payla yükseköğretimin niteliğinin arttırılmasına çalışılmıştır (MEB, 1996c: 84–85).

Mehmet Sağlam döneminde yurtdışına eğitim alması için gönderilen öğrenci sayısı son beş yıl içinde altı katına çıkmıştır. Yurtdışında lisansüstü öğrenim görenlerin sayısı 4.155'e çıkartılmıştır. Bu sayının 2000'li yıllara kadar 10 bin olması hedeflenmiştir (MEB, 1996c: 83).

Fakat Mehmet Sağlam'ın Bakanlığı döneminde YÖK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında lisansüstü öğrencilerin durumu hakkında çeşitli tartışmalar çeşitli tartışmalar çeşitli tartışmalar çeşi

uygulanamamıştır. Ayrıca, yurdu olmayan il ve ilçelerde barınma ihtiyacının giderilmesi için binaların kiralanmasına devam edilmiştir (MEB, 1996c: 89–92).

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam'ın Bakanlığı döneminde özel üniversite sayıları artmış, hem diploma hem de iş güvencesinin olması, maddi imkânı iyi olan öğrencilerin bu üniversiteleri seçmesine yol açmıştır (Ercan, 1999: 34). Yeditepe, Işık, İstanbul Bilgi ve Fatih Üniversiteleri eğitim-öğretime başlamıştır. 13 yeni fakülte ile 85 yüksekokul açılmıştır (MEB, 1997a: 7). Sağlam, Bakanlığı süresince üniversiteleri tüm Anadolu'ya yaymak gerektiğini, yeni üniversitelerin açılmasının ülke için iyi olacağını belirtmiştir (TBMMTD, 1996: 24). Nitekim Mehmet Sağlam üniversite affına sıcak bakmamış, yüksek lisans, doktora affına kesinlikle karşı çıkarak şöyle demiştir: "*Dünyada görülmemiştir; mastır, doktorada öğrenci affı. Mastır yapamıyorsa gider, mesleğini icra eder. Yani herkesin illa ki mastır, doktora yapması şart değil*" (MEB, 1996d: 224–225).

11.1.8.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Mehmet Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde "Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği Toplantısı Kararları Eylem Planı" hazırlanmıştır. Bu plan ile:

> *" Öğretmen yetiştirmede kısa ve uzun vadede ihtiyaç planlamasının yapılması, yüksek öğretim kurumları kontenjanlarının bu doğrultuda tespit edilmesi,*
>
> *Öğretmen yetiştiren kurumların eğitim programlarının öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli hale gelmesini gerçekleştirecek özellikte düzenlenmesi,*
>
> *Öğrenci kabulündeki esasların öğretmen yetiştiren kurumlarca değerlendirilerek yeniden düzenlenmesi,*
>
> *Öğretmenler arası mesleki örgütlenme ve dayanışma sağlanması,*
>
> *Öğretmen Yetiştirme ve Koordinasyon Kurulu'nun kurulması,*
>
> *Öğretmen istihdam ve özlük haklarına ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması,*
>
> *Öğretmen yetiştiren kurumların MEB'na bağlı okul ve kurumlarda yapacakları staj ve uygulamalar için yeniden bir yapılanmaya gidilmesi; bu konuda gerekli dokümanın (uygulama el kitabı) hazırlanması*

> *Öğretmen yetiştiren kurumların nitelikli ve yeterli sayıda öğretim elemanına kavuşturulması,*
> *Öğretmen yetiştiren kurumların eğitim yapıları, laboratuarları ile atölyelerin makine- teçhizat ve araç-gereç yönünden daha fazla desteklenmesi kararları alınmıştır"* (MEB, 1996c: 111-112).

Bu dönemde, Bakanlık ile öğretmen yetiştiren kurumlar arasında koordinasyon sağlanması için "Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu" nun kurulmasının zeminini hazırlamak amacıyla kanun tasarısı hazırlamıştır. Ayrıca Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının alanlarından öğretmen yetiştiren yükseköğretim programını seçtikleri zaman verilecek ek puanlarının arttırılmasına dair kanun tasarısı hazırlanmıştır. Ayrıca, Turhan Tayan döneminde de kurulması düşünülen Milli Eğitim Akademileri için, kanun tasarısı hazırlanmıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği öğretim programı hazırlanmıştır. Burslu öğrencilerin okutulmasına devam edilmiş, 4.000 öğrenciye daha burs verilmiştir (MEB, 1996c: 112–114). Ayrıca, Öğretmenlik sertifika programlarını kontrol etmek amacıyla meslek bilgisi sertifika programlarının hangi fakülte mezunları için düzenlenebileceği ve bu programın kredi/saat ve süresi belirlenerek kararın, YÖK'e bildirilmesi planlanmıştır (MEB, 1996c: 112–114).

Mehmet Sağlam döneminde Mili Eğitimde öğretmen açığı bir hayli fazla olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı, 1996'daki sınıf öğretmeni açığını 22.075 olarak belirtmiş fakat üniversitelerden mezun olan sınıf öğretmeni sayısı 3.910 seviyesinde kalmıştır. 1997'den itibaren branş öğretmenliklerine rağbetin artmasıyla birlikte sınıf öğretmenliğinden mezun olanların sayısı azalmıştır. Dolayısıyla sınıf öğretmenlerine daha çok ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacın kapatılması amacıyla 3 aylık kurslar sonucu başarılı olanlara öğretmen olma hakkı verilmiştir (YÖK, 1998).

Sağlam, TBMM Plan ve Bütçe komisyonunda Milli Eğitim Bakanlığının 1997 Yılı Bütçe Görüşmeleri yapılırken, Eğitim Fakültesi mezunu olmayan kişilerin öğretmen olarak atanmasına ve öğretmen açığına ilişkin görüşünü şöyle belirtmiştir: *"Öğretmen atamaları konusunda arkadaşlarımızın bazılarının tereddütleri var. Bir kere daha söylüyorum; son beş yılın ortalaması, yılda 20 bin öğretmenin emekliliğidir. Tabii unutulmaması gerekir ki, 500 bin öğretmen olduğunu düşünürseniz, yüzde 5 emekli olsa, yılda 25 bin etmektedir. Öyleyse bizim yılda 20-25 bin emekliye alışarak kendimizi programlamamız gerekiyor; ama, başlangıçta, şu anda, hiç olmazsa başvuran*

üniversite mezunlarını -tekrar altını çiziyorum, üniversite mezunları diye- bir çok arkadaşımız, özellikle eğitim kökenli, öğretmen kökenli arkadaşımızı, mesleğin adeta öneminin veya saygınlığının giderileceği gibi bir fikrin içerisinde görüyorum., ama, şunu arz etmek istiyorum ki, şu andaki sınıf öğretmenlerimizin 100 bine yakını, çeşitli tarihlerde üç aylık eğitimden, mektupla öğretimden geçmiş öğretmenlerdir. Biz mesleğin saygınlığını azaltmıyoruz, artırıyoruz, çünkü her şeye rağmen, bu, hafife alınan gençler, pırıl pırıl üniversite mezunlarıdır. Bunlara elbetteki eğitim formasyonu verilecektir. Bütün meslekler, takdir buyurunuz ki, mesleğe girdikten sonra öğrenilir. Onun için hizmet içi eğitim noktası üzerinde çok durdum. Ama hala, temenni ediyorum ki, Eğitim Fakültesi mezunları, yeni bir öğretmen yetiştirme anlayışı içerisinde yetiştirilsinler, biz de öğretmen kaynağımızı buradan karşılayalım" (MEB, 1996d: 222–223).

"...Buna her zaman hazırız, bunun çalışmaları içindeyiz; ama şu anda vekil öğretmen uygulaması yerine, lise mezununun orada işinin geçici olarak bilerek teslim ettiğimiz sınıfları, üniversite mezununa teslim etmenin gerçekten mukayese edilmeyecek faydalarını burada tartışmak istemiyorum" (MEB, 1996d: 222–223). Böylece öğretmen açığının kapatılamaması sebebinden ötürü tüm üniversite mezunlarına öğretmenlik hakkı verilmiştir (Milliyet, 3 Ağustos 1996). Sağlam döneminde öğretmen atamalarında becayiş sisteminin uygulanmasının pek çok olumlu yanının görülmesine karşılık, bazı öğretmenlerin para karşılığı becayiş yaptığı tespit edilmiş ve bu da öğretmen atamalarında haksızlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Sabah, 21 Ağustos 1996).

Ayrıca öğretmenlerin sosyal ve özlük haklarında bazı iyileştirilmelere gidilmiştir. Örneğin; öğretmenler için ek ders ücretleri arttırılmış, öğretim yılına hazırlık ödeneğinde %100 artış yapılmış, öğretmen evleri ve lokallerinin sayıları arttırılarak iyileştirilmeler yapılmış, hizmet içi eğitim çalışmalarına ağırlık verilerek öğretmenler lisans tamamlama programlarına gönderilmiş, öğretmenlerin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam, hizmet içi eğitime önem vermiş, hizmet içi eğitimde hedeflediklerinin "*Öğretmenleri hizmet içi eğitimle daha güçlü ve yeterli, daha istekli ve gayretli hale getirmek*" olduğunu söylemiştir (Milli Eğitim, 1997: 4). Aynı yıllarda hizmet içi eğitimden 110.000 personel yararlanmıştır. Özellikle formatör öğretmen yetiştirme, trafik ve çevre bilgisi, yabancı dil, program geliştirme ve tanıtma,

direksiyon eğitimi, laboratuvar araçlarını kullanma konularında eğitim verilmiştir (MEB, 1996c: 115–126).

Nitekim 62 ülke ile eğitim, bilim ve kültür alanında anlaşmalar yapılmış bu doğrultuda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri arasından yurtdışına okutman gönderilmiştir. Buna ilave olarak, yurtdışındaki sınıf öğretmeni ihtiyacını karşılamak için, ÖSYM tarafından yazılı, Bakanlıklar arası Ortak Kültür Komisyonunca mülakat yapılmış ve 70 öğretmen seçilmiştir (MEB, 1996c: 97). Ayrıca yurtdışında yaşayan Türklerin çocuklarının eğitim alması için 1.096 öğretmen görevlendirilmiştir (MEB, 1996c: 97).

O dönemde Dünya Sigarasız Günü nedeniyle " Bırak Kazan 96" Uluslar arası çekilişli sigarayı bırakma kampanyasına ülke genelinden öğretmenler katılmıştır. Ayrıca Mehmet Sağlam öğretmenlerin öğrencilere örnek olmaları gerektiğinden öğrencilerin görebileceği yerlerde sigara içmemeleri için genelge yayımlamıştır (Siyah Beyaz, 7 Aralık 1997).

Sağlam'ın görevi Bakanlık süresinde devlet dairelerinde görev yaparken türban takmama zorunluluğu olmuştur. Milli Eğitim Bakanı öğretmenlerin türbanla derslere girmemeleri için uyarıda bulunmuş, türbanla derse giren öğretmenlerin görevlerine son verileceğini söylemiştir (Milliyet, 14 Haziran 1997).

Mehmet Sağlam, oldukça fazla öğretmen atamasının öğretmen açığını kapatabileceğini belirtmiştir. Bu yüzden, 1996 yılının ikinci yarısında öğretmen ihtiyacını kapatmak amacıyla ilk defa, açıktan, kurum içi ve kurumlar arası nakil yoluyla öğretmen alınmış 43.511 sınıf öğretmeni, 2.137 diğer branş öğretmenleri başvuruda bulunmuş, şartları öğretmenlik yapmasına uygun olan branş öğretmenlerinin hepsi ve sınıf öğretmenlerinin 18.328'i atanmıştır. (MEB, 1997b: 140). Öte yandan bu atamalarda Eğitim Fakültesi çıkışlı olmayan 37.896 kişiden 7 bini sınıf öğretmeni olarak atanmıştır (Yeni Asır, 28 Kasım 1997).

Sağlam, öğretmenlere hem dinlenmeleri hem de eğlenmeleri ve güzel vakit geçirmeleri için öğretmenevleri, sosyal tesisler ve eğitim merkezlerinin kapasitelerini arttırmıştır. Fakat Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam bir yandan öğretmenevi açmaya çalışırken bir yandan da var olanları satmak için çalışmıştır. Varolan 570 öğretmen evinin satılması Bakanlar Kurulunda gündeme gelmiş, karar Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Sabah, 29 Kasım 1997).

Bu sebeplerden ötürü, öğretmenevlerinin satışı birçok tepkiye sebep olmuştur. Eğitim-Sen Cumhurbaşkanlığına başvurmuş, iş adamları satılmaması yönündeki görüşlerini bildirmişlerdir. Bu tepkilerin üzerine 570 öğretmenevinin satışı durdurulmuş fakat bu seferde öğretmen lojmanlarının satışı söz konusu olmuştur (Milliyet, 1 Aralık 1997).

11.1.8.7. Diğer Çalışmalar

Mehmet Sağlam özel eğitime muhtaç çocukları da düşünmüş ve bu alanda çeşitli güzel çalışmalar yapmıştır. Bu çocuklar düşünülerek, sanat ortaokulunu bitirmiş işitme engelli öğrencilere Trabzon ve Ordu'da İşitme Engelliler Çok Programlı Lisesi açılmış, Antalya'da İşitme Engelliler Merkez Anaokulu, İlkokulu ve Sanat Ortaokulu eğitim öğretime başlamıştır. Zihinsel engelli çocukların eğitim alabilmesi amacıyla 5 ilde uygulama okulu ve meslek okulu açılmıştır. Üstün zekâ ve yetenekli çocuklar içinse, İstanbul'da Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, 200 sayfalık tercüme eser hazırlanmıştır. TRT ile anlaşılarak özürlüler konusunda toplumun aydınlatılması için çalışmalar yapılmıştır. Görme engelli öğrencilere yönelik Abaküs, Küptaş Kasa, Taylor Kasa ve Kasa kullanım kılavuzları hazırlanmıştır. Sınıf öğretmenleri için Okulöncesi ve İlköğretimde Rehberlik El kitabı yazılmıştır. 1991'de uygulanan "Görme ve İşitme Engellilere İlişkin Desteğin Teşviki" projesi çalışmalarına devam edilmiştir (MEB, 1996c: 63–64). Bu çalışmaların yanında Turhan Tayan döneminde özel eğitime yönelik planlanan çalışmaların aynısı Mehmet Sağlam tarafından da planlanmıştır. Mehmet Sağlam, özel öğretime önem vermiş, özel okulların yaygınlaştırılması ve özel öğretimin teşvik edilmesi amacıyla bu okulların bütçelerinin % 45'inin devlet tarafından karşılanmasını sağlamıştır (Posta, 18 Mayıs 1997). Yine aynı yıllarda yaygın eğitim çalışmalarına devam edilerek, bu eğitim çalışmaları 909 Halk Eğitim Merkezinde sürdürülmüştür. O dönemde, 1996–1997 Öğretim Yılında 5.435 yaygın eğitim kurumundan 989.707 kişi kurs görmüştür. 1995–1996 Öğretim Yılında 1.299 okuma-yazma kursu açılmış, 30.532 kişi katılmıştır. Yine aynı yılda 36.033 meslek kursu açılmış, 644.217 kişi eğitim almıştır. Sosyal ve kültürel kurslara ise, 189.359 kursiyer katılmıştır (MEB, 1996c: 73–76).

Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde yaygın eğitimde yer alan okuma-yazma kurslarının yanı sıra, Bakanlık ve UNICEF'in ortak çalışmaları sonucunda 13

ilde (Adıyaman, Ağrı, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van, Bingöl) Yetişkin Eğitimi Okur- Yazarlık Projesine devam edilmiştir (MEB, 1996c: 76). Ayrıca, göç alan 9 ilde öğretmenlerin yanı sıra lise mezunu kişilere de okuma-yazma öğretmesi için hizmet içi eğitim verilmiştir. Öte yandan, 1994–1995 yılında Dünya Bankası ile işbirliği yapılarak başlatılan Anne-Çocuk Eğitim Projesinin tüm ülkeye yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Bununla beraber çalışan anne sayısının artmasıyla bakıcıya ihtiyaç duyulması ve bakıcılığın eski yöntemlere dayanarak yapılması sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı eğitilmiş bakıcı anneler yetiştirmek ve çocuk bakıcılığının niteliğini arttırmak için "Eğitici Anne Eğitimi Projesi"ni ve nitelikli olarak yaşlı ile hasta bakımını sağlamak içinde "Hasta ve Yaşlı Bakımı, Refakatçi Yetiştirme Projesi" başlatmıştır. Zorunlu eğitim kademesini bitirdikten sonra eğitim alamamış kişilerin iş alanlarında çalışmaları ve kendi işlerini kurmaları amacıyla "İstihdamı Geliştirme Projesi" uygulanmıştır. 14–44 yaş arası genç kız ve kadınların okuma-yazma öğrenmesi, ilkokul düzeyinde diploma alması ve meslek edinmelerini sağlamak için "Genç Kız ve Kadınların Eğitimini Geliştirme Projesi" hazırlanmış, 1997 yılından itibaren uygulanması planlanmıştır (MEB, 1996c: 76–78). Ayrıca aynı dönemde öğrencilerin sağlığına önem verilmiş, okullarda sağlık taramaları yapılmıştır. 1995–1996 Eğitim-Öğretim Yılında yapılan okullarda sağlık çalışmalarına 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında da devam edilmiştir.

Sağlam döneminde yurt dışında yaşayan vatandaşların çocuklarının eğitimi için, 19 Eğitim Müşavirliği ve 19 Eğitim Ataşeliği ile eğitim-öğretime devam edilmiştir. Yurtdışında bu sayede 740.995 çocuk eğitim almıştır. Ayrıca Türk Cumhuriyetlerinde 12 okul ve 6 Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi açılmıştır (MEB, 1996c: 93–94).

Tüm bu yapılan eğitim etkinliklerinin yanında öğretim programlarının geliştirilmesine yönelik faaliyetlerde de bulunulmuştur. Örneğin; zorunlu sekiz yıllık eğitim kurumlarında birliği sağlamak için Matematik, Fen Bilgisi, Resim İş, İş Eğitimi, Yabancı Dil ve ilkokullarda Çevre, Sağlık, Trafik ve Okuma derslerinin programları geliştirilip uygulanmış ve değerlendirme çalışmaları tamamlanmıştır. Sosyoloji dersinin programı yeniden düzenlenmiş ve uygulanmıştır (MEB, 1996c: 101). Turhan Tayan dönemindeki öğretim programlarına yönelik çalışmalar Mehmet Sağlam döneminde de sürdürülmüştür.

Ayrıca, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Program Geliştirme, Müfredat Laboratuar Okulları, Bilgisayar Deneme Okulları, Ders Kitabı Dağıtım Sisteminin Geliştirilmesi, Ölçme ve Değerlendirme, Uzaktan Eğitim Materyallerinin Geliştirilmesi, Temel Eğitim Projesi, Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarının Modernizasyonu, Üreten Kadın Projesi, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme (METGE) Projesi ve Türk El Halıcılığını Geliştirme Projesi çalışmaları planlanmıştır (MEB, 1997b: 161).

1996–1997 Öğretim Yılında mali kaynak sağlanamadığı için ücretsiz kitap dağıtıma ara verilerek, "Bağış ve Kiralık Kitap Projesi" ile yeni bir proje yapılmıştır. (MEB, 1997b: 161). Nitekim Mehmet Sağlam, görevi süresince okul sayılarının arttırılmasına önem vermiştir. Fakat okulların dağılımındaki eşitsizlik yüzünden bazı yerlere ilkokul dahi açılamamıştır. Bu sorun TBMM gündemine taşınmış, Kahramanmaraş'taki iki mahalleye ilkokul yapılmadığı için öğrencilerin zor durumda kaldığı dile getirilmiştir (TBMMTD, 1996: 35).

Sağlam, Anadolu Liseleri, Meslek ve İmam Hatip Liselerine giriş sınavını kaldırmıştır. Bu uygulamanın Bakanlığı döneminde son kez yapılmasını ve lise eğitiminin 4 yıl olmasını Milli Güvenlik Kurulu'na sunduğu bir raporda belirtmiştir (Hürriyet, 29 Nisan 1997).

Sağlam döneminde Milli Eğitimin sorunları değerlendirilirken, okullarda eğitime katkı payı adıyla velilerden alınan zorunlu bağışlar, karne ve diploma paraları, kayıtlardaki zorunlu bağışlar devlette eğitimin paralı mı parasız mı yapıldığını bir kez daha düşündürmüştür. Okullardaki dayak ve şiddet olaylarının artması, formasyonu olmayan kişilerin öğretmen olarak atamalarının yapılması bu mesleğin niteliğini düşürmüş, dolayısıyla zaman geçtikçe eğitimde kalite sorunun ortaya çıkartmıştır. Bunların yanı sıra sekiz yıllık kesintisiz eğitimin kabul ettirilmesine çalışılırken başta dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan'ın bu reforma karşı çıkması düşündürücü olmuştur. Bazı çalışmalar ise koalisyon hükümetinin aralarında mutabakata varamamaları sonucunda ve bütçeden yeterli pay ayrılamaması sonucunda sonraki yıllara ertelenmiştir (İpekli, 1997: 7).

Mehmet Sağlam öğretimin dışarıya taşmadan okullarda yapılması gerektiği, yani dershaneler, özel kurslar vb. kurumlardan sadece belli ölçülerde yararlanılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca okullarda yeni bir sisteme ihtiyaç duyulduğunu

söyleyerek, bu sistemi şöyle açıklamıştır: "İlk önce okullarda alınan notlar, öğretmen odaklı, okul odaklı bir eğitimden sonra öğrenilenler okulda değerlendirilecektir. Yani öğretmenlerin verdiği notların ortalaması belki geçmişte olduğu gibi lise iki ve üçüncü sınıflarda bir merkezi sınavla, okulda tekrar iki sınav verilip bunların ortalaması ve nihayet, belki, üniversiteye girişte bir sınav; o da yetenek ölçme sınavıdır. Bütün dünyada yapıldığı gibi eğer, bunu başarabilirsek ki üzerinde çalışıyoruz" (MEB, 1996d: 9).

Sağlam'ın tüm bu planladığı çalışmalarını uygulamak ve daha nice eğitime yarar sağlayacak çalışmaları ortaya çıkartmak için Milli Eğitim Bakanlığınca 1996–2010 tarihlerini kapsayan bir Eğitim Ana Planı hazırlanmıştır. Bu plan, eğitime ayrılacak kaynakların tahmin edilip, bu kaynakların etkili kullanılmasını sağlayacak amaçları belirlemek, eğitimin sorunlarını çözmek ve Avrupa Birliği ülkeleri seviyesinde eğitim olanaklarına kavuşmak amacıyla hazırlanmıştır (MEB, 1996d: 16–17).

12.1. MİLLİ EĞİTİM BAKANI HİKMET ULUĞBAY'IN EĞİTİM İCRAATLARI

12.1.1. Özgeçmişi

Hikmet Uluğbay, 1939'da Isparta'da doğmuştur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümünü bitirdikten sonra Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı (MİİT) Genel Sekreterliğinde görev almıştır. 1966–1968 yılları arasında University Of Southern California'da ekonomi mastırını yaparak, Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü ve MİİT Genel Sekreterliği'nde çalışmış bir yandan da 1971–1973 yılları arasında Tokyo Büyükelçiliği'nde ve 1978-1981'de NATO'nun Türkiye Daimi Temsilciliği'nde Maliye ve Ekonomi Müşavirliği yapmıştır. 1981–1984 yıllarında ise Hazine Genel Müdürü olarak görev yapmıştır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Hikmet_Ulu%C4%9Fbay erişim tarihi 09.08.2007).

Uluğbay, 1884'te OECD'de Türkiye Daimi Temsilciliğini, Daimi Temsilci Yardımcılığını, 1985'te Washington Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Baş müşavirliği yaptıktan sonra 1992'de emekliye ayrılmıştır. 1991 ve 1995 yılları arasında Bilkent Üniversitesi'nde Ekonomi bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 24 Aralık 1995'te yapılan genel seçimlerde Demokratik Sol Parti'den (DSP) Ankara Milletvekili

seçilmiştir. DSP Grup Yönetim Kurulu ile Plan ve Bütçe Komisyonu üyelikleri yapmıştır. Hikmet Uluğbay, 55. Hükümet döneminde 30.6.1997–12.1.1999 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

12.1.2. Eğitim Görüşleri ve Eğitim Politikası

Hikmet Uluğbay, Bakanlığı dönemindeki eğitim çalışmalarını 14. ve 15. Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 55. Hükümetin Programı doğrultusunda yapmıştır. Uluğbay, eğitimdeki hedefini *"Atatürk ilke ve inkılâplarına içtenlikle inanan, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünce gücüne sahip, kendi milli değerlerini davranış haline getirmiş kendisi ile barışık, toplum değerlerini benimsemiş toplumla barışık, çağdaş uygarlık değerlerini kavramış dünya ile barışık, insan ve yurttaşlar olarak; Anadilini iyi bilen, bir yabancı dil konuşabilen, matematik, fen ve sosyal bilimler alanında temel bilgi, beceri ve yetenekleri gelişmiş, sorumluluk riski alabilen, karar erme yetenekleri gelişmiş, geçmişini ve gününü doğru yorumlayan ve geleceğin buna göre planlamasını bilen, grup çalışmasına önem veren, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, sevgi, saygı ve hoşgörü anlayışına sahip, teknolojiyi sadece alan ve kullanan değil, üretebilen ve satabilen niteliklere sahip, öğrenmeyi bilen kişiler yetiştirmektir"* diye betimlemiştir (MEB, 1997b: 7-8).

Milli Eğitim Bakanı Uluğbay, eğitim sisteminde planladıklarını şöyle belirtmiştir:

"*Halen 6-14 yaş grubunu kapsayan zorunlu ve kesintisiz sekiz yıllık ilköğretim uygulaması, 2001 yılında 18 yaşını kapsayacak şekilde yeniden düzenlenecektir. Eğitimin niteliğinin yükseltilmesi amacıyla, üniversitelerle de iş birliği yapılarak, eğitim ve öğretim programları, eğitim araç ve gereçleri, öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirme çalışmaları yapılacaktır. Eğitimde yönlendirme, program geliştirme ve eğitim teknolojisi alanındaki gelişmeler sürekli olarak izlenecek ve eğitim sistemine kazandırılacaktır. Öğrencinin ders yükünü azaltma çalışmaları çerçevesinde ders saati sayıları ile haftalık ders programları çocukların bulundukları gelişim basamaklarına uygun olarak düzenlenecektir. Eğitim sistemimizin Avrupa Birliği ülkeleri eğitim sistem ve standartlarına uyum çalışmaları 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan ilgili tedbirler doğrultusunda yürütülecektir Yabancı dil öğretimine önem verilecektir.*

Öğretimde yabancı dille eğitim yerine, yabancı dil öğretimi yapılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır" (MEB, 1997b: 123-124).

"...Ders kitaplarında baskı, dizgi ve bilimsel hataları belirlemek ve gerekli düzenlemeler yapmak üzere, ders kitaplarının hazırlanması ve kalitesinin yükseltilmesi çalışmaları yapılacaktır. Bazı dersler için hazırlanan (yabancı dil dersleri) ve öğretmenlere program uygulamasında kaynak olacak nitelikte Öğretmen Kılavuz Kitabı diğer dersler içinde hazırlanacaktır. Türk eğitim sisteminin günümüzün ihtiyaç ve gereklerine göre yeniden düzenlenme çalışmaları çerçevesinde: birçok gelişmiş ülkelerde uygulanan Toplam Kalite Yönetiminin okullarımızda uygulanabilirliği konusunda "Toplam Kalite Yönetiminin İlköğretimde Uygulanabilirliği" adlı bir araştırma yapılacaktır" (MEB, 1997b: 123-124).

12.1.3. Hükümet Programında Eğitim

30.06.1997'de ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığında DSP ve DTP ile Türkiye Cumhuriyetinin 55. koalisyon hükümeti kurulmuştur. Hükümetin programında eğitim konusu da yer almıştır. Eğitimde asıl unsurun gençlerin eğitimi olduğu, fırsat eşitliğiyle birlikte olanak eşitliğinin de verilmesi gerektiği belirtilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007). Hükümet programındaki eğitimin temel amacının Atatürk İlke ve inkılâplarını özümsemiş, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilimsel düşünceye yatkın bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek olduğu vurgulanmıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007).

Sekiz yıllık kesintisiz eğitimin uygulamaya konulacağı, din öğretiminin devletin denetiminde olacağı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ilköğretim ve ortaöğretimde zorunlu ders olmaya devam edeceği, ayrıca din eğitimi ve öğretiminin sadece, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olduğu ve isteğe bağlı Kuran kurslarından ve hafızlık eğitiminden Diyanet İşleri Başkanlığı sorumlu olduğu bu koalisyon hükümetinin programında yer almıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007). Nitekim, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilirken mesleki ve teknik liselerdeki öğrencilerle, çıraklık eğitimi

alan kişilerin haklarının korunacağı programda yer verilmiş, Ortaöğretimde mesleki teknik ve beceri kazandıran öğretime önem verileceği belirtilmiştir. Her kademedeki okulların, eğitim araçları ile donatılacağı, bilgisayar destekli eğitimin yaygınlaştırılacağı da hükümet programında bahsedilmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007).

III. Yılmaz Hükümeti programında bilimsel faaliyetlerin destekleneceği, bilim merkezlerinin kurulacağı, özel eğitime önem verileceği ve eğitimin her kademesine öğretmen açığının kapatılıp ve öğretmenlik mesleğinin özendirilmesi için önlemler alınacağı yer almıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007). Programda yükseköğretimle ilgili yapılacaklar şöyle özetlenmiştir:" *Üniversitelerde öğretim kalitesinin uluslararası standarda ulaştırılması, öğretim üyesi açıklarının süratle kapatılması ve üniversitelerin kaynak ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli önlemler alınacaktır. Üniversitelerin ve araştırma-geliştirme kurumlarının, uluslararası ve ulusal düzeyde, bilgi kaynaklarına elektronik ortamda ve hızla erişebilmelerini sağlayacak; bir yandan öğretimle araştırmanın bütünleşmesini bir yandan da ortak araştırmayı destekleyecek Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi'nin hızla tamamlanabilmesi için her türlü destek sağlanacaktır. Çağdaş eğitim ve iletişim teknolojisi etkili bir biçimde değerlendirilerek açık öğretimde kalitenin yükseltilmesi sağlanacaktır. Açık öğretimle örgün öğretim arasında bağlantı kurulacaktır. YÖK üniversitelerarası eşgüdüm kurumu haline getirilecek, üniversiteler tam özerkliğe kavuşturulacak, öğrencilerin üniversite yönetimlerinde temsiline olanak sağlanacaktır. Üniversiteler ile sanayi işbirliğinin geliştirilmesine özendirilecektir. Üniversitelerin kendi yarattıkları mali kaynakları kullanmaları kolaylaştırılacaktır. Eğitimin her kademesinde yurt olanaklarının artırılmasına özen gösterilecektir"* (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007).

55. Hükümetin programında sekiz yıllık eğitim konusuna çeşitli eleştiriler gelmiştir. Programda sekiz yıllık kesintisiz eğitimin uygulanacağı yer almış fakat nasıl uygulanacağı bahsedilmemiştir. Din dersinin okutulması ise bilinen bir durum olup bir yenilik getirmemiştir. Hükümet programında yurt olanaklarının arttırılması ise güzel bir gelişme olmuştur (Gazalcı: 1997: 84).

12.1.4. III. Yılmaz Hükümeti (ANAP-DSP-DTP-Bağımsızlar) Koalisyon Protokolü

III Yılmaz Hükümeti ANAP, DSP, Demokratik Toplum Partisi (DTP) azınlık koalisyonu şeklinde kurulup CHP tarafından dışarıdan desteklenmiştir (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/o55.htm erişim tarihi 10.08.2007). 55. Hükümet Koalisyon Protokolünde temel ilkeler başlığı altında eğitim konusu da geçmiştir. Koalisyon Protokolünde eğitim konusu kısaca yer bulmuş ve konuyla ilgili detaylı bir açıklama yapılmamıştır. "Sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz temel eğitim uygulamaya konulacaktır. Anayasa'nın 24'üncü maddesine uygun olarak, temel eğitim kurumlarında zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimine devam edilecek; bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi, ailelerin istemine bağlı olarak, 'Devletin gözetim ve denetimi 'altında verilecektir. Ülkenin geleceğinin güvencesi ve çağdaşlaşmanın öncüsü olan gençlerimizin eğitim ve öğrenim sorunlarına özel bir önem verilecektir. Eğitimde sadece fırsat eşitliği değil olanak eşitliği de sağlanacaktır. Eğitimin tüm kademelerinde, Atatürk ilke ve inkılâplarını özümsemiş, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilimsel düşünceye yatkın bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amaç olacaktır" olarak eğitim konusu ele alınmıştır (http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/o55.htm erişim tarihi 10.08.2007).

12.1.5. DSP Parti Programında Eğitim

Demokratik Sol Parti, 1985'te kurulmuş ve parti programını da aynı tarihte oluşturmuştur. DSP'nin parti programında özgürlük ve demokrasi kelimelerine sıkça rastlanmış, ama eğitime pek yer verilmemiştir. Demokrasinin eğitim seviyesini yükselteceği ve eğitimi yaygınlaştıracağı belirtilmiştir (http://www.belgenet.com/parti/program/dsp.html 06.07.2007).

12.1.6. Eğitim Faaliyetleri

12.1.6.1. Okulöncesi

Hikmet Uluğbay'ın Bakanlığı döneminde 0–6 yaş grubundaki çocukların toplam sayısı 8.5 milyon iken, %30'unu okulöncesi yaş grubu oluşturmaktadır. Aynı yılda 7.532 okulöncesi kurumunda 10.186 öğretmen görev yapmıştır. Bu dönemde 22 bağımsız anaokulu, 328 anasınıfı ile toplam 350 kurum açılmıştır (MEB, 1997b: 37).

Hikmet Uluğbay döneminde okulöncesinde yapılan çalışmalar, gerek Eski Milli Eğitim Bakanı Turhan Tayan döneminde gerekse Mehmet Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde yapılan çalışmaların devamı niteliğindedir.

"1475 Sayılı İş Yasası'na Tabi Kurumların Kuruluş, İşleyiş ve Esas ve Usullerini Düzenleyen Tüzük" 1.5.1997 tarihinde uygulanmıştır. OÇEP kapsamında 2.165 sınıfta, 2.400 öğretmenle işbirliği yapılarak 41.628 çocuğa parasız eğitim verilmiştir. Ayrıca okulöncesi kurumların yaygınlaştırılması için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır.

> *"Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği"nde değişiklik yapılarak ilkokullarda en az bir anasınıfı açılması zorunluluğu getirilmiştir.*
>
> *.Eğitim kurumlarının mimari projelerinin alt katlarına okulöncesi eğitim kurumu açılmasına olanak sağlanmıştır. Fiziki özellikleri uygun olan okullarda anasınıfı açılmasına fırsat yaratılmıştır. 5474 öğretmenden 1088'i okulöncesi eğitim kurumlarına atanmıştır.*
>
> *.Öğretmen eksiği olan anaokullarında çalışmaları için 1500 usta öğretici görevlendirilmiştir"* (MEB, 1997b: 38–40).

Okulöncesi kurumlarındaki materyallerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. *"Erken Çocukluk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Projesi"* kapsamında yapılmış çalışmalar geliştirilerek devam ettirilmiştir (MEB, 1998: 4).

"Okulöncesi Eğitimi Yasası"nın çıkarılması, "Okulöncesi Eğitimini Araştırma, Geliştirme ve TV ile Program Yapma Projesi" ile çocukların Türkçe'yi doğru kullanmaları ve dil gelişimlerini sağlamak amacıyla televizyonla eğitim programı hazırlanması, T.C. ve UNICEF işbirliğinde 1997–2000 Öğretim Yılı programı çerçevesinde "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Projesi" ile Ankara'da çok amaçlı okulöncesi eğitim merkezlerinin kurulmasına karar verilmiştir. Açılacak olan Çok amaçlı Eğitim Merkezlerine ve okulöncesi eğitim kurumlarına eğitim materyallerinin desteği sağlanmıştır (MEB, 1997b: 41).

Uluğbay okulöncesindeki projelere önem vermiş ve "Okulöncesi Eğitimi Araştırma, Geliştirme ve TV ile Program Yapma Projesi" kapsamında 4–6 yaş grubundaki çocukların eğitimi için 2.400 takım videokaseti ve 5.000 basılı eğitim materyali illere dağıtılmıştır (MEB, 1997b: 40). Ayrıca, Taşımalı eğitimin yaygınlaştırılması ve sekiz yıllık kesintisiz eğitimin kabul edilmesiyle birlikte ilçe ve

köylerde boş olan okullarda anasınıflarının açılması amacıyla "Okulöncesi Eğitimini Kırsal Kesimde Yaygınlaştırma ve Geliştirme Projesi" çalışmalarını başlamıştır (MEB, 1997b: 40)

12.1.6.2. İlköğretim

Hikmet Uluğbay döneminde, 1997–1998 Öğretim Yılında 44.648 ilköğretim kurumunda, 9.092.340 öğrenci eğitim görmüş, 303.156 öğretmen görev yapmıştır (MEB, 1997b: 42). Diğer yandan eğitimde önemli göstergelerden birisi olan derslik başına düşen öğrenci sayısı ortalama 43 olmuştur. Fakat bazı şehirlerde özellikle OHAL kapsamındaki yerlerde bir derslikte 61 ile 88 öğrenci de eğitim görmüştür (MEB, 1997b: 11).

1971'den beri eğitim sisteminde uygulanması düşünülen sekiz yıllık eğitim yasası bir türlü çıkartılamamış, ilk defa Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay döneminde yasa hazırlanarak kabul edilmiştir. 1997'ye kadar 8 yıllık ilköğretim okulları uygulaması % 5 oranında kalmıştır (Gazalcı, 1997: 27). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Yasası, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası, 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Yasası ile 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa ile 24.3.1988 tarihli 3418 Sayılı Yasada Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkındaki 4306 Sayılı Yasa 18 Ağustos 1997 tarih ve 23084 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla birlikte ülke genelinde 1997–1998 Öğretim Yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasına geçilmiştir (MEB, 1997b: 42).

Hikmet Uluğbay sekiz yıllık zorunlu eğitimindeki amaçlarını şöyle belirtmiştir: *" Ülkemizde sekiz yıllık zorunlu eğitimin uygulanmasıyla, eleştirici soyut düşünce yeteneği gelişmiş, bedensel gelişimi büyük ölçüde tamamlanmış, teknolojik ve bilimsel gelişmeye uyum sağlama becerisi kazanmış gençlerin verimli ve sürekli katılımını sağlayan; çağın gereklerine ve toplumun gereksinimlerine uygun, istihdama yönelik meslek edinmeleri sağlanmış olacaktır"* (MEB; 1997c: 1). Sekiz yıllık kesintisiz eğitimin kabul edildiği 1997'de dünyaya bakıldığında beş yıllık zorunlu eğitimi kabul etmiş 10 ülke olduğu görülmektedir. Bu ülkeler: Benin, Bangladeş, Burma, Hindistan, İran, Laos, Macau, Nepal, Vietnam gibi Asya ve Afrika ülkeleridir. Avrupa'da ise zorunlu eğitim 8

ülkede 8 yıl, 9 ülkede 9 yıl, 12 ülkede 10 yıl, 2 ülkede 11 yıl ve 3 ülkede 12 yıl olmuştur (Gazalcı, 1997: 27).

Öyle ki, ülkemizde sekiz yıllık kesintisiz eğitimin getireceği kazançlar şu şekildedir:

> *" İlkokuldan sonra çeşitli nedenlerle okula gidemeyen 1 milyon 700 bin çocuk okula kavuşacak. Dolayısıyla işe verilen küçük çocukların sömürüsü bir ölçüde önlenecek.*
>
> *Zorunlu eğitim yasalarımıza göre parasız olduğu için bu çocuklar parasız eğitimden yararlanacak.*
>
> *Gönüllü okula gidenler ortaokuldan başlayarak Öğretim Birliği Yasasına aykırı olarak iki ayrı anlayışla (bilimsel-dinsel) yetiştirildiği için program birliği sağlanacak.*
>
> *Çok küçük yaşta meslek seçimi çocuğun da bilinçli tercihiyle 9. sınıfta olacak.*
>
> *İlkokulda okutulan (o yaştaki çocuğa göre ağır olan) konular sekiz yıla dağıtılacak, böylelikle hem aynı konuların ilk ve ortaokulda yinelenmesi önlenecek, hem de çağa göre eğitim verilecek. İlkokuldan sonra yarış atı durumuna sokulan çocuklar bu bunalımdan kurtarılacak. Eğitimin kişinin ve toplumun her türlü gelişmesine etkisi nedeniyle demokrasimiz, ekonomimiz, kısaca toplumsal yaşamımızın her alanı olumlu etkilenecek.*
>
> *Her gün gelişen, değişen, bilgi ve teknolojiyi çocuklarımız daha iyi izleyecek*" (Yeni Yüzyıl, 13.05.1997).

Uluğbay'ın görevi süresinde 1997–1998 Eğitim-Öğretim Yılında ilköğretim 5. sınıftan 6. sınıfa 865.993 öğrenci geçmiştir. 269 ilköğretim, 12 yatılı ilköğretim bölge, 27 pansiyonlu ilköğretim okulu ile toplam 308 eğitim kurumu açılmıştır (MEB, 1997b: 43).

İlköğretimde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması kapsamında bütün ilkokul ve ortaokullar ilköğretim okullarına çevrilmiştir. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması izleme ve icra komisyonlarının oluşturulması için 21.7.1997 tarih ve 1997Ğ53 numaralı genelge yayınlanmıştır. Bakanlık ile İzleme ve İcra Kurullarıyla işbirliği yapılarak il ve ilçelerdeki çalışmalar hızlandırılmıştır. İllerden gelen İzlem ve

İcra Komisyon Raporları değerlendirilmiş ve takip edilmiştir. Bu ilköğretim uygulamasında illerin yapacakları işlemlerin bildirilmesi için Bakanlık yetkilileri, il milli eğitim müdürleri, il ilköğretim müfettişleri kurulu başkanları ve şube müdürleri ile birlikte toplantılar yapılmıştır. Toplantılarda yeni ilköğretim uygulamasında yapılacak işlemler yazılı olarak verilmiştir. Taşımalı ilköğretimin yaygınlaştırılması ve 5. sınıf öğrencilerinin de uygulamadan yararlanabilmeleri için işlerin planlamasının yetkisi valiliklere verilmiştir. İlköğretim ve yatılı bölge ilköğretim okullarının inşaatlarının bitirilmesi, okulların donatımlarının sağlanması, öğrencilerin taşıma giderlerinin karşılanması amacıyla valiliklere ödenek gönderilmiştir. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep, Bursa, Diyarbakır, Konya, Samsun ve Trabzon'da nüfus artış hızı ve göç durumu göz önüne alınarak bu illerde ilköğretim okulları yapılmıştır (MEB, 1997b: 38–39). 1997'de ilköğretim programları değiştirilmiştir. İlk defa programlar her sınıf için ayrı ayrı yapılmıştır (Gülcan, Türkeli ve Parabakan, 2003: 164). Sekiz yıllık zorunlu eğitime geçildikten sonra çeşitli alanlarda da program düzeltmeleri yapılmıştır.

1997–1998 Öğretim Yılında sekiz yıllık zorunlu ilköğretim kapsamında İlköğretim Haftalık Ders Çizelgesi düzenlenerek uygulamaya konulmuştur. "1997–1998 Öğretim Yılından itibaren ilköğretim okullarında, Bireysel ve Toplu Etkinlikler, Trafik ve İlk Yardım Eğitim, Sosyal programının tek program haline getirilmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1997b: 46).

Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi programı yeniden düzenlenmiş, Yabancı Dil dersinde 4. ve 5. sınıflar için hazırlanmış olan program uygulanmaya konulmuş, 4–8. sınıflarda okutulacak seçmeli derslere ait program hazırlanmaya başlamış, öğretim programları ve ders kitapları taranmış, gerekli düzenlemeler yapılmıştır (MEB, 1997b: 46–47).

Sekiz yıllık zorunlu eğitimin kabul edilmesi öncesi ve sonrasında bazı çevrelerce birçok tartışmalar olmuştur. Sekiz yıllık zorunlu eğitimi istemeyen kişiler de olmuştur. Sekiz yıllık eğitim uygulamaya konulduğu zaman Kuran Kursu ve İmam Hatip liselerinin ortaokul bölümlerinin kapatılacak olması ve bu öğrencilerin genel eğitim görecek olması sonrasında ise İmam Hatip Okullarına sekiz yıl eğitimden sonra gidecek olmaları bu tartışmaların kaynağı olmuştur (Milliyet, 13.3.1996).

Ayrıca, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) ile Pansiyonlu İlköğretim Okullarının (PİO) yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmıştır (MEB, 1997b: 47). 1997–1998 Öğretim Yılında 153 Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda 78.377 öğrenci, 54 pansiyonlu ilköğretim okulunda 16.084 öğrenci eğitim almıştır. Olağanüstü Hal (OHAL) bölgesinde kızların eğitimi için 7 YİBO açılmış. Bu bölgelerde illerdeki yatılı ilköğretim bölge okullarından en az birinin kız yatılı ilköğretim bölge okuluna dönüştürülmesi çalışmaları sürdürülmüştür (MEB, 1997b: 47). Taşımalı ilköğretim uygulaması dâhilinde 71 il ve alt birimlerine 264.441 öğrenci taşınmıştır. Taşımalı eğitim kapsamına alınan köylerde köy yollarının ulaşıma açık tutulması için Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılmıştır (MEB, 1997b: 48). Taşımalı öğrenci sayısında 1996–1997 Öğretim Yılında % 111'lik artış olmuştur (MEB, 1997b: 7).Taşımalı ilköğretimden yararlanamayan öğrenciler ise, yatılı ilköğretim bölge okulları ile pansiyonlu ilköğretim okullarında sınavsız okuma hakkı elde etmişlerdir (MEB, 1997b: 47).

Sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasında taşınacak okulların belirlenmesi, taşımaya alınmayacak birleştirilmiş sınıflı okullardaki öğrencilerin eğitim-öğretime alınacağı merkez köylerin planlaması yapılmıştır (MEB, 1997b: 48). Sekiz yıllık ilköğretimde okullaşma oranını yükseltmek için tedbir olarak "Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulaması Sosyal Yardım Projesi" hazırlanmıştır. Proje ile, taşımalı ilköğretim kapsamına alınan tüm öğrencilere öğle yemeği verilmesi, valiliklerce tespit edilen yardıma muhtaç çocuklara giyecek, kırtasiye yardımı yapılması planlanmıştır. 162.424 öğrencinin okul kıyafeti, eğitim ve giderleri karşılığında 9 trilyon TL ye ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir (MEB, 1997b: 49).

Turhan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde uygulanan Çantasız Eğitim Projesi, daha da geliştirilmiş ve 1996–1997 Eğitim-Öğretim yılında 67 ilde 1.856 okulda uygulanmıştır. Ayrıca, 1995–1996 yılında uygulamaya konulan "Müfredatta Beraberlik, Kitap ve Dergide Serbestlik Projesi" ile de 1997–1998 Eğitim-Öğretim Yılında yapılan ders kitapları yönetmeliğindeki değişiklikle örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenci ile velilerin istediği kitabı seçme hakkı getirilmiştir. Avrupa'da Sağlıkta Öncü Okullar Projesi de 1997–1998 Öğretim Yılında 10 ilköğretim okulunda uygulanmaya devam etmiştir (MEB, 1997b: 50).

Hikmet Uluğbay ilköğretimde planlanan çalışmaları şöyle özetlemiştir: *"Kırsal kesimdeki okullarda 5. sınıfı bitiren öğrencilerin 6. sınıfa devamlarını sağlamak üzere uygun olan yerlerde taşımalı ilköğretimin yaygınlaştırılması, uygun olmayan yerlerde ise, öğrencilerin yatılı ilköğretim bölge okullarına ve pansiyonlu ilköğretim okullarına alınması, ihtiyaç duyulan merkezi okullara pansiyon binası yapılarak kırsal kesimdeki çocukların sekiz yıllık zorunlu eğitime kavuşturulması, öğrencilerin çağdaş eğitim imkânlarından yararlandırılması için sınıf mevcutlarının dünya standartlarına ulaştırılması (1 dersliğe 30 öğrenci), bütün okulların tekli öğretime geçirilmesi, eğitimde niteliğin artırılması ve öğrencilerin daha iyi yetiştirilmesi için eğitim teknolojilerine ağırlık verilmesi ve bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılması, ilköğretim okullarına rehberlik servislerinin kurulması, ilköğretim kurumlarında uygulanan öğretim programları ile ders kitaplarının günümüz koşullarına uyarlanması planlanmıştır"*. Ne yazık ki, iyi niyetli olarak planlanan bu çalışmaların ancak bir bölümü gerçekleştirilebilmiştir (MEB, 1997b: 50–51).

İlköğretimdeki öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesi, meslek bilgisinin kazandırılması için öğretmen ve ailelere yardımcı olacak İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi isimli el kitapları hazırlanmış, 600 bin tane bastırılmış, ailelere ve öğretmenlere dağıtılmıştır (MEB, 1997b: 122).

12.1.6.3. Ortaöğretim

Hikmet Uluğbay'ın Milli Eğitim Bakanlığı görevi döneminde 1997–1998 Öğretim Yılında 2.555 genel lisede, 70.454 öğretmen tarafından 1.313.892 öğrenci eğitim görmüştür. Aynı öğretim yılında 16 Lise, 2 Anadolu Lisesi, 3 Fen Lisesi, 140 Yabancı Dil Ağırlıklı Lise ve 5 Anadolu Öğretmen Lisesi eğitim ve öğretime başlamıştır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasına geçilmesi nedeniyle liselerin içindeki ortaokulların 2000'e kadar, Anadolu Liselerinin içindeki ortaokulların ise 2002'ye kadar kaldırılması kararlaştırılmıştır (MEB, 1997b: 54). Sekiz yıllık zorunlu eğitimin Anadolu Liselerindeki sorunları da çözeceğine inanılmıştır (Öğretmen Dünyası, Ağustos 1997: 9).

Ayrıca, Bakü-Türk Anadolu Lisesinin Sınıf Geçme Yönetmeliği ile Milli Eğitim Bakanlığı Anadolu Liseleri Yönetmelik Taslağı hazırlanmış, diğer yandan MEB Ortaöğretim Kurumları Ortalama Yükseltme ve Sorumluluk Sınavları Yönergesinin

Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönergesi ile MEB Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Geçiş Yönergesi oluşturulmuştur (MEB, 1997b: 55).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliğinin ortalama yükseltme sınavı ve alan seçimiyle ilgili maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Sadece 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında olmak üzere 10. sınıfta olan fakat seçtiği alanda zorlanan öğrencilere alan değiştirme hakkı verilmiştir (MEB, 1997b: 56).

Yine bu dönemde "Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği" çalışmalarına devam edilmiş, Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Yönetmeliği ile Ortaöğretim kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin Yönetmelikleri sınıf geçme sistemine uygun hale getirilmesi planlanmıştır. Ayrıca Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından uygulanan Ortaöğretim başarı Puanının hesaplanması için YÖK'le işbirliği yapılması düşünülmüş, haftalık ders saatlerinin azaltılması için çalışmalar sürdürülmüştür (MEB, 1997b: 56–57).

12.1.6.4. Mesleki ve Teknik Öğretim

Mesleki ve teknik öğretimdeki sayısal gelişmeler şöyledir: 1997–1998 Eğitim-Öğretim Yılında 3.369 Mesleki ve Teknik Lisede 949.504 öğrenci okumuş, 72.518 öğretmen görev yapmıştır. Aynı öğretim yılında 1091 erkek teknik öğretim okullarında 369.947 öğrenci öğrenim görmüş, 23.291 öğretmen bu kurumlarda çalışmıştır. Aynı yıllarda 24 Anadolu Teknik Lisesi ve beraberinde 30 bölüm açılmış, 2 Anadolu Meslek Lisesi ve 3 yeni bölüm faaliyete geçmiştir. Ayrıca 20 yeni Teknik Lisede 21 bölüm, 4 yeni Endüstri Meslek Lisesinde 14 bölüm, 8 yeni Çok Programlı Lisede 16 bölüm açılmıştır. Var olan okulların bünyesinde ise 131 yeni bölüm öğretime başlamıştır (MEB, 1997b: 59–60).

Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, Mesleki ve Teknik Öğretimi önemsemiş, gençlerin bu alana doğru yönlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. "*Gençlerimiz artık sadece diploma değil, iş bulabilecekleri, rahat bir yaşam sürdürecekleri maaş istiyor. Bu yüzden ortaöğretim kurumlarında da klasik liselerin yerine mesleki liselere ağırlık vereceğiz. Diplomalı işsizler, mutsuz gençler istemiyoruz*" diyerek mesleki ve teknik eğitimin daha cazip olduğunu söylemiştir (Milliyet, 17.05.1998). Mehmet Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde başlatılan "Tam Gün Tam Yıl Eğitim Projesi"ne ise devam

edilerek 1997–1998 Eğitim-Öğretim Yılında 2.128 öğrencinin bu projeden yararlanması sağlanmıştır.

Ayrıca, 3795 Sayılı "Bazı Lise, Yüksek Okul ve Fakülte Mezunlarına unvan Verilmesi Hakkında Yasa'nın 6. maddesi gereğince, Tekniker, Yüksek Tekniker ve Teknik Öğretmenlerin Her Meslek Alanındaki Yetki ve Sorumluluklarına Ait Esas ve Usuller Hakkındaki Yönetmelik" taslağının çalışmaları bitirilmiştir. Çok programlı liselerin yönetmeliğinin hazırlanması için çalışmalara devam edilmiş, "Endüstriyel Teknik Öğretim Kurumları Donatım Projesi" hazırlanarak okulların ihtiyacı olan araç ve gereçler temin edilmiştir. 59 okulda 80 tip araç imal edilmiş 48'i eğitim materyali olarak kullanılmıştır (MEB, 1997b: 61).

Aynı dönemde Dünya Bankası ile Almanya, Fransa ve Japonya ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde endüstriyel teknik okullarının imkânlarının iyileştirilmesi için çalışılmıştır.1985'ten yılından 1997'ye kadar endüstriyel teknik öğretim için altı dış kaynaklı proje uygulanmış 170.7 milyon ABD dolarında kaynak sağlanmıştır (MEB, 1997b: 62).

Hikmet Uluğbay döneminde İstanbul Nahit Menteşe Endüstri Meslek Lisesinde konfeksiyon makinelerinin bakım ve onarımını yapabilecek elemanların yetiştirilmesi için Bakanlık ile İstanbul Hazır Giyim Konfeksiyon İhracatçıları Birliği arasında "Konfeksiyon Makineleri Bakım ve Onarım Bölümü" açmak için protokol yapılmıştır.1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında eğitime başlanmıştır. Ayrıca, meslek liselerinden mezun olanların liseyi bitirdikten sonraki eğitim hayatlarında ne yaptıklarının bilinmesi için araştırmalar yapılmış ve bu araştırmaların her yıl yapılmasına karar verilmiştir (MEB, 1997b: 62-63).

Ayrıca, daha birçok yeni bölümün açılması, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan hedefler doğrultusunda Mesleki ve Teknik eğitimin geliştirilmesi, bu okulların yeterli donanıma kavuşturulması, mezun olanların meslek sahibi olmalarına yardımcı olunması ve 1998–1999 Eğitim-Öğretim Yılında 224 bin öğrencinin endüstriyel teknik okullarına alınması hedeflenmiştir (MEB, 1997b: 63).

Uluğbay'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 1997–1998 Eğitim-Öğretim Yılında 636 kız teknik öğretim okullarında 102.397 öğrenci öğrenim görmüş, 13.019 öğretmen görev yapmıştır. 17 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 14 Kız Meslek Lisesi ve 16

Çok Programlı Lise olmak üzere toplam 47 Kız Teknik Öğretim Okulu açılmıştır. Örgün öğretimdeki okullarda 214 bölüm, yaygın eğitimdeki okullarda 38 bölümle birlikte 252 yeni bölüm açılmıştır (MEB, 1997b: 64).

Nitekim Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında 17 bölümün öğretim programları olgunlaşma enstitülerine yollanmıştır. İstanbul'da İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB) ile Bakanlık protokol imzalayarak, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İHKİB Avcılar Hazır Giyim ve Konfeksiyon Meslek Lisesinin açılması, Milli Eğitim Bakanlığı İHKİB Kültür Merkezinin Kurulması kararlaştırılmıştır. Buna ek olarak Triko Sanayicileri Derneği (TRİSAD) ile Bakanlık arasında İstanbul Zeytinburnu Örme ve Konfeksiyon Lisesinin kurulmasına yönelik protokol yapılmıştır. Yeni Bosna Hazır Giyim Meslek Lisesinin açılması içinde protokol yapılmıştır (MEB, 1997b: 65–66). Mesleki ve Teknik Eğitimin özendirilmesi, öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesi ve becerilerinin farkına varmaları için çeşitli yarışmalarda düzenlenmiştir (MEB, 1997b: 66).

Ayrıca, 1997–1998 Öğretim Yılında 650 ticaret ve turizm öğretimi okullarında 237.360 öğrenciye 10.642 öğretmen eğitim vermiştir. 499 okuldaki 55.081 öğrenciye işletmelerde eğitim verilmiştir (MEB, 1997b: 67). Bu okullara artan ihtiyacın karşılanması için 34 Ticaret Meslek Lisesi, 9 Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, 6 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi olmak üzere 49 okul açılmıştır (MEB, 1997b: 68).

O dönemde "Güneydoğu Akdeniz Projesi (SEMEP)" UNESCO 27. Genel Kurul'unda kabul edilmiş, Güneydoğu Akdeniz'i çevreleyen 13 ülkenin (Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Hırvatistan, Yugoslavya, Kıbrıs, Fas, Tunus, Mısır, İtalya, İsrail, Lübnan ve Suriye) ilköğretim, ortaöğretim, mesleki-teknik öğretim düzeyinde yeni projeler üretmelerine ve çevre eğitimi ile diğer eğitim konularında bilinçlendirilmeleri amacıyla oluşturulmuştur. Bu proje için Antalya pilot il seçilmiş ve Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesinde proje uygulanmıştır (MEB, 1997b: 69).

Bununla birlikte Yurtiçi Kardeş Okullar Projesi kapsamında 25 okul ile yurt dışından 8 okul kardeş okul seçilerek turizm ve ticaret okullarında uygulamaya geçilmiştir. Muhasebe ve bilgisayar eğitiminin kalitesini arttırmak ve programda birliği saplamak için 79 ildeki 439 okulla ortak çalışma yapılmıştır. Anadolu otelcilik ve

turizm meslek liselerinde uygulama oteli bulunmayan yerlere otel kurulması ve var olanlarının iyileştirilmesi çalışmaları sürmüştür. Anadolu İletişim Meslek Liselerine okul televizyonu, okul radyosu, okul matbaası, reklamcılık ve halkla ilişkiler birimlerinin kurulması amacıyla çalışmalar yapılmıştır (MEB, 1997b: 69-70).

Uluğbay'ın Milli Eğitim Bakanlığı sırasında en çok tartışılan konu din öğretimi yapılan okullar olmuştur. Bunların en başında İmam Hatip Liseleri gelmiştir. 1997–1998 Öğretim Yılında 464 İmam Hatip Lisesinde 168.422 öğrenci, 107 Anadolu İmam Hatip Lisesinde 4.259 öğrenci, 34 Çok Programlı Lise kapsamında 5.365 öğrenci okumuştur. İmam Hatip Liselerinin yönetmeliğinin değiştirilmesi için çalışılırken, İmam Hatip Liselerine hazırlık sınıflarının açılması ve haftalık ders programları ile öğretim programlarının düzenlenmesi planlanmıştır (MEB, 1997b: 70-71).

12.1.6.5. Yükseköğretim

Uluğbay döneminde üniversite giriş sınavlarında daha önceden ön kayıtla öğrenci alan fakültelere 1999'dan itibaren ön kayıtla öğrenci alamayacağı belirtilmiştir. Yeni sistem, Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Konservatuar dışındaki yükseköğretim kurumlarına ön kayıtla öğrenci alımına yasak getirilmiş, böylelikle Sinema-TV, İç Mimari, Turizm, Sekreterlik gibi ön kayıtla öğrenci alan pek çok bölümün merkezi sistemle öğrenci alması kararlaştırılmıştır (Milliyet, 17.05.1998).

1996–1997 Öğretim Yılında yeni yedi tane üniversite (Atılım, İstanbul Kültür, Doğuş, Çankaya, Maltepe, Beykent, Çağ) kurularak üniversite sayısı 69'a yükseltilmiştir.67 üniversitede eğitim süreci devam etmiş, Sabancı ve Kadir Has Üniversiteleri henüz açılmamıştır. 522 fakülteden 433'ü, 251 enstitüden 222'si, 183 yüksekokuldan 135'i ve 474 meslek yüksekokulundan 388'i çalışmalarına devam ederken, 89 fakülte, 29 enstitü, 48 yüksekokul ve 86 meslek yüksekokulu kuruluş aşamasında olmuştur (MEB, 1997b: 98). 1996–1997 Öğretim Yılında üniversitelerde 759.167 örgün, 463.195'i açık öğretimde olmak üzere toplam 1.222.362 öğrenci ön lisans ve lisans eğitimi almıştır (MEB, 1997b: 98).

1997'de Öğrenci Seçme Sınavına (ÖSS) 1.349.559 kişi girmiş, 996.108 kişi başarılı olmuştur. ÖSY' ye ise 647.921 kişi girmiştir. Bu dönemde Türkiye'deki yükseköğretim kontenjanları 819.362 olmakla beraber bunun 582 bini açık öğretim

kontenjanıdır. Yükseköğretimdeki öğretim elemanı sayısı 1995–1996 Öğretim Yılında 50.259 iken, 1996–1997 Öğretim Yılında bu sayı 53.805'e yükselmiştir (MEB, 1997b: 98-99).

Hikmet Uluğbay'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde yükseköğretimde %19 olan okullaşma oranının %31'e yükseltilmesi, bu eğitim kademesindeki yığılmaları önlemek için ortaöğretimin yeniden yapılandırılması planlanmıştır. Bunun yanı sıra meslek yüksekokullarının geliştirilmesinin sağlaması, üniversitelerin özerkliğe kavuşturulması, YÖK ile üniversitelerin uyumlu çalışması için çalışmalara başlanmıştır. Ayrıca açık öğretimin geliştirilip yaygınlaştırılması, üniversite ve fakülte yönetimlerinin yetkilerinin arttırılması, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin de yönetime katılmalarının sağlanması hedeflenmiştir. Üniversitelerin uluslararası standartlara kavuşturulması, eleman ihtiyaçlarının giderilmesi, üniversiteler ile tarım ve sanayi kesiminin işbirliği yapması ve yurt olanaklarının arttırılması gibi çalışmalar da planlanmıştır (MEB, 1997b: 99–101).

Ayrıca, 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılında 37.168 öğrenciye öğrenim kredisi verilmiş, 631 yüksek lisans öğrencisi 102 doktora öğrencisi kredi almıştır. 134.310 öğrenciye 1997–1998 Öğretim Yılında öğrenim kredisi verilmiştir. 1996–1997 Öğretim Yılında 64.771 öğrenciye katkı kredisi verilmiş, 1997–1998 Öğretim Yılında ise, 142.202 öğrenciye katkı kredisi verilmiştir. Her iki kredinin de arttırılması yönünde çalışmalar plan dâhiline alınmıştır (MEB, 1997b: 102). Bunun yanı sıra İlahiyat Fakültesini bitiren ve öğretmen olmak isteyen kişileri YÖK, ÖSYM tarafından yapılan sınavı kazanma şartı ile sadece Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından verilecek olan 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisansı bitirmek şartı ile öğretmenlik yapabileceklerini açıklanmıştır (Zaman,18 Ekim 1997).

Hikmet Uluğbay üniversiteye girip de kazanamayan öğrencileri düşünerek, daha önceden üniversite giriş sınavında 105 puanı aşamayan öğrencilere verilen üç yıl sınava girme hakkını beş yıla çıkartmış, böylelikle 25 bin kişiye daha yükseköğrenimde eğitim görme şansı tanınmıştır (TBMMTD, 1997, D: 20, B: 6, 7–9).

12.1.6.6. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlere Yönelik Çalışmalar

Hikmet Uluğbay görevine başladığı sıralarda öğretmen yeni Bakana isteklerini sunmuşlardır. Öğretmenler atamalarının adaletli ve dengeli yapılmasını, hizmet içi eğitime önem verilmesini, can güvenliklerinin olmasını, maaşlarının arttırılmasını, öğretmenin niteliğinin yükseltilmesini istemişlerdir (Öğretmen Dünyası, 1997: 7).

Milli Eğitim Akademisinin kurulma çalışmalarına bu dönemde de devam edilmiştir. Milli Eğitim Akademisi Yasa Tasarısında Akademinin amaçları şöyle belirtilmiştir: *"Öğretmen adaylarını mesleğe hazırlamak bu çerçevede öğretmen adaylarına 'Pedagojik Formasyon Eğitimi' vermek ve geliştirmek, Bakanlığın ihtiyaç gördüğü eğitim, öğretim, yönetim, denetim ve çeşitli uzmanlık alanlarına meslek içinde eleman yetiştirmek, Bu alanlarda araştırma ve yayın faaliyetlerinde bulunmak, formatör yetiştirmek"* (MEB, 1997b: 132). Milli Eğitim Akademisinin çalışmalarını YÖK, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği dahilinde yapması planlanmıştır. Binasının yapımı Ankara Hasanoğlan Atatürk Anadolu Öğretmen Lisesi arazisinde devam etmiştir. Bu Akademilerin 1999'da bitirilmesi hedeflenmiştir (MEB, 1997b: 132–133). Fakat ne yazık ki, bir türlü tamamlanamayan bir çalışma olarak kalmıştır.

Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi için Bakanlık ve ilgili kurumların işbirliği içinde olmasından yola çıkılarak, YÖK bünyesinde *Öğretmen Eğitimi Milli Komitesi* kurulmuştur. Ayrıca 1995'te yapılan 'Öğretmen Yetiştirmede, Koordinasyon ve İşbirliği' toplantısında alınmış kararlar *Eylem Planı* yapılmıştır (MEB, 1997b: 133).

Öğretmen formasyon sertifikası programı yeniden düzenlenmiş, en az 21 kredi/saat şartı getirilmiş ve YÖK'e bildirilmiştir (MEB, 1997b: 133). Öte yandan, 1996–2000 yıllarını kapsayan Bakanlıkça hazırlanan öğretmen ihtiyaç planı hazırlanarak YÖK'e gönderilmiştir. Fakat sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kapsamında tekrar düzenlenmesi kararı alınmıştır (MEB, 1997b: 133). 1989'da 04/07/1989 tarih ve 20215 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3580 sayılı "Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin" kanun gereğince o yıldan beri 1997–1998 yılına dek Bakanlıkça burslu öğrenci okutulmuştur. 1997–1998 Öğretim Yılında 2641 öğrenciye burs imkânı sağlanmıştır (MEB, 1997b: 134).

Diğer yandan, Anadolu Öğretmen Liselerindeki meslek bilgisi ders programları yeniden düzenlenerek okullarda uygulanmıştır. Bu liselerden kendi alanlarında öğretmen yetiştirme programlarını seçen kişilere üniversite giriş sınavında ek puan verilmiştir (Özyar, 1998: 67). Bununla birlikte üniversiteye girişinde ilk beş tercihinde öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarını yazan öğrencilerin eğitime katkı paraları Bakanlıkça karşılanmış ve bu öğrencilere Bakanlıkça karşılıksız ayda 10 milyon TL burs verilmiştir (Özyar, 1998: 67).

Ayrıca Köy Enstitülerinden 1999'lu yıllara kadar çoğu öğretmen yetiştiren okulun şehir merkezinin dışında olmasından dolayı bu okulların şehir merkezinde olması için proje hazırlanmıştır (MEB, 1997b: 135). Yine, 1998–1999 Öğretim Yılında 5300 öğrenciye burs verilmesi planlanmış, Avrupa Konseyi Kalkınma Fonu destekli bir proje hazırlanarak Milli Eğitim Akademisinin yedi binasının tamamlanması hedeflenmiştir. Ayrıca 1998'de ulusal düzeyde öğretmen yetiştirme konulu bilimsel toplantı yapılması kararlaştırılmış ve 20 yeni okulun yapımı için çalışmalar yürütülmüştür (MEB, 1997b: 135). Ancak bu çalışmalar gerçekleşememiştir.

Öğretmenlere her öğretim yılı başında ödenen öğretim yılına hazırlık ödeneği yüzde 150 artışla 1997–1998 Öğretim Yılında 20 milyon TL olarak ödenmiştir. Ayrıca ek tazminatlarda arttırılmış ve özlük haklarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar:

> 1–4 dereceden maaş alan öğretmenlere ek göstergelerin 8. dereceye kadar yaygınlaştırılması,
>
> Ek ders saat ücretinin %100 arttırılması,
>
> Eğitim-öğretim tazminatının arttırılması,
>
> Emekli öğretmenlere Bakanlar Kurulu Kararı alınmadan ve aylıkları kesilmeden ek ders ücreti karşılığı ders verilmesine imkân sağlanması gibidir (MEB, 1997b: 136–137).

Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çalışan öğretmenlere verilen mahrumiyet tazminatı da arttırılmıştır (Milliyet, 27 Eylül 1998). 1997'de öğretmen atamaları için beş kez bilgisayar kurası çekilmiş ve başvuran öğretmenlerin tamamı atanmıştır (MEB, 1997b: 140). Öte yandan, "Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ücretli Ders Saatlerine Dair Esasların "güncelleştirilmesi, 439 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Yüksek ve Orta Dereceli Okullar Öğretmenleri ile

İlkokul Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saatleri ile Ek Ders Ücretleri Hakkında Yasanın 3. maddesinin Ek-1'inci kısmında değişiklik yapılmak suretiyle; öğretmenlerin aylık karşılığı okutmak zorunda oldukları değişik miktardaki ders saati sayısının her kademedeki öğretmen için 15 saat olarak belirlenmiştir. Ayrıca bazı yasalar güncellenmiştir. Bunlar:

> 439 sayılı Yasası,
>
> Milli Eğitim Personel Yasası Taslağı,
>
> 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Yasa Taslağı,
>
> Milli Eğitim Bakanlığı Yöneticilerinin Atama, Değerlendirme ve Yerdeğiştirme Yönetmeliği'nin yürürlüğe konulması,
>
> Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Kurum Yöneticileri Atama Yönetmeliği,
>
> Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurum Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği,
>
> Milli Eğitim Bakanlığı Sicil Amirleri Yönetmeliği ile Milli Eğitim Bakanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliğinde değişiklik yapılması planlanmıştır (MEB, 1997b: 143-144).

Hikmet Uluğbay görevi döneminde partizanlıkla suçlanmış ve tayinleri çıkarılan bazı personelin bu yüzden başka yerlere atandığı ileri sürülmüştür. Hikmet Uluğbay bu iddialara şöyle yanıt vermiştir: *"54. Hükümet döneminde, bazı illerin ve ilçelerin millî eğitim müdürleri ve yardımcıları, benim göreve başlamamdan önce, belediyelerden, Millî Eğitim Bakanlığına, kurumlar arası nakil yoluyla 1354 personel almışlardır. Alınan bu personelden azımsanmayacak bir bölümünün, sahte evraklarla alındığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlığımız müfettişlerinin yaptıkları ortak soruşturmayla ortaya çıkmıştır"* (TBMMTD, 1998, D: 20, B: 67, 44-45). *"...Yapılan soruşturmalar sonucunda, bu olaylara karışan yöneticilerin tümü görevlerinden alınmışlardır. Bakanlıkta göreve başlar başlamaz, okul yöneticisi atamalarını durdurdum. Bu konuda karar almamın nedeni, 54 üncü Hükümetin istifasından sonra furya şeklinde başlayan atamaların uygulamaya girerek, okullarda kaos yaratmasını önlemekti. Okul yöneticisi atamalarını 1998 Şubat ayında açtım"* (TBMMTD, 1998, D: 20, B: 67, 44-45).

Ayrıca, ilk defa emekli öğretmenlerin ilköğretim okulları, liseler, halk eğitim merkezleri ve akşam liselerinde ders vermelerini sağlayan bir kararname hazırlanmış ve

bu kararname Bakanlar Kurulunca onaylanmıştır (Radikal, 8 Ekim 1998). Öte yandan, lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin, üniversitelerin bulunduğu illere atamalarının yapılması sağlanarak, meslekte kariyer yapmaları özendirilmiştir (Özyar, 1998: 67).

12.1.6.7. Diğer Çalışmalar

Özel eğitime muhtaç çocukların da yaşıtlarıyla aynı okulda eğitim almaları için kaynaştırma uygulaması başlatılmıştır. 1997–1998 Eğitim-Öğretim yılında 193 özel eğitim okulunda 12.632 öğrenciye 1.797 öğretmen eğitim vermiştir. Özel eğitim sınıflarında 11.379 öğrenci, 6.875 öğrenci ise kaynaştırma eğitiminden faydalanmıştır. Yine Uluğbay döneminde, 21 özel eğitim kurumu açılmış, Nitekim özel eğitim rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri birimi her ilde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı veya Şube Müdürü başkanlığında açılmıştır. Özel eğitimdeki faaliyetlerin arttırılması ve kalitesinin yükseltilmesi amacıyla yasa hükmünde kararname çıkartılmıştır. Bu kararnamenin getirdiği yenilikleri şu şekildedir:

Özel eğitime gereksinim duyan çocuklara erken çocukluk döneminde eğitim hizmeti verilecektir.

Tanısı konulmuş özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için okulöncesi eğitim zorunlu hale getirilmiştir.

Her çocuk için "Bireysel Eğitim Planı" hazırlanacak, çocuklar ulaşabilecekleri performans düzeyine göre eğitilecektir.

Kaynaştırma eğitimindeki öğrencilere özel eğitim desteği sağlanacaktır.

Özel eğitim için gereksinim duyan bireylerin yaşamlarını onurlu sürdürebilmeleri iş hayatında geçerliliği olan bir iş ve meslek sahibi olmaları sağlanacaktır.

Özel eğitime gereksinim duyan yetişkinler için düzenlenen iş ve meslek kazandırıcı programlara öncelik verilecektir.

Özel eğitim okul ve kurumlarının personel ihtiyacı öncelikle karşılanacaktır.

Özel eğitime gereksinim duyan bireyler resmi okul ve kurumlara devam ettikleri sürece gereken her türlü araç ve gereç Bakanlık tarafından karşılanacaktır.

> Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, eğitimlerinin her sürecine ailelerinin katılımı sağlanacaktır.
> Bakanlık tarafından kamu yararına çalışan gönüllü kuruluşların özel eğitim hizmetlerine destek sağlanacaktır" (MEB, 1997b: 74–75).

Bu kararnameye göre hazırlanacak olan özel eğitim, özel eğitim okul ve kurumları, kaynaştırma uygulamaları, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, özel, rehberlik ve psikolojik danışma kurumları, özel eğitim kurumlarına sağlanacak destek ve mesleki eğitim gören engellilerin sigorta işleri hakkındaki yönetmeliklerin hazırlanması uygun görülmüştür (MEB, 1997b: 75).

Öte yandan, işitme engelli yetişkin bireyler için İşaret Dil Kılavuzu hazırlanmış, ülkemizde ilk defa işitme engelliler çok programlı liseleri açılmıştır. İlk olarak 6 tane açılan bu okullarda genel kültür dersleri okutulurken, öğrenciler meslek derslerini endüstri, kız ve ticaret meslek liselerinde almışlardır (MEB, 1997b: 75).

Yine bu dönemde Türkiye'de ilk defa az görme sorunu olan kişilere yönelik Ankara-Mitat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulu'nda bir sınıf açılmıştır. Otistik çocukların eğitimi için Otistik Çocuklar Okulu açılmış, üstün zekâ ve yetenekli çocukların eğitimi içinde çalışmalar yapılarak dört ilde yeni bilim merkezinin açılması planlanmıştır (MEB, 1997b: 76). Özel okulların sayıca arttırılmasına ilişkin çalışmalar yapılarak 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları yasasının bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin yasa tasarısının yasalaşması için çalışılmıştır (MEB, 1997b: 80–81).

1997'de 44 ilde 22 ilçede 56.600 kapasiteli yurt inşaatlarının projeleri yatırım programına alınmıştır. Bazı yurtlarda iyileştirme çalışmaları kapsamında ranzadan karyola sistemine geçilmiştir. Yurt inşaatları için ihaleler yapılmış, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki bazı illere yurt yapılması için yatırımlar yapılmıştır (MEB, 1997b: 104).

Yurtdışındaki vatandaşların çocuklarının eğitimi 19 Eğitim Müşavirliği ve 19 Eğitim Ataşeliği tarafından yürütülmüştür. 794.429 çocuğa bu doğrultuda eğitim verilmiştir. Türk Cumhuriyetleri ve Tacikistan'da Bakanlık tarafından 12 okul ve 6 Türkiye Türkçesi Eğitim-Öğretim Merkezi'nde 2.375 öğrenciye eğitim verilmiştir. Türk Cumhuriyetlerine Türk ve Kardeş Toplulukların Türkçe kitap ve eğitim araç- gereç ihtiyaçlarını karşılamak için okuma kitabı, kitap ve kâğıt Bulgaristan başta olmak üzere

Türkmenistan ve Azerbaycan'a yollanmıştır. Ayrıca, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi (TİKA), beş Türk Cumhuriyeti ve Bakanlıkça Ortak Türk Tarih ve Edebiyatı Lise Ders Kitabı yazılmıştır. Ayrıca Türk Dili ve Edebiyatı ya da Türkoloji eğitimi alan üniversite öğrencilerine Türkçe kursları verilmiştir. Kardeş Okul Projesine Türk Cumhuriyetlerinde 58, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde 21 okulda devam edilmiştir. Bu alanda Türkiye Türkçesi ile Türkiye Kılavuzunun hazırlanarak ülkemize yurt dışından gelecek öğrencilerin bilgilendirilmesinin yapılması, Türk Kuşağı, gençlik bayramı ve gençlik festivallerinin hazırlanması, III. Eğitim Bakanları Konferansı'nın Kazakistan-Almata'da yapılması yurt dışında açılan Özel Öğretim Kurumları Temsilcileri III. Toplantısı'nın düzenlenmesi planlanan çalışmalar arasındadır (MEB, 1997b: 107-111).

Okulöncesi eğitim kurumlarında üç modern eğitim programı, ilköğretim okullarında 12 modern, 16 klasik olmak üzere toplam 28 öğretim programı uygulanmıştır. Matematik, Yabancı Dil, İş Eğitimi ile Fen Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Trafik ve İlkyardım öğretimi programları geliştirilmeye çalışılmıştır. Lise, Fen ve Anadolu Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ve Anadolu Öğretmen Liselerinde 30 modern, 29 klasik ve 15 konu listesi düzeninde hazırlanmış toplam 74 öğretim programı uygulanmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Tarih, Matematik, Demokrasi ve İnsan Hakları, Rehberlik derslerinin programlarının hazırlık çalışmalarına devam edilmiştir. Sağlık Bilgisi ve Hızlı Okuma dersinin programları uygulamaya konulma aşamasına getirilmiştir. Anadolu Öğretmen Lisesi, Çocuk Edebiyatı, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Eğitim Bilimlerine Giriş, Eğitim Psikolojisi, Türk Eğitim Tarihi ve Toplum Kalkınması derslerinin öğretim programları hazırlanıp kabul edilmiştir. İmam Hatip Liselerinde 9 modern, 3 klasik olmak üzere toplam 12 öğretim programı kabul edilmiştir. Mesleki ve teknik liselerde ise 272 Mesleki ve Teknik öğretim programı uygulanmıştır (MEB, 1997b: 116–117).

1997–1998 Eğitim-Öğretim Yılında ilköğretim okullarında haftalık ders dağılım çizelgesine bakıldığında 1, 2, ve 3. sınıflarda altı çeşit ders ve Bireysel ve Toplu Etkinlikler dersi (haftada üç saat) ile haftada 30 saat, 4 ve 5. sınıflarda ise 11 değişik dersle haftada 30 saat ders zamanı ayrılmıştır. İlköğretimin ikinci kademesinde yer alan 6. sınıflarda 12 değişik ders ve 30 saat, 7. sınıflarda 12 değişik ders ve 30 saat, 8. sınıflarda 13 değişik ders ve haftada 30 saat zaman öğretime ayrılmıştır. Böylece sekiz yıllık eğitim ile program bütünlüğü sağlanmıştır. Öte yandan, Hayat Bilgisi, Sosyal

Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerinin öğretim programlarına "Atatürkçülükle İlgili Konular" 1997–1998 Öğretim Yılından itibaren programın içine alınmıştır (MEB, 1997b: 118–119).

Avrupa Birliğine uyum çalışmaları kapsamında 1995'te Avrupa Birliği Masası kurulmuş, bu doğrultuda Avrupa Birliğinde Eğitim (ERASMUS) programı, Avrupa Topluluğu Patent Sistemi ve Avrupa Birliğinde Araştırma Geliştirmeye Yönelik Devlet Yardımları hakkında raporlar hazırlanmıştır (MEB, 1997b: 122). Ayrıca, 13–17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanan 15. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar 1997–2000 Milli Eğitim Bakanlığı İcra Planına alınmış ve uygulamaya konulmuştur (MEB, 1997b: 122). Hikmet Uluğbay döneminde rehberlik alanında da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: İlköğretim 8. sınıf öğrencilerine, lise 2. sınıf öğrencilerine ve çıraklık alanı öğrencilerine yönelik alan seçerken yardımcı olması amacıyla akademik benlik kavramı ölçeği 150 bin adet bastırılarak dağıtılmıştır. Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği (BİLDEMER), lise son sınıf öğrencilerine yönelik hazırlanmış bilgisayar destekli meslek rehberliği programı olmakla beraber, öğrencilerin meslek tercihlerine yardımcı olmuş, öğretmenlere bu konuda kolaylık sağlamıştır. Ayrıca öğrencilerin meslek seçimlerini kolaylaştırmak, doğru seçim yapmalarını sağlamak, meslek seçimini yapacak beklenen tutum ve davranışları gösterip göstermediğini bilmek amacıyla Mesleki Olgunluk Ölçeği geliştirilerek, 5.000 tane dağıtılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerine kişilik eğitimi vermek, meslekleri tanıtmak için Grup Rehberliği El Kitabı ile Meslek İnceleme Kılavuzu bastırılmıştır (MEB, 1997b: 122–123).

Uluğbay'ın görev süresi boyunca Milli Eğitim Eski Bakanı Mehmet Sağlam döneminde de söz konusu olan Uzun Vadeli Eğitim Ana Planı (1996–2000), 1997 yılı içinde hazırlıkları tamamlanmıştır.

Eğitim Ana Planı hazırlanırken ülkenin ileri hedefleri, hükümet programları, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 15. Milli Eğitim Şurasının kararları dikkate alınmıştır. Eğitim Ana Planının amaçlarına bakıldığında:

> Bilgi Çağında Türk milletini dünyada söz sahibi yapmak, eğitim hazırlıklarını zamanında tamamlamak,
>
> Kalkınma planı ile şura kararlarını uygulamak,
>
> Günün şartlarında yetişmiş insan gücü, öğrenciyi ve eğitim ihtiyaçlarını belirlemek,

> 2005 yılına kadar lisede Avrupa Birliği okullaşma ve nitelik oranına ulaşmak,
>
> Eğitimdeki mali kaynakları tespit etmek, mali kaynakların kullanımını doğru yapmak,
>
> Eğitimin iç ve dış sorunlarını çözümlemek göze çarpar (MEB, 1997b: 125–126).

Hikmet Uluğbay döneminde eğitimde yapılan çalışmaların içinde "Eğitimde Çağı Yakalama: 2000 Projesi" önemli bir yer tutar. Bu projeyle eğitim kademelerindeki sorunlar çözümlenerek, bu kademelerde yeniliklerin takip edilmesi, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması amaçlanmıştır. "Eğitimde Çağı Yakalama: 2000 Projesi" ile birleştirilmiş sınıfların azaltılması, sınıf mevcudunun 30'a indirilmesi, ikili öğretimin kalkarak okullarda öğretmen rehberliğinde etütlerin yapılması, ulaşım sorunu olan yerlere Yatılı Bölge Okullarının açılması ve öğrencilerin giderlerinin devlet tarafından karşılanması planlanmıştır. Bu çalışmaların yanında projeyle ilköğretimdeki öğrencilerin en az bir yabancı dil bilmesi, örgün eğitimin uzaktan eğitimle desteklenmesi 190 bin öğretmenin kadroya alınması, her ilköğretim okuluna spor tesisleri yapılması, TV ve video ile eğitim, işlik ve bilgisayarlı öğretim imkânlarına kavuşması hedeflenmiştir (MEB, 1997b: 126–128). Ayrıca, il eğitim planları yapılarak Eğitim Ana Planının uygulanmasına çalışılmıştır. Kapsamlı eğitim analizi çalışmaları yapılarak nitelikli ve ulusal eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleştirilmesine ve durumunun saptanmasına çalışılmıştır (MEB, 1997b: 128–129).

1997–1998 Öğretim Yılında 112 resmi okul, 34 okul ve 49 öğrenci yurdunun denetimi yapılmış, İlköğretim Kurumları Teftiş ve Rehberlik Yönergesinin hazırlanması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Ortaöğretimde Denetim Esasları adlı kitap bastırılmış ve müfettişlere dağıtılmıştır (MEB, 1997b: 145).

1997'de hizmet içi eğitimde 1.478 etkinlik düzenlenmiş ve bu etkinliklere 85.664 personel katılmıştır. Gerçekleştirilen hizmet içi etkinlikler arasında; eğitim yönetimi, bilgisayar, yabancı dil, öğretim yöntemleri, program geliştirme, eğitim teknolojisi, trafik ve çevre bilgisi, Türk Milli eğitim sistemini tanıma, ilkokul öğretmenlerine formasyon kazandırma ve özel eğitim ve rehberlik konuları yer almıştır (MEB, 1997b: 147). Yine bu dönemde izcilikle ilgili 10 seminer gerçekleştirilmiştir. 1998'de her dereceli öğretim kurumları arasında 227 spor organizasyonu yapılmış, halk oyunları, Türk halk müziği ve satranç yarışmaları düzenlenmiştir (MEB, 1997b: 151–152).

Diğer yandan sağlık çalışmaları doğrultusunda; Milli Eğitim Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi ile Eczacıbaşı Sanipak Firması ve Türk Diş Hekimleri Birliği'nin işbirliğiyle, ilköğretim okullarında "Ağız ve Diş Sağlığı Eğitimi Projesi" başlatılmıştır. Daha önceki yıllarda yapılmış olan sağlık taramaları, bilinçlendirme çalışmaları 1997–1998 Eğitim-Öğretim yılında da devam ettirilmiştir (MEB, 1997b: 157–158).

Çıraklık eğitiminde çıraklık ve meslek eğitim yasasının bazı maddelerinin değiştirilmesi ve Avrupa Sosyal Şartında yer alan çalışan gençlerin 18 yaşına kadar yılda en az iki kez sağlık kontrolünden geçirilmesiyle ilgili yasa taslağı hazırlanmıştır. Ayrıca 17 meslek dalının programı yeniden hazırlanmıştır (MEB, 1997c: 78).

1997–1998 Öğretim Yılında 5.831 yaygın eğitim kurumundan 1.174.923 kişi kurs görmüştür. Okuma-yazma kurslarına yönelik 58 bin ders kitabı ve 58 bin araştırma kitabı ile öğretmenler için 4.500 kılavuz çoğaltılıp illere yollanmıştır (MEB, 1997b: 90). Ayrıca Bakanlık ile UNICEF arasında 13 ilde Yetişkin Eğitimi Okur-Yazarlık Projesinin çalışmalarına devam edilmiştir. Bunun yanı sıra Anne-Çocuk Eğitimi Projesi Bakanlık-UNICEF ve Anne Çocuk Eğitimi Vakfı işbirliğinde halk eğitim merkezlerinde açılan kurslarla çalışmalarına devam edilmiştir. Ayrıca, Genç Kızların ve Kadınların Eğitimini Geliştirme Projesi 1997'de uygulanmaya başlamıştır (MEB, 1997c: 74–75). Bu çalışmaların yanı sıra Uluğbay döneminde türbanla eğitim sorunu da gündeme gelmiştir. Üniversitelere türbanla alınmayan öğrenciler eğitim hakları ellerinden alınıyor gerekçesiyle mecliste çeşitli tartışmalara neden olmuşlardır (TBMMTD, D: 20, B: 59, 1998: 17).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1.1. DEĞERLENDİRME VE YORUM

Türk Silahlı Kuvvetleri Türkiye Cumhuriyet'ini koruma ve kollamak için 12 Eylül 1980'de devlet yönetimini üstlenmiştir. Bu tarihten itibaren yasama ve yürütme görev ve yetkisi, Milli Güvenlik Konseyi tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Araştırma yaptığımız dönemde (20.09.1980-12.01.1999) on iki hükümet kurulmuştur. Bu dönemde hükümetler sık sık değişmiştir. Bir o kadar da Milli Eğitim Bakanı değişmiştir. Nitekim bu dönemde on bir Milli Eğitim Bakanı görev yapmıştır. Bu bakanlar:

Hasan Sağlam 20.09.1980-13.12.1983

Mehmet Vehbi Dinçerler 13.12.1983-13.03.1985 I. Özal Hükümeti (45. Hükümet)

Metin Emiroğlu 13.09.1985-21.12.1987 I. Özal Hükümeti (45. Hükümet)

Hasan Celal Güzel 21.12.1987-30.03.1989 II. Özal Hükümeti (46. Hükümet)

Avni Akyol 30.03.1989-20.11.1991 II. Özal Hükümeti (46. Hükümet)

Avni Akyol 30.03.1989-20.11.1991 Akbulut Hükümeti (47. Hükümet)

Avni Akyol 30.03.1989-20.11.1991 Yılmaz Hükümeti (48. Hükümet)

Köksal Toptan 21.11.1991-25.06.1993 VII. Demirel Hükümeti (49. Hükümet)

Nahit Menteşe 25.06.1993-24.10.1993 I. Çiller Hükümeti (50. Hükümet)

Nevzat Ayaz 24.10.1993-05.10.1995 I. Çiller Hükümeti (50. Hükümet)

Turhan Tayan 6.10.1995-28.06.1996 II. Çiller Hükümeti (51. Hükümet)

Turhan Tayan 6.10.1995-28.06.1996 III. Çiller Hükümeti (52. Hükümet)

Turhan Tayan 6.10.1995-28.06.1996 II. Yılmaz Hükümeti (53. Hükümet)

Mehmet Sağlam 28.06.1996-30.06.1997 Erbakan Hükümeti (54. Hükümet)

Hikmet Uluğbay 30.06.1997-12.01.1999 III. Yılmaz Hükümeti (55. Hükümet)

Bu bakanların meslek dağılımları şu şekildedir: 6 Hukukçu, 2 Ekonomist, 1 Asker, 1 İnşaat Mühendisi, 1 Eğitimciden oluşmaktadır. Bu dönemde görev yapan Milli Eğitim Bakanları içerisinde eğitim camiasından gelen sadece Avni Akyol'dur. Ayrıca eğitimi yönlendirici üst düzey kadrolar sık sık tasfiye edilmiştir. Bununla birlikte atananların büyük çoğunluğu ülkenin eğitim sorunlarına vakıf olanlardan ziyade, politik, ideolojik ve bölgesel yakınlık nedeniyle atananlardan oluşmuştur (Sakaoğlu, 2003: 273).

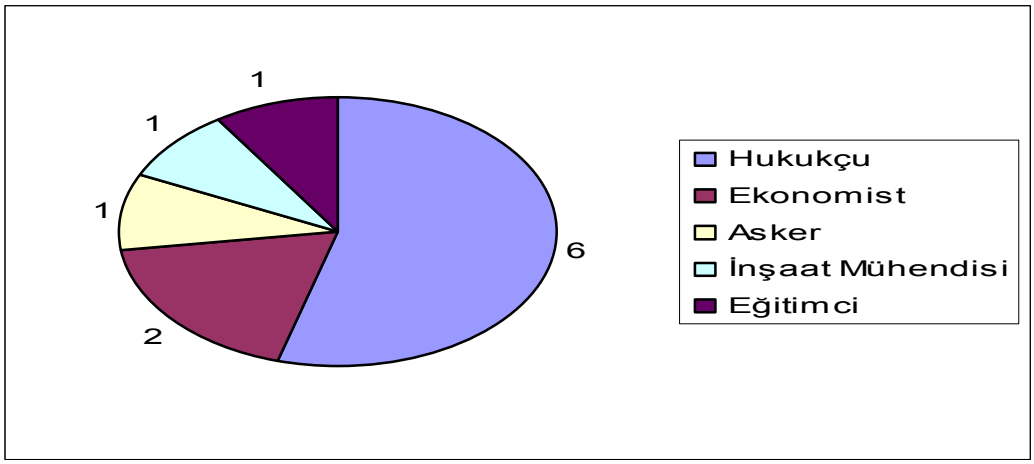

Şekil 1. Milli Eğitim Bakanlarının Meslek Dağılımları

Öte yandan, Milli Eğitim Bakanlığı 23.03.1926 tarihinde 789 Sayılı Kanunla kurulmuş, ilk teşkilat Kanunu 1929'da çıkarılmış ve 1933'te önemli değişikliğe uğramıştır. Günün şartlarına göre teşkilata yeni birimler eklenmiştir. Zamanla Bakanlık teşkilatı politik çıkarlar doğrultusunda hizmet veren bir kurum haline dönüşmüş; çağdaş

görüşlerin, gelişmelerin gerisinde kalmış zamanla Milli Eğitim Teşkilatının ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı merkez Teşkilatı 12 Eylül 1980'den önce iki müsteşarlıktan oluşuyordu. Bunlar:

1. Bakanlık Müsteşarlığı
2. Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı idi. 1980'den sonra bu sayı bire düşürülmüştür.

Öte yandan, 12 Eylül İhtilalinden sonra ülkemizin tüm kurumları gözden geçirilirken, 12 Eylül Yönetimi'nin eğitim sistemimize özel bir ilgi göstermekte olduğu gözlemlenmiştir. Bu dönemde 30 kadar İhtisas Komisyonu oluşturulmuştur. Nitekim bunalımlı her dönemden sonra olduğu gibi, 12 Eylül İhtilali sonra da, eğitimimize bir çeki düzen verilmek istenmiştir (Kaya, 2003: 57). Eğitim sistemimizi yeniden değerlendirme ve düzenleme çalışmalarına 1980–1999 yılları arasında kurulan on bir hükümet döneminde de önem verilmiştir.

İncelediğimiz dönemde Milli Eğitim Bakanlarının başta okuma-yazma olmak üzere, örgün eğitim kurumlarında yaptıkları çalışmalar şu şekildedir:

12 Eylül 1980 İhtilalinden kısa bir süre sonra bir değerlendirme yapılarak okuma-yazmaya önem verilmiştir. Nitekim 1980 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 22.041.595 kadından 11.105.977'sinin (%50), 22.695.362 erkekten de 7.296.074'ünün (%34) okur-yazar olmadığı, bir okulu bitirmediği saptanmıştır. Ayrıca 18.402.051 kişi okuma-yazma bilmiyordu. Bu da 1980 nüfusunun ;%41'ini oluşturmaktaydı (Sakaoğlu, 2003: 283).

Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı dolayısıyla 23 Mart 1981'de başlatılan okuma-yazma seferberliğinin birinci döneminde 55.241 okuma-yazma kursu açılmış, 1.192.559 kişi bu kursa katılmıştır. İncelediğimiz dönemde en fazla okuma-yazma kursu Hasan Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde açılmış ve bu kursa katılanların sayısı yaklaşık 2.765.242 kişidir. 1981–1997 yılları arasında 171.171 kurs açılmış bu kurslara 3574078 kişi katılmıştır. Ancak, incelediğimiz dönemde illere ve bölgelere göre okur-yazarlık oranı değişmektedir. Özellikle Güneydoğu ve Doğu'daki yüksek doğum oranı, Türkçe bilmeyenlerin ve okur-yazar olmayanların sayısını arttırmaktadır. Okuma-yazma

bilmeyenlerin oranı kadınlarda daha fazladır. Bu da Türk Milli Eğitiminin en önemli sorunlarının başında gelmektedir.

1.1.1. Okulöncesi

İsteğe bağlı olup ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsayan okulöncesi eğitime, incelediğimiz dönemdeki onbir Milli Eğitim Bakanı da önem verdiğini çeşitli vesilelerle yaptıkları konuşmalar ve beyanatlarında dile getirmişlerdir. İncelediğimiz dönemde okulöncesi eğitimde çok önemli atılımlar yapılmasına karşılık sayısal gelişmelerde Avrupa ülkelerinin çok altında kalmıştır.

Nitekim okulöncesi okullaşma oranı Avrupa ortalamasının çok altında olmuştur. Nitekim 1998'de Belçika'da okullaşma oranı %100, Hollanda da %99, Almanya'da %91, Fransa'da %83, Türk Cumhuriyetlerinde %46, Hindistan'da %35, Çin'de %24, Filipinlerde %24, Elsalvador'da %20, Brezilya'da %14, Kenya'da %11, Türkiye'de ise %93'tür (MEB, 1998: 70). Türkiye'de 1985-1986 Öğretim Yılında okulöncesi okullaşma oranı %4.1 iken, 1997-1998 Öğretim Yılında bu oran %9.3'e sonraki yıllarda daha da yükselmişse de 1998'deki Filipinler ya da Elsalvador'un durumuna henüz gelinememiştir.

Diğer yandan araştırmamızın başlangıcına konu olan 12 Eylül 1980'de 1.519 olan anasınıfı sayısı 1999–2000 Öğretim Yılında okulöncesi okul sayısı toplam 8.550'ye yükselmiştir (MEB, 1999: 15). Bunun yanısıra 1999–2000 Öğretim Yılında okulöncesi eğitim kurumunda eğitim veren okulların 2555'i ikili, 5595'i normal eğitim veren okullardır (MEB, 1999: 15). Bu okulların 6310'u şehirlerde, 2240'ı köylerde bulunuyordu. Yine 1999–2000 Öğretim Yılında okulöncesi eğitim kurumlarının % 9^3'ü, öğrencilerin % 80'i ve öğretmenlerin % 66'sı resmi niteliktedir. Bağımsız anaokullarının % 54'ü resmi, % 46'sı özel ve anasınıflarının %95'i resmi, % 5'i özel okullar bünyesinde bulunmaktadır (MEB, 1999: 11).

1.1.2. İlköğretim

Bilindiği gibi 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsayan ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve Devlet okullarında parasızdır. Araştırma yaptığımız 1980'den 1997–1998 Öğretim Yılına kadar ilköğretim kurumları

beş yıllık ilkokullar, üç yıllık ortaokullar, ilkokulun ve ortaokulun birlikte bulunduğu ilköğretim okulları, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulan okullar ve sınıfları kapsamaktadır. Türkiye, 1997–1998 Öğretim Yılında, Türkiye Cumhuriyeti'nin 55. Hükümeti tarafından ilerici bir uygulama olarak, beş yıllık zorunlu eğitimi sekiz yıllık zorunlu eğitime dönüştüren 4306 Sayılı Kanun 16.08.1997'de çıkarılarak, biraz da ideolojik olarak uygulama konmuştur (Öztürk, 1999: 161). Bu uygulama başta akademik çevreler ve eğitimciler tarafından da büyük bir destek görmüştür. Nitekim sekiz yıllık kesintisiz eğitime katkı sağlamak amacıyla çıkarılan 4306 Sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden itibaren çeşitli kesimler tarafından büyük ekonomik destek sağlanmıştır.

Tablo 17. İlköğretimde Okul ve Öğrenci Sayıları (1980-2001)

	Okul Sayısı	**Öğrenci Sayısı**
1980–1981	50.542	7.003.903
1999–2001	43.257	9.884.444

Kaynak: MEB, 1989: 12–14.

1980'den 1999'a kadar görev yapan Milli Eğitim Bakanlarının hepsi ilköğretimde okullaşma hedeflerinin %100 olduğunu belirtmişlerdir. İncelediğimiz dönemde 1980–1981'de ilköğretimde okullaşma oranı %87,3 iken 1999–2000 Öğretim Yılında %100'e yaklaşmıştır. Ancak hala, pek çok köyümüze okul ve öğretmen gönderilememiştir.

1999–2000 Öğretim Yılında 43.257 okulda 9.884.444 öğrenci öğrenim görmekte, 324.257 öğretmen görev yapmaktadır. İlköğretimde en önemli gelişmeler 55. Hükümet döneminde kesintisiz sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle atılmıştır. Ancak bu da pek çok problemi beraber getirmiştir. İncelediğimiz dönemde ve günümüzde devam etmektedir.

Bakanların büyük çoğunluğu ilköğretimde birleştirilmiş sınıf uygulamasını kaldıracaklarını belirtmelerine rağmen 1999–2000 Öğretim Yılında Türkiye'de birleştirilmiş sınıf ilköğretim okulu sayısı 26.002'dir. Bu okullarda 507 542'si erkek, 417.938'i kız olmak üzere toplam 925.480 öğrenci öğretim görmektedir (MEB, 1999: 19).

Öte yandan sınıflar hala batı standardına ulaştırılamamış ve kalabalıktır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kız çocuklarımızın önemli bir kısmı ilköğretim olanağından yararlanamamıştır. İlköğretim okullarımızın binası geçici ve pek çoğu da çeşitli yönlerden yetersizdir. Ayrıca köy okulları kapatılarak taşımalı ilköğretim uygulaması başlatılmıştır. Ancak pek çok problemi de birlikte getirmiştir.

1.1.3. Ortaöğretim

1973 tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, ortaöğretim, temel eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Liselerde öğretim süresi, türlerine göre üç ile dört yıl arasında değişmektedir. Yabancı dilde öğretim yapılan okullara Anadolu liseleri denilmekte, bu okullarda incelediğimiz dönemde bir yıllık hazırlık sınıfları bulunmaktadır. Meslek liseleri de hazırlandığı mesleğe göre adlar verilmektedir.

Tablo 18. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Liselerde Sayısal Gelişmeler (1973-1997)

Öğretim Yılı	Lise Sayısı		Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
	Genel	Mesleki	Genel	Mesleki	Genel	Mesleki
1973–1974	718	974	13.438	16.868	304.371	285.439
1983–1984	1.220	1.992	47.011	40.418	537.617	560.415
1993–1994	2.129	2.242	67.113	55.133	991.373	751.422
1996–1997	2.556	2.990	70.545	112.947	1.553.141	989.453

Kaynak: Okçabol, 1999: 177.

12 Eylül 1980 İhtilalinden sonra hazırlanan 1982 Anayasasında din derslerinin zorunlu olacağı yer almıştır. Nitekim bu daha sonra uygulanmıştır. İncelediğimiz dönemde bir ara kapatılan "Akşam Liseleri" tekrar açılmıştır. İhtilalden kısa bir süre sonra ders kitaplarında köklü değişime gidilmiş ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam tarafından okullara dağıtılarak okutulmaya başlanmıştır.

I. Özal Hükümetinde Milli Eğitim Bakanı olan M. Vehbi Dinçerler döneminde Darvin Kuramı yerini Yaradılış Kuramına bırakmış, bu dönemde İngilizceden Türkçe'ye çevrilen "Yaradılış Modeli" kitabı öğretmenlere dağıtılmıştır (Kence, 2002: 4-5). Yine Dinçerler döneminde özel okullar furyası başlamıştır (Okçabol, 1999: 178 – 189).

Nitekim 1985'te 625 Sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu ile çağdaş ve demokratik ülkelerdeki resmi–özel okul yarışı değil zengin–yoksul ayrıcalığı iyice su yüzüne çıkarılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 251).

Askeri İhtilalin Milli Eğitim Bakanı Sağlam döneminde "Kendi Okulunu Kendin Yap" kampanyası başlatılmıştır. 1985–1986 Öğretim Yılında İmam Hatip liselerine Anadolu İmam- Hatip liseleri eklenmiştir. Köksal Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde Çok Programlı Liseler açılmıştır. Bu liselerde, yükseköğretimce, hem mesleğe hem de yükseköğretime ve iş yaşamına hazırlayan programlar uygulanmaktadır. Ancak, bu lise uygulaması kültür derslerinin ağırlıklı olduğu ortaöğretim genel müdürlüğü içinde değil de bu derslerin ikinci planda olan mesleki ve teknik liselerde yapılmıştır.

1992–1993 Öğretim Yılında, "Açık Öğretim Lisesi" eğitim dünyamıza girmiştir. 1991–1992 Öğretim Yılında "Ders Geçme ve Kredili Sistem" getirilmiştir. Bu sisteme göre, ortaöğretimde Ders Geçme ve Kredi Sistemi uygulanmıştır. Ancak uygulamada görülen aksaklıklar nedeniyle bu sistem kaldırılmıştır. Yine bu dönemde, Öğretmen Liseleri, Anadolu Öğretmen Liselerine dönüştürülmüş, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmaya başlanmıştır. Ayrıca Yabancı Dil Ağırlıklı Süper Liseler açılmıştır.

1997'de sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime geçilmesi sonrasında, ortaokulu olan liselerin orta kısımlarına kayıt yapılması durdurulmuştur. 1986 tarihli ve 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunları yürürlüğe konmuş ve Çıraklık Eğitim Merkezleri kısa sürede yayılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 283).

İncelediğimiz dönemde olduğu gibi günümüzde de ortaöğretim kurumlarının başarısı, üniversiteye gönderdikleri öğrenci sayısıyla ölçülmektedir. 1997'de üniversite sınavlarında başarılı öğrencilerin birisinin başarısını bitirdiği okul sahibinin (Fetullah Gülen) dualarına bağlaması; 1998'de başarılı olan bir öğrencinin de kitap okumanın gereksizliği uygulaması, ortaöğretimin içinde bulunduğu durumu ortaya koymaktadır. İncelediğimiz dönemde ve günümüzde; öğrencisinden öğretmenine, bakanından velisine kadar herkes eğitim sisteminin "ezberciliğe" dayandığından yakınmaktadır. Öğrenci soru sormakta ve eleştirel düşünce ve eleştirel düşünce yapısı kazanamamaktadır. Bir Milli Eğitim Bakanı bile (Akyol) sistemin, araştırmaya değil ezberlemeye; eleştirici, bağımsız ve hür dimağ ve medeni cesaret sahibi olmaya değil, genellikle eleştirmeye, akla ve mantığa değil mutlak itaate; yeteneğe göre seçen, değerlendiren, yönlendiren

değil, elemeye, itmeye, sistemin dışına atmaya yönelik olmasından yakınmaktadır (Okçabol, 1999: 185).

Nitekim ezbere dayalı bilgi birikimini ölçen ÖSS ve ÖYS sonuçları, liselerin öğretme konusunda pek başarılı olmadıklarını göstermektedir. 1998'de, lise mezunlarının %80'i başarısız olmuş 322 lise birincisi ÖSS ve 771 lise birincisi ÖYS'yi kazanamamıştır. Liselerde 50–60 kişilik kalabalık sınıflarda ders yapılmaktadır. Ders kitapları bilimsellikten uzaktır. Liselerde öğretmen ve uzman sayısı yetersizdir. Okullar yetersizdir. Üniversiteye giriş sınavlarında başarılı, özel hoca ve dershane harcamalarıyla doğru orantılıdır.

1.1.4. Yükseköğretim

Bu dönemde, yükseköğretimin düzenlenmesine öncelik verilmiş, Anayasa değişiklikleri sonra yapılmıştır. 1982 askeri darbe sonrası oluşturulan Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülecek konular arasına yükseköğretim ve üniversite konuları da dahil edilmiştir (Özer, 1999: 273).

6 Kasım 1981'de 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu kaldırılarak 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Yürürlüğe konulmuştur. Böylece günümüze kadar yapısı ve uygulamaları yaygın eleştirilere neden olan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) oluşturuldu.

20 Temmuz 1982'de 19 Üniversite ile toplam 126 olan akademi, eğitim enstitüsü ve yüksekokul yeniden örgütlenerek 27 üniversite oluşturuldu. Daha sonra bunlara Gaziantep Üniversitesi de eklenerek üniversitelerin sayısı 28'e çıkarıldı. 1992'de çıkarılan 3837 Sayılı yasa ile 28 üniversiteye 21 üniversite ve üniversite düzeyinde 2 Yüksek Teknoloji Enstitüsü eklenmiştir (Başaran 1999: 108).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Cumhuriyetin kuruluşundan incelediğimiz 1999'a kadar geçen süre içerisinde Türkiye'de en karmaşık bir o kadarda sorunlu alanların başında, kuşkusuz eğitim geliyor. Okulöncesi eğitimden yükseköğretime ve yaygın eğitime kadar eğitimin her basamağı ve her alanı bir sorunlar yumağı olmayı sürdürüyor. Günümüzde de benzer bir durum devam etmektedir. Günümüzde derin teknolojik, ekonomik, toplumsal ve siyasal değişim ve dönüşümlerin girdabında çalkalanan dünyamızda, eğitim sadece Türkiye'nin değil, dünyanın da yeni modeller, yeni çözümler aradığı bir alandır.

Bugün ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün belirttiği çağdaş uygarlık düzeyini yakalamak isteyen her toplumun yapması gereken en önemli olay insan gücü kaynağını geliştirmesidir. Çünkü eğitim; insan yetiştirmek, insanı biçimlendirmek ve bilgiyle, beceriyle olduğu kadar, düşünceyle, fikirle, ideoloji ile donatmak demektir. Eğitilmiş insanlar ülkenin kaynaklarını daha etkili ve planlı bir şekilde değerlendirir. Ülke zenginleşir, insanlar daha mutlu olur (Kaya;2003:1.2).

Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim işlerini çekip çevirmek, bilimin yol göstericiliğinde üstün nitelikli insanlar yetiştirmek görevi Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Cumhuriyetin ilanından araştırma konumuz olan yıllara kadar (20.09.1980–12.01.1999), geçen süre içerisinde 44 hükümet başa geçmiş bir okadar da Milli Eğitim Bakanı ve bürokrat değişmiştir.

Araştırma konumuzun başında Türk Silahlı Kuvvetleri Türkiye Cumhuriyet'ini korumak amacıyla 12 Eylül 1980'de devlet yönetimini ele almıştır. Bu tarihten itibaren yasama ve yürütme görev ve yetkisi, Milli Güvenlik Konseyi tarafından kullanılmıştır. Araştırma yaptığımız dönemde (20.09.1980–12.01.1999) on iki hükümet kurulmuştur. Bu dönemde hükümetler daha önce olduğu gibi sık sık değişmiştir. Bir o kadar da Milli Eğitim Bakanı değişmiştir. Nitekim bu dönemde görev yapan Milli Eğitim Bakanı sayısı onbirdir.

Bu bakanlardan ilki Hasan Sağlamdır. Hasan Sağlam, 20.09.1980 ile 12.12.1983 tarihleri arasında görev yapmıştır. Sağlam, 12 Eylül 1980 İhtilalinden sonra görev yapan ilk Milli Eğitim Bakanıdır. Dolayısıyla İhtilal öncesi dönemde ülkeye verilen zararları telafi etmek için çalışmalar yapılmıştır.

Hasan Sağlam döneminde, İhtilal öncesi dönemde sarsılmaya çalışılan Atatürk ilke ve inkılâplarını eğitimin her alanına uygulamaya çalışılmıştır. Bu bağlamda T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları hazırlanmış ve tarih dersinin konuları kapsamına Türk Tarihi, coğrafya dersine ise Türkiye Coğrafyası konusu eklenmiştir. Ayrıca, Türkçe'ye önem verilmiş, okulöncesi eğitimle Türkçe bilmeyen çocuklara Türkçe öğretilmesi hedeflenmiştir.

12 Eylül 1980 rejiminde Kemalizm bir yandan resmi bir ideoloji olarak ilan edilirken, öte yandan, İhtilalin Milli Eğitim Bakanı Sağlam zamanında din derslerinin zorunlu ders olarak okullarda okutulmasıyla laikliğin içi boşaltılmıştır (Kaplan, 1999: 391). 12 Eylül İhtilal döneminde Atatürk ve Atatürkçülükten sık sık bahsedilerek, Atatürk ve Atatürkçülüğe karşı bir tepkinin de oluşmasına ortam hazırlanmıştır. Bununla birlikte Sağlam, incelediğimiz Milli Eğitim Bakanları arasında okuma-yazma konusuna en çok önem veren bakandır. 12 Eylül sonrasında kişilerin cehaletten kurtarılması için okuma-yazma öğrenmelerinin şart olduğu anlaşılmış, bu yüzden okuma-yazma kursları açılarak iki milyon kişinin bu kurslardan yararlanması sağlanmıştır.

Tüm bu icraatların yanısıra 12 Eylül 1980'nin öncesindeki kurumlar arasındaki başıboşluğu kaldırmak için denetim faaliyetlerine önem verilmiş ve ilk defa üniversiteleri denetleyen bir kurum olan YÖK açılmıştır. YÖK'ün açılmasıyla birlikte üniversitelerin özerkliği konusu tartışılmaya başlanmıştır.

6 Kasım 1983'te yapılan milletvekili genel seçimlerinin ardından I. Özal Hükümeti'nin kurulmasıyla birlikte M. Vehbi Dinçerler 13.12.1983–13.03.1985 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Dinçerler *milli* ve *dini* unsurları eğitimin içine taşımış ve bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır. M. Vehbi Dinçerler evrim teorisiyle yakından ilgilenmiş ve onun bakanlığı döneminde evrim teorisine karşıt görüşler ilk defa ders kitaplarında yer almıştır.

M. Vehbi Dinçerler'in Milli Eğitim Bakanlığından sonra yerine yine ANAP'lı olan Metin Emiroğlu getirilmiştir. 13.09.1985–21.12.1987 tarihlerinde Milli Eğitim Bakanlığı yapan Emiroğlu, kendisinden önce Milli Eğitim Bakanlığı yapan kişilerin çalışmalarını devam ettirmiştir. Emiroğlu'nun bakanlığı döneminde göze çarpan bir çalışma olmamakla birlikte, örgün öğretimdeki sayısal artışlar devam etmiştir.

1987'de yapılan erken genel seçimleri sonrasında kurulan 46. Hükümetin Milli Eğitim Bakanı Hasan Celal Güzel olmuştur. Hasan Celal Güzel döneminde de örgün öğretimde nicelik olarak artışlar olmuştur. Bunun yanı sıra Hasan Celal Güzel, M. Vehbi Dinçerler gibi YÖK 'ün kalıcı olmasını savunmuş ve YÖK'e konuşmalarında sahip çıkmıştır.

İncelediğimiz dönemde onbir bakanının içinde tek eğitimci olan bakan Avni Akyol'dur. Avni Akyol, 31.03.1989–20.11.1991 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. 46, 47 ve 48. Hükümet döneminde görev yapan Avni Akyol eğitime başta Taşımalı İlköğretim Uygulaması, Ders Geçme ve Kredili Sistem, LİMME Projesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, 13. Milli Eğitim Şurası, İlkokullarda Kıyafet Değişikliği gibi eğitim dünyasına birçok yenilik getirmiştir. Akyol, taşımalı ilköğretim uygulamasıyla bulunduğu yerde gideceği okul olmaması ya da yeterli sayıda öğrenci bulunmaması nedeniyle okuyamayan çocukların eğitim görmeleri için yerleşim yeri küçük olan yerden yerleşim yeri daha büyük olan (ilçe, kasaba vb) yere taşınmak suretiyle bu çocuklara eğitim imkânı tanımıştır. Bu uygulamayla 1989–1990 Öğretim Yılında 3289 öğrenci taşınmıştır. Ancak, taşımalı eğitim birçok sorununda ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca Ders Geçme ve Kredili Sistemin Ortaöğretimde uygulanmaya başlaması bu öğretim kademesine getirilen bir yenilik olmuştur. Bu sistemle öğrencilerin bütün bir yıl boyunca saatlerce ders yükü fazla olan bir program altında ezilmeleri önlenmiş öğrencilere çalışmaları için zaman ayrılmıştır. Fakat bu sistemin yeterince anlaşılamaması, uygulama için yeterli donanımların olmaması ve

öğrencilerin dersleri dışında arda kalan boş zamanlarını nitelikli geçirmemeleri nedeniyle bu uygulama zamanla kaldırılmıştır.

Akyol'un bakanlığı döneminde Lise Mezunlarını Meslek Edindirme Projesi (LİMME) uygulamaya konmuştur. Bu projeyle çeşitli programlar hazırlanmış (bilgisayar, sekreterlik ve büro hizmetleri, bankacılık, pazarlama vb) bu alanlarda az da olsa istihdam olanağı sağlanmıştır. Fakat zaman içinde Mesleki ve Teknik Liselerden mezun olan kişilerin yükseköğretim kurumlarına yerleştirilememeleri, işsiz kalmaları dolayısıyla LİMME projesi de istenilen düzeyde sorunlara çözüm olamamıştır.

Avni Akyol, ilk defa 28 Öğretmen Lisesinin 18'inde Anadolu Öğretmen Lisesi uygulamasını başlatmıştır. Bu liselerde yabancı dil öğretiminin yanı sıra öğretmenlik mesleğini kazandıracak derslerinde yoğun olarak işlendiği görülmüştür. Ayrıca öğretmen yetiştiren bu kurumlardan başka Eğitim Yüksek Okullarında da değişikliğe gidilerek öğrenim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Bu çalışmalarla birlikte öğretmenlerin yüksek öğrenim görmelerinin önü açılmıştır.

Akyol döneminde 13. Milli Eğitim Şurası toplanmış ve yaygın eğitim konusu ilk defa bir şuranın gündemine taşınmıştır. Ayrıca Avni Akyol ilkokullarda kıyafet değişikliğini yaparak öğrencilerin daha güzel görünmelerini sağlayan mavi önlük uygulamasını başlatmıştır. Akyol, eğitimci kişiliğini çalışmalarına yansıtmış ve eğitim tarihinde güzel uygulamalarıyla yer almıştır. Öğretmenlik mesleğine değer veren bir bakan olması öğretmenler tarafından çok sevilmesine yol açmıştır.

49. Hükümetin göreve başlamasıyla birlikte yeni Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan olmuştur. Köksal Toptan, 21.11.1991–25.06.1993 tarihleri arasında görev yapmış bir Milli Eğitim Bakanı'dır. Toptan konuşmalarının çoğunda ezberci eğitime karşı olduğunu vurgulamış, öğrencilerin yaratıcı, nitelikli ve kişilikli olmalarının ne denli önemli olduğunun üzerinde durmuştur. Ancak, eğitimden ezberciliği kaldıramamıştır.

Köksal Toptan döneminde ilk defa Çok Programlı Liseler açılarak Ders Geçme ve Kredili Sistemin yerleştirilmesine ve bu sistemin başarıyla uygulanmasına çalışılmıştır. Çok Programlı Liseler, bünyesinde birden fazla program barındırarak öğrencilerin tek bir alanla sınırlı kalmamalarını ve istedikleri alana yönlendirilmelerini

sağlamıştır. Bu uygulama ilk olarak 120 okulda başlatılmış ve daha sonra yaygınlaştırılmıştır. Hatta zaman içinde ortaöğretimin okul sayısı, bölüm seçme ve meslek seçimi gibi sorunlarına çözüm olarak sunulmuştur.

Köksal Toptan'ın Milli Eğitim Bakanlığı zamanında Açık Öğretim Liseleri açılmış ve çeşitli nedenlerle liseye devam edemeyen kişilere liseyi bitirmeleri için fırsat sağlanmıştır. Ayrıca o dönemde ilk defa 28 lisede yabancı dil ağırlıklı hazırlık sınıfı açılarak Yabancı Dil Ağırlıklı Lise yani diğer bir söylemle Süper Lise uygulamasına geçilmiştir. Bu okullarda bir yıl hazırlık olmak üzere dört yıl lise eğitimi verilmiştir. Bunun yanı sıra ilk defa Radyo Televizyon Anadolu Teknik Lisesi açılmıştır. Bu okul, sektördeki eleman ihtiyacının kapatılmasını ve teknolojik gelişmelerin takip edilmesi amacıyla açılmış fakat pek rağbet görmemiştir. Zaman içinde aynı amaca hizmet etmek için üniversitelerin bünyesinde Radyo Televizyon Bölümü açılmıştır.

Toptan, 11 İmam Hatip Lisesinde Anadolu İmam Hatip uygulamasını başlatmış ve yabancı dil öğretimini İmam Hatip Liselerine de taşımıştır. Ayrıca Köksal Toptan özel üniversitelerin açılmasına öncelik ve kolaylık tanımıştır. Özel üniversitelerin yanı sıra 21 Devlet üniversitesi de onun zamanında açılmış ve gençlere yükseköğretim görme imkânı sağlanmıştır. Fakat çok sayıda üniversite açmak üniversite kapılarının önündeki yığılmayı ve işsizlik sorununu çözememiştir.

50. Hükümetin DYP-SHP koalisyonu sonucu kurulmasıyla Milli Eğitim Bakanı Nahit Menteşe olmuştur. Nahit Menteşe 25.06.1993–24.10.1993 tarihleri arasında dört ay gibi kısa bir süre Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Bakanlığı döneminde Hükümet Programı ve Milli Eğitimin amaçlarına sadık kalmış, eğitim çalışmalarını bu doğrultuda yapmıştır. Nahit Menteşe döneminde göze çarpan önemli bir gelişme olmamakla birlikte kendisinden önce gelen Milli Eğitim Bakanlarının başlattığı çalışmalara devam edilmiştir. Menteşe zamanında her ne kadar örgün öğretimde sayısal gelişmeler olmuşsa da diğer gelişmiş ülkelerle de mukayese edildiğinde bu rakamlar çok geride kalmıştır.

Aynı hükümet döneminde Nahit Menteşe'den sonra Nevzat Ayaz Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilmiş ve 24.10.1993–05.10.1995 tarihleri arasında görev yapmıştır. Nevzat Ayaz döneminde yürütülen eğitim çalışmalarına Hükümet Programı, hazırlanan İcra Planı ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı yön vermiştir.

Nitekim İcra Planındaki planlanan çoğu çalışma Ayaz döneminde gerçekleştirilmiştir. Fakat yine de örgün öğretimdeki okullaşma oranı gelişmiş ülkelerin altında kalmıştır. Ayrıca Nevzat Ayaz'ın bakanlığı döneminde Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği yürürlüğe konmuştur. Bu yönetmelik beraberinde birçok tartışmayı getirmiştir. Çoğu davranışlar suç kapsamına alınmış ve baskıcı bir ortam yaratılmıştır. Ayaz döneminde Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında MLO okulları açılmıştır. Fakat bu okullar pilot okullar olarak kalmış, yaygınlaştırılamamıştır.

Nevzat Ayaz'dan sonra göreve gelen Turhan Tayan, 51, 52 ve 53. Hükümet döneminde üç kez üstüste Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Tayan Hükümet Programları doğrultusunda eğitim planlarını gerçekleştirmeye çalışmıştır. İncelediğimiz Bakanlar arasında kızların eğitimine en çok önem veren bakan Turhan Tayandır. Doğudaki kızların eğitimi için Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 26 YİBO açılmıştır. Ayrıca Kızların Eğitimi Projesi ile kızların okullaşma oranları arttırılmaya, ailelerin bilinçlenip kızlarını okula göndermelerine çalışılmıştır. Tayan döneminde öğrencilerden toplanan eğitime katkı payı veli ve öğretmenlerden çok tepki almıştır. Katkı adı altında toplanan paralar iyi değerlendirilememiş ve eğitimin maddi sorunlarını çözememiştir.

54. Hükümetin RP-DYP koalisyonu sonucunda kurulmasıyla Mehmet Sağlam Milli Eğitim Bakanlığı görevine getirilmiştir. Sağlam, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planından ve Hükümet Programından etkilenerek eğitimdeki planlarını gerçekleştirmeye çalışmıştır. Sağlam'ın bakanlığı döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde terör olaylarının varlığı nedeniyle eğitim faaliyetleri gerçekleştirilememiş, çoğu okul kapatılmıştır. Sağlan bu sorunun çözümlenmesi için YİBO'ların sayısını arttırmaya çalışmış fakat bu da o bölgelerdeki eğitim sorununu çözememiştir. Bu sorunun yanı sıra sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim konusunun gündeme taşınması ve İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının bu uygulama kapsamında kapanacak olması koalisyon ortağı RP'nin tepkisine neden olmuştur. Eğitim dünyası sekiz yıllık eğitimi isteyenler ve istemeyenler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Yine bu dönemde Çantasız Eğitim Projesi ilk defa 67 ilde uygulanmıştır. Uygulama, öğrencilerin bedensel gelişimleri açısından iyi olmuş fakat çanta taşımayıp ödevlerini yapmamaları ve çalışmalarını aksatmaları nedeniyle tembelliğe yol açmıştır. Bu nedenle de veliler tarafından tepki almıştır. Kalıcı bir uygulama olmamıştır.

Mehmet Sağlam döneminde öğretmen açığının kapatılması için tüm üniversite mezunlarına öğretmenlik hakkı verilmiştir. Bu uygulama zamanla çoğu öğretmen kadrolarının öğretmen olmayan kişilerce doldurulmasına ve öğretmen olanların atamalarının yapılamamasına neden olmuştur. O gün için öğretmen açığını kapatılması sebebiyle alınan bu karar bu gün için hiçte iyi olmamıştır.

55. Hükümet döneminin Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay 30.06.1997–12.01.1999 tarihleri arasında görev yapmıştır. Uluğbay döneminde yapılan en önemli eğitim icraatı sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin kabul edilmesidir. Bu uygulamayla zorunlu eğitim süresi sekiz yıl olmuş ilkokul ve ortaokullar ilköğretim çatısı altında toplanmış ve eğitim programları sekiz yıllık sisteme göre yapılmıştır. Böylece eğitim düzeyinin yükselmesi, eğitimde fırsat eşitliği ve okur-yazar oranının artması gibi konularda gelişmeler sağlanmıştır. Fakat yeterli altyapının sağlanamaması nedeniyle bina yetersizliği, öğrenci fazlalığı, eğitimde niteliğin düşmesi ve sınıf mevcutlarının artması gibi eğitim sorunları çözümlenememiştir.

Hikmet Uluğbay eğitimde planladıklarının hepsini gerçekleştirememişse de planlanan bazı önemli çalışmalar (sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, ders programlarının ve saatlerinin düzenlenmesi, yabancı dil öğretimine önem verilmesi vb.) uygulamaya geçmiştir. Uluğbay döneminde yükseköğretim de niceliksel gelişmeler gerçekleşmiş ve yeni açılan yedi özel üniversiteyle birlikte üniversitelerin sayısı 69'a yükselmiştir. Ayrıca Avni Akyol döneminden beri süregelen Milli Eğitim Akademisi hayali Uluğbay döneminde de devam etmiş fakat ne yazık ki uygulamaya geçilmemiştir. Yine onun döneminde türban konusu gündeme getirilmiş, Devlet kurumlarında ve üniversitelerde türban yasağının getirilmesiyle birlikte Uluğbay bu konuda hassas davranmış ve yasağa uymaları için öğretmen ile diğer MEB personelini uyarmıştır.

Tüm bu çalışmalar doğrultusunda 1980–1999 döneminde görev yapan Milli Eğitim Bakanlarından bazıları eğitim tarihine yenilikler getirmişlerdir. Bunun yanı sıra bakanların planladıkları birçok çalışmalarda olmuştur. Bu çalışmaların çoğu bakanların görev sürelerinin bitmeleri nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Gerek örgün öğretimde gerekse yaygın eğitimde gerçekleşmesi hedeflenen bu projeler gerçekleşseydi eğitim sorunlarının bazıları günümüze kadar devam etmeyebilirdi. Bununla birlikte okulöncesi eğitime yeteri kadar olmasa da önem verilmesi, ilköğretimdeki okul ve derslik sayısının

arttırılması ile sınıf mevcudunun azaltılmaya çalışılması ve normal eğitime geçilme çabaları, ortaöğretimde okullaşma oranının arttırılması ve mesleğe yönlendirmenin nitelikli hale getirilmesi, mesleki ve teknik öğretime önem verilmesi, yükseköğretim kapısındaki yığılmaların önlenmeye çalışılması ile bilimsel araştırmaların desteklenmesi incelediğimiz dönemde görev yapan Milli Eğitim Bakanlarının yaptığı olumlu çalışmalardır.

KAYNAKÇA	
GAZETELER	
Cumhuriyet Gazetesi	19 Şubat 1995
Cumhuriyet Gazetesi,	21 Şubat 1992
Cumhuriyet Gazetesi,	21 Aralık 1992
Cumhuriyet Gazetesi,	20 Kasım 1995
Cumhuriyet Gazetesi,	30 Kasım 1995
Cumhuriyet Gazetesi,	13 Aralık 1995
Cumhuriyet Gazetesi,	25 Kasım 1996
Cumhuriyet Gazetesi,	27 Haziran 1996
Cumhuriyet Gazetesi,	25 Ocak 1997
Günaydın Gazetesi,	6 Aralık 1995
Hürriyet Gazetesi	23 Şubat 1992
Hürriyet Gazetesi	11 Aralık 1996
Hürriyet Gazetesi,	2 Aralık 1992
Hürriyet Gazetesi,	10 Mayıs 1992.
Hürriyet Gazetesi,	29 Ocak 1992
Hürriyet Gazetesi,	14 Ocak 1992
Hürriyet Gazetesi,	5 Ağustos 1992
Hürriyet Gazetesi,	17 Ocak 1992
Hürriyet Gazetesi,	25 Ocak 1995

Hürriyet Gazetesi,	21 Ocak 1995
Hürriyet Gazetesi,	21 Kasım 1995
Hürriyet Gazetesi,	8 Haziran 1996
Hürriyet Gazetesi,	29 Nisan 1997
Milliyet Gazetesi	13 Mart 1996
Milliyet Gazetesi	17 Mayıs 1998
Milliyet Gazetesi	17 Mayıs 1998
Milliyet Gazetesi,	13 Mart 1992.
Milliyet Gazetesi,	7 Mayıs 1992.
Milliyet Gazetesi,	20 Aralık 1992.
Milliyet Gazetesi,	27 Ocak 1995
Milliyet Gazetesi,	5 Haziran 1996
Posta Gazetesi,	19 Şubat 1997
Posta Gazetesi,	18 Mayıs 1997
Radikal Gazetesi,	25 Mart 1997
Radikal Gazetesi,	8 Ekim 1998
Sabah Gazetesi,	25 Mart 1992.
Sabah Gazetesi,	24 Nisan 1992
Sabah Gazetesi,	6 Temmuz 1992
Sabah Gazetesi,	17 Şubat 1995
Sabah Gazetesi,	7 Aralık 1996
Sabah Gazetesi,	29 Kasım 1997
Türkiye Gazetesi,	1 Şubat 1995
Türkiye Gazetesi,	10 Ocak 1996
Yeni Asır Gazetesi,	30 Ocak 1992
Yeni Asır Gazetesi,	28 Kasım 1997
Yeni Yüzyıl Gazetesi,	7 Şubat 1995
Yeni Yüzyıl Gazetesi,	22 Kasım 1996
Yeni Yüzyıl Gazetesi,	13 Mayıs 1997
Zaman Gazetesi	18 Ekim 1997
Zaman Gazetesi,	1 Ağustos 1992
Zaman Gazetesi,	26 Kasım 1995
Zaman Gazetesi,	6 Şubat 1995
Zaman Gazetesi,	30 Aralık 1996

MAKALELER, KİTAPLAR VE DİĞER ESERLER	
Akyüz,	H. (1983). "Öğretmen Yetiştirme Meselesi ve Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Konusunda Birkaç Teklif", *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, sayı: 21, ss. 10–11.
Akyüz,	Y. (2004). *Türk Eğitim Tarihi*, Pegema Yayıncılık: Ankara.
Anavatan Partisi Programı,	(15.08.2007). http://www.belgenet.com/parti/program/anap-2.html.
Ayaz,	N. (07.08.2007). Nevzat Ayaz'ın Özgeçmişi, http://www.istanbul.gov.tr/?pid=60
Başar,	E. (1999). *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1960–1971)*, MEB: Ankara.
Bengli,	A. (1992). "Türkiye'de Kadın Eğitimi I. Uluslararası Konseyi", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 117, s. 7.
Bilgisayar Destekli Eğitim,	(09.05.2007). http://www.tojet.net/articles/2410.htm
Büyükkaragöz,	S. (1991). "Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Yönetici ve Uzman Yetiştirme Problemi", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 106, s. 30.
Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi,	Cilt 3, İletişim Yayınları: İstanbul.
Çağdaş Eğitim,	(1978). "Milli Eğitim Bakanı Nahit Menteşe'nin Konuşması", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, S. 25, s. 57.
Devlet Planlama Teşkilatı,	(1996). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, s. 25–27.
Dinçerler,	V. (12.08.2007). Vehbi Dinçerler'in Özgeçmişi, www.kimkimdir.gen.tr
Doğruyol Partisi,	(1983). DYP Partisi Programı, http://www.belgenet.com/parti/program/dyp1983-2.html
Emek,	22 Kasım 1997
Emiroğlu,	M. (08.08.2007). Metin Emiroğlu'nun Özgeçmişi, http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2679
Ergün,	M. ve Hesapçıoğlu, M., Durmuş, A. (ed) (2006). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Eğitim Tarihi, Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi,* Nobel Yayınları: Ankara.
Ethem,	İ. B. (1999). *"Türkiye'de Eğitim Sisteminin Evrimi". 75:Yılda Eğitim*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını: İstanbul.
Evrensel,	8 Şubat 1996

Gazalcı,	M. (1997). *Aydınlanma Sürecinde Sekiz Yıllık Eğitim*, Güldikeni Yayınları: Ankara.
Gözütok,	D. (2003). "Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 160.
Gülcan	M., Türkeli Y., Parabakan F., Şölen A., Albayrak F., (2003). *Türkiye'de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)*, İlköğretim Genel Müdürlüğü: Ankara.
Güzel,	H. C. (08.08.2007). Hasan Celal Güzel'in Özgeçmişi, http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2681
Güzel,	H. C. (24 Kasım 1988). *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Hasan Celal Güzel'in Öğretmenler Günü Münasebetiyle Yaptığı Basın Toplantısı*, Milli Eğitim Yayınevi: Ankara.
Güzel,	H. C. (28 Ekim 1988). *I. Gençlik Şurası Kapanış Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Güzel,	H. C. (31 Mart 1989). *MEB Hasan Celal Güzel'in Veda Mesajı*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
II. Özal Hükümeti	(20.08.2007). http://www.trt.net.tr/wwwtrt/hdevam.aspx?hid=176068
Kardaş,	R. (1985). *Eğitimde Standartlaştırma*, Cilt.1, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Kaya,	Y. K. (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları: Ankara.
Kence,	A. (2002). "Eğitimde Kökten Dinci İşbirliği :II", *Üniversite ve Toplum Dergisi*, Cilt 2, sayı: 3, ss. 4-5.
Küçük,	A. (1981). "İlkokullarda Din Eğitimi", *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, sayı: 10, ss. 31-32.
Menteşe,	N. (2007). Nahit Menteşe ile 23.01.2007 tarihli görüşme.
Menteşe,	N. (11.08.2007). Nahit Menteşenin Özgeçmişi, http://www.yeniasir.com.tr/a/dizi/egeliler/ege12.htm
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1981). *Hasan Sağlam'ın Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı I. Genel Kurulu Açış Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1982). *Hasan Sağlam'ın Basın Toplantısı Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1983). *Hasan Sağlam'ın Konuşma Demeçleri*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1985). *MEB Vehbi Dinçerler'in TBMM Genel Kurulunda*

	1985 Yılı Bütçesinin Görüşülmesi Münasebetiyle Yaptığı Takdim Konuşması, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1988). *Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemindeki Gelişmeler (1923-1988)*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1989). *Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un 1990 Yılı Bütçe Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1990). *Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un TBMM 1991 Yılı Bütçe Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1991a). *Amerikan Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme,*: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1991b). *TBMM 1992 Yılı Bütçe Konuşması*, MEB: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1992). *TBMM 1993 Yılı Bütçe Konuşması*, MEB: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1993a). *TBMM 1994 Yılı Bütçe Raporu*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1993b). *TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu 1994 Yılı Bütçe Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1994). *TBMM 1995 Yılı Bütçe Raporu*, Milli Eğitim Yayınevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1996a). *TBMM 1996 Yılı Bütçe Raporu*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1996b). *TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda Milli Eğitim Bakanlığı 1996 Yılı Bütçe Görüşmeleri*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1996c). *TBMM 1997 Yılı Bütçe Raporu*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1996d). *TBMM Plan ve Bütçe komisyonunda Milli Eğitim Bakanlığının 1997 Yılı Bütçe Görüşmeleri*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1997a). *Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara**.**
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1997b). *TBMM 1998 Bütçe Raporu*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1997c). *Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim*, Milli Eğitim Yayınevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1997d). Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler, Milli Eğitim Bakanlığı

	Basımevi: Ankara.
Milli Eğitim Bakanlığı,	(1999). MEB 2000 Yılı Başında Milli Eğitim, MEB: Ankara.
Milli Eğitim,	(1983). "24 Kasım Öğretmenler Günü Nedeniyle Ankara'ya Davet Edilen Yılın Öğretmeni ve İl Temsilcisi Öğretmenler", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 63, s. 26.
Milli Eğitim,	(1983). "Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'ın Öğretmenler Günü Dolayısıyla Yaptığı Konuşma", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 63, ss. 14-15.
Nokta,	27 Kasım 1995
Okçabol,	R. (1999). *"Cumhuriyetin 75. Yılında Ortaöğretim Sistemimiz" 75. Yılda Eğitim*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını: İstanbul.
Okulöncesi Eğitim,	(21.07.2007). http://www.oolp.aof.edu.tr
Öğretmen Dünyası,	(1996). "Hangi Yüzle", *Öğretmen Dünyası Dergisi*, sayı: 197, s. 3.
Öğretmen Dünyası,	(1996). Öğretmen Dünyası, Ağustos s.17
Öğretmen Dünyası,	(1992). "Yılın Öğretmeni Olmak İçin", *Öğretmen Dünyası Dergisi*, sayı: 145, s. 19.
Özçelik,	İ. (1991). "Öğretmen Yetiştirme Uygulaması", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 106, s.42.
Özer,	H. (1999). *"Türkiye Cumhuriyeti'nde Yükseköğretimin ve Üniversitelerin 75 Yılı"*, 75. Yılda Eğitim: İstanbul
Özgen,	B. (1992). "Anadolu Liseleri ve Yabancı Dil Öğretimi", *Öğretmen Dünyası Dergisi*, sayı: 147, s. 35-36.
Öztürk,	A. A. (1999). *Türkiye'de Modern Eğitimin Gelişimi* ve Aydın İli, İl Kültür Müdürlüğü Cumhuriyetin 75. Yılı Kültür Eserleri Dizisi: Aydın.
Özyar,	A. (1998). "Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretime Öğretmen Yetiştirme Politikaları", *Cumhuriyet'in 75. Yılında İlköğretim I. Ulusal Sempozyumu*, 28 Kasım 1998, Tekışık Yayıncılık, s.67, Ankara.
Özyürek,	L. (1983). "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Eğilimler", *Milli Eğitim Dergisi,* sayı: 60, s. 9.
Sağlam	M. (10.08.2007). Mehmet Sağlam'ın Özgeçmişi, http://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Sa%C4%9Flam
Sağlam,	H. (1983). *Hasan Sağlam'ın Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar*

	Konfederasyonu, Türkiye Ağaç İşleri Federasyonu Toplantı ve Sergisinin Açılışı Nedeniyle Yapılan Konuşması, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Sağlam,	H. (1982). *Hasan Sağlam'ın Danışma Meclisi'ndeki 1983 Mali Yılı Bütçe Konuşması*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Sağlam,	M. (1997). *Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam'ın Veda Mesajı*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
Sakaoğlu,	N. (2003). *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
Semerci,	O. (1981). "10. Milli Eğitim Şurası ve Öğretmen Yetiştirmede Kaynak Meselesi", *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, sayı: 12, s. 48.
Siyah Beyaz,	17 Ocak 1996
Siyah Beyaz,	7 Aralık 1997
Taş,	S. (2005). "Eğitim Reformu Ders Ödevi" Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
Tebliğler Dergisi,	29 Temmuz 1996
Tempo,	25 Ocak 1992
Topaloğlu,	O., Karabulut, H., Cebeci, S. (2003). "Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Nedir?", *Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Y: 4, sayı: 39.
Toptan,	K. (08.08.2007). Köksal Toptan'ın Özgeçmişi, http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=44768
Toptan,	K. (1991). "Milli Eğitim Bakanı Toptan İstanbul Milli Eğitimiyle Tanıştı", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 114, s. 19.
Toptan,	K. (1992). "1992–1993 Eğitim-Öğretim Yılına Merhaba", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 117, s. 1.
Toptan,	K. (1992). "Burada Alınan Kararların Takipçisi Olacağız", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 117, ss. 17-18.
Toptan,	K. (1992). "Görme Özürlülerin Yeni Öğretim Yılından Beklentileri Konulu Panelde Köksal Toptan'ın Konuşması", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 114, s. 7.
Turhan Tayan,	(07.08.2007). http://www.msb.gov.tr/anasayfa/html/Bakanlar/BakanPotre/TTayanB.htm

Türkçe Sözlük,	(1974). Türk Dil Kurumu: Ankara.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1984). B:29, O:1, s. 501.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1984)., D:17, C.7, s. 454.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1988). B:51**,** O: 2, s. 105.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1992). B:49, O:2, s. 90.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1993). B:97, O:1, s. 113.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1994). D: 19, B:21 s. 5-9.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1994). D: 19, B: 10, s. 11–14.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1994). D: 19, B: 16, s. 4-5.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1994). D: 20, B: 67, s. 44-45.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1994). D: 20, B: 59, s. 17.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1996). D: 20, B: 63, s. 63
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi,	(1996). D: 20, B: 67, s. 8-9.
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(08.08.2007). 47. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp47.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(08.08.2007). 49. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp49.htm erişim tarihi 08.08.2007
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(09.08.2007). 55. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp55.htm erişim tarihi 09.08.2007
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(10.08.2007). 53. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp53.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(10.08.2007). 53. Hükümet Koalisyon Protokolü,

	http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP53.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(12.08.2007). Hükümet Programları, www.tbmm.gov.tr
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(20.08.2007). 46. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp46.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(25.06.2007). 54. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/o54.htm 25.06.2007
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(25.06.2007). 54. Hükümet Koalisyon Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP54.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(08.08.2007). Hükümetler, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/o49.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(08.08.2007). 49. Hükümet Programı, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HB49.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(08.08.2007). 49. Hükümet Koalisyon Protokolü, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP49.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(25.07.2007). *50. Hükümet Programı,* http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp50.htm
Türkiye Büyük Millet Meclisi,	(26.07.2007). 50. Hükümet Koalisyon Protokolü, http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP50.htm
Uluslararası Mesleki ve Teknik Öğretim Sempozyumu,	(11.08.2007). www.tnt-tourism.com/hakkimizda.tr.html
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı,	(1996). DPT: Ankara.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Derya Tan
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul 28.12.1982

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : ADÜ Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : ADÜ İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : -
Projeler : -
Çalıştığı Kurumlar : -

İletişim

e-posta Adresi : -

Tarih : 22.09.2007